BURSA, İBRAHİM PAŞA MAHALLESİNDEKİ BİR GELENEKSEL KONUTUN RESTORASYON PROJESİ

İbrahim GÖNÜLSÜZ
121418208

Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Anabilim Dalı/ Restorasyon Programı
Danışman: Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Eylül, 2018

BURSA, İBRAHİM PAŞA MAHALLESİNDEKİ BİR GELENEKSEL KONUTUN RESTORASYON PROJESİ

İbrahim GÖNÜLSÜZ
121418208

Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Anabilim Dalı/ Restorasyon Programı
Danışman: Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Eylül, 2018

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İbrahim GÖNÜLSÜZ'ün "Bursa İbrahim Paşa Mahallesindeki Bir Evin Restorasyon Projesi" başlıklı tezi 21.09.2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans/Doktora tezi **oy birliğiyle / ~~oy çokluğuyla~~** olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı. Adı ve soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) :	Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN	.....
Üye :	Prof. Dr. Demet BİNAN	.....
Üye :	Dr. Öğr. Üyesi Candan ÖZÜLKE	.....

Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN

Enstitü Müdürü

İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu tezin bana ait özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

21/09/2018

İbrahim GÖNÜLSÜZ

BURSA, İBRAHİM PAŞA MAHALLESİNDEKİ BİR GELENEKSEL KONUTUN RESTORASYON PROJESİ

ORIJINALLIK RAPORU

%11	%11	%3	%
BENZERLIK ENDEKSI	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCI ÖDEVLERI

BIRINCIL KAYNAKLAR

1	polen.itu.edu.tr İnternet Kaynağı	%2
2	www.shazinem.net İnternet Kaynağı	%1
3	www.bursa.bel.tr İnternet Kaynağı	%1
4	sbe.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
5	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	%1
6	bursaprovince.blogspot.com İnternet Kaynağı	%1
7	www.odevsel.com İnternet Kaynağı	<%1
8	www.catider.org.tr İnternet Kaynağı	<%1

Prof. Dr. İlter Büyükdoğan

Revizyon Takip Tablosu

REVİZYON NO	TARİH	AÇIKLAMA
00	20.12.2017	İlk yayın.

ŞEKİL ONAY SAYFASI

19/10/2018

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Aşağıda bilgileri bulunan lisansüstü öğrencinin tezi şekil yönünden tarafımca incelenmiş ve Enstitüye teslim edilmesi uygun bulunmuştur.

Anabilim Dalı Başkanı
Dr. Öğr. Üyesi Yekta ÖZGÜVEN

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
ADI SOYADI	İbrahim GÖNÜLSÜZ
ÖĞRENCİ NUMARASI	121418208
ANABİLİM DALI	Mimarlık Anabilim Dalı / Restorasyon Programı
PROGRAMI	(X) YÜKSEK LİSANS ( ) DOKTORA ( ) SANATTA YETERLİK
DANIŞMANI	Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN
TEZ BAŞLIĞI	Bursa, İbrahim Paşa Mahallesindeki Bir Geleneksel Konutun Restorasyon Projesi
SAVUNMA TARİHİ	21/09/2018
e-posta	gonulsuz623@gmail.com

İç Kapak	☒ Var ☐ Yok
Jüri Onay Sayfası	☒ Var ☐ Yok
Etik İlke ve Kurallara Uyum Beyanı	☒ Var ☐ Yok

Hazırlayan İlgili Birim	Kalite Koordinatörü Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Kurumsal Yetkili Prof. Dr. Belma AKŞİT

(Doküman No: FR-105; Yayın Tarihi 20.12.2017; Revizyon Tarihi: ; Revizyon No:00)

	ŞEKİL ONAY SAYFASI	Doküman No	FR-105
		İlk Yayın Tarihi	20.12.2017
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	2/2

İntihal Raporu	☒ Var ☐ Yok
Teşekkür Sayfası	☒ Var ☐ Yok
Öz (Başlık-Öz-Anahtar Sözcükler)	☒ Var ☐ Yok
Abstract (Title-Abstract-Key Words)	☒ Var ☐ Yok
İçindekiler	☒ Var ☐ Yok
Çizelgeler Listesi	☒ Var ☐ Yok
Şekiller Listesi (varsa)	☒ Şekil yok ☐ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Kısaltmalar Listesi	☒ Var ☐ Yok
Tablolar Listesi (varsa)	☐ Tablo yok ☒ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Ekler Listesi (varsa)	☐ Ek yok ☒ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Özgeçmiş	☒ Var ☐ Yok
Sayfa Genişliği	☒ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Yazı Tipi	☒ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Referans Kullanımı	☒ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Kaynakça Yazımı	☒ Uygundur ☐ Uygun Değildir
Ekler (varsa)	☐ Ek yok ☒ Uygundur ☐ Uygun Değildir

Hazırlayan İlgili Birim	Kalite Koordinatörü Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜNDÜZ	Kurumsal Yetkili Prof. Dr. Belma AKŞİT

(Doküman No: FR-105; Yayın Tarihi 20.12.2017; Revizyon Tarihi: ; Revizyon No:00)

TEŞEKKÜR

Bu tez kapsamında, Türkiye'nin sivil mimarlık örneklerinden birisi olan Bursa ili Osmangazi ilçesinde bulunan 29 ada 12 parseldeki evin restorasyon projesi, araştırmalarıyla ortaya koyulmuştur. Bu projemizin amacı yeni nesillere doğru yenileme uygulamaları ile yeni nesillere en güzel şekilde taşımaktır. Bu süreçte ise rölöve, restorasyon ve restitüsyon projeleri ile en uygun biçimde ortaya koyulmuştur.

Çalışmanın hazırlanmasında bana yardımcı olan değerli hocam Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN'a, Y.Mimar-Rest. Uzm. M. Fatih AYDIN'a ve bu süreçte bana her zaman destekte bulunan sevgili anneme teşekkür ederim.

İbrahim GÖNÜLSÜZ

Eylül 2018

ÖZ

BURSA İBRAHİM PAŞA MAHALLESİNDEKİ BİR GELENEKSEL KONUTUN RESTORASYON PROJESİ

İbrahim GÖNÜLSÜZ
Yüksek Lisans Tezi
Restorasyon Programı
Danışman: Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN
Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2018

Bu çalışma Bursa ili, Osmangazi ilçesi' nde yer alan sivil mimari örneklerinden İbrahim Paşa Mahallesi'ndeki 29 ada 12 parseldeki evi konu etmektedir. Çalışmanın amacı, yapının mevcut durumunun ve restorasyon imkanlarının incelenerek yapının korunması ve gelecek nesillere iletilebilmesi için uygun restorasyon müdahaleleri ve işlevin araştırılmasıdır. Çalışma kapsamında, tez konusu evin ve bulunduğu sokaklardaki yapıların bugünkü durumu incelenmekte, analizler ve tarihi araştırmalar ile özgün durumları araştırılmaktadır. Böylelikle, bu tez çalışması, Türkiye'nin tarihi, kültürel ve mimari mirasını oluşturan geleneksel evlerin korunması ile ilgili gelecekteki çalışmaları teşvik etmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Sözcükler: Bursa, Geleneksel konut, Koruma, Restorasyon, Rölöve

ABSTRACT

THE RESTORATION PROJECT OF A TRADITIONAL HOUSE AT THE IBRAHIM PASHA DISTRICT IN BURSA

İbrahim GÖNÜLSÜZ
Master Thesis
Restoration Programme/ Architectural Department
Thesis Advisor: Prof. Dr. İlter BÜYÜKDIĞAN
Maltepe University Institute of Science and Technology, 2018

This study deals with a house which is one of the important examples of civil architecture in the neighborhood of İbrahim Paşa in Osmangazi district of Bursa. The aim of the study is to evaluate the current situation of the structure and to define the restoration possibilities and to research the appropriate restoration interventions and functions to protect construction and hand them down to future generations. In the scope of the study, the recent situation of the house that subject to the thesis and surrounding buildings were examined and their original situations were investigated by measurement analyzes and historical researches. In this way, this thesis tries to be incentive to the future studies about conservation of the traditional houses which constitute the historical, cultural and architectural heritage of Turkey.

Keywords: Bursa, traditional house, conservation, restoration, measured drawings

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI i
İNTİHAL RAPORU ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
ŞEKİL ONAY SAYFASI iiii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ vi
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER viii
TABLOLAR LİSTESİ xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ xv
KISALTMALAR xxii
1 . GİRİŞ 1
1.1 Amaç ve Kapsam 2
2 . YÖNTEM 3
2.1 Veriler ve Toplanması 3
2.2 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 3
3 . BURSA 4
3.1 Coğrafi Konum ve Özellikleri 4
3.2 Bursa İlinin Tarihçesi 6
3.3 Bursa İli Sosyo-kültürel ve Ekonomik Yapı 8
3.4 Osmangazi İlçesi Konumu 10
3.5 Osmangazi İlçesi Tarihçesi 11
3.6 Osmangazi İlçesi Sosyo-kültürel ve Ekonomik Yapı 12
3.7 Anıtsal ve Sivil Mimarlık Örnekleri 12
4 . GELENEKSEL KONUTLARIN MİMARİ ÖZELLİKLERİ 13
4.1 Türk Evlerinin Mimari Özellikleri 13
4.1.1 Tarihsel Gelişimi ve Tipleri 13
4.1.2 Plan Tipolojisi ve Mekan Düzenlemeleri 15
4.1.3 Cephe Düzeni 18
4.2 Bursa Evlerinin Mimari Özellikleri 19
4.2.1 Bursa Evlerinin Özellikleri 19
4.2.2 Bursa Evlerinin Yapım Tekniği ve Kullanılan Malzemeler 23

4.3 Yapının Bulunduğu İbrahim Paşa Mahallesindeki Evlerin Özellikleri 25
4.3.1 Plan Tipolojisi ve Mekan Düzenlemeleri 26
4.3.2 Cephe Düzeni 27
4.3.3 Yapım Tekniği ve Malzeme 28
5 . ALANIN ÇEVRE ANALİZİ 29
5.1 Alanın Yakın Çevresinin Fiziksel Analizi 29
5.1.1 Parsel Analizi 29
5.1.2 Arazi Kullanım Analizi 30
5.1.3 Özgün İşlev Analizi 31
5.1.4 Kullanım Durumu Analizi 32
5.1.5 Kat Adedi Analizi 33
5.1.6 Mülkiyet Analizi 34
5.1.7 Yapım Tekniği ve Malzeme Analizi 35
5.1.8 Tescil Durumu Analizi 36
5.1.9 Kronolojik Analiz 37
5.1.10 Bina Durumu Analizi 38
5.1.11 Strüktürel Durum Analizi 39
5.1.12 Öneri Müdahale Biçimleri 40
5.2 Yapının Yakın Çevresinin Dokusal Özellikleri 41
5.3 Alandaki Yapılar ve Müdahale Önerileri 41
5.3.1 Alandaki Tescilli Yapılar 41
5.3.2 Alandaki Kamusal Yapılar 43
5.3.3 Alandaki Yeni Yapılar 44
6 . İBRAHİM PAŞA MAHALLESİ 29 ADA 12 PARSELDE BULUNAN GELENEKSEL KONUTUN MİMARİ ÖZELLİKLERİ 45
6.1 Yapının Konumu 45
6.2 Yapının Tarihçesi 46
6.3 Yapının Plan Özellikleri ve Mekan Tanımlamaları 49
6.3.1 Zemin Kat 50
6.3.2 Birinci Kat 55
6.3.3 İkinci Kat 62
6.3.4 Üçüncü Kat 68
6.4 Yapının Cephe Özellikleri 73
6.4.1 Güney Cephesi 73
6.4.2 Kuzey Cephesi 74
6.4.3 Batı Cephesi 75
6.4.4 Doğu Cephesi 75

6.5 Yapının Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri 77
6.5.1 Temel 77
6.5.2 Duvarlar 77
6.5.3 Döşemeler ve Tavanlar 78
6.5.4 Merdivenler 79
6.5.5 Çatı 80
6.6 Yapının Mimari Elemanları 80
6.6.1 Kapılar 80
6.6.2 Pencereler 82
6.6.3 Dolaplar 85
6.6.4 Nişler 86
6.6.5 Ocak 86
6.7 Yapıdaki Bozulmalar ve Nedenleri 87
6.7.1 Mekansal Bozulmalar 87
6.7.2 Yapısal Bozulmalar 87
6.7.3 Malzeme Bozulmaları 87
6.8 Çalışılan Yapının Türk Evleri, Bulunduğu Mahalle, İl ve İlçedeki Evlerin Tipolojik Özellikleri ile Karşılaştırılması 89
7 . RESTİTÜSYON 90
7.1 Restitüsyon Verileri 90
7.2 Yapıdaki Restitüsyon Sorunları 90
7.3 Yapıdaki İşlevsel Değişiklikler 91
7.4 Yapıdaki Yapısal Değişiklikler 92
8 . RESTORASYON 94
8.1 Restorasyon Yaklaşımı 95
8.2 Müdahale Biçimleri 95
8.2.1. Sağlamlaştırma 95
8.2.2. Temizleme 96
8.2.3. Bütünleme 96
8.3 İşlevsel Öneriler 96
8.3.1. Zemin Kat Kullanımları 96
8.3.2. Birinci Kat Kullanımları 97
8.3.3. İkinci Kat Kullanımları 97
8.3.4. Üçüncü Kat Kullanımları 97
8.4 İç Mekan Tasarım Önerileri 97
8.4.1. Salon & Yemek Odası 97

8.4.2. Mutfak 98
8.4.3. Sofa 99
8.4.4. Yatak Odaları 99
8.4.5. Tuvalet, Banyo & Çamaşır Odası 100
8.4.6. Çatı- Oturma Odası 101
8.4.7. Merdiven 101
8.5 29 Ada 12 Parselde Bulunan Yapının Mevcut Restorasyon Eleştirisi 101
9 . SONUÇ 104
KAYNAKÇA 107
EKLER 111
EK 1. Rölöve Zemin Kat Planı 112
EK 2. Rölöve Birinci Kat Planı 113
EK 3. Rölöve İkinci Kat Planı 114
EK 4. Rölöve Üçüncü Kat Planı 115
EK 5. Rölöve Çatı Örtüsü Planı 116
EK 6. Rölöve Zemin Kat Döşeme Planı 117
EK 7. Rölöve Birinci Kat Döşeme Planı 118
EK 8. Rölöve İkinci Kat Döşeme Planı 119
EK 9. Rölöve Üçüncü Kat Döşeme Planı 120
EK 10. Rölöve Zemin Kat Tavan Planı 121
EK 11. Rölöve Birinci Kat Tavan Planı 122
EK 12. Rölöve İkinci Kat Tavan Planı 123
EK 13. Rölöve Üçüncü Kat Tavan Planı 124
EK 14. Rölöve Kuzey Cephe 125
EK 15. Rölöve Güney Cephe 126
EK 16. Rölöve Batı Cephesi 127
EK 17. Rölöve Doğu Cephesi 128
EK 18. Rölöve A-A Kesiti 129
EK 19. Rölöve B-B Kesiti 130
EK 20. Rölöve C-C Kesiti 131
EK 21. D1-D2 Kodlu Dolap Detayı 132
EK 22. D1-K1 Kodlu Kapı Detayı 133
EK 23. D2-K6 Kodlu Kapı Detayı 134
EK 24. D3-K12 Kodlu Kapı Detayı 135
EK 25. D4-K14 Kodlu Kapı Detayı 136
EK 26. D5-O1 Kodlu Ocak Detayı 137
EK 27. D6-P5 Kodlu Pencere Detayı 138
EK 28. D8-K18 Kodlu Kapı Detayı 139
EK 29. D9-P10 Kodlu Pencere Detayı 140
EK 30. D10-K17 Kodlu Kapı Detayı 141

EK 31. D11-P11 Kodlu Pencere Detayı 142
EK 32. D12-K23 Kodlu Kapı Detayı 143
EK 33. D13-P13 Kodlu Pencere Detayı 144
EK 34. D14 Sistem Detayı 145
EK 35. Restitüsyon Zemin Kat Planı 146
EK 36. Restitüsyon Birinci Kat Planı 147
EK 37. Restitüsyon İkinci Kat Planı 148
EK 38. Restitüsyon Üçüncü Kat Planı 149
EK 39. Restitüsyon Çatı Örtüsü Planı 150
EK 40. Restitüsyon Zemin Kat Döşeme Planı 152
EK 41. Restitüsyon Birinci Kat Döşeme Planı 153
EK 42. Restitüsyon İkinci Kat Döşeme Planı 154
EK 43. Restitüsyon Üçüncü Kat Döşeme Planı 155
EK 44. Restitüsyon Zemin Kat Tavan Planı 156
EK 45. Restitüsyon Birinci Kat Tavan Planı 158
EK 46. Restitüsyon İkinci Kat Tavan Planı 160
EK 47. Restitüsyon Üçüncü Kat Tavan Planı 161
EK 48. Restitüsyon Kuzey Cephe 162
EK 49. Restitüsyon Güney Cephe 163
EK 50. Restitüsyon Batı Cephe 164
EK 51. Restitüsyon Doğu Cephe 165
EK 52. Restitüsyon A-A Kesiti 166
EK 53. Restitüsyon B-B Kesiti 167
EK 54. Restitüsyon C-C Kesiti 168
EK 55. Restorasyon Zemin Kat Planı 169
EK 56. Restorasyon Birinci Kat Planı 170
EK 57. Restorasyon İkinci Kat Planı 171
EK 58. Restorasyon Üçüncü Kat Planı 172
EK 59. Restorasyon Çatı Planı 173
EK 60. Restorasyon Zemin Kat Döşeme Planı 174
EK 61. Restorasyon Birinci Kat Döşeme Planı 175
EK 62. Restorasyon İkinci Kat Döşeme Planı 176
EK 63. Restorasyon Üçüncü Kat Döşeme Planı 177
EK 64. Restorasyon Zemin Kat Tavan Planı 178
EK 65. Restorasyon Birinci Kat Tavan Planı 179
EK 66. Restorasyon İkinci Kat Tavan Planı 180
EK 67. Restorasyon Üçüncü Kat Tavan Planı 181
EK 58. Restorasyon Kuzey Cephe 182
EK 69. Restorasyon Güney Cephe 183
EK 70. Restorasyon Batı Cephesi 184
EK 71. Restorasyon Doğu Cephesi 185
EK 72. Restorasyon A-A Kesiti 186

EK 73. Restorasyon B-B Kesiti 187
EK 74. Restorasyon C-C Kesiti 188
EK 75. Restorasyon, Kapı Detayı 189
EK 76. Restorasyon, Pencere Detayı 190
EK 77. Restorasyon, Silme Detayı..... 191
EK 78. Yapının Tapu Senedi 192
EK 79. Yapının İmar Durumu..... 193
EK 80. Yapıda Bulunan Kapıların Tipoloji Çizelgesi 194

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Bursa ilinde bulunan sit alanları 1

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Bursa ilinin Türkiye'deki konumu 4
Şekil 3.2. Bursa ili fiziki haritası 5
Şekil 3.3. Osmangazi ilçesinin konumunu gösterir Bursa ili haritası 10
Şekil 3.4. 29 ada 12 parseldeki yapının konumu ve çevresindeki önemli noktalar, Osmangazi ilçesi 11
Şekil 4.1. Orta Asya çadırının iç düzeni ve görünümü 14
Şekil 4.2. Doğu ve güney bölgesindeki sofasız plan tipi 16
Şekil 4.3. Dış sofalı, sıra odalı plan tipi……...16
Şekil 4.4. Köşe sofalı plan tipi 16
Şekil 4.5. Üç tarafı odalı plan tipi 16
Şekil 4.6. İki yüzlü iç sofalı plan tipi……...17
Şekil 4.7. Eyvanlı plan tipi..... 17
Şekil 4.8. Bir yüzü iç sofalı plan tipi……...17
Şekil 4.9. İki yüzlü iç sofalı plan tipi 17
Şekil 4.10.Pahlı sofalı ev planına ait ideal tip……18
Şekil 4.11. Oval sofalı ev planına ait ideal tip 18
Şekil 4.12. Bursa evlerinin arsa içindeki konumları 24
Şekil 4.13. Gurabahane ve Tophane birinci kat planları..... 24
Şekil 4.14. Fatma Karacaovalı evi……..…24
Şekil 4.15. Mücahit bükücüler evi birinci kat planı 24
Şekil 4.16. Mücahit Bükücüler evi Kuzey Doğu Cephesi Görünüşü (Sıvasız Cephe)... 25
Şekil 4.17. Fatma Karacaovalı evi Güney Doğu Cephesi Görünüşü (Sıvalı Cephe)..... 25
Şekil 4.18. 5675 ada 1 parsel zemin kat restitüsyon planı 26
Şekil 4.19. 5675 ada 15 parsel birinci kat……26
Şekil 4.20. 5675 ada 13 parsel birinci kat 26
Şekil 4.21. 5675 ada 1 parsel cephe görünüşü 27
Şekil 4.22. 5675 ada 13 parsel cephe görünüşü, restitüsyon 27
Şekil 4.23. 5674 ada 13 parsel cephe görünüşü, restitüsyon 28
Şekil 5.1. Yapı ve çevresinin parsel analizi 29
Şekil 5.2. Yapı ve çevresinin arazi kullanım analizi..... 30
Şekil 5.3. Yapı ve çevresinin özgün işlev analizi 31

Şekil 5.4. Yapı ve çevresinin kullanım durumu..... 32
Şekil 5.5. Yapı ve çevresi kat adedi analizi 33
Şekil 5.6. Yapı ve çevresi mülkiyet analizi 34
Şekil 5.7. Yapı ve çevresindeki yapıların yapım tekniği ve malzeme analizi 35
Şekil 5.8. Yapı ve çevresindeki binaların tescil durumu analizi..... 36
Şekil 5.9. Yapı ve çevresindeki binaların kronolojik analizi..... 37
Şekil 5.10. Yapı ve çevresindeki binaların durum analizi 38
Şekil 5.11. Yapı ve çevresindeki binaların strüktürel durum analizi..... 39
Şekil 5.12. Yapı ve çevresindeki binalar için öneri müdahale biçimleri 40
Şekil 5.13. İbrahim Paşa Mahallesi restore edilmiş ve yeniden işlevlendirilmiş yapı örnekleri 41
Şekil 5.14. 21 parseldeki tescilli ve restore edilmiş yapı…….42
Şekil 5.15. 22 parseldeki tescilli ve restore edilmiş yapı…….42
Şekil 5.16. 54 parseldeki tescilli ve restore edilmiş yapı..... 42
Şekil 5.17. 16 parseldeki tescilli yapı……..42
Şekil 5.18. 17 parseldeki tescilli yapı……..42
Şekil 5.19. 18 parseldeki tescilli yapı 42
Şekil 5.20. Solda 13 parseldeki, sağda 15 parseldeki yapının görünümleri, 2001 42
Şekil 5.21. Akbıyık Cami (solda), İbrahim Paşa Kültür Merkezi(Eski Mahkeme Hamamı)(sağda)..... 43
Şekil 5.22. Bursa Anadolu Kız Lisesi..... 43
Şekil 5.23. Dokuya uyumlu yeni yapılar 44
Şekil 5.24. Dokuya uyumsuz yapı……..44
Şekil 5.25.Dokuya uyumlu farklı dönem yapısı……..44
Şekil 5.26.Dokuya uyumlu farklı dönem yapısı 44
Şekil 5.27. Tarihi doku ile uyumsuz yeni yapı örneği 1 …….44
Şekil 5.28. Tarihi doku ile uyumsuz yeni yapı örneği 2……..44
Şekil 5.29. Tarihi dokuya yeni yapı örneği 3..... 44
Şekil 6.1. Çalışılan yapı ve çevresinin 1939 tarihli hava fotoğrafı..... 45
Şekil 6.2. Çalışılan yapı ve çevresinin 2009 tarihli hava fotoğrafı..... 46
Şekil 6.3. 29 ada 12 parseldeki ev, 1970'li yıllar (solda), 1991 senesi (sağda) 47

Şekil 6.4. Doğu cephesi restorasyon öncesi ……...47
Şekil 6.5. Doğu cephesi restorasyon sonrası..... 47
Şekil 6.6. Güney doğu cephesi restorasyon öncesi……..47
Şekil 6.7. Güney doğu cephesi; restorasyon sonrası..... 47
Şekil 6.8. Batı cephesi restorasyon öncesi……...48
Şekil 6.9. Batı cephesi restorasyon sonrası..... 48
Şekil 6.10. Ana giriş kısmı restorasyon öncesi……48
Şekil 6.11. Ana giriş kısmı restorasyon sonrası..... 48
Şekil 6.12. 202 oda, dolap ve niş restorasyon öncesi ……48
Şekil 6.13. 202 oda, dolap ve niş görüntüsü restorasyon sonrası 48
Şekil 6.14. 201 sofa K19 kapı ve ahşap doğramalı camlı bölme duvar görünüşü restorasyon öncesi ……...49
Şekil 6.15. 201 sofa K 19 kapı ve ahşap doğramalı camlı bölme restorasyon sonrası ... 49
Şekil 6.16. Zemin kat planı, rölöve..... 50
Şekil 6.17. Z01 dükkan, girişi ve K2 kapı boşluğu…….52
Şekil 6.18. Z01 dükkan ve ahşap tavan 52
Şekil 6.19. Z02 odunluk (1) ……52
Şekil 6.20. Z02 Odunluk K5 kapı (2) 52
Şekil 6.21. Z02 odunluk (3) ……...53
Şekil 6.22. Z02 odunluk duvar (4)..... 53
Şekil 6.23. Z02 odunluk ahşap giriş döşeme altı tahtası tavan (5) 53
Şekil 6.24. Z03 banyo dışardan görünüşü (1) …….54
Şekil 6.25. Z03 banyo (2) 54
Şekil 6.26. Z03 banyo karo mozaik döşeme (3) 54
Şekil 6.27. Z04 hela (1)……...54
Şekil 6.28. Hela P1 pencere (2) 54
Şekil 6.29. Z05 Bahçe (1) ……...55
Şekil 6.30. Z05 Bahçe (2) ……...55
Şekil 6.31. K1 bahçe kapısı (3)..... 55
Şekil 6.32. Z05 bahçe duvarı (4)..... 55
Şekil 6.33. Birinci kat planı, rölöve..... 56

Şekil 6.34. K7 kapı, V1-V2 vitrin (1)……..57
Şekil 6.35. 101 dükkan (2)……...……57
Şekil 6.36.K10 kapı (3)..... 57
Şekil 6.37. V4- V5- V6 vitrinler, K8 kapı,P4 3 adet pencere (4)……57
Şekil 6.38. K8 kapı, V3-V4 vitrinler (5)..... 57
Şekil 6.39. 101 dükkan ahşap kaplama tavan (6) 57
Şekil 6.40. K6 kapı, P3 pencere (1)…….58
Şekil 6.41.Merdiven, K11 kapı (2)……..…58
Şekil 6.42. Ahşap kaplama+ boya+pvc kaplama zemin (3) 58
Şekil 6.43. Ahşap korkuluk detay(4) 58
Şekil 6.44.K11 kapı ve merdiven arkası kontrplak kaplama (1)…….59
Şekil 6.45. Merdiven korkuluk detayı (2)……59
Şekil 6.46. K14 kapı (3)..... 59
Şekil 6.47. Ahşap çıtalı çakma tavan(4) 59
Şekil 6.48. K12 kapı (1)……...60
Şekil 6.49. Ahşap çıtalı çakma tavan (2) 60
Şekil 6.50. P6 pencere (3)..... 60
Şekil 6.51. K14 kapı (1)...……61
Şekil 6.52. Ahşap dolap kalıntısı (2)..... 61
Şekil 6.53. Ahşap tavan (3)..... 61
Şekil 6.54. P7 pencere detayı (1)……62
Şekil 6.55. Karo mozaik döşeme hela taşı görünüşü (2)…….62
Şekil 6.56. Kontrplak ve kaplama tavan görünüşü (3) 62
Şekil 6.57. İkinci kat planı, rölöve..... 63
Şekil 6.58. 201 sofa (1) ……...64
Şekil 6.59. K16 kapı ve tezgah görünüşleri (2) 64
Şekil 6.60. 201 sofa (3)……64
Şekil 6.61. 201 sofa (6)..... 64
Şekil 6.62. K17 kapı ve P9 kapatılmış pencere (1)…….65
Şekil 6.63. D2 dolap detayı (2)..... 65
Şekil 6.64. D1 dolap ve P5 pencere (3)……...65
Şekil 6.65. Ahşap döşeme tahtası + pvc kaplama+ halı döşeme (4)..... 65

Şekil 6.66. K18 kapı (1)……...66
Şekil 6.67. P5 pencere (2)..... 66
Şekil 6.68. P8 kandil penceresi (3)……..66
Şekil 6.69. Ahşap döşeme tahtası+pvc kaplama+ halı döşeme görünüşü (4)..... 66
Şekil 6.70. K20 kapı (1)……...67
Şekil 6.71. P5 pencere (2)..... 67
Şekil 6.72. Ahşap döşeme tahtası+ pvc kaplama+ halı döşeme görünüşü (3)…….67
Şekil 6.73. Ahşap çıtalı çakma tavan (4) 67
Şekil 6.74. 205 banyo görünüşü……..67
Şekil 6.75.P11 pencere..... 67
Şekil 6.76. Beton üzeri yağlı boya uygulanmış zemin 68
Şekil 6.77. P11 pencere……...68
Şekil 6.78. P12 pencere..... 68
Şekil 6.79. Üçüncü kat planı, rölöve..... 69
Şekil 6.80. P13 pencere (1)……..70
Şekil 6.81. K22 kapı detayı (2)..... 70
Şekil 6.82. Merdiven korkuluk görünüşü (3)..... 70
Şekil 6.83. K22 kapı (1)……..71
Şekil 6.84. P5 pencere (2)..... 71
Şekil 6.85. K23 kapı, P13 pencere (3)…….71
Şekil 6.86. Ahşap döşeme (4)..... 71
Şekil 6.87. K23 kapı ve P13 pencere (1)…….71
Şekil 6.88. 303 teras demir korkuluk (2) 71
Şekil 6.89. Ahşap kaplama saçak altı (3)..... 72
Şekil 6.90. K21 kapı (1)……...72
Şekil 6.91. 304 çatı arası (2) 72
Şekil 6.92. 304 çatı arası (3) ……72
Şekil 6.93. 304 çatı arası (4) 72
Şekil 6.94. Yapının güney cephesi..... 74
Şekil 6.95. Yapının kuzey cephesi (1)…….74
Şekil 6.96. Yapının kuzey cephesi(2) 74
Şekil 6.97. Yapının batı cephesi 75

Şekil 6.98. Yapının güney-doğu cephesi (1)……...76
Şekil 6.99. Yapının doğu cephesi (2)..... 76
Şekil 6.100. Temel hakkında ipucu veren zemin kat Z02 odunluk görüntüsü 77
Şekil 6.101. Tuğla dolgulu ahşap karkas iskelet..... 78
Şekil 6.102. 102 giriş holü ve 201 sofayı bağlayan merdiven ……79
Şekil 6.103. 201 sofa ve 301 holü bağlayan merdiven 79
Şekil 6.104. Demir kepenk ile değiştirilen K2 kapısı……..80
Şekil 6.105. Bahçeden Z02 odunluk bölümüne geçirilen K5 kapısı 80
Şekil 6.106. 101 dükkan K7 kapı detayı……..81
Şekil 6.107. 103 sofa K12 kapı detayı 81
Şekil 6.108.Yapıya ana girişi sağlayan K6 kapısı 81
Şekil 6.109. Hol ve 302 oda arasındakı K22 kapısı ……82
Şekil 6.110. Terasa çıkış yapılan K23 kapısı..... 82
Şekil 6.111. P2 kodlu pencere 83
Şekil 6.112. 105 mutfak P5 kodlu pencere detay görünüşü..... 84
Şekil 6.113. P13 kodlu pencere 84
Şekil 6.114. 202 nnumaralı odada bulunan ve yüklük olarak kullanılan dolap..... 85
Şekil 6.115. 202 numaralı odada bulunan niş……..86
Şekil 6.116. 203 numaralı odada bulunan niş..... 86
Şekil 6.117. 105 mutfak O1 kodlu ocak detay görünüşü..... 86
Şekil 7.1. 102 dükkan ile 101 sofayı ayıran kerpiç dolgulu ve harman tuğla örgülü duvar, restorasyon sırasında..... 90
Şekil 7.2. Kerpiç dolgulu özgün duvar, restorasyon sırasında……91
Şekil 7.3.302 numaralı oda, restorasyon sırasında……..91
Şekil 7.4. Restitüsyon çalışması sırasında güney cephesi 91
Şekil 7.5. Restitüsyon projesi sırasında doğu cephesi……91
Şekil 7.6. Restitüsyon projesi sırasında batı cephesi 91
Şekil 7.7. Genişletilen, giriş ve vitrin özelliği kazandırılan pencere örneği……92
Şekil 7.8. Genişletilen pencere örneği 92
Şekil 7.9. Dikmeler arası genişlik……93
Şekil 7.10. Batı cephesinde sağda tespit edilen özgün pencere 93
Şekil 8.1. Restorasyon sonrası salon & yemek odası iç mekan tasarım önerisi 98

Şekil 8.2. Restorasyon sonrası sofa iç mekan tasarımı önerisi 99
Şekil 8.3. Restorasyon sonrası yatak odası iç mekan tasarımı önerisi..... 100
Şekil 8.4. Çok amaçlı salon, birinci kat girişi (eski dükkan) 102
Şekil 8.5. İkinci kat hol (sofa)……...103
Şekil 8.6. Ofis (eski 202 oda) dolap ve nişler 103

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

BEBKA : Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı

İTÜ : İstanbul Teknik Üniversitesi

BBB : Bursa Büyükşehir Belediyesi

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

1 . GİRİŞ

Tarih boyunca Bursa ili ekonomik, demografik, politik ve mekansal anlamda uygarlıklar için önemli bir yere sahip olmuştur. Türklerin Bursa ili ile tanışması 1071 Malazgirt Savaşı ile olsa da Bursa, Türkler için asıl önemini Osmanlı Devleti zamanında başkent ünvanı ile kazanmıştır.

Bursa ilinde toplam 253 adet sit alanı bulunmaktadır.

Sit Alanları		
Arkeolojik Sit Alanı		227
Kentsel Sit Alanı		14
Kentsel Arkeolojik Sit Alanı		1
Karma Sit Alanları (Doğal Sit ile)	Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı	4
	Kentsel ve Doğal Sit Alanı	1
	Doğal-Tarihi-Kentsel Sit Alanı	1
	Tarihi ve Kentsel Sit Alanı	5
Toplam		253

Tablo 1.1. Bursa ilinde bulunan sit alanları
Kaynak:http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44974/illere-gore-sit-alanlari-istatistigi.html

Bursa ilinin merkez ilçelerinden biri olan Osmangazi ilçesi, üzerinde pek çok uygarlık barındırmış bir yerleşme alanıdır. Osmangazi ilçesinin günümüz kent dokusunda beton yapıların artmaya başladığı görülmektedir. Bunun yanısıra geleneksel mimariyi yansıtan 1900'lü yılların başlarında inşa edilmiş ahşap evler dikkat çekmektedir. 1950'li yıllara gelindiğinde ise mimaride değişen ve gelişen yapım teknikleri ve modern malzemelerin kullanılmaya başlanması Osmangazi ilçesindeki evlerde geleneksel yapım tekniklerine modern malzemenin eklenerek daha iyi ve sağlam konutlar inşa edebilme arayışında olunan bir dönem yansıttığı söylenebilir.

Geleneksel konutların, günümüze gelene kadar çeşitli nedenlerle yıprandığı ve yok olduğu söylenebilir. Mimari mirasımızı ve döneminin yaşam biçimini yansıtan bu yapıların korunması çok önemlidir. Geleneksel konutların, zaman içerisinde değişen koşullara ve gereksinimlere yanıt vermesi için yapılan değişikliklerin, özgün yapı ve modern malzeme ilişkisi dengelenerek yapılması gerekir. Bunun için de korumanın ilk aşaması bozulma nedenlerini tanımak ve belirlemekten oluşur.

Osmanlı Devleti'nin de başkenti olması sebebi ile geleneksel konut mimarisinde iyi bir örnek olan Bursa ilinin tarihi ve özgün kimliğini koruması önemlidir.

Tez konusu olarak seçilen yapı, İbrahim Paşa Mahallesi'nde bulunmaktadır. Köşe parselde olması ve bitişik nizamdaki evin yıkılması sebebi ile tez çalışması sırasında dört cephesi açık olup, fiziksel olarak incelemeye ve analiz etmeye uygundur, geleneksel Bursa evlerinin özelliklerini yansıtır. 29 ada, 12 parselde bulunan yapı tez çalışması süresinde kız lisesi çalışanı tarafından konut olarak kullanılmakta iken, 2014 senesinde Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı'nın 2014 yılı işbirliği gelişim ve mali destek programı kapsamında "Bursa Valiliği AB Dış İlişkiler ve Proje Koordinasyon Merkezi" projesinin yürütülmeye başlanması ile yapı için rekonstrüksüyon kararı verilmiş, 2015 senesinde restitüsyon çalışmaları proje kapsamında Yüksek Mimar- Restoratör Fatih AYDIN tarafından yapılmış, tez kapsamında da bu çalışmalardan yararlanılmıştır. Tez süresinde, 29 ada 12 parselde bulunan yapı 2017 senesinde restore edilerek, Bursa Valiliği Avrupa Birliği Dış İlişkiler Koordinasyon Merkezi olarak yeniden işlevlendirilmiştir.

1.1 Amaç ve Kapsam

Konut, toplumların tarihsel, kültürel ve yapısal miraslarını yansıtan önemli bir araçtır. Geleneksel konutlar, yıllar içerisinde değişen yaşam biçimine uyum sağlaması için çeşitli değişimlere maruz kalırlar veya kullanıcı ihtiyaçlarına yanıt veremez hale gelir ve terkedilirler. Bu çalışmanın amacı, İbrahim Paşa Mahallesi, Kız Okulu Caddesi'nde bulunan geleneksel mimariye sahip bir konutun detaylı bir biçimde belgelenip, dönemin yapım teknikleri ve malzeme kullanımı hakkında edinilen bilgiler ile özgün niteliklerini daha fazla yitirmeden projelendirilmesi ve bu doğrultuda gerekli bakım ve onarımların yapılabilmesini gerçekleştirmektir. Bu sayede sunulacak koruma ve bakım önerileri ile yapı eski değerine kavuşacak sağlıklı ve sürekli bakım ile gelecek nesillere özgün hali aktarılabilecektir. Bu yapının seçilme nedeni özgün nitelikleri ve müdahale türlerini açıkça yansıtabilir durumda olması ve dönem özelliklerini temsil edebilmesidir.

Çalışma, yapının mevcut durumunu belgeleyen rölövesi, özgün halini gösteren restitüsyon projesi, restorasyon ve yeniden işlevlendirme projesini kapsamaktadır.

2 . YÖNTEM

2.1 Veriler ve Toplanması

Mevcut durumunun tespiti için yapının tamamının ölçümü yapılmıştır. Rölövenin hazırlanmasına fotoğraf çekimleri ve plan, kesit ve görünüş krokileri çizilmesi ile başlanmıştır. Yapının plan ölçüleri üçgenleme yöntemi ile ölçü alınarak detaylı olarak çizilmiş ve plan krokileri üzerine işlenmiştir. Çalışmalarda 5, 10 ve 20 metrelik şerit metreler, çekül, profil tarağı gibi geleneksel ölçüm aletleri kullanılmıştır. Yapı çevresinin genel planı 1/200 ölçekte, vaziyet planı 1/200 ölçekte, plan, kesit ve görünüşler 1/50 ölçekte, sistem detayı 1/20 ölçekte, kapı ve pencere detayları çizilmiştir. Yapıda kullanılan malzemeler, hasarlar çeşitli renk ve tarama teknikleriyle belirtilmiştir.

Çalışılan yapı ile ilgili araştırmalar, İTÜ Merkez Kütüphanesi ve Mimarlık Fakültesi kütüphanesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Bursa Büyükşehir Merkez Kütüphane, Osmangazi Belediyesi Tarihi Kültür ve Çevre Birimi ve Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda yapılmıştır.

2.2 Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

İbrahim Paşa Mahallesi başta olmak üzere bölgedeki ahşap sivil mimarlık örnekleri incelenerek yapı üzerinde var olan izler değerlendirilmiş ve bu doğrultuda o dönemde inşa edilmiş diğer yapılarla karşılaştırmalar sonucu elde edilen benzer tipolojiler, yapının inşa edildiği dönemde yaşamış ve o dönemle birlikte yapının inşasını hatırlayan mahalle halkı ile yapılan görüşmelerden yola çıkarak hazırlanmıştır. Ayrıca, restitüsyon aşamasında binanın tüm doku ve strüktürünü ortaya koyan fotoğraflar incelenmiştir ve elde edilen bulgular geliştirilmiştir. Çalışma kapsamında yapının yakın çevresi ve İbrahim Paşa Mahallesi araştırılmış, böylelikle yapının mimari dili ve tekniği özümsenmeye çalışılmıştır.

Teze konu olan İbrahim Paşa Mahallesi 29 ada 12 parseldeki konutun özgünlüğü göz önünde bulundurularak, bakım ve onarım önerilerinin yanı sıra, tüm niteliksiz eklerin kaldırılarak yapının özgün haline kavuşacağı restorasyon projesi çizilerek yeniden işlevlendirme önerisinde bulunulmuştur.

3 . BURSA

3.1 Coğrafi Konum ve Özellikleri

Bursa ili, Marmara Bölgesi'nin güney bölümünde, 40° 10' 57¨ kuzey paralelleri ile 29° 4' 1¨ doğu meridyenleri arasında yer alır (Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı [BEBKA], 2014, 12). Bursa ili, doğuda Bilecik ve Adapazarı, kuzeyde Kocaeli, Yalova ve Marmara Denizi, güneyde Eskişehir ve Kütahya, batıda ise Balıkesir illeriyle çevrilidir. Bursa'nın yüzölçümü 10.882 km²'dir[1] (Şekil 3.1.).

Tarih boyunca pek çok uygarlığı barındıran Bursa, stratejik konumu açısından da önemli bir yere sahiptir. İpek Yolu'nun önemli duraklarından biri Bursa'dır (Metin, 2014, 358). Konumu günümüz koşulları içinde ise Türkiye'nin önemli ticaret odağı olan İstanbul ile Anadolu'yu birbirine bağlayan önemli bir noktadadır şeklinde yorumlanabilir (Kapar, 2008, 2).

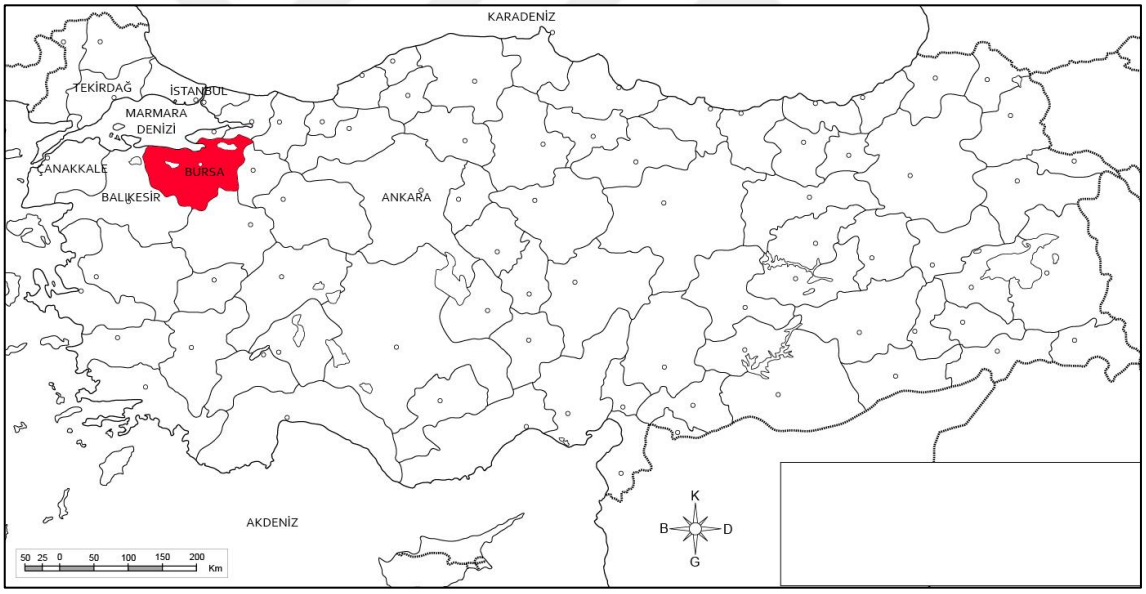

Şekil 3.1. Bursa ilinin Türkiye'deki konumu
Kaynak. Türkiye dilsiz haritası kullanılarak Gönülsüz, İ. tarafından oluşturulmuştur.

Bursa ili yerleşik alanı, Uludağ'ın kuzeyinde, ve Bursa Ovası'nın güney kenarında bulunmaktadır. Bursa ili topraklarının % 30'u plato, % 40'ın dağlık alan, %26 ise ovalardan oluşur. Son yıllarda yerleşik alan sınırı Uludağ'ın eteği boyunca ovaya doğru kuzey güney doğrultusunda genişlemektedir. Bursa ilindeki dağlar genel

[1] Sayısal değerler, http://bursa.yerelnet.org.tr adresinden ''Bursa İli'' adlı çalışmadan alınmıştır.

olarak doğu-batı yönünde uzanan sıradağlar şeklindedir. Uludağ'ın kuzey yamacından inen vadiler Bursa ilini doğu batı doğruultusunda dört bölüme ayırmaktadır (Şekil 3.2.) (Avcı, 2001, 48).

Şekil 3.2. Bursa ili fiziki haritası
Kaynak. http://www.bursadakultur.org/images/bursafiziki.jpg Erişim tarihi:Temmuz, 2018

Ahmet Hamdi Tanpınar (1992), Beş Şehir adlı eserinde; "Gördüğüm şehirler içinde Bursa kadar muayyen bir devrin malı olan bir başkasını hatırlamıyorum. Fetihten 1453 senesine kadar geçen 130 sene, sade baştan başa ve iliklerine kadar bir Türk şehri olmasına yetmemiş, aynı zamanda onun manevi çehresini gelecek zaman için hiç değişmeyecek şekilde tespit etmiştir. Bursa, Türk ruhunun en halis ölçülerine kendiliğinden sahiptir, denebilir" diyerek Bursa'nın tarihini ve doğal güzelliklerini edebi bir dille özetlemiştir (Erer, 2010, 242).

2017 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Bursa'nın nüfusu 2.936.803 kişidir (TÜİK, 2017). Bursa ilinde 17 adet ilçe vardır ve büyükşehir belediyesi sınırlarında köy bulunmamaktadır. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası ile

büyükşehire bağlı köyler bağlı bulundukları ilçelerin mahallesi olmuşlardır.[1] Büyükorhan, Gemlik, Gürsu, Harmancık, İnegöl, İznik, Karacabey, Keles, Kestel, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Nilüfer, Orhaneli, Orhangazi, Osmangazi, Yenişehir ve Yıldırım Bursa'nın ilçeleridir.

3.2 Bursa İlinin Tarihçesi

Bursa ve çevresi, çok eski yıllardan bu yana büyük kültürlerin beşiği olmuştur. Bulunduğu coğrafi ve stratejik konum nedeniyle hem Asya, hem de Avrupa kültüründen etkilenen Bursa'da Hitit, Lidya, Frigya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürleri izler bırakmıştır.

Bursa Bitinyalılar tarafından MÖ. altıncı yüzyılda kurulmuştur. Bursa adını Bitinya kralı I. Prusia'dan alır. O dönemde Bitinya ve Mysia bölgeleri içinde kalan kentin çevresinde Nikaia / Nicea (İznik), Cius / Kius (Gemlik), Apameia (Mudanya), Apollonia (Gölyazı), Miletapolis (Mustafakemalpaşa), Kalchedon (Kadıköy), Nicomedia (İzmit), Antiocheia (Yalova) şehirleri yer almaktaydı. MS. 74 senesinde Bitinya ve Roma arasında yapılan bir anlaşmadan sonra kent önce Romalılara daha sonra da Bizans egemeliğine geçmiştir. Kentin surları bu dönemlerde savunma amacı ile inşa edilmiştir (Avcı, 2001, 47).

Prusia adı zamanla Prusa, sonra da Bursa'ya dönüşmüştür. Bithynia Krallığı ile Bergama Krallığı arasındaki savaşlar neticesinde zayıflayan Krallık, M.Ö. 74'te Roma İmparatorluğu tarafından gönderilen Proconsul'lerce (Eyalet Valisi) yönetilen bir Asya Eyaleti haline gelmiştir (Topçu, 2002, 4).

Bursa M.S. 385–1326 yılları arasında ise Bizans dönemini yaşamıştır. M.S. 550'lerde bölgede ipek üretimine başlanmış ve doğal sıcak suları nedeniyle küçük bir kaplıca kenti kurulmuştur (Bursa Büyükşehir Belediyesi [BBB], 2005, 5)

1942 senesinde İnegöl höyüğünde Alman arkeologlar tarafından yapılan kazılarda höyüğün en alt tabakalarındaki buluntuların Troya I, üst tabakalarındaki buluntuların ise Bozüyük ve Demircihöyük ile aynı çağa ait olabileceği ortaya çıkmıştır. 1948'de İznik gölünün kuzeyinde yapılan yüzey araştırmalarında taş devirlerinde

[1] Sayısal değerler, http://bursa.yerelnet.org.tr adresinden ''Bursa İli '' adlı çalışmadan ve www.tuik.gov.tr adresinden ''Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2010'' adlı çalışmadan alınmıştır.

kurulduğu anlaşılan bazı höyükler saptanmıştır. 1955'de yapılan bir başka araştırmada pretohistorik (yazılı tarih öncesine geçiş dönemi) kalkolitik (bakır-taş çağı) buluntularına rastlanmıştır. Aynı yörede son kalkolitik ve erken Tunç Çağı'nın preklasik Lydia çanak çömlekleri elde edilmiştir (BBB, 2005, 3).

1307 tarihinde Bursa, Osmanlı Devleti padişahı Osman Bey tarafından kuşatılmasına rağmen alınamamış, 1326'da Orhan Bey tarafından Bizanslılardan alınmıştır. Bursa, 1326 senesinden 1363 senesinde I. Murad Hüdavendigar tarafından Osmanlı Devleti başkenti Edirneye taşınana kadar Osmanlı Devleti'nin başkenti olmuştur. Fatih Sultan Mehmet'in 1453'te İstanbul'u fethetmesinden sonra da Bursa yönetim merkezi olma niteliğini yitirmiştir (Topçu, 2002, 4).

Kent eski dönemlerde yalnızca surların içindeki sınırlardan ibaretken, Bursa'nın fethi sırasındaki kuşatmalar zamanında surların çevresinde mahalleler kurulmuştur ve Orhan Gazi, adına bir külliye yaptırmıştır. Surlar dışında mevcut yerleşmeye yakın yerlerde cami, hamam, imarethane, darüşşifa, medrese gibi kamu yapıları inşa edilmiştir. Çevrede konut alanları yaratılarak yerleşmeler başlatılmıştır (BBB, 2005, 5)

Bursa'da yapılan anıtlar içinde en büyük payı cami ve mescitler oluşturur. II. Murat da dahil olmak üzere ilk Osmanlı sultanlarının eserlerinin büyük çoğunluğu Bursa'da yapılmıştır. Bu nedenle Osmanlıların ilk devirlerine özgü mescit ve cami yapımı Bursa'da gelişmiştir. 1421 senesinde Çelebi Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Yeşil Türbe, 1425 senesinde II. Murat tarafından yaptırılan Bursa kemerli ve ters T planlı Muradiye Camii, on beşinci yüzyılın başında Yıldırım Beyazıt'ın kızı tarafından yaptırılan Emirsultan Camii Bursa'nın mekansal gelişimini de etkileyen Bursa ile özdeşleşmiş mimari sanat eserleridir (BBB, 2005, 5).

Bursa tarih boyunca ticaret kenti olmuştur. Han ve bedestenler birer ticaret merkezi görevi üstlenirlerdi. Çin, Orta Asya ve İran'ın ham ipeğini, baharatını, cam ve porselenlerini, sanatını batıya taşıyan kervanlar, Bursa hanlar bölgesinde konaklayarak mal bırakır ve Bursa ipeğini alarak giderlerdi. Bursa' da yapılan 25 kadar handan bugün 13 tanesi ayakta kalabilmiştir. [2]

[2] Bursa Büyükşehir Belediyesi resmi internet adresinden alınmıştır. https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/180521011816_2006-2009.pdf Erişim tarihi: Haziran, 2018

Bursa'da 1442 senesinde, Floransa, Venedik ve Lofça'da olmak üzere dünyadaki 4 çarşı köprüden biri olan ve üzerinde 30 dükkanın bulunduğu Irgandı köprüsü inşa edilmiştir (BBB, 2005, 6).

1453 senesinde İstanbul'un fethi ile Bursa, Marmara Bölgesi'nde çarşı, pazar ve hanları ile önemli bir ticaret merkezi; medreseleri ile kültür şehri olarak önemini devam ettirmiştir.

Bunların yanısıra, Bursa pek çok göç hareketine ve savaşa da tanık olmuş bir kenttir. Farklı dönemlerde farklı bölgelerden göç almıştır. Bunlardan en önemlileri 1912 senesinde yapılan Balkan Savaşı sonrasında işgal altında kalan Balkan topraklarında yaşayan Türklerin Anadolu'ya göç etmesi ve 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra, 1924 senesinde gelen mübadele göçmenleridir. 1912-1930 yılları arasında Bursa il merkezi Rumeli'den 56 bin göçmen almıştır (Kapar, 2008, 4).

3.3 Bursa İli Sosyo-kültürel ve Ekonomik Yapı

Tarihsel süreçte pek çok medeniyetten etkilenmesi Bursa'yı sosyal ve kültürel bağlamda gelişmiş bir kent yapmıştır. 1904 senesinde Bursa'da ilk müze Bursa Erkek Lisesi'nin bir bölümünde açılmıştır (Topçu, 2002, 8). Bursa'da Ahmet Vefik Paşa tarafından Anadolu'nun ilk tiyatrosu kurulmuştur. Aynı zamanda Türk Sanat Müziği çalışmaları da vardır. 1880 senesi itibarı ile Bursa'da gazete çıkartılmaya başlamıştır. Cumhuriyet döneminde yukarıda sayılan kültürel aktiviteler dışında 1970'lerden itibaren yerel yönetimler, festivaller adı altında kültürel aktiviteleri organize ederek, kentteki sosyal ve kültürel hayata canlılık getirmişlerdir (Ertürk, Tosun, 2009, 42).

Bursa ilinin sosyal ve kültürel merkezi Heykel, Kapalıçarşı ve Hanlar bölgeleridir. Bu bölge, mekanlar ve ekonomik yeri açısından önemlidir. Ancak 1990'lı yıllar itibariyle alışveriş merkezlerinin sayılarının artması, geleneksel merkezin önemini yitirmeye başlamasına ve geleneksel tüketim kültürünün yok olmasına sebep olmuştur. Bu yıllar kentte tüketime dayanan yeni bir sosyal ve kültürel hayatın şekillenmeye başladığı yıllardır (Ertürk, Tosun, 2009, 42).

Bursa'da kültürel hayatı etkileyen diğer bir etmen cumhuriyet dönemiyle birlikte planlama çalışmalarına başlanması ve 1960'lı yıllardan itibaren sanayinin öneminin artması, kentin nüfus ve kentsel gelişimi hızlı bir değişime uğraması söylenebilir.

Coğrafi konumu, tarım, ticaret ve sanayi potansiyelinin yüksek oluşu kentin çekiciliğini her dönem korumasını sağlamaktadır.

Kentteki sanayi geleneksel olarak dokumacılığa dayanmaktadır. Ancak 1960'lardaki planlama ile otomativ, metal eşya ve gıda sanayisi de kentte hızla artış göstermiştir (Topçu, 2002, 45). Bu dönem itibariyle artan sanayileşme, göç ve nüfus artışı etmenleri çevre kirliliği, kaçak yapılaşma, işsizlik, suç oranının artması gibi kentsel sorunlara sebep olmuştur. Bu sorunlarla mücadele etmek için 1990'larda başlayan bir hareketle yerel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan yararlanarak içme suyu, kanalizasyon, ulaşım, eğitim, çevre kirliliği, güvenlik, sağlık ve istihdam gibi konularda önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Sivil toplum örgütleri, özel sektör, üniversite ve vatandaşların giderek artan duyarlığına cevap verebilmek için yeni parklar, binalar, kültür merkezleri, çevresel yatırımlar ve kentsel düzenlemeler yapılmaktadır.

Bursa'daki sanayi sektöründeki gelişmeler Bursa Dokumacılık Fabrikası (İpekiş) 1927 yılında hizmete açılması ile başlamıştır. Bursa yöresinde koza üretiminin ve ipekböcekçiliğinin teşviki amacıyla Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla İş Bankası tarafından yaptırılmıştır. 1940'larda Yün-iş ile birleşen İpekiş, 1991'de özelleştirilmiştir (BBB, 2012, 24).

Türkiye ekonomisinin simgelerinden biri haline gelen Sümerbank Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası, 2 Şubat 1938 günü Atatürk tarafından işletmeye açılmış ve Türk sanayisinin en büyük fabrikalarından birisi olmuştur. Ülke tekstilinde Sümerbank iplik üniversitesi olarak tanımlanırken, Merinos'a da yünlü fakültesi yakıştırması yapılmıştır. Kapatılana kadar Türk Silahlı Kuvvetleri için giysi üretimi yapmaya devam eden Merinos, 2004 yılında Özelleştirme Yüksek Kurulu tarafından kapatılmıştır. 2004 yılında fabrikanın arazisi ve üzerindeki gayrimenkuller ücretsiz olarak Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne tahsis edilmiştir (BBB, 2012, 24).

Tekstil sanayisine ek olarak, 1933 – 1937 yılları arasında uygulanan Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nda tekstil, kendir-kesen, demir-çelik, porselen-çini, klor, suni ipek, selüloz ve kağıt tesisleri, şeker, süngercilik ve gül sanayileri gibi sanayi alanları Bursa'da yer bulmuştur. Bu kapsamda, 1938 yılında Bursa Merinos Fabrikası ve Gemlik Sun İpek Fabrikası kurulmuştur (BBB, 2012, 24).

1935 yılında Gemlik'te temeli atılan ve 1938 yılında hizmete açılan Sun İpek, Viskon ve Selefon Fabrikası, zamanla teknolojinin eskimesi sonucu üretimini durdurmuş, 1997 yılında özelleştirme kapsamında satılmış, 1998'de Tekel'e devredilmiştir. 2002 yılında da, 293 dönümlük araszisi Uludağ Üniversitesi'ne devredilmiştir. 2006 yılında, Asım Kocabıyık Kültür Eğitim Vakfı'nın katkılarıyla Gemlik Asım Kocabıyık Meslek Yüksekokulu olarak faaliyet göstermeye başlamıştır (BBB, 2012, 24).

BEBKA faaliyet raporuna göre, TR41 Bölgesi illeri Bursa, Bilecik ve Eskişehir, doğa turizmi, kültür, tarih ve inanç turizmi ile termal ve sağlık turizmi alanlarında turizm çeşitliliği potansiyeline sahiptir. Ziyaretçi sayısı bakımından ülke genelinde Bursa 10., Eskişehir 25., Bilecik 75. sırada bulunmaktadır ve bu nedenle tarihin korunması ve kültürün yaşatılması için restorasyon çalışmaları önemlidir (BEBKA, 2014).

3.4 Osmangazi İlçesi Konumu

Osmangazi ilçesi ismini Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Bey'den alır. Bursa ilinin üç merkez ilçesinden biridir ve en büyük ilçesidir. İlçe, Uludağ, Nilüfer Deresi, Gökdere Vadisi ve Samanlı Dağları ile çevrelenir. İlçenin kuzeyinde Marmara Denizi, batıda Gemlik ve Gürsu ilçeleri, güneyde Yıldırım, batıda ise Nilüfer ve Mudanya ilçeleri bulunmaktadır (Şekil 3.3).

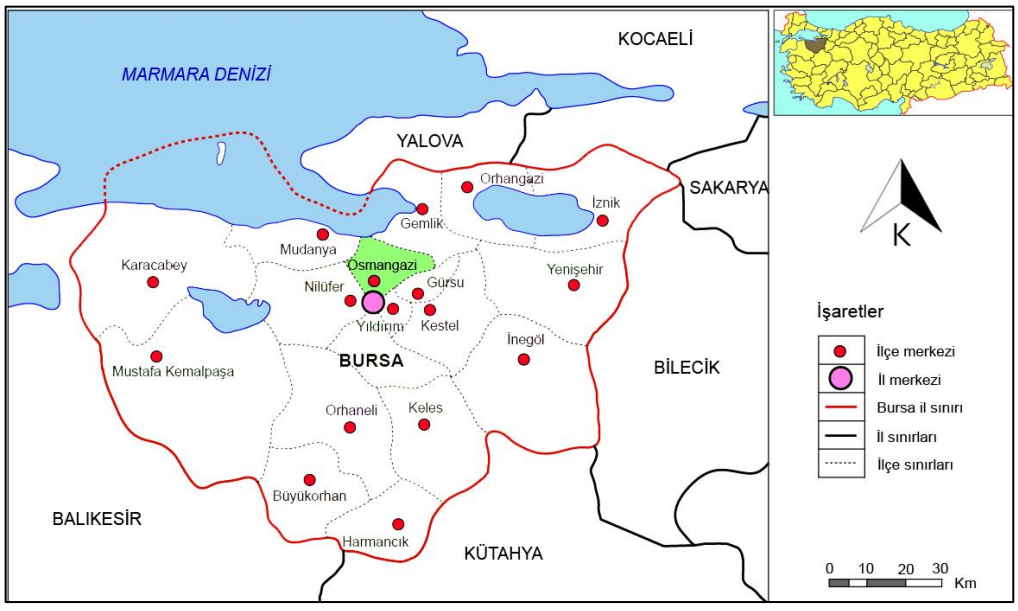

Şekil 3.3. Osmangazi ilçesinin konumunu gösterir Bursa ili haritası
Kaynak. Bursa ili siyasi haritası kullanılarak Gönülsüz, İ. tarafından düzenlenmiştir.

Tüik verilerine göre 2017 senesinde Osmangazi ilçesinin nüfusu 856.770 kişidir. Osmangazi ilçesinin büyüklüğü ise 65.708 ha'dır (TÜİK, 2017). Belediye sınırları dahilinde 136 adet mahalle bulunmaktadır.

3.5 Osmangazi İlçesi Tarihçesi

Osmangazi ilçesi tarih boyunca Bursa'nın merkezi konumunda olduğu için, ilin yaşadıklarına birebir tanıklık etmiştir.

Şekil 3.4. 29 ada 12 parseldeki yapının konumu ve çevresindeki önemli noktalar, Osmangazi ilçesi
Kaynak. Google Earth uydu görüntüsü kullanılarak Gönülsüz, İ. tarafından düzenlenmiştir.

Yukarıdaki haritada teze konu olan 29 ada 12 parseldeki yapı ve çevresi görülmektedir. Haritada ilçenin tarihi ve mimari özellikler taşıyan önemli yerleri işaretlenmiştir. Hanlar bölgesi, Külliyeler, Türbeler, Tophane Saat Kulesi ve Ulu Cami en önemli örneklerdir. İlçenin en önemli tarihsel anıtları ve yapıtları şunlardır: Bursa Kalesi, Bursa Hisarı, I.Murad Türbesi, Pars Bey Türbesi, Çakır Ağa Hamamı, Osmangazi ve Orhangazi Türbeleri, Şehzade Mustafa Türbesi, Bedesten, Arkeoloji

Müzesi, Atatürk Müzesi, Osmanlı Evi Müzesi, Kent Müzesidir, Ördekli Kültür Merkezi, Gökdere Medresesi, Irgandı Köprüsü, Haraççıoğlu Medresesi, Karabaş-ı Veli Dergahı, Balibey Hanı, Muradiye Hamamı, Galle Han'dır (Şekil 3.4).

3.6 Osmangazi İlçesi Sosyo-kültürel ve Ekonomik Yapı

Osmangazi ilçesi sosyal ve ekonomik açıdan Bursa ilinin merkezi konumundadır ve gündüz nüfusu bir milyonu aşmaktadır. Bursa'nın simgesi olan Reşat Oyal Kültürparkı, 500 yıllık İnkaya Çınarı, Tophane, Ulu Camii, Orhan Camii, Kozahan, 1340 yılında Orhan Bey tarafından yaptırılan Emirhan, başta II. Murad ve Cem Sultan'a ait olanlarla birlikte yirmiye yakın türbenin yanı sıra, medrese, okul, imarethane, gusülhane, hamam ve camiden oluşan Muradiye Külliyesi, Hüdavendigar Camii, Osmanlı mimarlığının başlangıç döneminde, çok ayaklı ve çok kubbeli cami planlarının en önemli örneği Ulu Camii, ayrıca Merinos Kent Parkı, Botanik Parkı, Soğanlı Hayvanat Bahçesi, Pınarbaşı Parkı, Soğukkuyu Parkı ve Hamitler Parkı ve Sukay Park adı ile Sukayağı Tesisleri Osmangazi sınırları içerisinde yer alan belli başlı cazibe merkezleridir.

Kültürel bir merkez olmasının yanısıra ilçede önemli bir üretim yoğunluğu da vardır. Otomobil, dokuma, havlu, deri, plastik sanayilerinin yanısıra madeni eşya yapımcılığı, marangoz ve kaynak makinaları üretimi ve bıçakçılık da gelişmiştir. [3]

3.7 Anıtsal ve Sivil Mimarlık Örnekleri

Osmangazi ilçesinde bulunan Tophane mahallesi, Bursa ilinin en eski sivil mimarlık örneklerini içinde barındırmaktadır. Mahallenin popülasyonunu uzun zamandır Bursa'da yaşayan kişiler oluşturmaktadır. Mahalle eski belgelerde çoğunlukla "Manastır Mahallesi" olarak anılmaktadır. 1801 yılındaki büyük Bursa yangınında mahalle tümüyle yanmıştır. Mahallede bulunan Osman ve Orhan Gazi türbeleri de yanmış, Hisariçi'nde bulunan Osmanlı Sarayı, Şehadet Camii ve türbeler başta olmak üzere çok sayıda ev ve anıtsal eser zarar görmüştür. 1855 senesindeki depremde de eski Manastır yıkılmıştır. 1863 yılında Tophane bahçesi yeniden düzenlenmiş ve Tophane saat kulesi bu dönemde yaptırılmıştır. 1863 depreminde yıkılan saat kulesinin yerine, II.

[3] Osmangazi ilçesi resmi internet adresinden alınmıştır.
http://www.osmangazi.bel.tr/tr/osmangazi/ilcemiz-hakkinda Erişim tarihi: Temmuz, 2018

Abdulhamit zamanında padişahın tahta çıkışının otuz beşinci yılı şerefine Tophane'de aynı yerde saat kulesi 1906 yılında tekrar yapılmıştır (Kapar, 2008, 7).

Bunların yanısıra, geleneksel konut mimarisinin en eski temsilcileri de Osmangazi ilçesinde bulunmaktadır. Genellikle iki katlı, ahşap taşıyıcılı geleneksel konutun en önemli özelliği özgün bir Türk dönemini anlatması, bu dönemin sosyal niteliklerini, yapı geleneğini ve estetik tercihlerini yansıtan önemli bir maddi kültür unsuru olmasıdır (Akıncıtürk, Perker, 2011, 30; ayrıca bkz. Çobancaoğlu 1998 ve Kuban 1998).

Geleneksel yapıların özgün kimliklerin araştırılması ve korunması kültürel mirasın sürekliliği için çok önemlidir. Bu anlamda geleceğe bu mirasın aktarılabilmesi bağlamında tanımlayıcı araştırmaların yaygınlaşması gerekir. Osmangazi'de bu konuda yapılmış bazı önemli çalışmalar örneklendirilmiştir.

Somuncu Baba Evi, Fırını ve Kültür Merkezi projesi çalışmaları Osmangazi Belediyesi tarafından yürütülmektedir. Proje Ulu Camii'nin yapımı sırasında çalışanlara ekmek pişiren büyük Evliya Somuncu Baba'nın fırınını kamulaştırılarak yeniden işlevlendirmesini kapsamaktadır.

Tarihi Bursa Evleri Kültür Adası projesi ise 22.756 m^2 alanda Bursa ilinin tarihi dokusunun ortaya çıkarılmasını kapsar. Projenin amacı tarih turizminin canlandırılmasıdır.

Koza Han Restorasyonu projesi, Ulu Cami restorasyonu, Ulu Çarşı ve Ulu Cami caddesi düzenleme projesi de diğer önemli projelerdir. Bu projelerin amacı da kent merkezinde estetik ve bütünlük sağlayan bir dil oluşturmaktır.

4 . GELENEKSEL KONUTLARIN MİMARİ ÖZELLİKLERİ

4.1 Türk Evlerinin Mimari Özellikleri

4.1.1 Tarihsel Gelişimi ve Tipleri

Ev sözcüğü eski Türkçede "eb" kökünden gelmektedir, mesken anlamındadır (Bozkurt & Altınçekiç, 2013, 71 ayrıca bkz. M.Larousse, 1990, 441). Konut, farklı toplumlar için yapısal, sosyal ve ekonomik bağlamlarda değişik anlamlar ifade etse de insanın temel ihtiyacı olan barınma ihtiyacını karşılayan temel yapı birimidir.

Türklerin geçmişte savaşçı ve göçebe kültüre sahip olmaları nedeni ile sabit konut birimleri yerine çadır kültürü vardır. Yerleşik hayata geçtikten sonra, zaman içerisinde Anadolu'da, bölgeden bölgeye değişen tarihi ve coğrafi koşullara bağlı olarak yapı malzemesinin değişmesi ile "bölgesel konut biçimleri" gelişmiştir (Kuban, 1970, 67).

Türk evi tanımı farklı araştırmacılar tarafından farklı şekilde tanımlanmıştır. Sedad Hakkı Eldem'in Türk Evi Plan Tipleri (1968) kitabında yaptığı tanıma göre Türk evi, eski Osmanlı devletinin işgal ettiği sınırlar içinde eski anlatımla Rumeli ve Anadolu bölgelerinde yerleşmiş, gelişmiş ve asırlar içinde kendi özelliklerini oluşturmuş ev tipidir. Doğan Kuban'ın Sanat Tarihimizin Sorunları (1976) kitabında ise Türk evi, geleneksel Türk ailesinin yaşam biçimi, kültürü ve törelerine uygun biçimde şekil alan plan özelliklerini gösteren bir konut tipi şeklinde tanımlanmıştır (Bozkurt & Altınçekiç, 2013, 71).

Geleneksel Türk evleri aile yapısına bağlı olarak evrilmiştir. Türk evi tipinde her oda bağımsız bir ev niteliğindedir ve tüm fonksiyonları içinde barındıran birimlerdir. Bu durum çadır kültüründen gelen Türk kültürünün bir özelliğidir ve Türk evi sofasının kaynağını oluşturur (Şekil 4.1.) (Bozkurt & Altınçekiç, 2013, 71; Eruzun, 1989, 69 ayrıca bkz. Arel, 1999, 37).

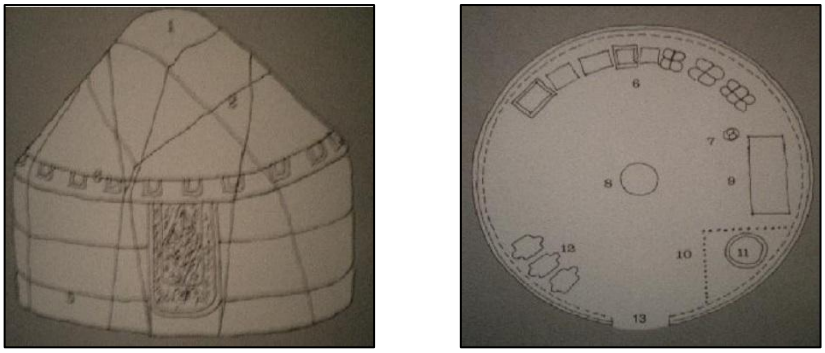

Şekil 4.1. Orta Asya çadırının iç düzeni ve görünümü
Kaynak. Ö. Küçükerman, 1973

Türk evinin geleneksel karakteri Osmanlı zamanında oluşmuştur. Osmanlı Devleti'nin geniş sınırları içinde yer alan Balkanlar, Kafkaslar, Hazar Bölgesi ve Kırım'ı kapsayan, uygun yapı malzemesinin kolayca temin edildiği geniş bir coğrafi alanda yaygın şekilde uygulanmıştır. On dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde Türk mimarisi

Avrupa ile olan ilişkiler nedeniyle Avrupa mimarisi ile etkileşime girmiştir (Hasol & Boydak, 2018, 162). Türk geleneklerine uygun olmak koşulu ile meydana gelen bu değişikliklerin planlarda, iç ve dış mekanda, süslemede ve yapım tekniklerinde etkisi görülmektedir. Bu etkileşim Türk sivil mimarisi açısından önemli bir değişime neden olmuştur. On dokuzuncu yüzyıl Osmanlı Devleti'nin başkenti olan İstanbul'da görülen mimarideki değişiklikler, kısa bir süre sonra Bursa'yı da etkilemiştir.

4.1.2 Plan Tipolojisi ve Mekan Düzenlemeleri

Türk evinde odanın en önemli özelliği kendi başlarına, yapı içinde belirli eylemleri karşılayan birimler olmasıdır. Geleneksel Türk evlerinde bulunan iç avlu, zemini taş döşeli ön bahçeye hayat denmektedir. Türk evinin bir diğer geleneksel mekanı ise sofadır ve küçük sofaya mabeyin denir. Evden ayrı müştemilat alanı olarak avlu içerisinde çözümlenen geleneksel mekanlar ise ahır, samanlık ve tuvalettir (Bozkurt & Altınçekiç, 2013, 77).

Türk evinin geleneksel plan yapısı incelendiğinde oda ve sofanın esas alındığı dört tip belirlenmiştir. Bunlar; dış sofalı evler, sofasız evler, iç sofalı evler ve orta sofalı evlerdir (Eruzun, 1989, 69). Eruzun, bu plan tiplerini şöyle açıklamıştır; sofasız evler Türk evinin çadırdan sonraki ilk evresini oluşturmaktadır. Dış sofalı evler, sofasız evlerden daha sonra ortaya çıkmıştır. İç sofalı evler dış sofanın açık yüzünün pencerelerle kapatılmasıyla ve en çok iki yüzü ışık görecek şekilde odaların arasına alınmasıyla korunmuş bir ortak kullanım alanının oluşturduğu ev tipidir. Orta sofalı plan tipi ise Türk evinin son aşamasıdır (Koç, 2012, 51 ayrıca bkz. Eruzun, 1989, 69).

Sofasız plan tipi Türk evinin en ilkel plan tipidir. Odalar yan yana dizilmiştir ve odalara giriş dışarıdan yapılmaktadır. Odaların birbiriyle ilişkisi yoktur. Bu plan tipi, bahçeli, iç avlulu korunmalı evlerde görülür. Anadolu'nun orta, güney ve doğu bölgelerinde daha çok görülür (Şekil 4.2) (Eldem, 1968, 27- 28).

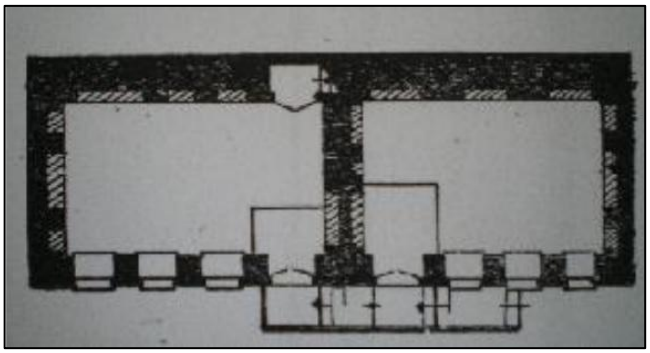

Şekil 4.2. Doğu ve güney bölgesindeki sofasız plan tipi
Kaynak. Eldem, 1968

Dış sofalı plan tipleri, Türk evinin ikinci türüdür. Odalar arasındaki ilişkiler ortak mekan olan sofa ile sağlanır. Sıra odalı, köşe sofalı, üç tarafı odalı plan tipleri dış sofalı plan tiplerindendir (Şekil 4.3, Şekil 4.4, Şekil 4.5) (Eldem,1968, 31-32).

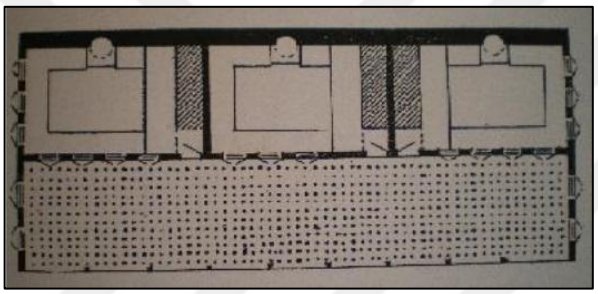

Şekil 4.3. Dış sofalı, sıra odalı plan tipi

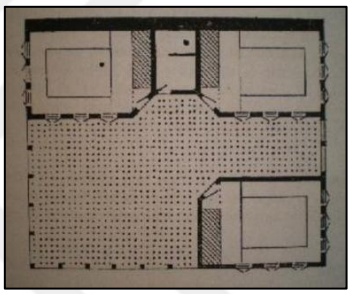

Şekil 4.4. Köşe sofalı plan tipi

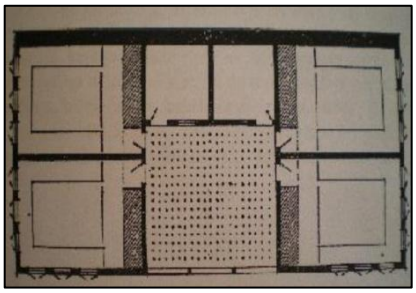

Şekil 4.5. Üç tarafı odalı plan tipi
Kaynak. Eldem,1968

İç sofalı plan tipleri, geleneksel Türk evinin en yaygın olanıdır. Sofa, odaların arasında bulunduğundan, halk arasında bu plan tipi karnıyarın diye adlandırılmıştır. Dış sofalı eve nazaran daha muhafazalı olması nedeniyle Anadolu ve Rumeli'nin her iklim kuşağında kullanılmıştır. Özellikle kasaba ve şehirlerde tercih edilmiştir (Eldem, 1968, 91).

Merdivenin durumuna göre, sofanın bir veya her iki ucunda köşk, sekilik denilen özel mekanlar yer almıştır. Burada ya bir sedir bulunurdu veya biraz yükseltilerek hatta sofadan parmaklıklarla düzenlenirdi (Şekil 4.6, Şekil 4.7) (Eldem, 1968, 92).

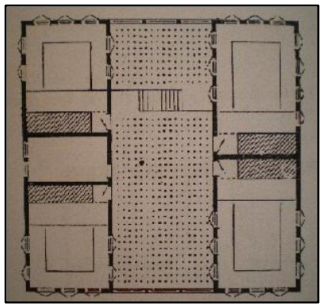

Şekil 4.6. İki yüzlü iç sofalı plan tipi

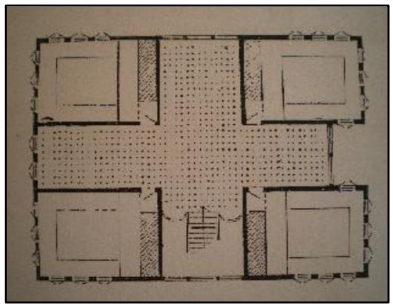

Şekil 4.7. Eyvanlı plan tipi

Kaynak. Eldem, 1968

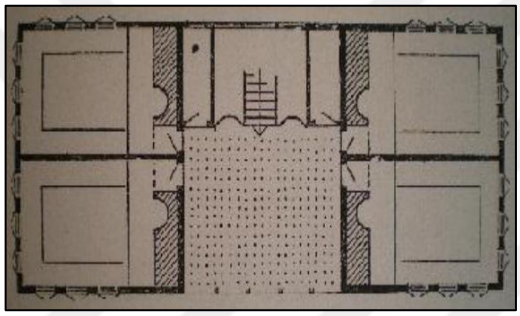

Şekil 4.8. Bir yüzü iç sofalı plan tipi

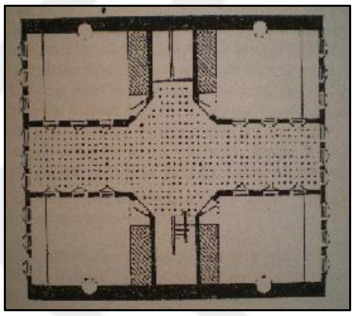

Şekil 4.9. İki yüzlü iç sofalı plan tipi

Kaynak. Eldem, 1968

Orta sofalı plan tipleri; on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda İstanbul'da saray, kasr, köşk gibi yapılarda orta sofa değişik biçimlerde görülmektedir. Bunun yanı sıra, sofanın ortaya alınması, ev planlarını çoğunlukla kare veya kareye yakın dikdörtgenler şekline dönüşmüştür. Binanın dört köşesine dört oda yerleştirilmiş, oda aralarına da merdiven, eyvan, hale, kiler, mutfak gibi servis mekanları getirilmiştir (Şekil 4.8., Şekil 4.9.) (Eldem, 1968, 127- 128).

Sofa önceleri dört köşe iken, zamanla köşeler pahlandırılmış, sekizgen, çokgen, oval veya eliptik şekiller oluşmuştur. Orta sofa evlerde ısı kaybı azalmıştır (Şekil 4.10, Şekil 4.11) (Eldem, 1968, 127- 128).

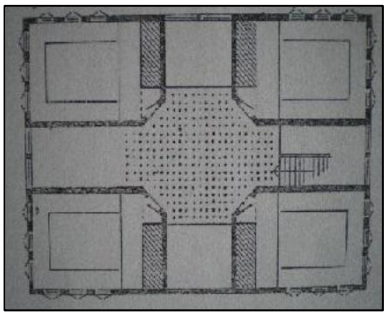

Şekil 4.10.Pahlı sofalı ev planına ait ideal tip

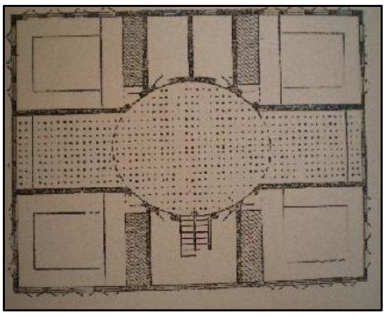

Şekil 4.11. Oval sofalı ev planına ait ideal tip

Kaynak. Eldem,1968

4.1.3 Cephe Düzeni

Geleneksel Türk evlerinin cepheleri toplum kültürünün kente yansımasını sağlayan, kültür ve mekan etkileşiminin gözlenebildiği kentsel arayüz ve kimlik unsurlarıdır. Anadolu topraklarında yer alan geleneksel konutların ilk dönemlerdeki cepheleri çok sadedir. Mimari akımlardaki değişimler ile Türk evlerindeki sade cephe anlayışı yerini, bezemeli cephe anlayışına bırakmıştır. Geleneksel konutların sokağa bakan cephelerinin oluşmasında mahremiyet kavramı önemli bir ölçüttür. Bu sebeple geleneksel Türk konutlarının alt katlarını servis mekanları, üst katlarını ise yaşama mekanları oluşturmaktadır.

Zemin katlarda cephe düzeninde dikkat çeken tek unsur yapı girişleridir. Bunun sebebi servis mekanlarının sokağa açılan boşluklarının olmaması ya da havalandırma amacıyla sokağa açılan boşlukların çok küçük olmasıdır (Perker, 2012, 3).

Yaşama mekanlarının bulunduğu üst katların cephelerinde farklı özellikli çıkmalar ve çıkma pencereleri cephelerin farklılaşmasını sağlamıştır. Çıkmalar, bağdadi konsollar, ahşap ve madeni payandalar veya ahşap kolonlarla taşınırlar. Çıkmalardaki pencerelerin boyutları büyük ve sayısı fazladır (Karpuz, 2011, 61).

Mahremiyet nedeniyle sade olan zemin kat cephesi ile hareketli üst kat cephesi zıt görünse de, yaşantının ve mimari anlayışın cepheden okunabilmesi konusunda kolaylık sağlamaktadır.

4.2 Bursa Evlerinin Mimari Özellikleri

4.2.1 Bursa Evlerinin Özellikleri

Bursa, Osmanlı'nın 1326 ve 1363 yılları arasında başkenti olması ve aynı zamanda her dönemde önemli ticaret merkezlerinden biri olması sebebiyle önemli bir konumdadır. Ancak, önemli bir merkez olması, şehre birçok saldırıda bulunulmasına da neden olmuştur. Ayrıca tarih içinde geçirdiği doğal afetler de şehre ve tarihi yapılara zarar vermiştir. Bu duruma örnek olarak 1414 yılındaki Karamanoğlu Mehmed Bey'in şehri kuşatması ve Orhan Cami ile birlikte caminin çevresini yakması verilebilir (Kaptanoğlu, 2008, 24). Bursa'da yıkıcı etkiye sahip doğal afetler yangın ve depremdir. Tarihte birçok yangın meydana gelen Bursa'da, bu yangınların bazıları şehre, şehrin simgelerine ve anıtsal yapılara ciddi zararlar vermiştir. 1489 tarihinde meydana gelen yangın sonucu yirmi beş mahalle yanmış, 1491 yılındaki yangında çok sayıda anıt tahrip olmuş; Geyve Hanı, Çıra Pazarı, Saraçhane gibi önemli yerler ise 1756 yılındaki yangında tahribata uğramıştır (Kaptanoğlu, 2008, 24). 1801 yılındaki Büyük Bursa yangınında ise kentin büyük bir bölümü yanmış, Orhangazi ve Osmangazi türbeleri başta olmak üzere birçok yapı ve anıtsal eser yanmıştır (Yalman, 2002 ayrıca bkz. Kapar, 2008, 7). Yangınların tahrip ettiği kent, 1855 yılındaki büyük depremiyle harap bir halde olan kentin yeniden yapılaşması gerekmiştir (Kaptanoğlu, 2008, 25).

Daha önceleri yangın ve depremlere karşı bazı önlemler alınmış, yapılaşma koşulları getirilmiştir. Bu duruma örnek olarak çok katlı yapılaşmayı, hisara bitişik olarak veya üzerinde yapı yapmayı ve evlerin saçaklarının sokağa taşmasını yasaklayan 1559 fermanı verilebilir. Aynı zamanda ferman, evlerde merdiven ve su fıçısı bulunması, evler arasında yangına müdahale edilmesini sağlamak için belirli bir mesafe bulunması gerektiği gibi ifadelerde bulunmaktadır (Yediyıldız, 2003, 190). Bu önlemler yetersiz kalmakla birlikte kentin düzensiz ve sokaklarının dar olması son depremden sonra kentin modern ihtiyaçlar doğrultusunda yapılaşması gerektiğini göstermekteydi (Kaptanoğlu, 2008, 268). Bu ihtiyaç doğrultusunda kente geniş caddeler açılmış ve bu caddeler üzerine yapılaşmaya başlanmış, türbe ve cami çevresindeki evler taşınıp bu yapıların alanları genişletilmiştir (Kaptanoğlu, 2008, 268).

Bu yıkıcı felaketler, Bursa'da geleneksel konut mimarisi özelliklerine sahip evlerin azalmasında en büyük etkendir. Sadece kerpiç kullanılarak inşa edilen on

beşinci ve on altıncı yüzyıl evleri depremlerden dolayı yıkılmış; on altıncı yüzyılın sonlarına doğru ise ahşap kullanılarak inşa edilen evler ise yangından dolayı yok olmuştur (Kapar, 2008, 11-12). İlçe merkezinde on yedinci ve on sekizinci yüzyılda inşa edilmiş konutlara rastlanabilmektedir. Ancak, afetler sonucunda yapıların yıkılıp, yerine çok katlı binalar yapılması, günümüze ulaşan konutlar içerisinde on dokuzuncu yüzyılda inşa edilen konutların sayıca fazla olmasına neden olmaktadır (Aksoy, 2011a, 119).

Bölgede, on sekizinci yüzyılın yarısına kadar klasik Türk evinin yapım tekniği ve kullanılan malzemeler yaygın görülmektedir ve on dokuzuncu yüzyıl yapılarında ise yaygın olarak Barok etkisindeki yapılara rastlanır (Özdemir, 2007 ayrıca bkz. Kapar, 2008, 12). Hisar bölgesinde bulunan sivil mimari örnekleri genel olarak on sekizinci yüzyılın sonu on dokuzuncu yüzyılın başı dönemine aittir (Kapar, 2008, 9).

Bursa, İpek Yolu'nun uç kısmında yer alması sebebiyle gayrimüslim ve müslim toplulukların bir arada yaşadığı yerlerden biridir (Metin, 2014, 364). Gayrimüslim ve müslim evlerinin dini ve kültürel farklılıklardan kaynaklı evlerin mekan kullanımı ve özelliklerine dair farklılaşma durumu Bursa'da rastlanmamaktadır. Gayrimüslim ve müslim evler arasında önemli bir fiziki farklılık yoktur (Metin, 2014, 359).

Bursa evleri genellikle iki katlıdır ancak sayıca fazla olmasa da üç katlı evler de bulunmaktadır (Kapar, 2008, 8). Bazı evler eğimden faydalanılarak 3 katlı yapılmış ve yarım kat eklenmiştir (Avcı, 2001, 58; Kapar, 2008, 8). Genellikle binalar ağaçlı bahçeler içinde ve parselin yarısına yakın taban alanına oturmaktadır (Tomsu, 1950 ayrıca bkz. Kapar, 2008, 8). Binalar konumlandırılmaları bakımından üç gruba ayrılır. Evler; sokaktan giriş alan ve arka kısımda bahçesi bulunan ve servis kısmı yan tarafta bulunan evler, bahçesi önden olup evin arka tarafa konumlandırıldığı ve servis alanının yanda bulunduğu evler ve bahçenin yanda bulundurulduğu evler olarak sınıflandırılmaktadır (Tomsu, 1950 ayrıca bkz. Avcı, 2001 58). On dokuzuncu yüzyıla kadar, evler genellikle mahremiyeti sağlayacak şekilde zemin katlar dışarıya kapalı ve birinci katlar sokağa dönük şekilde yapılaşmıştır (Aksoy, 2011, 104). Zemin katlarda ise genellikle pencere bulunmamaktadır. Ayrıca, bahçelerin yüksek duvarlara sahip olması ve içerisindeki meyve ağaçlarının her taraftan yeşil görülmesi sebebiyle Bursa, 'Yeşil Bursa' olarak anılmaktaydı (Aksoy, 2011, 103).

Alt katlar kot farkı olmasından dolayı yoldan cephe alan tarafa yerleştirilmiştir. Üst katlardaki odalar zemin kat duvarları üzerine taşırılmakta ve bu üçgen çıkıntılar ahşap malzeme ile desteklenmektedir. Genellikle üst katlarda dörtgen odalar, planlarda düz ve keskin hatlar oluşturulmuıştur (Tomsu, 1950 ayrıca bkz. Avcı, 2001, 58; Kapar, 2008, 8).

Evlerin bahçesinde tuvalet, fırın, çardak, su kanalına bağlı bir çeşme ve su kuyusu bulunmaktadır (Metin, 2014, 359). Bursa evlerinin en önemli özelliklerinden bir tanesi, şehrin fiziki yapısından ve su bolluğundan yararlanılarak uygulamaya konulan su sistemleridir. Bursa'da mahalleler Türk mahallelerin geneli gibi meyilli arazi üzerine Uludağ'ın Kuzeybatı yamacına kurulmuş ve böylelikle su ve güneşten fayda sağlanmıştır (Düzbakar, 2008, İnalcık, 1992 ayrıca bkz. Metin, 2014, 358). Bu yerleşimin avantajı olarak Uludağ'daki su kaynağından su şehre getirilip dağılmakta ve evlerin bahçelerindeki bu çeşmelere ulaştırılmaktaydı (Yediyıldız, 2003, 189).

Zemin kat, bahçe ve avlunun oluşturduğu mekana 'hayat' veya 'taşlık' adı verilmektedir. Bu mekan asıl vakit geçirilen mekan olup mutfak, kiler, ahır ve servis gibi mekanlar da bu mekana eklemlenebilmekteydi (Tomsu, 1950 ayrıca bkz. Kapar, 2008, 8). Tuvalet ise, evin bahçesinde ya da evin köşesinde inşa edilmiş müştemilat kısmı olarak çözülmektedir. Aynı zamanda bazı evlerde zemin katta hamam kullanımı da bulunmaktadır (Tomsu, 1950 ayrıca bkz. Avcı, 2001, 59). Bazı mahallelerde çardak kullanımına rastlanmaktadır.

Evin diğer katlarında ise sofa ve odalar bulunmaktadır. Sofa, aile bireylerinin vakit geçirdikleri, oturdukları, muhabbet ettikleri ve yemek yedikleri yaşam alanıdır (Yediyıldız, 2003, 187). Geleneksel konut planlarının önemli bir kısmı olan sofa, hem odalara geçişi sağlama hem de hane halkını bir araya getirme vazifesi görmektedir (Perker & Akıncıtürk, 2011, 30). On yedinci yüzyıl döneminde genellikle evler dış sofalıdır olarak yapılmıştır (Aksoy, 2011, 43). On sekizinci yüzyıl sonu ve on dokuzuncu yüzyıl başı dönemi yapılan evlerde karnıyarık veya orta sofalı plan şeması görülmektedir (Kapar, 2008, 10). On sekizinci yüzyılda evin daha çok dışarıya açılmaya başlamış ve bununla ilişkili olarak pencere sayısının arttırılmaya, çıkmaların yaygınlaşmaya ve oda sayısının arttırılarak sofa etrafına yerleştirilmeye ve kapatılmaya başlanmıştır (Eldem, 1984 ayrıca bkz. Aksoy, 2011a, 121). Evlerde genellikle sofa ve

bitişiğinde baş oda denilen, erkek misafir ağırlanan kısım bulunmaktadır. Ancak, büyük konutlarda haremlik-selamlık ayrımı bulunmakta olup birden fazla giriş ve merdivenle bu kısımlar ayrılmıştır (Aksoy, 2011, 104). Misafirlerin ağırlandığı selamlık genellikle yapıdan ayrı veya ona bitişik yapılmış bir odadır (Yediyıldız, 2003, 187). Evlerin üst katında ise dış manzaranın seyredilebildiği 'cihannüma' adı verilen kısım bulunmaktadır (Yediyıldız, 2003, 187).

Bursa evlerinde sık dizilmiş pencere dizileri ile dikkat çekmektedir. İklim sebebiyle yığma yapı ve taş yapılarda pencereler küçüktür (Kapar, 2008, 8). On yedinci ve on sekizinci yüzyıl evlerinde renkli ve desenli tepe pencereleri görülmektedir (Aksoy, 2011a, 128). On yedinci yüzyıldan itibaren evlerin dışarıya açılmasına paralel olarak, aynı zamanda ahşap sisteme geçiş ile alt pencereler büyümüş ve sayısı arttırılmış, üst pencereler ise uzatılmıştır. Pencere oranları 3/5 olmakla birlikte bu oran tepe penceleri için 2/3 olmuştur (Uluengin, 2000, ayrıca bkz. Aksoy, 2011a, 160). Bu pencereler, on dokuzuncu yüzyıl sonlarında bu pencere açıklıkları daha da genişletilerek ahşap kepenkler oturtulmuştur. Bursa konaklarında ise konutlardan farklılaştıran unsurlar ise süsleme elemanları olup; iç duvarlardaki kalem işi ve tavanlardaki göbek motiflerinin kullanılmasıdır (Aksoy, 2011, 104)

Tez konusu yapının bulunduğu Osmangazi ilçesi birçok eski mahalleyi kapsar. Bursa'nın ilk konut bölgesi olan Hisar'ın eski mahalleleri bu ilçede bulunur. Bu mahallelerden biri de günümüzde Osmangazi Mahallesi ismi ile Hisar bölgesinde bulunan Tophane ve civarını da kapsayan mahalledir (Kaplanoğlu, 1996 ayrıca bkz. Kapar, 2008, 6). Günümüzde Bursa'nın en güzel ve en eski sivil mimarlık örnekleri ve geleneksel evleri bu ilçede yer almaktadır. Ancak aynı zamanda doğal afetlerin yıkıcı etkilerinden en çok etkilenen ilçelerden biridir. Büyük Bursa yangınında zarar gören Osmangazi ve Orhangazi türbeleri gibi önemli tarihi yapılar bu ilçede bulunmaktadır. Eskiden Manastır Mahallesi olarak bilinen Osmangazi Mahallesi de 1855 depreminde yıkılmıştır. Aynı depremde Tophane de zarar görmüş ve 1863 yılında yenilenmiştir (Kapar, 2008, 7). Günümüzde, ilçenin içerisinde yer alan mahalleler geçmiş dönemde zarar görmüş olsa da geleneksel konutların yoğun görüldüğü yerlerdir. Osmangazi ilçesindeki geleneksel konutlar genel olarak Bursa evleri ile plan tipolojisi ve mekan düzenlemeleri aynı niteliklerdedir.

Perker ve Açıktürk'ün (2011) yaptığı çalışmada bahsi geçen ve Osmangazi ilçesinde bulunan Gurabahane-i Laklakan ve geleneksel konutların bulunduğu önemli yerleşimlerden olan Tophane'deki konutun kullanıcı müdahalesinden önceki planları, ilçedeki karnıyarık şeklindeki plan şeması örnektir (Şekil 4.13). Aksoy (2011)'un yaptığı çalışmada ise özgünlüğü korunan on yedinci ve on sekizinci yüzyıl yapılarının kapalı dış sofalı (Şekil 4.14) ve açık dış sofalı (Şekil 4.15) planlarına örnekler bulunmaktadır. On yedinci ve on sekizinci yüzyıl evlerindeki genişletilmemiş küçük alt pencereler ve desenli tepe pencereleri Osmangazi ilçesinde günümüzde özgün hali korunan yapılarda bulunmaktadır (Şekil 4.16, Şekil 4.17).

Şimdiki adıyla Kuruçeşme olan ve Tophane yakınındaki mahallede 1940'lı yılların sonundan çekilen fotoğrafa göre Bursa evlerine benzer şekilde evlerin cadde üzerine iki veya üç katlı olarak yapılaştığı görülmektedir. Ayrıca tez konusu yapı ve çevresinden farklı olarak bu mahalledeki cumbalı yapıların varlığı dikkat çekmektedir (Aksoy, 2011, 103).

4.2.2 Bursa Evlerinin Yapım Tekniği ve Kullanılan Malzemeler

Yapım tekniği ve malzemeyi, bölgenin iklim koşulları ve bölgede bulunan malzemeler etkilemektedir. Bölgede bulunan malzemelerin yapılarda kullanılması geleneksel konutun özelliklerindendir (Perker & Akıncıtürk, 2011, 30). Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu'nun kuzeyi ve İç Anadolu'da yapı malzemesi olarak taş kullanılmaktadır. Edirne, Bursa ve İstanbul da yapım tekniği ve kullanılan malzeme bakımından çevresinden etkilenmiştir (Çobanoğlu, 2001, 802).

Bursa evlerinde de yaygın olarak kullanılan ana yapı malzemeleri; taş, kerpiç (dolgu malzemesi olarak) ve ahşaptır. Bunların yanı sıra, tuğla, kiremit ve demirle de karşılaşılmaktadır. On dördüncü yüzyılda yapılan Somuncu baba evinin zemin kat taş ve birinci kat kerpiç yığma olarak yapıldığı bilinmektedir (Tayla, 2007 ayrıca bkz. Aksoy, 2011, 119) On beşinci yüzyıldan on sekizinci yüzyıla kadar rastlanan yapılarda ahşap iskeletli dolgu sistem kullanılmaktadır. Bu yapım tekniğinin en özgün örnekleri Bursa'da bulunmaktadır (Çobanoğlu, 2001, 802). Genellikle hımış tekniği kullanılarak yapılan ahşap iskelet içerisine kerpiç veya taş doldurulmasıyla yapılan evlere rastlanmaktadır. Bursa evlerinin zemin katlarında ve dış duvarlarında genellikle ahşap hatıllı yığma taş kullanılmaktadır. Aynı teknik subasmanlarında da uygulanmaktadır.

Üst katlarda ahşap iskeletli hımış, taş ya da tuğla dolgulu sistem görülmektedir **(**Perker & Akıncıtürk, 2011, 30).

Konutların dış ve iç cepheleri kerpiç ile sıvanmaktadır (Tomsu, 1950 ayrıca bkz. Avcı, 2001, 58). Ancak on yedinci yüzyıl yapılarında sıvama yapılmamakta; taş ve tuğlalar arasına derz uygulanmıştır. Hımış kullanılan yapılarda ise kıtıklı çamur sıva kullanılmıştır (Aksoy, 2011, 129). Osmangazi ilçesinde bu sıvalı ve sıvasız on yedinci ve on sekizinci yüzyıl yapılarına örnekler bulunmaktadır (Şekil 4.16, Şekil 4.17). Tuğla ve demir kullanımı ise kısıtı olup genellikle tuğla çatı ve saçaklarda; demir ise pencere, kapı ve korkuluklarda kullanılmaktadır. Çatılar genellikle kırma ya da beşik çatıdır (Çobanoğlu, 2001, 803). Bitişik nizam çatılar kırma ve ayrık nizam çatılar ise beşik çatı olup çıkma bulunan evlerde saçak düz devam ettirilmiştir (Aksoy, 2011, 152).

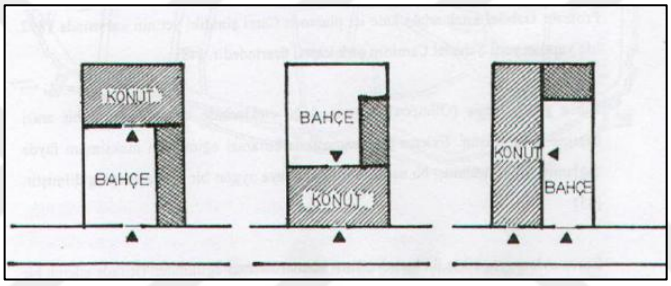

Şekil 4.12. Bursa evlerinin arsa içindeki konumları
Kaynak. Çahantimur, 1993 ayrıca bkz. Kapar, 2008

Şekil 4.13. Gurabahane ve Tophane birinci kat planları
Kaynak. Bilinmiyor

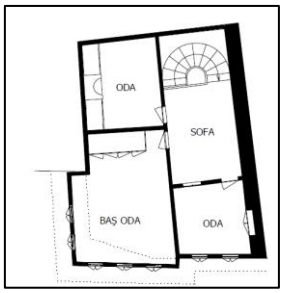

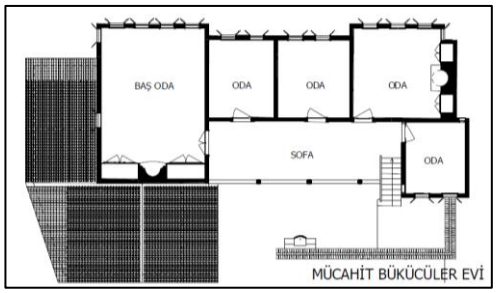

Şekil 4.14. Fatma Karacaovalı evi *Şekil 4.15. Mücahit bükücüler evi birinci kat planı*
Kaynak. Aksoy,2011

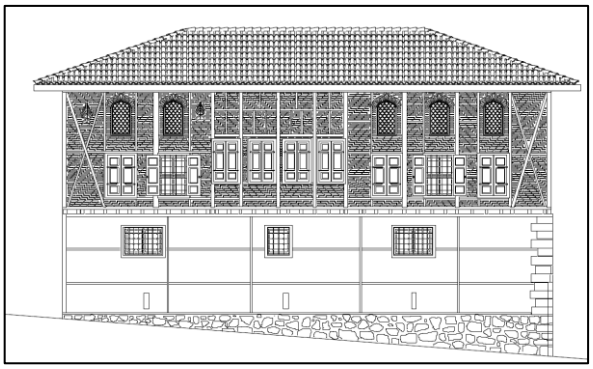

Şekil 4.16. Mücahit Bükücüler evi Kuzey Doğu Cephesi Görünüşü (Sıvasız Cephe)
Kaynak. Aksoy,2011

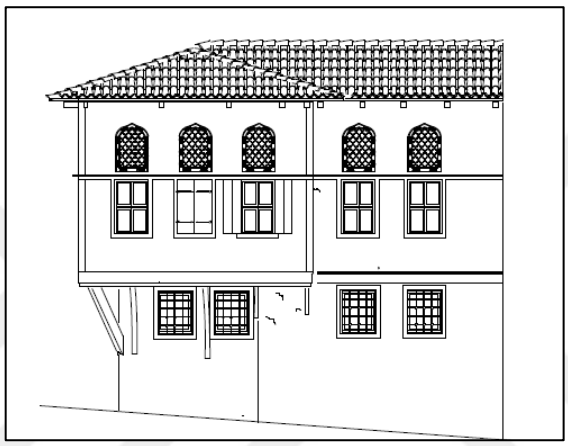

Şekil 4.17. Fatma Karacaovalı evi Güney Doğu Cephesi Görünüşü (Sıvalı Cephe)
Kaynak. Aksoy,2011

4.3 Yapının Bulunduğu İbrahim Paşa Mahallesindeki Evlerin Özellikleri

Bursa'nın merkez ilçelerinden biri olan Osmangazi ilçesinde bulunan İbrahim Paşa Mahallesi'ndeki evlerin mimarisi, çevresel, sosyal ve kültürel etkenlerle oluşmuş yöresel özellikleri olan yapılardır. Ekonomik, sosyal ve politik sebeplerle köyden kente göçlerin artması, kentteki konut ihtiyacını artırmıştır. Kentleşmenin artması geleneksel konutların korunması ve kullanılmasında sorunlara neden olmaktadır. İbrahim Paşa Mahallesi de tarihi kentsel dokunun kentleşmeden etkilendiği yerlerden biridir ve çevresinde tarihi kentsel dokuya aykırı yapılaşmalar gözlenmektedir. İbrahim Paşa Mahallesi'nde 1990 yılında kurul kararlarıyla izin verilen ahşap görünümlü betonarme yapılar bulunmaktadır. Mahallede bulunan sivil mimarlık örnekleri ve geleneksel konutlar, tarihi kentsel dokuya aykırı yapılardan az sayıdadır. Genellikle ilçe merkezinde bulunan on yedinci ve on sekizinci yüzyıl yapılarına rastlanmamaktadır. Mahallede ve tez konusu yapı çevresinde on beşinci yüzyıla ait kamusal anıt yapılar hariç genellikle on dokuzuncu yüzyıl yapıları bulunmaktadır.

İbrahim Paşa Mahallesi'ndeki evlerin yapısal özellikleri ve plan yapıları Bursa ilinin sivil mimarlık özellikleriyle aynı niteliktedir. Yapılar genellikle iki veya üç katlıdır. İbrahim Paşa Mahallesi'nde bulunan yapılar çoğunlukla bahçeli değildir ancak küçük bahçeli ve ayrık nizamlı örnekler de bulunmaktadır.

4.3.1 Plan Tipolojisi ve Mekan Düzenlemeleri

Bursa ili 1950'li yıllarda sanayi kenti olma eğilimine girdiğinde, toplumun yaşam biçimi ve sosyal yapısı değişmiştir. Bu durum mahalle sınırları içerisinde bulunan geleneksel evlerin plan tipolojisini ve mekan düzenlemelerini de etkilemiştir. Benzer şekilde mahallede de ahşap iskelet sistemin sağladığı olanaklar doğrultusunda çıkmalar oluşturulmuş ve dörtgen planlı mekanlar elde edilmiştir.

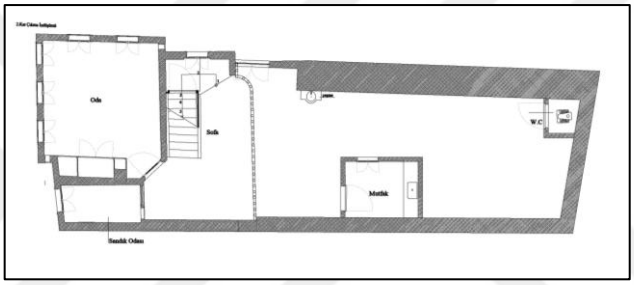

Şekil 4.18. 5675 ada 1 parsel zemin kat restitüsyon planı
Kaynak. Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi

Orta sofalı ve iç sofalı plan tipolojileri mahallede görülmektedir (Şekil 4.18 , Şekil 4.19, Şekil 4.20) Genelde, tuvalet gibi ıslak zeminlerin Bursa evlerine benzer şekilde bahçe içerisinde çözüldüğü görülmektedir. Ancak bunun yanı sıra, mutfak gibi ıslak zeminlerin içeri taşındığı on dokuzuncu yüzyıl döneminde yapılan evlere de rastlanmaktadır. Ayrıca bazı evlerin bahçelerinde çeşme kullanımı bulunmaktadır (örneğin: Şekil 4.18).

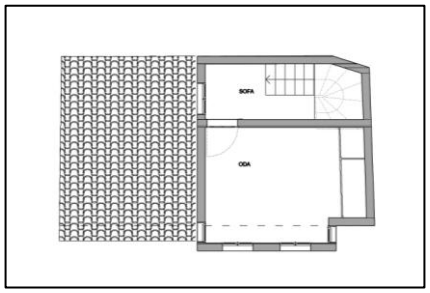

Şekil 4.19. 5675 ada 15 parsel birinci kat restitüsyon planı

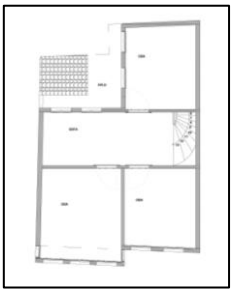

Şekil 4.20. 5675 ada 13 parsel birinci kat restitüsyon planı

Kaynak. Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi

4.3.2 Cephe Düzeni

Bursa'daki geleneksel kent dokusundaki ihtiyaçların ve sosyal yapının cephelere yansıması İbrahim Paşa Mahalesi'nde de görülmektir. Mahremiyetin ön planda olması zemin katların hareketsiz olmasını gerektirmiştir. Fakat kullanıcılar, işlev değişikliği yaparak zemin katları dükkan olarak da kullanmışlardır. Üst katlarda ise yaşama alanları bulunmaktadır. Aynı zamanda mahalledeki yapılarda, on dokuzuncu yüzyılda, evlerin genellikle daha dışa dönük yapılaşması, buna bağlı olarak pencere sayılarının artması ve 3/5 oranına kadar genişleyen alt ve üst katlardaki pencereler (Bkz. Kısım 4.2.1) görülmektedir (Şekil 4.22, Şekil 4.23).

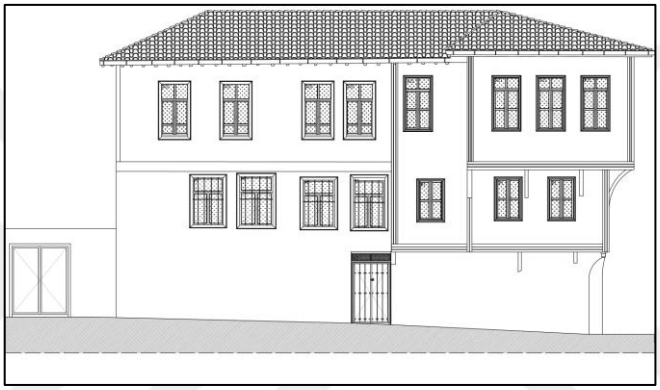

Şekil 4.21. 5675 ada 1 parsel cephe görünüşü
Kaynak. Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi

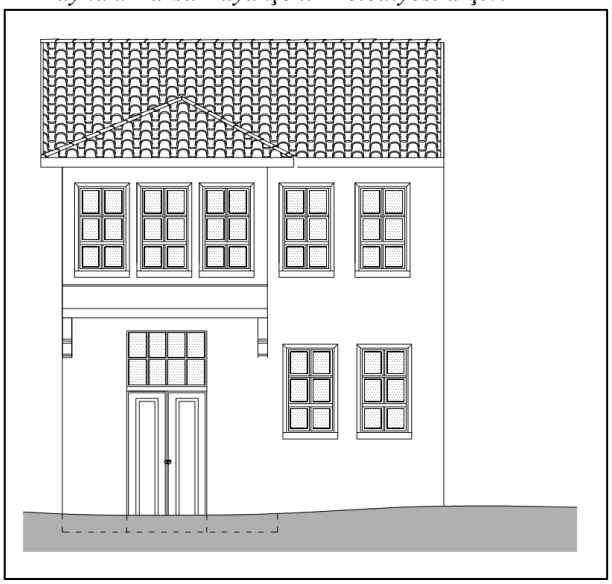

Şekil 4.22. 5675 ada 13 parsel cephe görünüşü, restitüsyon
Kaynak. Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi

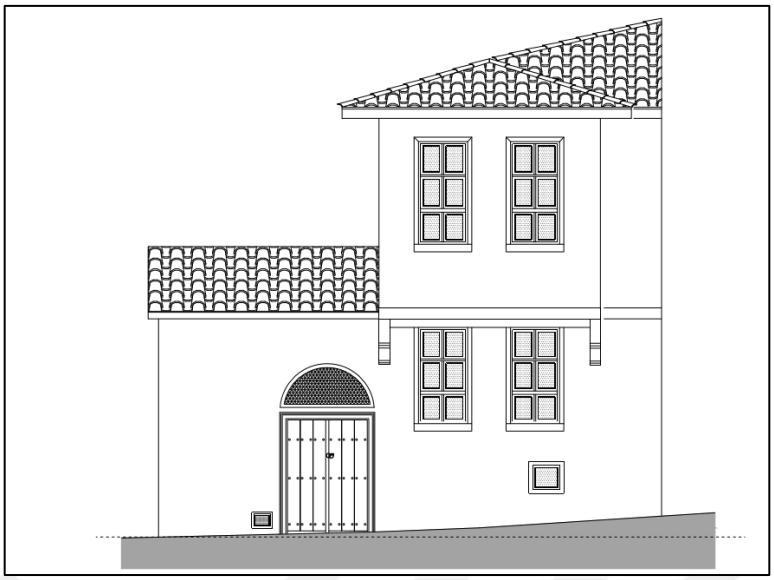

Şekil 4.23. 5674 ada 13 parsel cephe görünüşü, restitüsyon
Kaynak. Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi

4.3.3 Yapım Tekniği ve Malzeme

İbrahim Paşa mahallesindeki evler on yedinci yüzyıl sonrası dönemde inşa edilen evlerde kullanılan hımış tekniği ile inşa edilmiştir. Daha sonra evler onarılırken ve yeni inşaatlar yapılırken tuğla dolgulu duvar kullanılmıştır. Evlerin temelinin inşasında taş kullanılmıştır.

5 . ALANIN ÇEVRE ANALİZİ

5.1 Alanın Yakın Çevresinin Fiziksel Analizi

5.1.1 Parsel Analizi

Düzenlenen parsel çalışmasının diğer çevre analizlerinde altlık olması için yapılmıştır. Çevre analizi çalışma alanı sınırları belirlenmiş ve alan içinde kalan parseller ve 5675 adanın içerisindeki yer alan Bursa Anadolu Kız Lisesinin bazı bölümleri tanımlanmıştır (Şekil 5.1).

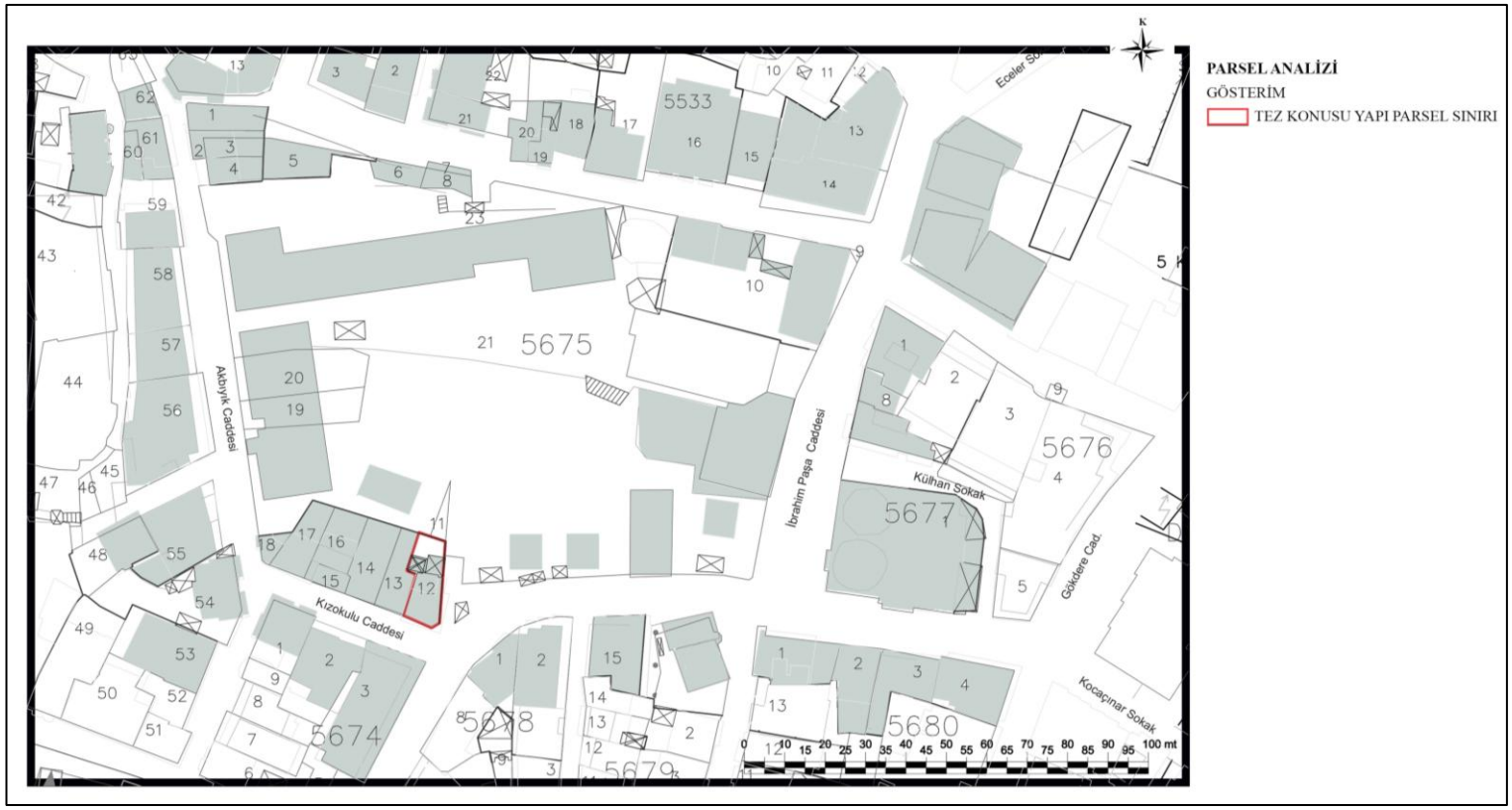

Şekil 5.1. Yapı ve çevresinin parsel analizi

5.1.2 Arazi Kullanım Analizi

Günümüzde çalışma alanı sınırları içinde tespit edilen yapıların kullanım şekilleri sınıflandırıldığında çoğunluğunun 25 adet ile konut olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Yapıların 14'ü konut ve ticaret kullanımını bir arada barındırmaktadır. Alanda 2 adet dini yapı, çoğunlukla Bursa Anadolu Kız Lisesine ait olmak üzere 11 adet eğitim amaçlı kullanılan yapı, biri kültür merkezi biri de kütüphane olamak üzere 2 adet sosyo-kültürel tesis, 9 adet depo olarak kullanılan bulunmaktadır. Ayrıca alanda 13 adet boş parsel olarak tespit edilmiştir (Şekil 5.2). Tez konusu yapı ise idari bina olarak kullanılmaktadır.

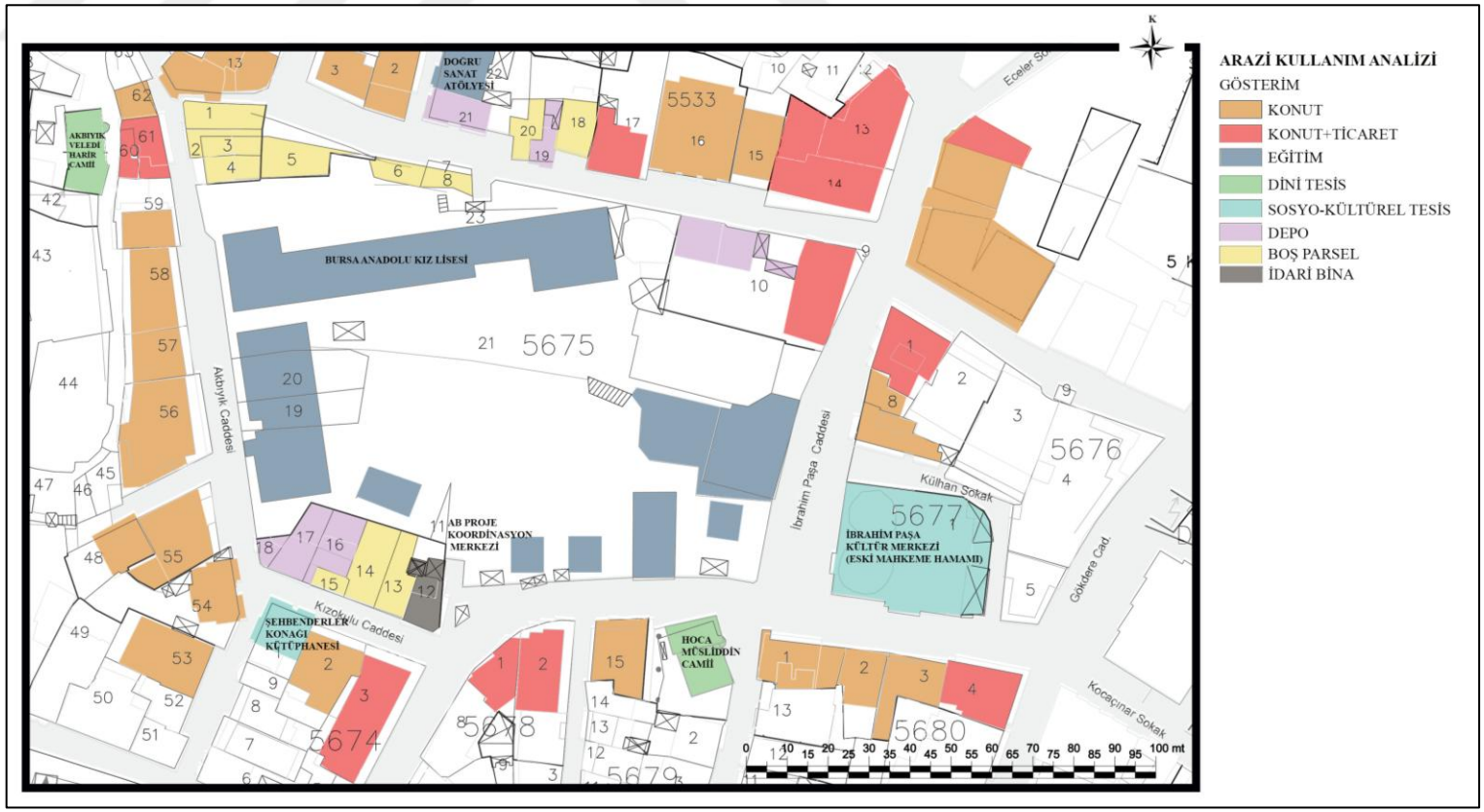

Şekil 5.2. Yapı ve çevresinin arazi kullanım analizi

5.1.3 Özgün İşlev Analizi

Tez konusu yapı çevresinde ikamet eden kişilerden edinilen bilgiler doğrultusunda özgün analiz çalışması yapılmıştır; ancak bilgiye erişememe durumu ve bilgilerin doğruluğundan emin olamama koşulları analizlere yansımıştır. Yapılardan 33'ünün konut 12'sinin ise konut ve ticari olarak amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Alanda bulunan dini tesisler özgün işlevini sürdürmektedir. Mevcutta kültür merkezi olarak kullanılan yapının ise özgün işlevi hamam kullanımıdır. Bir diğer sosyo-kültürel tesis olan kütüphanenin ise özgün işlevinin konut olduğu belirlenmiştir. Eğitim amaçlı kullanılan 12 adet binanın biri hariç özgün işlevi aynıdır. Mevcutta eğitim tesisi olan bir binanın ise özgün işlevi konuttur. Günümüzde depo olarak kullanılan yapının 5'inin özgün işlevinin konut olduğu tahmin edilmektedir. 12 adet boş parselin yapısı yıkılmış olanların 2'si hariç işlevi tespit edilememiştir. Bu iki binanın özgün işlevinin konut olduğu tespit edilmiştir. Tez konusu yapının özgün işlevinin konut olduğu, önünde çeşme bulunduğu belirlenmiştir (Şekil 5.3).

Şekil 5.3. Yapı ve çevresinin özgün işlev analizi

5.1.4 Kullanım Durumu Analizi

Çalışma alanı içerisinde tespit edilen yapıların kullanım durum analizi yapılırken boş parsellerin yapı bulunanları analize katılmış, diğerleri analiz dışı bırakılmıştır. Alanda 52 adet kullanılan, 2 adet kısmen kullanılan, 8 adedi kullanılmayan yapı ve mevcutta boş parsel niteliğinde olan 12 adet yıkılmış yapı tespit edilmiştir (Şekil 5.4).

Şekil 5.4. Yapı ve çevresinin kullanım durumu

5.1.5 Kat Adedi Analizi

Çalışma alanı içerisinde bulunan yapıların kat adedi belirlenmiştir. Alandaki boş parseller, dini yapılar ve hamam analiz dışı bırakılmıştır. Alanda; 4 adet sadece zemin kattan oluşan yapı, 18 adet zemin kat üzeri bir kat, 5 adet zemin kat üzeri iki kat, 9 adet zemin kat üzeri üç kat, 15 adet zemin kat üzeri dört kat ve 6 adet zemin kat üzeri beş kat daha bulunduran yapı tespit edilmiştir (Şekil 5.5).

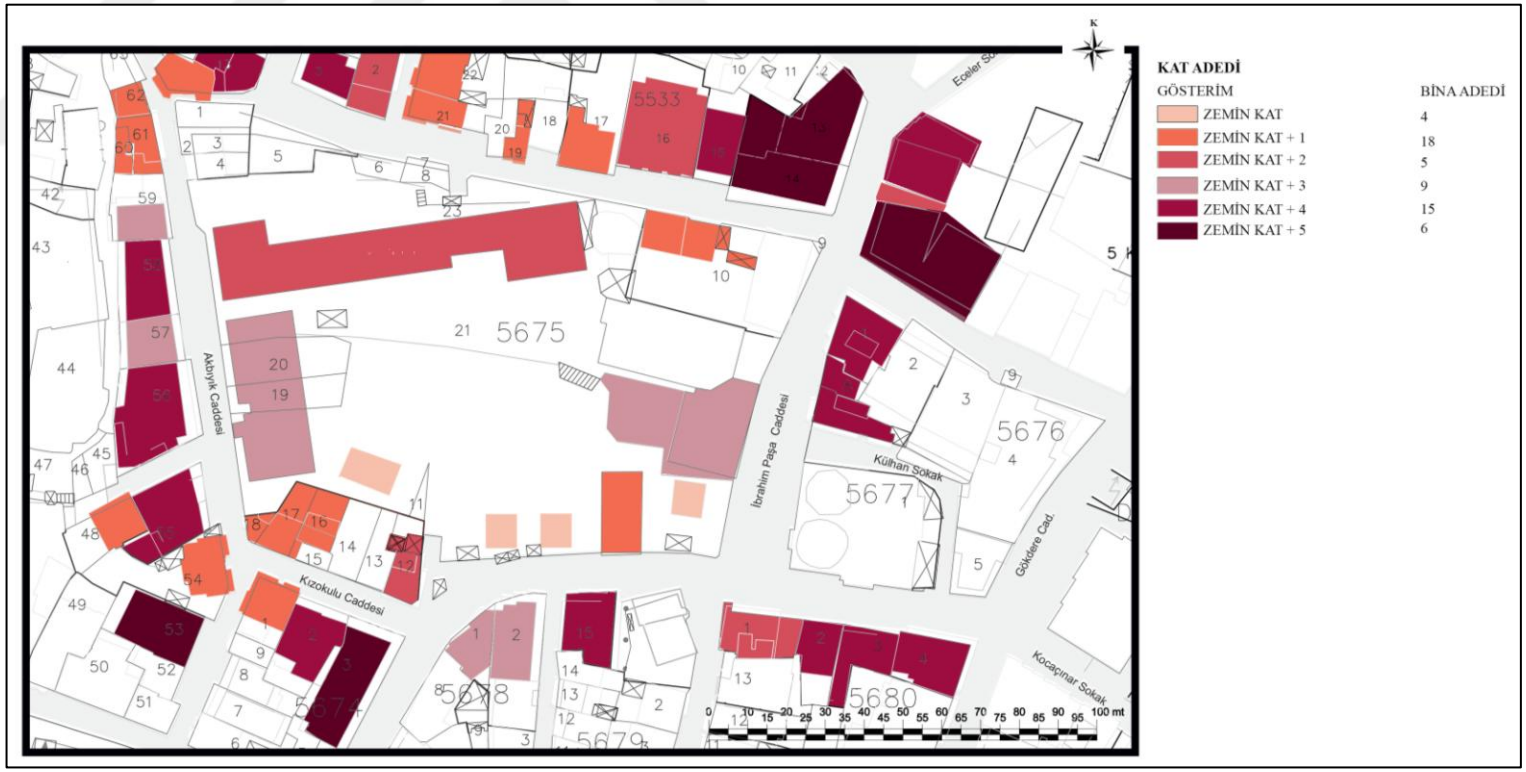

Şekil 5.5. Yapı ve çevresi kat adedi analizi

5.1.6 Mülkiyet Analizi

Yapılan araştırmalara dayanarak ortaya çıkan sonuçlara göre alandaki yapı ve parsellerin 2 adedinin Vakıflar Genel Müdürlüğü, 27 adedinin Kamu, 3 adedi Bursa Büyükşehir Belediyesi mülkiyetinde ve 41 adedi ise özel mülkiyet olarak gözlenmektedir. Boş parsellerin genellikle kamu mülkiyetinde olduğu dikkat çekmektedir (Şekil 5.6).

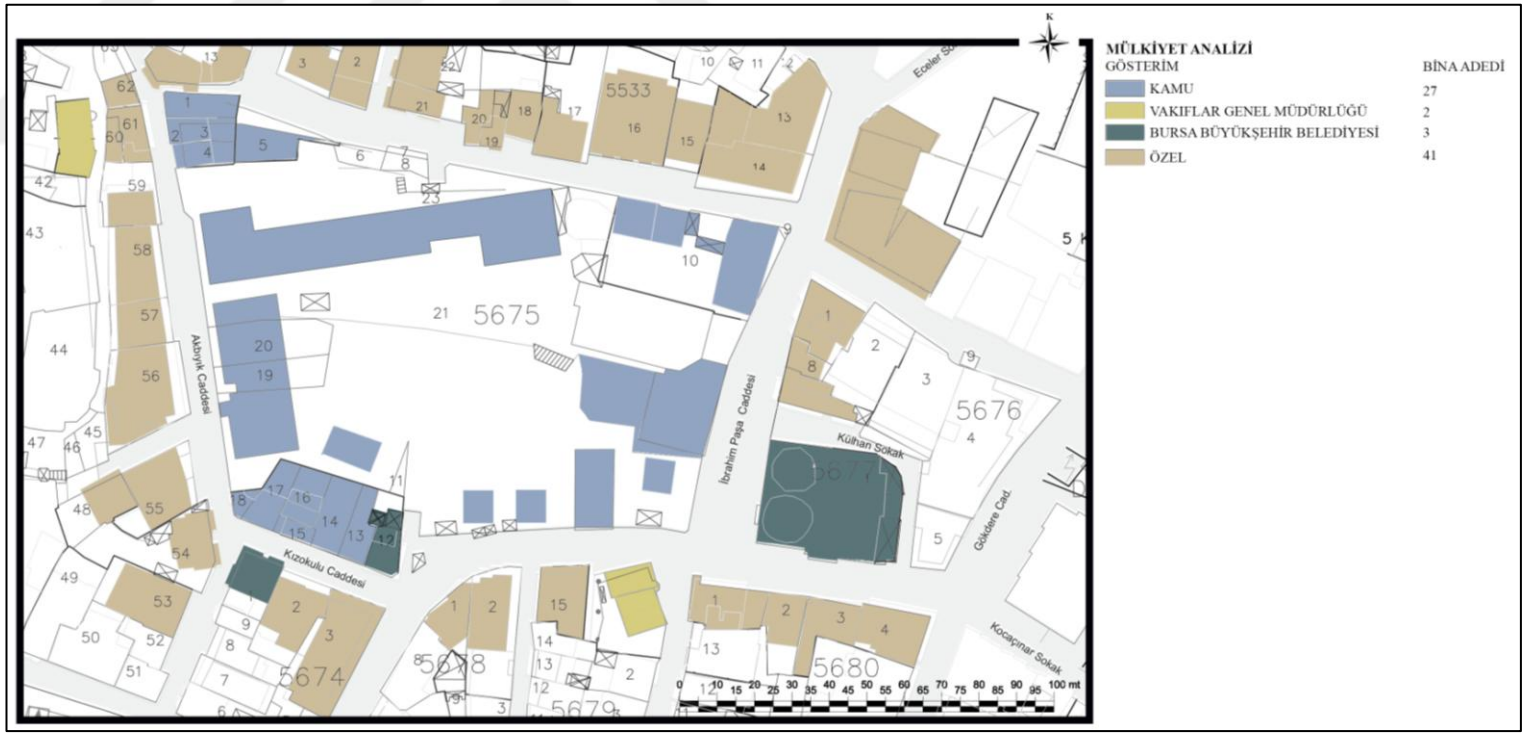

Şekil 5.6. Yapı ve çevresi mülkiyet analizi

5.1.7 Yapım Tekniği ve Malzeme Analizi

Çalışma alanı sınırları içinde kalan yapılar üzerinde yapılan analizlerin sonuçlarına göre binaların yapım tekniğinin genelde hımış sistemi olduğu tespit edilmiştir. Alanda 7 adet hımış, 4 adet kagir, 3 adet taş yığma ve 49 adet betonarme yapı olduğu gözlenmektedir (Şekil 5.7).

Şekil 5.7. Yapı ve çevresindeki yapıların yapım tekniği ve malzeme analizi

5.1.8 Tescil Durumu Analizi

Yapılan araştırmalarda alandaki yapıların 15'inin tescilli, 8 adedinin yıkılmış ancak parselinin tescilli ve 48 adedinin ise tescilli olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 5.8).

Şekil 5.8. Yapı ve çevresindeki binaların tescil durumu analizi

5.1.9 Kronolojik Analiz

Alandaki yapıların yapım tarihi, yapı sahiplerinden edinilen bilgiler ile değerlendirilmiştir. Yapım teknikleri ve analizler sonucu yaklaşık olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçlara bakıldığında çoğunluğu oluşturan yapıların 1950 yılı ve sonraki yıllarda inşa edildiği görülmektedir. Alanda; 3 adet on beşinci yüzyıl, 13 adet on dokuzuncu yüzyıl, 43 adet yirminci yüzyıl ve 4 adet yirmibirinci yüzyıl yapısı tespit edilmiştir (Şekil 5.9). Boş parsellerin hemen hemen hiçbiri hakkında yapım tarihi bilgisine ulaşılamamıştır. Tescilli yapıların genelde on beşinci ve on dokuzuncu yüzyıla ait olduğu belirlenmiştir. On beşinci yüzyıla ait yapıların camii ve hamam kullanımında olduğu görülmektedir.

Şekil 5.9. Yapı ve çevresindeki binaların kronolojik analizi

5.1.10 Bina Durumu Analizi

Alandaki yeni yapıların çoğunluğu iyi durumdadır (53 adet). Ancak alandaki 15 tescilli yapının 8'i orta derecede sınıflandırılmıştır. (Şekil 5.10). 15 adet çoğu yıkılmış yapı ve boş parselden oluşan yapı vardır.

Şekil 5.10. Yapı ve çevresindeki binaların durum analizi

5.1.11 Strüktürel Durum Analizi

Alandaki yapıların strüktürel durumları sayı olarak birbirlerine yakın durumdadır. Çalışma alanı sınırları içinde kalan çoğunluğu yeni yapı olan 55 adet iyi durumda, çoğunluğu tescilli yapı olan 4 adet orta ve tescilli yapı ve parsellerinde bulunduğu 17 adet strüktürel olarak kötü durumda veya yapısı yıkılmış boş parsel tespit edilmiştir (Şekil 5.11).

Şekil 5.11. Yapı ve çevresindeki binaların strüktürel durum analizi

5.1.12 Öneri Müdahale Biçimleri

Müdahale paftası ile yapıların tescil durumu, strüktürel durumu ve alana uyumu değerlendirilerek yapılara getirilen çözümlerin dağılımı yansıtılmaktadır. Tarihi değere sahip yapılar için koruyucu bakım, esaslı onarım ve rekonstrüksiyon gibi müdahale biçimleri belirlenmiştir (Şekil 5.12). 6 tescilli yapıya koruyucu bakım önerisi getirilirken, içersinde dini yapı ve hamamında bulunduğu 5 tescilli yapıya esaslı onarım kararı getirilmiştir. 3 tescilli yapıya ise rekonstrüksiyon gerektiği tespit edilmiştir. Alanda 47 yeni ve iyi durumda yapı bulunmakla birlikte 8 yıkılmış yapı bulunduran ve tescilli olan parsel bulundurmaktadır. Bu parsellerde dokuya uygun yeni yapı yapılabilir.

Şekil 5.12. Yapı ve çevresindeki binalar için öneri müdahale biçimleri

5.2 Yapının Yakın Çevresinin Dokusal Özellikleri

Yapının bulunduğu İbrahim Paşa Mahallesi, ilçe merkezinin güneyinde bulunmaktadır. Bu nedenle alan ilçe merkezindeki tarihi dokunun yansımalarını taşımaktadır (Bkz. Kısım 4.3). Yapının yakın çevresinde 15 binanın (yaklaşık %21'i) tescillli olması bu durumu doğrular niteliktedir (Şekil 5.8). Bu tescilli yapılar, genellikle on dokuzuncu yüzyıl evlerinin genel özelliklerine (Bkz. Kısım 4.2) uygun olmakla birlikte, iki ya da üç katlı olmaları, pencere genişlikleri, ikinci katın geniş olup çıkmaların ahşapla desteklenmesi, yola giriş alacak şekilde cephe almaları gibi ortak özellikler barındırmaktadır. Tescilli yapılar genellikle restore edilmiş ve iyi durumdadır. Bu yapılara koruyucu bakım kararı verilmiştir. Geleneksel Bursa ve Osmangazi evlerinin özelliklerini taşıyan alandaki restore edilmiş tescilli yapı örnekleri aşağıda görülmektedir (Şekil 5.13).

Şekil 5.13. İbrahim Paşa Mahallesi restore edilmiş ve yeniden işlevlendirilmiş yapı örnekleri

5.3 Alandaki Yapılar ve Müdahale Önerileri

5.3.1 Alandaki Tescilli Yapılar

Alandaki tescilli yapıların çoğu restore edilmiş olup, bu yapılara koruyucu bakım kararı verilmiştir. Alandaki geleneksel dokuya uygun tescilli yapılar genellikle sokaktan giriş alan, arka tarafta küçük bir bahçesi ve avlusu bulunan, kırma çatılı yapılardır. Bu giriş kapıları yapının ortasında konumlanmaktadır (Şekil 5.14 , Şekil 5.15)

Şekil 5.14. 21 parseldeki tescilli ve restore edilmiş yapı

Şekil 5.15. 22 parseldeki tescilli ve restore edilmiş yapı

Şekil 5.16. 54 parseldeki tescilli ve restore edilmiş yapı

Alandaki tescilli yapıların bazıları günümüzde kullanılmamakta ya da kısmen kullanılmaktadır. Binaların strüktürel yapısı ve dokularının kötü durumda olduğu tespit edilmiştir. Bu yapılara esaslı onarım ve rekonstrüksiyon kararı verilmiştir. Bu yapıların en kötü durumda olanı tez konusu yapının bulunduğu hizadaki 16, 17 ve 18 parselde bulunan yapılardır. (Şekil 5.17, Şekil 5.18, Şekil 5.19)

Şekil 5.17. 16 parseldeki tescilli yapı

Şekil 5.18. 17 parseldeki tescilli yapı

Şekil 5.19. 18 parseldeki tescilli yapı

Tez konusu yapı yakınında bulunan boş, yapısı yıkılmış, tescilli parseller dikkat çekmektedir. Bu boş parsellere, eski bilgiler ve Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne ait restitüsyon raporları ışığında rekonstrüksiyon yapılabilir. Yapı bitişiğindeki 13 parsel ve iki parsel yanında bulunan 15 parselin 1991 yılına dayanan eski fotoğrafları ve restitüsyon çalışması bulunmaktadır (Şekil 5.20).

Şekil 5.20. Solda 13 parseldeki, sağda 15 parseldeki yapının görünümleri, 2001
Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi

5.3.2 Alandaki Kamusal Yapılar

Tez konusu evin çevresinde tescilli yapıların önemli ölçüdeki kısmının kamu kullanımında olması tarihsel dokunun algılanmasında hem avantaj hemde dezavantajdır. Alanda bulunan dini tesis ve hamam gibi yapılar tarihi ve yansıttığı dönemle alana çeşitlik katmaktadır (Şekil 5.21). Okul binasının depo ya da başka amaçlarla kullanılan daha küçük yapılar alana daha uyumlu hale getirilebilir (Şekil 5.22). Çevredeki boş parseller ve yıkılmış yapılar için restitüsyon projeleri yapılarak, buna uygun yapılaşma koşulları verilmesi ile bu alanların dokuya uyumu sağlanabilir.

Şekil 5.21. Akbıyık Cami (solda), İbrahim Paşa Kültür Merkezi(Eski Mahkeme Hamamı)(sağda)

Şekil 5.22. Bursa Anadolu Kız Lisesi

Eski Mahkeme Hamamı olarak bilinen 1421 yılında inşa edilen hamam, 2010 yılında restore edilip sosyal ve kültürel alan olarak yeniden işlevlendirilmesine karşın bir bölümü halen özgün işlevinde kullanılmaktadır (Şekil 5.21). Akbıyık (Veledi Harir) Cami on beşinci yüzyıl, Fatih Sultan Mehmet dönemi yapısıdır (Şekil 5.21). 2011 yılında Cami çevresinde düzenleme yapılmıştır. Hoca Müsliddin (Mahkeme) Cami olarak bilinen Cami ise 1493 yılında on beşinci yüzyılın sonunda inşa edilmiştir.

5.3.3 Alandaki Yeni Yapılar

Alandaki yeni yapılar genellikle tarihi dokuya uyumsuzdur. (Şekil 5.23, Şekil 5.24) Bu yapıların yeni olması ve çoğunlukta olması müdahale imkanı sunmamaktadır. Ancak yıkıldığında yeni yapılacak yapılara bazı yapılaşma koşulları getirilerek ve bütüncül plan ve müdahale kararlarıyla hem alanın korunması hem de tarihsel dokuyu yansıtması sağlanabilir. Bu müdahale kararlarında tarihsel yapılar ve yeni yapıların ayırt edilmesini ve tamamen aynı özellikleri barındıran imitasyon yapıların yapılmasını önlemek önemlidir. Alanın tarihsel dokusunun algılanmasının sağlanması ve alana daha saygılı olunması için çevre düzenlemeleri, yoğunluk belirlenmesi ve kat sayısına yapılacak müdahaleler gereklidir. Yoğunluk bakımdan dokuya uygun yapılara cephe düzenlemeleri gibi müdahalelerde bulunulabilir. Alanda başka dönemlerin izlerini taşıyan yapılar da bulunmaktadır (Şekil 5.25). Bu yapılar da olduğu gibi korunabilir.

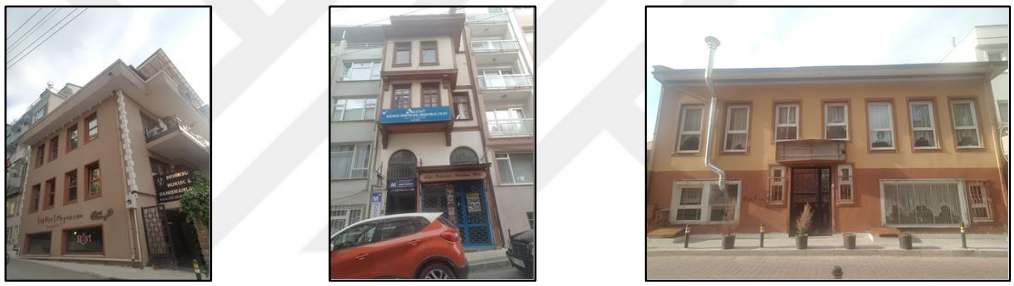

Şekil 5.23. Dokuya uyumlu yeni yapılar

Şekil 5.24. Dokuya uyumsuz yapı

Şekil 5.25.Dokuya uyumlu farklı dönem yapısı

Şekil 5.26.Dokuya uyumlu farklı dönem yapısı

Şekil 5.27. Tarihi doku ile uyumsuz yeni yapı örneği 1

Şekil 5.28. Tarihi doku ile uyumsuz yeni yapı örneği 2

Şekil 5.29. Tarihi dokuya yeni yapı örneği 3

6 . İBRAHİM PAŞA MAHALLESİ 29 ADA 12 PARSELDE BULUNAN GELENEKSEL KONUTUN MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde teze konu olan 29 ada 12 parseldeki yapının mahalle içerisindeki konumu, tarihçesi ve kullanım bilgileri ile restitüsyon ve restorasyon çalışmaları yapılmadan önce konut olarak kullanıldığı 2010'lu yıllardaki plan ve mekansal özellikleri anlatılacaktır.

6.1 Yapının Konumu

Tez konusu olarak seçilen yapı, Bursa ili, Osmangazi ilçesi, İbrahim Paşa Mahallesi'nde 29 ada 12 parselde yer almaktadır ve on dokuzuncu yüzyılın sonlarında inşa edilmiştir. Yapı, İbrahim Paşa Mahallesi'nde bir konut olarak, 1970'li yıllarda tescil edilmiştir. Kız Okulu Caddesi girişindeki İbrahim Paşa Hamamı'nın batısında konumlanmış olup, konumu itibari ile II. derece arkeolojik sit alanı sınırlarının dışında kalmaktadır. Yapı, konut kullanımının yoğun olarak bulunduğu bir alanda yer almaktadır. Yapının ana girişi yapının güney cephesinde bulunur ve şehir merkezine giden yol üzerindedir. Kuzey cephesi Bursa Anadolı Kız Lisesi'ne, batı cephesi ise Bursa Anadolu Erkek Lisesi'ne bakmaktadır. Kuzey cephesi, müştemilatlarının da bulunduğu kendi bahçesine bakarken, batı cephesi, komşu parseldeki yıkılmış yapıya bitişiktir (Şekil 6.1).

Şekil 6.1. Çalışılan yapı ve çevresinin 1939 tarihli hava fotoğrafı
Kaynak.Bursa Büyüksehir Belediyesi arşivi

Şekil 6.2. Çalışılan yapı ve çevresinin 2009 tarihli hava fotoğrafı
Kaynak. Bursa Büyükşehir Belediyesi arşivi

6.2 Yapının Tarihçesi

Yapıya dair hiçbir yazılı kaynağa ulaşılamamıştır. Ancak mimari yapısı incelenerek ve çevresindeki binalarla kıyaslanarak, yapının on dokuzuncu yüzyılın sonları veya 1900'lü yılların başlarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. 1939 hava fotoğraflarında (Şekil 6.1.) yeri tespit edilen yapı, 1970'li yıllarda sivil mimarlık örneği bir konut olarak tescil edilmiştir. 1950'li yıllara kadar yapıda yapısal değişiklikler olmuş, hımış tekniği yerini çimento ve tuğla dolgulu ahşap iskelete bırakmaya başlamıştır. İşlevsel olarak ise yapı, uzun bir süre maliye mülk hazinesine bağlı konut olarak kullanılmıştır. 1900'lü yılların ikinci çeyreği itibariyle yapının giriş katı dükkan, üst katları ise konut olarak kullanılmıştır (Şekil 6.3).

2000'li yılların başında ise giriş katı kız lisesi bando takımı giyinme odası ve depo, üst katlar ise kız lisesi çalışanları tarafından konut olarak kullanılmakta iken 2014 yılında yapı için Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı'nın 2014 yılı işbirliği gelişim ve mali destek programı kapsamında "Bursa Valiliği AB Dış İlişkiler ve Proje Koordinasyon Merkezi" projesi yürütülmeye başlanmıştır. 2014 senesinde yapı için rekonstrüksiyon kararı verilmiş, 2015 senesinde restitüsyon çalışması yapılmıştır. 2017 senesinde ise reskonstriksüyon kararından vazgeçilerek, yapı restore edilmiş ve BEBKA

projesi kapsamında Bursa Valiliği Avrupa Birliği Dış İlişkiler Koordinasyon Merkezi olarak işlevlendirilmiştir.

Şekil 6.3.29 ada 12 parseldeki ev, 1970'li yıllar (solda), 1991 senesi (sağda)
Kaynak. Bursa Bld. rekonstrüksiyon raporu

Şekil 6.4. Doğu cephesi restorasyon öncesi

Şekil 6.5. Doğu cephesi restorasyon sonrası

Şekil 6.6. Güney doğu cephesi restorasyon öncesi

Şekil 6.7. Güney doğu cephesi; restorasyon sonrası

Şekil 6.8. Batı cephesi restorasyon öncesi

Şekil 6.9. Batı cephesi restorasyon sonrası

Şekil 6.10. Ana giriş kısmı restorasyon öncesi

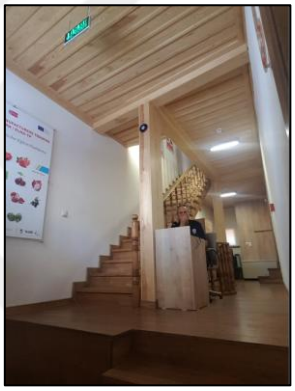

Şekil 6.11. Ana giriş kısmı restorasyon sonrası

Şekil 6.12. 202 oda, dolap ve niş restorasyon öncesi

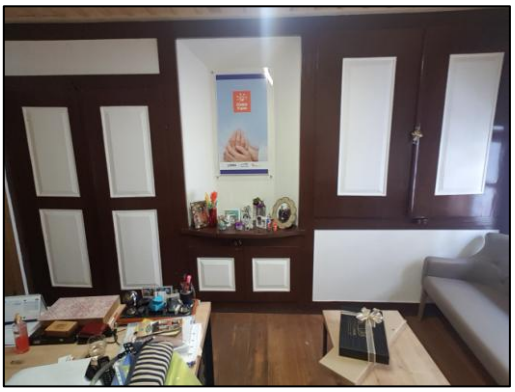

Şekil 6.13. 202 oda, dolap ve niş görüntüsü restorasyon sonrası

Şekil 6.14. 201 sofa K19 kapı ve ahşap doğramalı camlı bölme duvar görünüşü restorasyon öncesi

Şekil 6.15. 201 sofa K 19 kapı ve ahşap camlı bölme duvar restorasyon sonrası

6.3 Yapının Plan Özellikleri ve Mekan Tanımlamaları

Tez konusu olan yapı, İbrahim Paşa Mahallesi'nde 29 pafta 12 parselde yer almaktadır. Yapı, Kız Okulu Caddesi'nde, Anadolu Kız Lisesi'nin güneyinde, Anadolu Erkek Lisesi'nin doğusunda konumlanmıştır. Yapı ayrıca, eski kent merkezinin yakınlarında olup, Hanlar Bölgesi olarak anılan bölgenin güneyindedir. Yapının çevresinde pek çok cami bulunmasının yanısıra yapının doğusunda Bursa Protestan kilisesi de bulunmaktadır (Bkz. Şekil 3.4.).

Tezin bu bölümünde yapının alan çalışması sırasındaki Kız Lisesi çalışanı tarafından konut olarak kullanıldığı durumu anlatılmaktadır.

Yapıya giriş güney cephesindeki kapıdan yapılmaktadır. Yapı zemin kat, birinci kat, ikinci kat ve üçüncü kattan oluşmaktadır (Bkz. Ek 19). Zemin kat ve birinci kat depo olarak kullanılmaktadır, birinci katta doğu cephesinde bulunan yoldan dükkana giriş yapılabilmektedir. Dükkan içerisinde alüminyum doğramalı bölme duvarlar ve vitrinler bulunmaktadır. Geleneksel Türk evlerinde görülen iç mekan dağılımı teze konu olan yapı için de geçerlidir. Zemin katta, depo, samanlık, odunluk gibi depolama işlevi gören mekanlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra ahır, ocak gibi yardımcı bölümler zemin kat, müştemilat birimleri ve birinci kat içerisinde konumlandırılmıştır. Yaşama bölümü ikinci kattadır. İkinci kata çıkış güney cephesinden giriş yapılan ana kapıdan sonra birinci katta bulunan ahşap merdivenlerden sağlanmaktadır. Yapı iç sofalı plan tipinde olup, ahşap merdivenle çıkılan sofaya 3 oda kapısı açılmaktadır. Bu katta ayrıca bir mutfak, müştemilat kısımlı bir tuvalet ve banyo bulunmaktadır. İç sofadan balkona çıkılmaktadır. Üçüncü kata ise ikinci kat iç sofasından çıkılmaktadır. İlk kısımda hol,

doğu kısmında bir oda ve odadan ise terasa geçiş yapılır. Batı kısmındaki kapıdan ise çatı arasına geçiş yapılmaktadır. Yapının üst örtüsü marsilya kiremit kaplamalı kırma çatıdır. Kerpiç malzemeden inşa edilen yapının doğu ve güney cephesinde, yola bakan çıkmalar mevcuttur, batı cephesindeki parseldeki evin yıkılması ile hımış dolgu ortaya çıkmıştır. Kuzey cephesinde ise müştemilat kısımlarının çıkmaları mevcuttur. Yapının yola bakan güney ve doğu cepheleri hareketli bir cephe sistemindedir.

Yapı, kuzey yönüne doğru daralarak toplamda 96,64 m²'lik bir alana oturmaktadır. Bahçesi ise 49,48 m²'dir. Toplamda parsel yaklaşık 146 m²'dir. Zemin katta girişler depodur, fakat üst katlarda, karnıyarık plan tipi gözlenmektedir. Zemin katın bir tarafında müştemilatlar, bir tarafında ise ahır kısmı bulunmaktadır. Yolun şeklinden dolayı zemin kat, yol ve sokak arası ile aynı biçimde olacak şekilde parsele oturtulmuştur. Üst kata baktığımızda ise odalar sofanın iki yanında sıralanmışlardır. Tasarımda modüler bir sistem uygulandığı gözlenmektedir. Modüler, yapının inşasında kullanılan ahşap boyutları belirlemektedir Sofadan ulaşılan odalarda sedirler ve günümüzde kullanıma kapatılmış olan ocaklar bulunmaktadır. Alt katlarda arazi formuna uyumlu olan mekanlar, üst kat odalarında sokağa doğru yapılan çıkmalar ile dikdörtgen ve kareye yakın formlara dönüşmüştür. Kuzey yönündeki daralmadan dolayı sofa düzgün dörtgen biçiminde değildir.

6.3.1 Zemin Kat

Zemin kata giriş, ana yolun doğu cephesindeki ahşap bahçe kapısından girildiğinde görülen yapının odunluk kapısı ile yapılır. Ana yoldan doğu cephesindeki sokağa giriş yaptığımızda demir kepenkli (Z01) 10,19m² dükkan bulunmaktadır. Bahçe kapısından giriş yapıldığında (Z02) 24,39m² odunluk olarak kullanılmaktadır, geçmişte ise ahır olarak da kullanım yapılmıştır. Depolama işlevinden farklı olarak (Z03) 7,85m² banyo işlevinde, ancak fonksiyonel anlamda ev halkının yaşama alışkanlıklarına uygun olmadığı için kullanılmayan, günümüzde daha çok kiler görevini üstlenmiş bir mekan (Z04) 1,60m² geçmişte hela olarak kullanılmış olmasına rağmen, günümüzde kullanım dışıdır. Zemin katta müştemilat olarak (Z03, Z04) kullanılan kısımlar vardır. Bahçe (Z05) ise 49,48m²'dir. (Şekil 6.16)

Şekil 6.16. Zemin kat planı, rölöve

6.3.1.1 Z01 Mekanı (Dükkan)

Zemin kat girişi ile bağlantısı olmayan dükkana, doğu cephesi ara sokaktan (K2) demir kapı ile giriş sağlanmaktadır (Şekil 6.17). Z01 mekanı dükkan ya da depo olarak adlandırılmaktadır. Doğu yönünde 257, 372, 412, 474 cm. ölçülerinde bir alana doğu yönünde konumlanmıştır, ortalama 240 cm. yüksekliğinde bir mekandır. Bu mekanın sadece sokakla bağlantısı bulunmaktadır. 253 x 188 cm. ölçülerinde (K2) demir kepenk kapısı bulunmaktadır. Moloz taş iki basamaklı merdiven ile mekana girilmektedir. Tavanı çıtalı ahşap kaplama (Şekil 6.18), mekan zemini beton döşeme ve duvarları plastik boyalıdır. Tavanın giriş kısmında eğimli bölümü bulunmaktadır ve ahşap kaplama ile kaplanmmıştır.

Şekil 6.17. Z01 dükkan, girişi ve K2 kapı boşluğu (1)

Şekil 6.18. Z01 dükkan ve ahşap tavan (2)

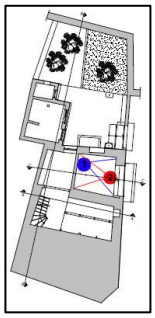

6.3.1.2 Z02 Mekanı (Odunluk)

Bahçeden (Z05), tek kanatlı ahşap kapı (K5) ile L biçimindeki 297, 320, 363, 375, 404 cm, 632, 680, 365 cm ve 663, 450, 480 cm ölçülerindeki odunluk bölümüne girilmektedir. L biçiminde olduğundan bütün yönlere hakimdir. Ahşap doğramalı, K5 kapısı 103x166 cm ölçülerindedir ve ortalama 220 cm. yüksekliğinde bir mekandır (Şekil 6.20). Bu alanın bahçeyle ve birinci kat ile bağlantısı bulunmaktadır. Bu alandan üst kat sofasına (102) çıkılmaktadır. Çıkış batı ve güney duvarındaki kesişen kısımda merdiven ile sağlanmaktadır. Açıkta ahşap dikmelerin olduğu kısmın doğu duvarında 76x77 cm ölçülerinde 60 cm yüksekliğinde 1 adet niş vardır. Odunluk olarak kullanılan mekanın zemini beton döşemedir. Duvarların bir kısmı sıvalıdır. Sıvalı olmayan kısımlarında taş duvar, harman tuğla, ahşap ve hımış tuğla örtüsü de gözükmektedir (Şekil 6.22). Mekanın tavanı üç bölüm olarak düşünüldüğünde giriş 7 adet, orta kısım 7 adet kontrplak ile örtülmüş ve doğu bölümünde ise 10 adet, toplamda 24 adet ahşap kirişleme mevcuttur (Şekil 6.21).

Şekil 6.19. Z02 odunluk (1)

Şekil 6.20. Z02 Odunluk K5 kapı (2)

Şekil 6.21. Z02 odunluk (3)

Şekil 6.22. Z02 odunluk duvar (4)

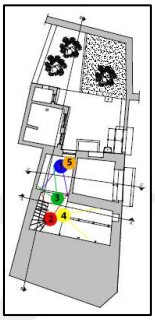

Şekil 6.23. Z02 odunluk ahşap giriş döşeme altı tahtası tavan (5)

6.3.1.3 Z03 Mekanı (Banyo)

Bahçeden (Z05), tek kanatlı ahşap kapı (K4) ile yüksekliği 289 cm duvar ölçüleri 396, 312, 401, 141 cm. olan banyo bölümüne girilmektedir. Banyo girişi kendi içerisinde kapısı doğu yönüne bakmaktadır, yapı olarak baktığımızda müştemilat olarak batıda konumlanmıştır. Ahşap doğramalı, K4 kapısı 86, 178 cm. ölçülerindedir ve yaklaşık 220 cm. yüksekliğinde bir mekandır (Şekil 6.24). Bu alanın sadece bahçe ile bağlantısı bulunmaktadır. Kapıdan banyoya giriş yapıldığında doğu duvarında 124, 141 cm. ölçülerinde duş kısmı bulunmaktadır (Şekil 6.25). Doğu duvarında, (P2) 105x113 cm. ölçülerinde özgün ahşap pencere bulunmaktadır. Geçmişte banyo olarak kullanılan mekanın zemini 25x25 karo mozaik döşemedir (Şekil 6.26.). Duvarlar 15x15 fayans kaplama olup, tavan ise kireç badanalıdır.

Şekil 6.24. Z03 banyo dışardan görünüşü (1)

Şekil 6.25. Z03 banyo (2)

Şekil 6.26. Z03 banyo karo mozaik döşeme (3)

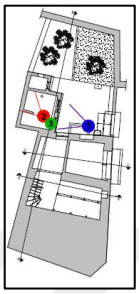

6.3.1.4 Z04 Mekanı (Hela)

Bahçeden (Z05), tek kanatlı ahşap kapı (K3) ile dikdörtgen biçimindeki 180, 187 cm. ölçülerindeki hela bölümüne girilmektedir. Helanın, tek kanatlı kapısı bulunmakta, ve kullanılmamaktadır. Hela kendi içerisinde doğu yönüne bakmaktadır, yapı olarak baktığımızda müştemilat olarak batıda konumlanmıştır. Zemin katta banyo ile hela bitişik müştemilatlardır. Ahşap doğramalı (K3) kapısı 56, 174 cm. ölçülerindedir. Kuzeye bakan duvarında 120 cm. yükseklikte 49x47 cm. ölçülerinde P1 penceresi boşluğu bulunmaktadır çerçevesinin üst çıtası durmaktadır (Şekil 6.28). Zemini beton olup, duvarları harman tuğla ve kerpiç sıva üzeri badanalıdır (Şekil 6.27).

Şekil 6.27. Z04 hela (1)

Şekil 6.28. Hela P1 pencere (2)

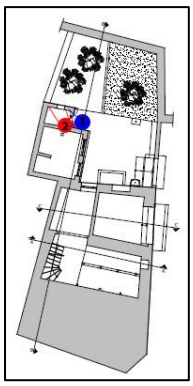

6.3.1.5 Z05 Mekanı (Bahçe)

Bahçeye doğu cephesindeki çift kanatlı ahşap doğramalı (K1) kapısından giriş yapılmaktadır. Bahçe bütünlüğü üç kısımdan oluşmaktadır. K1 kapısından (Şekil 6.31) giriş yapıldığında iki basamak karo mozaik merdiven ile (-1.70) kotuna 547, 551, 635, 711 cm. ve 630, 780 cm. ölçülerindeki bahçeye inilmektedir. Müştemilatların hizahsına kadar zemin 25x25 karo mozaik döşemeden (Z04) hela kısmının kuzey yönündeki 479 cm. batı cephesindeki duvarı zemini beton, kuzey duvarı 590 cm. doğu duvarı 437, 233 cm. bulunmaktadır. Topraklı bölümünün olduğu bölüm ise köşe kısmında kalmaktadır. Bahçe duvar yüzeyi moloz taştır (Şekil 6.32). Yapının K5 kapısının yanında ise beton yalak, çeşme ve 122, 123 cm. ölçülerinde 1 adet niş bulunmaktadır .

Şekil 6.29. Z05 Bahçe (1)

Şekil 6.30. Z05 Bahçe (2)

Şekil 6.31. Z05 bahçe duvarı (4)

Şekil 6.32. K1 bahçe kapısı (3)

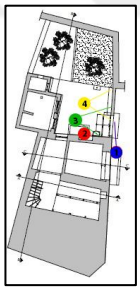

6.3.2 Birinci Kat

Geçmiş dönemlerde yapının asıl yaşama birimi bu katta olsa da günümüzde bu kat kullanılmamaktadır. Geleneksel iç sofalı Türk evi plan tipine sahiptir. Yapının doğu kısmında konumlanmış merdiven ile 103 sofaya çıkılır. Sofanın kuzey kısmında 105 mutfak, batısında ise 104 oda bulunmaktadır. Doğu ve güney cephesinin önünden geçen yola kot farkının aynı seviyede olmasından dolayı birinci kat dükkan olarak kullanılmıştır. (101) dükkan 35,69m²'dir. Bu kattan yapıya giriş yapılır ve (102) giriş

holü 10,42m²'dir. Giriş holüne geçildiğinde (103) sofaya geçilmektedir 14,41m², (103) sofadan ise (104) odaya 13,07m² geçilmektedir. (105) Mutfak 8,18m²'dir ve (106) hela ise 2,13m²'dir. Genellikle yaşayanların depolara atamadığı değerli, kullanım dışı ev eşyalarının saklandığı konservelerin konulduğu, kuru gıdaların saklandığı kat olarak kullanılmaktadır (Şekil 6.33).

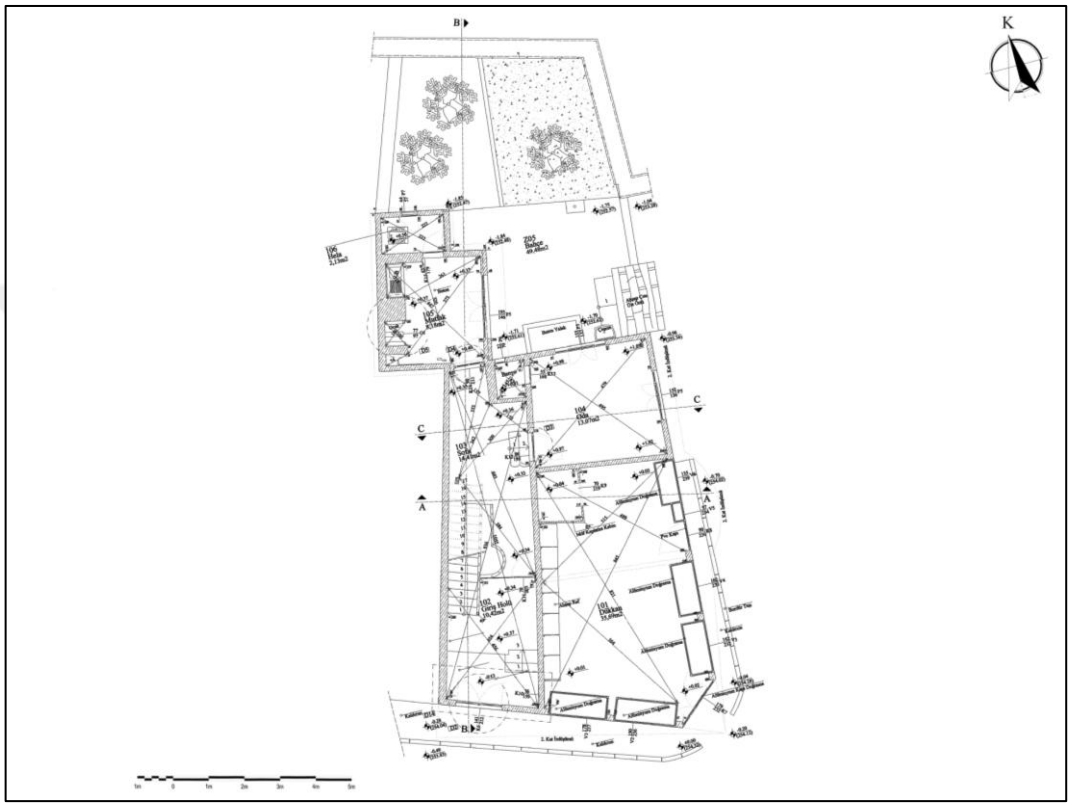

Şekil 6.33. Birinci kat planı, rölöve

6.3.2.1 101 Mekanı (Dükkan)

Birinci kat girişi ile bağlantısı geçmişte K10 kodlu 76, 159 cm. ölçülerindeki kapısı ile yapılmakta iken 2000li yıllarda bu kapı kapatılmıştır. Dükkanın girişi K7 ve K8 numaralı iki kapı ile yapılmaktadır. Dükkan geçmişte market olarak kullanılmış olup, son zamanlarda kız lisesi bando takımının dersliği ve giyinme odası olmuştur. (K7) kapısı doğu ile güney cephesinin kesiştiği yöndedir ve ana yola bakmaktadır (Şekil 6.34). Çift kanatlı, alüminyum doğrama kapı +0,00 kotundadır ve 179, 232 cm. ölçülerindedir. Diğer giriş doğu yönünde, ana yoldan giriş yapılan sokağın baş kısmındaki (K8) kapısıdır. Tek kanatlı pvc kapı 90, 230 cm. ölçülerindedir. Mekan içerisindeki 70, 219 cm. K9 ölçülerindeki kapı ise mdf kaplama kabinin kapısıdır. Bu kısım bando takımı öğrencilerinin soyunma kabini olarak kullanılmaktadır. Dikdörtgen

biçimindeki (101) dükkan kuzey yönüne doğru daralmaktadır ve 564, 821, 515, 845, 489 cm. ölçülerinde yapının güney doğu yönünde konumlanmıştır. Ortalama 325 cm. yüksekliğinde bir mekandır. Dükkan olarak kullanıldığı dönemlerde alüminyum doğrama vitrinler yapılmıştır, floresanlı aydınlatmalıdırlar. V1 178, 237 cm. ölçülerinde, V2 190, 236 cm. ölçülerinde, V3 162, 232 cm. ölçülerinde, V4 162, 233 cm. ölçülerinde, V5 57, 234 cm. ölçülerinde, V6 ise 135, 239 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.37, Şekil 6.38). Güvenlik amaçlı ise alüminyum doğramalı demir panjur yapılmıştır. Dükkan olarak kullanılmış mekanın orta bölümünde bozulmadan dolayı güçlendirilmek üzere batı doğu yönünde çelik profil kullanılmıştır. Batı duvarının bir kısmı ahşap raf ile örtülüdür. Mekanın zemini karo mozaiktir, tavanı ahşap kaplamalıdır ve duvarları ise plastik boyalıdır (Şekil 6.39).

Şekil 6.34. K7 kapı, V1-V2 vitrin (1)

Şekil 6.35. 101 dükkan (2)

Şekil 6.36. V4- V5- V6 vitrinler, K8 kapı, P4 3 adet pencere(4)

Şekil 6.37.K8 kapı, V3-V4 vitrinler (5)

Şekil 6.38. 101 dükkan ahşap kaplama tavan (6)

Şekil 6.39.K10 kapı(3)

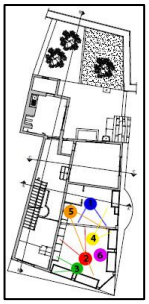

6.3.2.2 102 Mekanı (Giriş Holü)

Yapıya, ana girişin yapıldığı bölümdür. Giriş holüne geçiş güney yönündeki K6 141, 212 cm. ölçülerindeki iki kanatlı kapıdan yapılmaktadır (Şekil 6.40). Doğu duvarında kullanılmayan, dükkan işlevinden dolayı kapatılmış 76, 159 cm. ölçülerinde K10 kapısı bulunmaktadır. Bu kısımdan giriş (-0.13) kotuna yapılmaktadır, üç basamaklı merdiven ile (+0.37) kotuna çıkılmaktadır. İkinci kata çıkış merdivenleri batı kısmında bulunmaktadır, K11 kapısının üzeri ve merdivenliklerin olduğu bölüm perde ile kapatılmıştır (Şekil 6.41). Doğu yönünde mdf kaplama ile ayrılmış 70, 203 cm. ölçülerindeki K11 kapısı ile 103 sofa kısmına geçiş sağlanmaktadır. Bu alan 454, 456 cm. ve sofa ile bakıldığında 936, 1055 cm. ölçülerinde olup, ortalama yükseltisi 350 cm. ölçülerindedir. Alanın zemini giriş kısmında karo mozaiktir, kotun yükseldiği bölüm ise ahşap kaplamadır (Şekil 6.42). Tavanı ahşap çıtalıdır ve duvarları plastik boyalıdır.

Şekil 6.40. K6 kapı, P3 pencere (1)

Şekil 6.41.Merdiven, K11 kapı (2)

Şekil 6.42. Ahşap kaplama+ boya+pvc

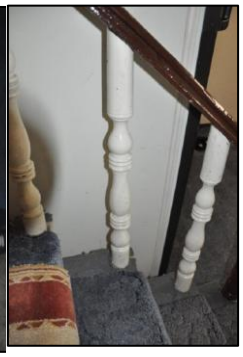

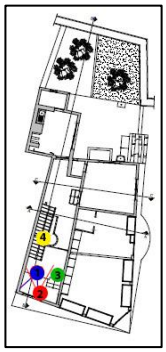

Şekil 6.43. Ahşap korkuluk detay(4)

6.3.2.3 103 Mekanı (Sofa)

Giriş hölünden (102) geçişi K11 kapısı ile yapılmaktadır (Şekil 6.44). İkinci kata çıkış yapılan merdivenlerin ve zemin kata inişin yapıldığı sofa alanına zemin kattan geçiş sağlanmaktadır. Bu alanla odaya ve müştemilat kısmına da geçiş yapılmaktadır. İç sofalı

plan tipidir.103 mekanı yapı içerisinde batı kısımda bulunmaktadır. Bu alan 384, 683, 242, 309, 353 cm. ve 936, 1055 cm. ölçülerinde olup, ortalama yükseltisi 320 cm. ölçülerindedir. K12 kapısı (104) odaya iki basamaklı ahşap merdivenle geçilmektedir. K14 kapısı (Şekil 6.46) ile müştemilat kısmı (105) mutfak bölümüne geçilmektedir. Tavanı çakma ahşap çıtalı olup, zemin ahşap kaplamadır. Duvarları ise plastik boyalıdır (Şekil 6.47).

Şekil 6.44.K11 kapı, kontrplak kaplama (1)

Şekil 6.45. Merdiven korkuluk detayı (2)

Şekil 6.46. K14 kapı (3)

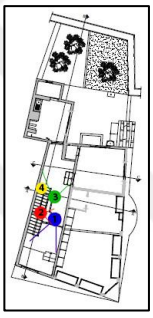

Şekil 6.47. Ahşap çıtalı çakma tavan (4)

6.3.2.4 104 Mekanı (Oda)

Sofa kısmından iki basamaklı ahşap merdivenle K12 kodlu 86, 195 cm. ölçülerindeki kapı ile giriş yapılmaktadır (Şekil 6.48). Odaya geçiş sadece sofadan yapılmaktadır. Oda içerisinde K13 kodlu 55, 168 cm. ölçülerindeki kapıdan banyoya geçiş yapılır. Banyo 143, 145 cm. ölçülerindedir ve kotu (+0.81) yüksekliğindedir. Banyonun içerisinde P6 kodlu 32x70 cm. ölçülerinde ve 80 cm. yüksekliğinde tek kanatlı pencere bulunmaktadır (Şekil 6.50). Zemini beton döşemedir, tavanı ahşap kaplamalı ve duvarları kireç sıvalıdır. Odanın ortalama kotu (+1.00) yüksekliğindedir. Kare biçimindeki oda 479, 495 cm. ölçülerinde olup ortalama yükseltisi 240 cm. ölçülerindedir. Yapı içerisinde oda doğu ve kuzey yönünde konumlandırılmıştır. Banyosu ise oda içerisinde kuzey ve batı yönünde konumlandırılmıştır. Kuzey

duvarında P5 kodlu 155x137 cm. ölçülerinde özgün ahşap pencere bulunmaktadır. Doğu duvarında P5 kodlu 152x136 cm. ölçülerinde özgün ahşap pencere bulunmaktadır. Oda içerisinde iki adet çift kırma ve banyosunda bir adet tek kırma, toplamda üç adet pencere mevcuttur. Zemini ahşap kaplamalı, tavanı çakma çıtalı ahşap olup ve duvarları ise plastik boyalıdır.

Şekil 6.48. K12 kapı (1)

Şekil 6.49. Ahşap çıtalı çakma tavan (2)

Şekil 6.50. P6 pencere (3)

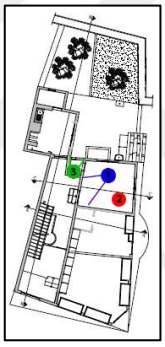

6.3.2.5 105 Mekanı (Mutfak)

Birinci kat sofasından mutfak kısmına geçiş yapılmaktadır, başka bölümden girişi yoktur ve içerisinden hela kısmına geçiş sağlanmaktadır. Sofadan K14 kodlu 90, 211 cm. ölçülerindeki ahşap kapıdan geçiş yapılır. Türk evlerinin vazgeçilmezi ocak[4] burada çözümlendirilmiştir. Müştemilat alanın batı duvarında konumlandırılan ocak 100, 100 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.52). Ocak bölümünün kuzey kısmında 118, 120 cm. ölçülerinde lavabo bulunmaktadır. Kuzey duvarından K15 kodlu 65, 179 cm. ölçülerindeki kapı ile hela kısmına geçilmektedir. Kare biçimindeki mutfak 320, 373,

[4] Odanın ısınmasını sağlayan, simgesel değerli elemandır. Odanın ısınması yanı sıra Türklerin mutfak kültürü bakımından çok önemli bir yer taşır. Çoğunlukla tuğladan yapılan bacalar kare kesitlidir.

447 cm. ölçülerinde ve kotu (+0.37) yüksekliğindedir. Ortalama yükseltisi 240 cm. ölçülerindedir. Bu alan müştemilat kısmında mevcuttur ve yapının kuzey batı kısmında konumlandırılmıştır. Doğu duvarında P5 kodlu 193x146 cm. ölçülerinde çift kırma özgün ahşap pencere bulunmaktadır. Zemin beton döşeme, tavanı ahşap kirişleme olup duvarlarında kireç badana ve plastik boya gözükmektedir (Şekil 6.51). Mekanın tavanında bakımsızlıktan zarar gören ahşap çakma çıtaların yıpranması sonucu ahşap kirişlemeler gözükmektedir (Şekil 6.53).

Şekil 6.51. K14 kapı (1)

Şekil 6.52. Ahşap dolap kalıntısı (2)

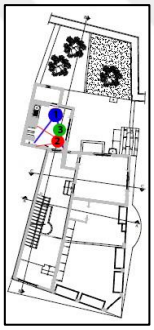

Şekil 6.53. Ahşap tavan (3)

6.3.2.6 106 Mekanı (Hela)

Müştemilat kısmının birinci katında bulunan helaya (105) mutfak kısmından K15 kodlu 65, 179 cm. ölçülerindeki ahşap kapıdan geçiş yapılır. Dikdörtgen biçimindeki hela 222, 222 cm. ölçülerinde ve kotu (+0.36) yüksekliğindedir. Ortalama yükseltisi 240 cm. ölçülerindedir. Yapının kuzey batı kısmında konumlandırılmıştır. Kuzey duvarında P7 kodlu 44x57 cm. ölçülerinde tek kırma pencere bulunmaktadır (Şekil 6.54). Zemin karo mozaik döşeme, tavanı ahşap kaplama olup duvarları kireç

badanalıdır (Şekil 6.55). Tavandaki ahşap kaplamanın bazı yerlerinde bakımsızlıktan çürümeler mevcuttur (Şekil 6.56).

Şekil 6.54. P7 pencere detayı (1)

Şekil 6.55. Karo mozaik döşemde hela taşı görünüşü (2)

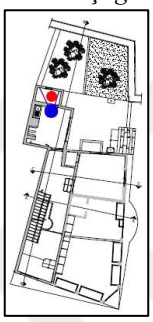

Şekil 6.56. Kontrplak ve kaplama tavan görünüşü (3)

6.3.3 İkinci Kat

Yapının asıl yaşama alanı günümüzde bu katta bulunmaktadır. L tipi sora bulunmaktadır ve üç odaya açılır. Doğu ve güney yönü yola bakmaktadır. Batı yönü yıkılmış yan parsele bakmaktadır fakat açıklık bulunmamaktadır. Kuzey yönü bahçeye bakmaktadır. Bu kata giriş yapının birinci katında giriş holü bölümünde bulunan merdivenler ile yapılmaktadır. Merdivenlerden çıkıldığında sofa kısmına çıkılır (201) sofa 26,71m² olup kendi içerisinde mutfak alanı çözümlenmiş ve sonradan eklenen balkona çıkılır. Sofadan (202) oda 12,20m² güney yönündeki odaya geçilmektedir. Güney ve doğu yönüne bakan (203) oda 21,98m² odaya geçilir. Sofanın kuzeyinde (204) oda 14,71m² kuzey ve doğu yönüne bakan odaya geçilmektedir bu odanın içerisinden geçişin sağlandığı mekan ise (205) banyo 1,76m² kısmına geçilir. Sofanın mutfak kısmından geçiş yapılan son kısım (206) 1,29m² hela yapının kuzey batı yönünde konumlandırılmıştır (Şekil 6.57).

Şekil 6.57. İkinci kat planı, rölöve

6.3.3.1 201 Mekanı (Sofa)

Yaşama alanı katı sofa kısmına birinci kat giriş holünden 17 basamaklı ahşap merdiven ile (+3.53) kotu yüksekliğine çıkılmaktadır. İkinci kattaki sofa içerisinde çözümlenen mutfak karşılamaktadır. Bu alanla odalara, mutfak kısmından hela bölümüne geçiş ve doğu yönündeki sonradan eklenti olan balkon kısmına çıkış yapılmaktadır. İç sofalı plan tipidir. Bu alan 342, 348, 624, 701, 510, 424, 733 cm. ölçülerinde olup, ortalama yükseltisi 270 cm. ölçülerindedir. K16 kodlu kapısı (Şekil 6.59) ile (206) hela kısmına geçilir. Üst kata çıkış merdivenlerinin yanındaki K17 kodlu kapısı ile (202) odaya geçilmektedir. K18 kodlu kapısı ile 203 odaya geçilmektedir. K17 kodlu diğer kapısı ile (204) oda kısmına geçilmektedir. K19 kodlu 255, 263 cm. ölçülerindeki çift kırma ahşap kapı ile çıkılmaktadır. Demir korkuluklu ve 353, 337 cm. ölçülerinde bir dikdörtgen biçimindedir ve yapının doğu yönünde iç sofalı bölümün önünde çözümlenmiştir. Aynı zamanda sofadan 15 basamaklı merdiven ile üçüncü kata (301) hol kısmına çıkış yapılmaktadır. Tavanı çakma ahşap çıtalı olup, zemin ahşap kaplamadır. Duvarları ise plastik boyalıdır.

Şekil 6.58. 201 sofa (1)

Şekil 6.59. K16 kapı ve tezgah görünüşleri (2)

Şekil 6.60. 201 sofa (3)

Şekil 6.61. 201 sofa (6)

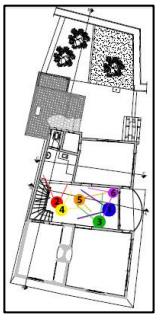

6.3.3.2 202 Mekanı (Oda)

Sofa bölümünden üçüncü kata çıkış merdivenlerin yanındaki K17 kodlu 92, 198 cm. ölçülerindeki ahşap tek kırma kapı ile odaya giriş yapılmaktadır (Şekil 6.62). Bu alanın yapı içerisindeki konumu güney batı yönündedir ve diktördgen biçimindedir. Alan 514, 525 cm. ölçülerinde olup, ortalama yükseltisi 270 cm.'dir. Odanın içerisinde doğu duvarında niş ve dolaplar bulunmaktadır. P8 kodlu 99,162 cm. ölçülerinde niş ve altında ahşap çift kanatlı dolap bulunmaktadır. Güney yönünde bulunan D1 kodlu 157, 148 cm. ölçülerinde çift kanatlı ahşap dolap bulunur ve içi 185, 188 cm. ölçülerindedir. D2 kodlu 132, 189 cm. ölçülerindeki çift kanatlı ahşap dolapta oda kapısının arkasında bulunmaktadır ve 165, 172 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.63). Odada bulunan iki adet pencerenin biri kullanılmamaktadır. P9 kodlu 152, 135 cm. ölçülerindeki çift kanatlı özgün ahşap pencere güney yönünde bulunmaktadır. Diğer P9 kodlu 91, 173 cm. ölçülerindeki çift kanatlı özgün pencere vardır ve oda kapısının yanında bulunmaktadır (Şekil 6.64). Tavanı çakma ahşap çıtalı olup, zemini ahşap kaplamalıdır (Şekil 6.65). Duvarları ise plastik boyalıdır.

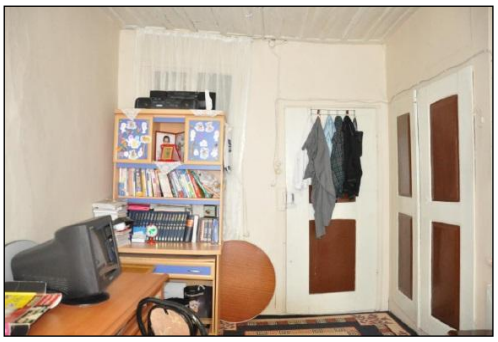

Şekil 6.62. K17 kapı ve P9 kapatılmış pencere(1)

Şekil 6.63. D2 dolap detayı (2)

Şekil 6.64. D1 dolap ve P5 pencere (3)

Şekil 6.65. Ahşap döşeme tahtası + pvc kaplama+ halı döşeme (4)

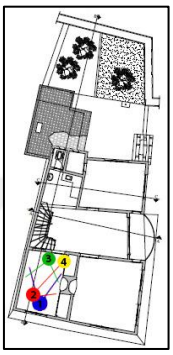

6.3.3.3 203 Mekanı (Oda)

Sofadan K18 kodlu 128, 228 cm. ölçülerindeki özgün ahşap çift kırma kapı ile (203) oda bölümüne giriş yapılmaktadır (Şekil 6.66). Bu alanın yapı içerisindeki konumu güney doğu yönündedir ve dikdörtgen biçimindedir. Alan 660, 667 cm. ölçülerinde olup, ortalama yükseltisi 270 cm. ölçülerindedir. Salon olarak kullanılmaktadır. Odanın içerisinde batı duvarında niş bulunmaktadır. Aynı zamanda bu niş 202 odasında bulunan niş ile sırt sırta planlanmıştır, P8 kodlu 107x179 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.68). Oda içerisinde toplam dört adet pencere bulunmaktadır. Bunların biri tek kırma üçü ise özgün çift kırma ahşap pencerelerdir. Güney duvarında bulunan P5 kodlu 172x155 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.67). Doğu duvarında bulunan P5 kodlu 152x135 cm. ve P5 kodlu 153x135 cm. ölçülerindedir. P10 kodlu 61x152 cm. ölçülerindeki özgün tek kırma pencere ise balkona bakmaktadır. Bu pencere kuzey yönüne bakmaktadır. Tavanı çakma ahşap çıtalı olup, zemini ahşap kaplamalıdır. Duvarları ise plastik boyalıdır.

Şekil 6.66. K18 kapı (1)

Şekil 6.67. P5 pencere (2)

Şekil 6.68. P8 kandil penceresi (3)

Şekil 6.69. Ahşap döşeme tahtası+pvc+kaplama+ halı döşeme görünüşü (4)

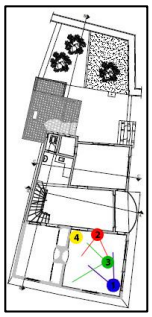

6.3.3.4 204 Mekanı (Oda)

Sofadan K17 kodlu 82, 200 cm. ölçülerindeki özgün ahşap tek kırma kapı ile (204) oda bölümüne giriş yapılmaktadır. Bu alanın yapı içerisindeki konumu kuzeydoğu yönündedir ve dikdörtgen biçimindedir. Yatak odası olarak kullanılmaktadır, bundan dolayı içerisinde kuzeybatı yönünde K20 kodlu kapı ile (205) banyo kısmına geçilmektedir (Şekil 6.70). Alan 355, 450, 565, 565 cm. ölçülerinde olup, ortalama yükseltisi 270 cm. ölçülerindedir. Oda içerisinde toplam üç adet pencere bulunmaktadır. Bunların biri tek kırma ikisi de özgün çift kırma ahşap pencerelerdir. Kuzey duvarında bulunan P5 kodlu pencere 172x152 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.71). P10 kodlu 50x150 cm. ölçülerindeki özgün tek kırma pencere ise balkona bakmaktadır. Bu pencere güney yönüne bakmaktadır. Tavanı çakma ahşap çıtalı olup, zemini ahşap kaplamalıdır (Şekil 6.73). Duvarları ise plastik boyalıdır.

Şekil 6.70. K20 kapı (1)

Şekil 6.71. P5 pencere (2)

Şekil 6.72. Ahşap döşeme tahtası+ pvc kaplama+ halı döşeme görünüşü (3)

Şekil 6.73. Ahşap çıtalı çakma tavan (4)

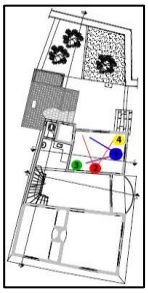

6.3.3.5 205 Mekanı (Banyo)

Oda kısmından K20 kodlu 56, 184 cm. ölçülerindeki özgün ahşap tek kırma kapı ile (205) banyo bölümüne giriş yapılmaktadır. Bu alan yapı içerisindeki konumu kuzey yönündedir, sadece banyoya odadan geçilmektedir. Alan olarak 181, 187 cm. ölçülerinde olup, ortalama yükseltisi 210 cm. ölçülerindedir. Banyo içerisinde bir adet özgün tek kırma ahşap pencere bulunmaktadır. Kuzey duvarında P11 kodlu 44x73 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.75). Tavanı kireç badanalı olup, zemini beton döşemelidir (Şekil 6.76). Duvarları plastik boyalıdır, (+3.62) ile (+4.49) kotuna kadar fayans kaplamalıdır.

Şekil 6.74. 205 banyo görünüşü

Şekil 6.75.P11 pencere

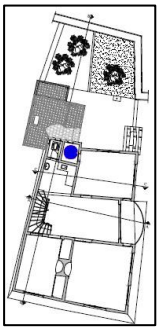

Şekil 6.76. Beton üzeri yağlı boya uygulanmış zemin

6.3.3.6 206 Mekanı (Hela)

Sofa kısmından K16 kodlu 62, 167 cm. ölçülerindeki özgün ahşap tek kırma kapı ile (206) hela bölümüne giriş yapılmaktadır, bölümünün başka bir yer ile bağlantısı yoktur. Bu alan yapı içerisinde konumu kuzey batı yönündedir ve dikdörtgen şeklindedir. Alan olarak 167, 168 cm. ölçülerinde olup, ortalama yükseltisi 210 cm. ölçülerindedir. Hela içerisinde bir adet özgün tek kırma ahşap pencere bulunmaktadır. Kuzey duvarında bulunan P11 kodlu pencere 40x84 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.77). Tavanı kireç badanalı olup, zemini dökme mozaiktir. Duvarları kireç badanalı, (+3.62) ile (+4.49) kotuna kadar fayans kaplamalıdır.

Şekil 6.77. P11 pencere

Şekil 6.78. P12 pencere

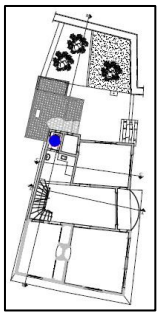

6.3.4 Üçüncü Kat

Üçüncü kata çıkış, ikinci kat (201) sofa bölümünden 15 basamaklı merdiven ile yapılmaktadır. Yaşam alanında ihtiyaç duyulan eksiklik bu kattaki boş alan ile karşılanmaktadır. Batı yönü yıkılmış alana bakmaktadır. Çatı arasına geçiş bu kattan yapılmaktadır. Çıkış 5,91m²'lik (301) hol ile yapılmaktadır. Hol alanından (302)

14,47m² odaya geçilmektedir. Oda alanından ise (303) 10,14m² terasa çıkılmaktadır. Bu kat yaşam alanı olarak tercih edilmemiş ancak ihtiyaç duyulan gereksinimler bu katta çözümlenmiştir (Şekil 6.79).

Şekil 6.79. Üçüncü kat planı, rölöve

6.3.4.1 301 Mekanı (Hol)

Yapının üçüncü katına çıkışın yapıldığı hol (+6.39) kotunda olup, kuzey ve batı yönünde konumlanmıştır. Alan 345, 347 cm. ölçülerinde olup, yüksekliği 215 cm.'dir. Hol içerisinde bir adet pencere bulunmaktadır. Batı duvarında çift kırma özgün ahşap pencere, P13 kodlu 86x110 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.80). Pencere bakımsızlıktan dolayı yıpranmıştır. Hol alanından K21 kodlu 55, 161 cm. ölçülerindeki özgün ahşap tek kırma kapı ile çatı arasına giriş yapılmaktadır. Bu alanda marsilya kiremit örtüsünün altındaki çatı eğiminin sağlandığı ahşaplar ve üçüncü kat tabanı mevcuttur. Tabanın alt kata soğukluğun geçmemesi, tozun inmemesi için zilfli örtü malzemeler ile üzerleri kapatılmıştır. Hol alanından geçişin sağlandığı diğer kapı ile (302) oda kısmına K22 kodlu kapıyla geçiş sağlanmaktadır (Şekil 6.81). Tavanı çakma ahşap çıtalı olup zemini ahşap kaplamalıdır. Duvarları ise plastik boyalıdır.

Şekil 6.80. P13 pencere (1)

Şekil 6.81. K22 kapı detayı (2)

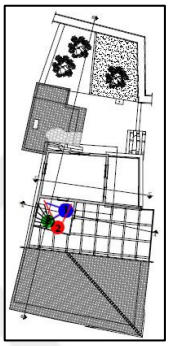

Şekil 6.82. Merdiven korkuluk görünüşü (3)

6.3.4.2 302 Mekanı (Oda)

Yapının üçüncü katında bulunan bu alana geçiş (301) hol bölümünden sağlanmaktadır. Bu alan yapının güney cephesi dışında tüm yönlerine bakmaktadır ve (+6.40) kotundadır. Alana geçiş güney duvarındaki K22 kodlu 76, 190 cm. ölçülerindeki özgün ahşap tek kırma kapı ile yapılmaktadır (Şekil 6.83). Alan 543, 557 cm. ölçülerinde olup, ortalama yüksekliği 270 cm.'dir. Oda içerisinde üç adet özgün çift kırmalı pencere bulunmaktadır. Kuzey duvarındaki P5 kodlu pencere 143x147 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.84). Batı duvarındaki P13 kodlu pencere 72x130 cm. ölçülerindedir (Şekil 6.85). Doğu duvarındaki P13 kodlu pencere ise 90x112 cm. ölçülerindedir. Oda içerisinden doğu duvarındaki K23 kodlu kapı ile (303) terasa çıkılmaktadır. Tavanı çakma ahşap çıtalı olup zemini ahşap kaplamalıdır. Duvarları ise plastik boyalıdır**.**

Şekil 6.83. K22 kapı (1)

Şekil 6.84. P5 pencere (2)

Şekil 6.85. K23 kapı, P13 pencere (3)

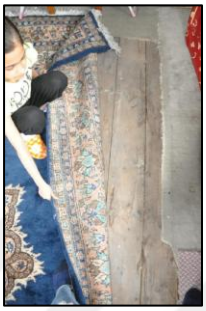

Şekil 6.86. Ahşap döşeme (4)

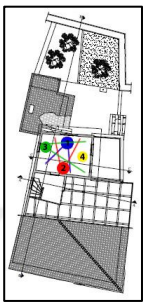

6.3.4.3 303 Mekanı (Teras)

Terasa geçişin yapıldığı (302) oda alanının doğu duvarındaki K23 kodlu 69, 192 cm. ölçülerindeki özgün ahşap tek kırmalı kapı ile yapılmaktadır (Şekil 6.87). Alan 418, 453 cm. ölçülerindedir ve zemin (+6.40) kotundadır. Çatı saçağının kotu ise (+9.33) yüksekliğinde başlamaktadır. Güney yönünde (+6.55) kotundan başlamaktadır. Doğu yönünün kotu (+7.61) olup, doğu yönünde kotu (+8.19) yüksekliğinde kara tuğla üzeri sıvalı kalkan duvarı bulunmaktadır. Terasın doğu ile kuzey yönünde (+6.63) kotunda başlayan ve (+7.56) kotunda biten demir korkuluk bulunmaktadır. Zemini karo mozaik olup, duvarları plastik boyalıdır.

Şekil 6.87. K23 kapı ve P13 pencere (1)

Şekil 6.88. 303 teras demir korkuluk (2)

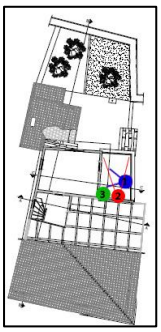

Şekil 6.89. Ahşap kaplama saçak altı (3)

6.3.4.4 304 Mekanı (Çatı Arası)

Üçünkü katta ahşap iskeletin okunduğu bir çatı arası bulunmaktadır. Yapının çatısı da marsilya kiremitinden oluşan kırma çatı tipindedir.

Şekil 6.90. K21 kapı (1)

Şekil 6.91. 304 çatı arası (2)

Şekil 6.92. 304 çatı arası (3)

Şekil 6.93. 304 çatı arası (4)

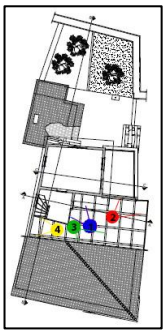

6.4 Yapının Cephe Özellikleri

Bursa'daki diğer sivil mimarlık örnekleri gibi yapıda bulunan çıkmalar binanın birden fazla cephesinde görülmektedir. Ön cephelerde diğer cephelere göre daha fazla çıkma görülür. Bunun sebebi ise giriş cephelerinin yola bakan tarafta bulunmasıdır. Cephelerde sıvalarda dökülme ve çatlaklar vardır, ahşap malzemelerde ise çürümeler görülmektedir.

6.4.1 Güney Cephesi

Güney cephesi, yapının giriş cephesi olup, İbrahim Paşa Hamamı'nın önünden geçen Kız Okulu Caddesi'ne bakmaktadır. Bütün olarak incelendiğinde asimetrik bir cephedir (Şekil 6. 94). Köşe parsel olmasından dolayı dükkan giriş kapısı yol biçiminden köşeli olmamaktadır. Cephede alüminyum kasalı iki vitrin bulunmaktadır ve bunlar demir kepenkler ile örtülüdür. Üst kat çıkması ise kaldırım hizasını geçmeyecek şekilde yapılmıştır. Cephede kat araları ahşap silmelerle ayrılmış. Mekanların köşelerinde cephe boyu uzanan dik pervazlar mevcuttur. Çıkmaları taşıyan kirişlerin cepheden görünmesi engellenmiştir ve bu çıkmalar payanda ile desteklenmiştir. Yapıya giriş bu cephede K6 kapısından yapılmaktadır. Giriş kapısının üzerindeki aydınlık için düşünülmüş kapı üstü penceresi bulunmaktadır. Çift kırmalı bir penceredir ve ahşap doğramalıdır. (+2.12) ile (+2.79) yüksekliğinde bulunmaktadır. Üst kattaki pencereler aynı düzlemde ve aynı ebatlarda yapılmamıştır. Ahşap çift kırmalı pencereler daha önceki onarımlarında onarım yapıldığı döneme ait özellikte yapılmış pencerelerdir. P5 penceresi 155x172 cm. 203 oda mekanının penceresidir, diğer P9 penceresi ise 135x152 cm. ölçülerinde 202 odasının penceresidir. Bursa'da ılıman iklim görülmesine rağmen geniş açıklıklar bırakılması kışın yapının ısıtılmasında olumsuz etkiye sahiptir. Pencere etrafında 8 cm. kalınlığında ahşap pervaz dolanmaktadır.

Cepheler tamamen çimento harçlı sıva ile sıvanmıştır. Ancak malzemenin birbirine uyumsuzluğu nedeniyle harçlı sıvalar dökülmüş veya yüzeyden ayrılmış. Büyük oranda sıva çatlağı mevcuttur.

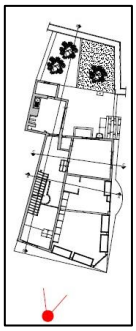

Şekil 6.94. Yapının güney cephesi

6.4.2 Kuzey Cephesi

Yapının bahçesine bakan cephesidir. Cepheler arasında uyumsuz özelliği, bu cephe göstermektedir (Şekil 6.95). Bu cepheye giriş ve çıkış zemin katta bulunan K5 kapısı ile yapılır ve aynı zamanda K1 kapısı ile sokaktan bahçeye giriş yapıldığında görülen cephedir. Cephe bütün olarak düşünüldüğünde müştemilat kısmı bulunan iki adet pencere bulunmaktadır. Zemin kat kısmında K5 kapısı, niş ve çeşmenin yanında bulunmaktadır. Birinci katında ise P5 ile P6 pencereleri bulunmaktadır. P5 özellikli pencere 104 oda kısmının bu cepheye bakan penceresidir. P6 penceresi ise 104 oda kısmının içerisinde yer alan banyo penceresidir. İkinci katta, P5 özellikli penceresi 204 oda kısmının bu cepheye bakan penceresidir, oda içerisinden geçişi bulunan 205 banyosunun ve 206 hela alanının P11 özellikli pencereleri bulunmaktadır. Bu kısımda ahşap eli böğründe (+2.25) ile (+3.30) yüksekliğinde yan kısmı gözükmektedir. Üçüncü katta ise 302 odasının P5 penceresi ve 303 terasın demir korkulukları bulunmaktadır.

Bu cephede de yüzeyler çimento sıvalıdır. Malzeme uyumsuzluğu nedeni ile sıva dökülmeleri, kabuk gibi yüzeyden ayrılmalar gözlenmektedir. Dökülen sıvaların altından çıkan çamur sıva, tuğlalar ve taşıyıcı sistemin anlaşılmasına yardımcı olan ahşap hatıl ve ahşap dikmeler görülmektedir.

Şekil 6.95. Yapının kuzey cephesi (1)

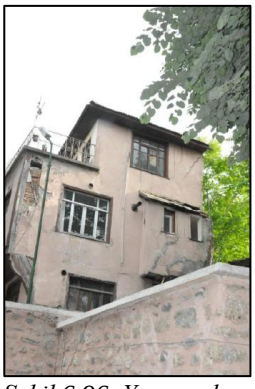

Şekil 6.96. Yapının kuzey cephesi(2)

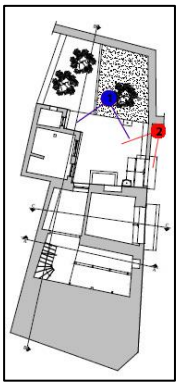

6.4.3 Batı Cephesi

Yapının bu cephesi, ahşap iskelet sisteminin araştırılmasında yardımcı olacak ahşap dikmelerin, yatay taşıyıcıların ve dolgu sisteminin en açık şekilde gözüktüğü cephedir (Şekil 6.97). Yan parseldeki ahşap binanın yıkılması sonucunda ortaya çıkmıştır. Müştemilat tarafında görülen cephede ahşap yatay ve dikey taşıyıcılar ve kara tuğla dolgusu görünmektedir. Bu cepheden müştemilatın çatı sistemi ve duvar dolgusundaki bozulmalar okunmaktadır.

Batı cephesinden bakıldığında zemin kat toprak altında kalmaktadır. Birinci kattaki taşıyıcı malzemeler hımış dolgu ile doldurulmuştur. Yapıya güçlendirme olarak geçmiş dönemlerde bazı değişiklikler uygulanmış ve dolgu sistemi kara tuğla olarak değiştirilmiştir. Üçüncü katta ise yapıya özgü P13 kodlu pencereler görülmektedir. Bu cephede de yüzeyler çimento sıva ile sıvanmıştır.

Şekil 6.97. Yapının batı cephesi

6.4.4 Doğu Cephesi

Yapının doğu cephesi ise hareketi olan cephedir. Bu cephede bahçeye giriş yapılabilen K1 kodlu ahşap iki kanatlı kapı bulunmaktadır. Cephenin zemin kotunda, K2 kodlu kapı ile Z01 dükkan mekanın demir kepenkli kapısı vardır. Aynı zamanda bu cephede K7 ve K8 kodlu iki kapı daha bulunmaktadır. Bu kapılar birinci katta bulunan 101 dükkan bölümüne geçişi sağlar. Bu alanda V3,V4, V5 kodlu üç adet vitrin bulunmaktadır. Kapılar ve vitrinler demir panjur ile örtülüdür. Dükkanın yanındaki 104 odanın P5 kodlu ahşap doğrama çalışmalı penceresi ve demir korkuluğu bulunmaktadır. Müştemilat alanının 105 mutfak kısmının P5 kodlu penceresi de bu cephede görünmektedir. Müştemilat cephesinde sıva çatlakları ve dökülmeler mevcuttur,

pencerenin üst kısmında duvar dolguları gözükmektedir. Bu cephede de mekanların köşelerinde cephe boyu uzanan dik pervazlar mevcuttur. Çıkmaları taşıyan kirişlerin cepheden görünmesi engellenmiştir ve bu çıkmalar payanda ile desteklenmiştir. Yapının ikinci kat çıkmalarının altında üç adet ahşap eli böğründeler görünmektedir. İkinci kattaki 203 odanın P5 kodlu iki adet ahşap doğramalı pencereleri bu düzlemdedir. Batı cephesinden yapı iç sofalı olarak görünmektedir ve bu sofa kısmından sonradan eklenti olarak balkon yapılmıştır. Balkona çıkış ise 201 sofadan K19 kodlu pencereli kapıdan sağlanmaktadır. Sofadan geçişin sağlandığı 204 oda bölümünün bu cepheye bakan P5 kodlu penceresi bulunmaktadır. Cephenin beton sıvalarında çatlaklıklar görünmektedir ve malzeme uyumsuzluğundan 204 odanın pencere kısmında dökülmeler de olmuştur. Üçüncü katta ise terasın demir korkulukları görünmektedir. 302 odanın P13 kodlu penceresi ve K23 kodlu kapısı da bu cepheye bakmaktadır.

Bu cephede yüzeyler çimento sıva ile sıvanmıştır. Malzeme uyumsuzluğu nedeni ile oluşan sıva dökülmeleri, kabuk gibi yüzeyden ayrılmalar bu cephede fazla değildir.

Şekil 6.98. Yapının güney-doğu cephesi (1)

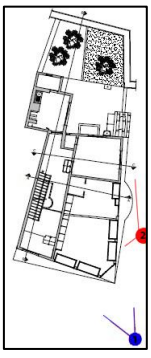

Şekil 6.99. Yapının doğu cephesi (2)

6.5 Yapının Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri

Tez konusu olan ev incelendiğinde ahşap iskeleti ile kerpiç dolgulu hımış sisteminin bir arada kullanıldığı bir yapım sistemine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

6.5.1 Temel

Yapının güçlü olması uygun bir şekilde tasarlanmış temel sistemi ile mümkündür. Tezin konusu olan evin temeli ile ilgili yalnızca zemin kat resimleri ipucu vermektedir. Zeminin düşük olması ve duvarların sıvasız olması nedeniyle duvar örgü sistemi görülebilmektedir. Bursa'da, geleneksel konutların zemin kotunun altına kat oluşturulmaması nedeniyle temellerin derinlikleri çok azdır. Bursa konutlarında en sık rastlanan temel biçimi, moloz taş duvar örgüsü üzerine ahşap hatıl atılmış ve ondan sonra da kerpiç tuğlalarla duvar örülmüştür. Bu durum yapının moloz taş temel üzerine oturduğunun düşünülmesine neden olmaktadır. Hımış dolgu malzemesinin zemin suyuna karşı dayanıksız olması, bu tür yapılarda su basma kotuna kadar taş temel yapma zorunluluğu getirmektedir (Şekil 6.100).

Şekil 6.100. Temel hakkında ipucu veren zemin kat Z02 odunluk görüntüsü

6.5.2 Duvarlar

Bursa'da geleneksel konutların, taş duvar özelliği genellikle temel niteliği taşıyarak, su basman hizasına örülmüştür. Zemin kat pencereleri altına ya da zemin kat tavan hizasına kadar taş duvar yapıldığı da görülmektedir.

Tez konusu evin zemin katında taş duvarlar bulunmaktadır. Bunların üzeri kerpiç sıvalıdır fakat büyük bölümü dökülmüştür. Zemin katta yapının dış duvarlarının kalınlığı, 60 – 70 cm. arasında değişkenlik göstermektedir. İç duvarları ise 25 cm. kalınlığına düşmektedir lakin iç duvarlarından Z01 dükkan ile Z02 odunluk arasındaki duvar kalınlığı dış duvar özelliklerine sahiptir (Bkz. Şekil 6.16).

Konutun üst katlarında iç ve dış duvarların çaprazlama destekli ahşap olduğu gözlenmiştir. Dış duvarların batı cephesindeki yan parselin yıkılması sonucu koruma amaçlı ahşap kaplanmış, açıkta kalan kısımları ise kara tuğla dolguludur aynı zamanda kara tuğla duvar dolgusu diğer dış duvarlarda da görülmektedir. Ahşap karkas yapının iç duvarlarda bağdadi çıtaları ile sıva örtülmesi uygulanmıştır. Bu yapının özgün olmadığı, onarım niteliği taşıdığı anlaşılmıştır (Şekil 6.101).

Şekil 6.101. Tuğla dolgulu ahşap karkas iskelet

6.5.3 Döşemeler ve Tavanlar

Ahşap binalarda, mimari uygulamalar bölgelere, yapıldığı döneme ve uygulama tekniklerine göre farklılıklar gösterebilir. Tavan uygulamaları da bu mimarinin birer parçasıdır.

Yapıda döşeme sistemi olarak ahşap kirişler kullanılmıştır. Ahşap binalarda tavan kaplama elemanlarını taşıyan aynı zamanda çok katlı binalarda bir üst katın tabanını destekleyen taşıyıcılar bulunur.

Zemin katta açıkta bulunan ahşap kirişler ve ahşap dikmeler görünmektedir. Bu mekanın döşemeleri sıkıştırılmış toprak üzerine beton atılmıştır. Müştemilat ve bahçe bölümünün zemini ise karo mozaik döşemedir.

Birinci katta 102, 103, 104 kodlu kısımlar ahşap döşemeli olup, 101 dükkan, 106 hela kısmı karo mozaik ve 105 mutfak kısmı beton döşemelidir. Bu katın tavanı ise 101 dükkan kısmı ahşap kaplamalıdır ve 102, 103, 104 mekanları ahşap çakma çıtalıdır. Tavan kaplama tahtaları alttan uygulanırsa tavan kirişleri görünmez. 105 mutfak bölümü ise kontrplak kaplamaların bozulması sonucu ahşap kirişleme görünümündedir (Bkz. Şekil 6.53). Tavan kaplama işlemi tamamlandıktan sonra tavan kaplaması ile duvarın birleştiği yerlerdeki açıklıkları kapamak için çakılan tahtalara tavan silmesi denir. Pervaz olarak da bilinir.

İkinci katta 205 banyo beton döşeme ve 206 hela dökme mozaiktir. Bu kısımlar harici katta bulunan 201, 202, 203, 204 mekanları ahşap kaplamalıdır. (Bkz. Şekil 6.65, Şekil 6.72)

Üçüncü katta ise çatı arasındaki kirişleme ve dikmeler düzen içerisindedir, 301, 302 kısımları ahşap kaplamalıdır. 303 Teras kısmı ise karo mozaik döşemelidir. 301 hol kısmı ve 302 oda kısmı ahşap çakma çıtalıdır. Çatı arasında ise kirişlemeler ile kiremit altındaki örtüler bulunmaktadır (Bkz. Kısım 6.3.4.4.).

6.5.4 Merdivenler

Yapıda, özgün dönemden kalan ahşap merdiven ve son dönemde eklenen betonarme iki üç basamaklı merdiven olmak üzere iki adet merdiven bulunmaktadır. Özgün dönemde inşa edilen merdiven zemin kattaki Z02 odunluk ile 103 sofayı birbirine bağlamaktadır. Tek kollu ahşap merdivenin basamak genişliği minimum 81cm. maksimum ise 135 cm. genişliğindedir ve 10 basamak oluşmaktadır. Rıht yüksekliği ortalama 18 cm. ve merdiven korkulukları küpeşteleri, ahşap desenli 5x5 cm. ölçülerinde ve ahşaptır.

Mekana giriş yapılan ilk kısımda doğrudan üst kata çıkışı sağlayan merdivenler bulunmaktadır. Bu alan 102 giriş holüdür, ikinci kat 201 sofa mekanı ile bağlamaktadır. Özellik olarak tek kollu ahşap merdiven olup, küpeşteleri 5x5 cm. ölçülerinde ve ahşaptandır. Merdiven genişliği 93 cm. ve 17 basamaktan oluşur rıht yüksekliği ortalama 18cm. yüksekliğindedir (Şekil 6.102).

Şekil 6.102. 102 giriş holü ve 201 sofayı bağlayan merdiven

Şekil 6.103. 201 sofa ve 301 holü bağlayan merdiven

İkinci kat ile üçüncü kat arası bağlantıyı sağlayan merdiven de aynı özelliklere sahiptir. Bu merdiven 201 sofa ile 301 holü bağlamaktadır ve 15 basamaklıdır. Genişlik

olarak dört basamağı 73 cm. olup diğer basamaklar genişlemektedir ve alan olarak dar olduğundan rıht yüksekliği 20 cm. yüksekliğine ulaşmaktadır (Şekil 6.103)

6.5.5 Çatı

Hımış dolgulu yapılarda, yapıyı ve malzemeyi koruyan en önemli unsurlardan bir diğeri de üst örtülerdir. Su, bu çeşit dayanıklı olmayan malzemeden uzak tutulmalıdır. İbrahim Paşa Mahallesindeki tez konusu evin üst örtüsü özgün şeklinde değildir. Çatı mevcutta marsilya kiremit kaplı çatıdır. 1939 hava fotoğrafından çıkartılan, kırma çatı formu ile mevcut çatının geleneksele uygun olmaması verisi; yapının cihannüma katı olmadığı sonucunu çıkarmaktadır (Bkz. Şekil 6.1).

6.6 Yapının Mimari Elemanları

Yapıda mimari eleman olarak, kapı, pencere, dolap, niş ve ocak bulunmaktadır.

6.6.1 Kapılar

Bahçe girişi yapılan tek kapı vardır. K1 kapısı, ahşap çift kanatlı, düz çakma kapı olup, 174 x203 cm. ölçülerindedir. K2 kapısı ise 253x188 cm. ölçülerinde fakat demir kepenk şeklinde değiştirilmiştir (Şekil 6.104). Müştemilat kısmının Z04 alanının K3 kodlu kapısı 56x174 cm. ölçülerinde tek kanatlı ahşaptır fakat sadece kasası bulunmaktadır. Hela kısmının kapısının ne özellikte olduğu Z03 banyonun K4 kodlu 86x178 cm. ölçülerindeki kapısından anlaşılmaktadır. Bahçeden yapıya giriş yapılan diğer kapı ise K5 kodlu 103x166 cm. ölçülerinde ahşap doğramalı kapıdır. Bu kapı ile Z02 odunluk bölümüne giriş yapılır (Şekil 6.105).

Şekil 6.104. Demir kepenk ile değiştirilen K2 kapısı

Şekil 6.105. Bahçeden Z02 odunluk bölümüne geçilen K5 kapısı

Şekil 6.106. 101 dükkan K7 kapı detayı

Şekil 6.107. 103 sofa K12 kapı detayı

Yapıya ana girişi sağlayan tek kapı vardır. K6 kapısı, ahşap çift kanatlı, düz çakma kapı olup, 141x212 cm. ölçülerindedir. Kapıların hepsi aynı alt kısımlarında kare biçiminde bir motif, üst kısmında ise dikdörtgen biçiminde bir motif bulunmaktadır. Ön ve arka yüzü de aynı biçimdedir. Yapıdaki iç kapıların çoğunluğu tek kanatlı olup ahşaptır bunun yanısıra çift kanatlı kapılar da bulunmaktadır. Bu kapılar tabla sayısı ve biçimleri açısından farklılıklar göstermektedirler. Yapının birinci katında yer alan özgün biçimlerini koruyan altı kapı (K6, K10, K12, K13, K14, K15) aynı özellikleri taşımaktadırlar. Bu kapılar ortalama 90x210 cm. ölçülerindedir. K6 kapısı 141x212 cm. ölçülerinde dikey dikdörtgen masif sade süslemelidir (Şekil 6.108).

Şekil 6.108.Yapıya ana girişi sağlayan K6 kapısı

K10 kapısı dikey dikdörtgen masif sade süslemelidir. Giriş holü ile sofa arasında bulunan K11 kodlu kapı ise 70x203 cm. ölçülerindedir fakat yapıya sonradan eklenmiş ve kontrplaktan ayırarak üst kısmındaki tavan açıklığını ise perde ile örterek tamamlamışlardır. K12 kapısının üst kısmı dört kare camlı tabladan, alt kısmı ise bir yatay ve iki dikey dikdörtgen masif süslemeden oluşmakadır. K13 kapısı iki dikdörtgen masif süslemelidir, K14 kapısı iki kare camlı tabla ve altı dikdörtgen masif süslemelidir. K15 kapısının üstü dikey dikdörtgen lambri, alt kısmı ise yatay dikdörtgen ve kare

lambri süslemelidir. Üzeri yağlı boya ile boyanmıştır. Kapıların etrafında 9 cm. genişliğinde ahşap pervaz dolanmaktadır.

Yapıda ikinci kattaki kapılar birbirleri ile aynı özelliklerdedir. Helanın K16 kodlu kapısı 62x167 cm. ölçülerindedir ve üst kısmı camlıdır. Bu kattaki kapıların K17 kodlu olanları 202 oda 92x198 cm. ve 204 oda 82x200 cm. ölçülerinde tek kırmalı ahşap kapılardır. Sofadan geçiş yapılan 203 odanın kapısı çift kırmalı ahşaptır. K18 kapısı 128x223 cm. ölçülerindedir. Sofadan balkona çıkış yapılmasını sağlayan, K19 kodlu 255x263 cm. ölçülerindedir ve çift kırmalı ahşaptır. Bu katın 204 oda içerisinden 205 banyoya geçişi sağlayan K20 kodlu kapı ise 56x184 cm. ölçülerinde olup, iki dik şekilde dikdörtgen masif süslemelidir.

Üçüncü kata çıkıldığında karşıda bulunan K21 kapısı 55x161 cm. ölçülerindedir ve tek kırmalı iki dikdörtgen masif süslemelidir. Hol'den K22 kapısı ile 302 odaya geçişi sağlayan, 76x190 cm. boyutunda tek kırmalı ahşap kapıdır. (Şekil 6.106) Terasa çıkış yapılan son kapısı K23 kapısı 69x192 cm. ölçülerinde tek kırmalı üç adet kare motifli ikisi camlı ahşap masif süslemelidir (Şekil 6.110).

Şekil 6.109. Hol ve 302 oda arasındaki K22 kapısı

Şekil 6.110. Terasa çıkış yapılan K23 kapısı

6.6.2 Pencereler

Yapının pencereleri ahşap doğramalıdır ancak içlerinde farklı olarak dükkanın vitrinleri alüminyum doğramalıdır. Yapıda farklı biçimlerde pencere tipi bulunmaktadır. Pencereler, boyut olarak farklılıklar göstermektedir. Ancak özgünlüğünü koruyan pencereler de vardır. Mekanlar incelendiğinde çıkan ayrıntılar şu şekilde sıralanabilir;

Bahçede bulunan müştemilat alanının Z04 hela kısmının P1 kodlu 47x49 cm. ölçülerindeki pencere sadece ahşap kasası mevcut olan pencerede cam ve kanatlar mevcut değildir. Yapıda 106 hela alanın penceresi ile aynı özelliktedir. Aynı alanın Z03

banyo kısmının P2 kodlu 105x113 cm. ölçülerinde tek kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Camları kırıldığından ve kasası kötü durumda olduğundan üzerine kontrplak çakılmıştır (Şekil 6.111).

Şekil 6.111. P2 kodlu pencere

Giriş katta bulunan 101 dükkan alanının, doğu ve güneye bakan cephesinde alüminyum vitrinler bulunmaktadır. Güney yönünde iki vitrin vardır. Bunlardan, V1 kodlu olan vitrin 178x237 cm. ölçülerindedir. İkincisi ise V2 kodlu 190x236 cm. ölçülerindeki vitrindir (Bkz. Şekil 6.34). Doğu cephesine bakan dört adet vitrin bulunmaktadır, bunların ölçüleri ise V3 kodlu 162x232 cm. V4 kodlu 162x233 cm. V5 kodlu 57x234 cm. V6 kodlu 135x239 cm. ölçülerindedir. Bu vitrinlerin üzerinde yer alan ahşap tek kanatlı altı adet pencere vardır. İkisi kuzey cephesinde görünmekte ancak kepenk arkasında kalmaktadır, dördü ise doğu cephesinde 47x40 cm. ölçülerindeki pencerelerdir. Yapıya giriş yapılan K6 kodlu kapının üzerinde 67x175 cm. ölçülerinde ahşap çift kanatlı pencere bulunmaktadır. Bu katta bulanan sofadan geçiş yapılan 104 numaralı odada üç adet pencere bulunmaktadır. Bunların iki tanesi oda içerisindedir, diğeri ise odanın içinden geçiş yapılan banyodadır. Oda içerisindeki iki pencere aynı özelliklerdedir. P5 kodlu 136x152 cm. ölçülerindeki pencere doğuya bakmaktadır, diğeri ise 137x155 cm. ölçülerindedir ve kuzeye bakmaktadır. Oda içerisinden geçişin sağlandığı banyoda ise bir adet pencere bulunmaktadır. P6 kodlu 32x70 cm. ölçülerinde ahşap tek kanatlı özelliklerindedir. Müştemilat kısmının 105 mutfak kısmının, P5 kodlu 146x193 cm. ölçülerinde ahşap çift kanatlı pencere bulunmaktadır (Şekil 6.112). Pencerenin kanatları yıprandığından dolayı kontrplak ve tahta parçaları çakılmıştır ve açılır konumda değildir. Mutfak kısmından geçişin yapıldığı 106 hela mekanının içerisinde ise güneye bakan yönde P7 kodlu 44x57 cm. ahşap tek kırma özellikli pencere bulunmaktadır (Bkz. Şekil 6.54).

Şekil 6.112. 105 mutfak P5 kodlu pencere detay görünüşü

İkinci katta 201 sofadan 202 odaya geçtiğimizde iki adet pencere bulunmaktadır. Bunların biri sofadaki merdivene bakan, P8 kodlu 91x173 cm. ahşap özellikli penceredir (Bkz. Şekil 6.72). Diğeri ise yola bakan P9 kodlu 135x152 cm. ölçülerinde çift kanatlı ahşap penceredir. Bu odanın yanında bulunan 203 odanın dört adet penceresi bulunmaktadır. Yola bakan P5 kodlu pencere 155x172 cm. ölçülerinde ahşap çift kanatlıdır. Doğu yönüne bakan iki pencere bulunur, P5 kodlu 135x152 cm. ve P5 kodlu 135x152 cm. ölçeklerinde ahşap çift kanatlı özelliklerine sahiptir (Şekil 6.112). Balkona bakan penceresi P10 kodlu 61x152 cm. ölçülerinde tek kanatlı ahşap özelliktedir. Sofadan geçiş yapılan 204 odanın içerisinde üç adet pencere bulunmaktadır. Doğu yönüne bakan P5 kodlu penere 151x172 cm. ölçülerinde, bahçeye bakan P5 kodlu pencere 152x172 cm. ölçülerindedir ve ahşap çift kanatlı özelliktedir. P10 kodlu 50x150 cm. ölçülerinde tek ahşap kanat özellikli pencereleri bulunmaktadır. Yapının ikinci katında ıslak zemin banyo ve hela kısımlarında da pencereler mevcuttur. 205 kodlu banyoya giriş 204 kodlu odadan yapılmakta ve bahçeye bakan P11 kodlu 44x73 cm. ölçülerinde tek kanatlı ahşap penceresi bulunmaktadır. Banyonun yanındaki 206 kodlu helada iki adet pencere bulunmakta, P11 kodlu 40x84 cm. ölçülerinde tek kırmalı ahşap pencere ve P12 kodlu 32x55 cm. ölçülerinde ahşap pencere vardır.

Şekil 6.113. P13 kodlu pencere

Üçüncü kata çıkıldığında ilk karşılaşılan mekan 301 kodlu holdür ve holün batıya bakan cephesinde P13 kodlu 86x110 cm. ölçülerinde çift kanatlı ahşap özellikli pencere bulunmaktadır. Yapının 302 kodlu odasının üç adet penceresi bulunmaktadır. Bahçeye bakan P5 kodlu 143x147 cm. ölçülerinde çift kanatlı ahşap özelliklidir. Doğu yönüne bakan aynı zamanda 303 numaralı terasa bakan P13 kodlu 90x112 cm. ölçülerinde ahşap çift kanatlı pencere ve batı yönünde P13 kodlu 72x130 cm. ölçülerinde çift kanatlı ahşap penceresi bulunmaktadır (Şekil 6.113).

Ana yapı içinde yer alan tüm pencerelerin etrafında, 8-10 cm. arasında ahşap pervazlar bulunmaktadır, müştemilat alanı denizlikleri betondur geri kalanlar ise ahşap malzemedendir.

6.6.3 Dolaplar

Yapıda yer alan dolaplar, yapının inşa dönemine ve kullanım amacına göre farklılıklar göstermektedir. 202 numaralı mekanda yer alan, çift kanatlı, bölümlü, yüklük olarak kullanılan dolaplar, süsleme, malzeme bakımından benzer özelliklere sahiptir. 202 numaralı mekanda bulunan ahşap dolaplar üç adettir. Kapının arkasında bulunan dolap, 165x172 cm. derinliğinde 132x189 cm. ölçülerinde olup, çift kanatlı ahşap kapaklı yağlı boyalıdır, içerisinde askılık bulunmaktadır ve yüklük olarak kullanılmaktadır (Şekil 6.114).

Şekil 6.114. 202 nnumaralı odada bulunan ve yüklük olarak kullanılan dolap

Aynı mekanda bulunan diğer dolap ise 185x188 cm. derinliğinde 148x157 cm. ölçülerinde olup, çift kanatlı ahşap kapaklı yağlı boyalıdır. İçerisinde raf bulunmamaktadır ve yüklük olarak kullanılmaktadır. Niş kısmının altında bulunan dolap ise bu mekanda bulunan son dolaptır. Yüklük gibi kullanılsa da günümüzde çocuk odası olarak kullanıldığından kitaplık olarak kullanılmaktadır. Çift kapaklı dolap

110x110 cm. derinliğinde 55x100 cm. ölçülerinde olup, çift kanatlı ahşap kapaklı yağlı boyalıdır, içerisinde raf bulunmamaktadır.

6.6.4 Nişler

Yapıda yer alan nişler, dikdörtgen ve kare formunda olup, sade formda ve süslemesizdirler. Zemin katta, bahçe duvarında yer alan niş, 122x123 cm. genişliğinde, 60 cm. yüksekliğindedir. Ayrıca Z02 mekanında, merdivenlerin karşısında, 54x62 cm. genişliğinde, 55 cm. yüksekliğinde taş dolgulu duvarda niş bulunmaktadır. İkinci katta 202 kısmında doğu duvarında 99x162 cm. genişliğinde 45 cm. derinliğinde 84 cm. yüksekliğinde ahşap plastik boyalı niş bulunmaktadır (Şekil 6.115). 203 numaralı oda kısmında ise batı duvarında bulunan 107x179 cm. genişliğinde 55 cm. derinliğinde 84 cm. yüksekliğinde ahşap, plastik boyalı niş bulunmaktadır (Şekil 6.116).

Şekil 6.115. 202 numaralı odada bulunan niş

Şekil 6.116. 203 numaralı odada bulunan niş

6.6.5 Ocak

Yapının müştemilat kısmında yer alan ocak, 105 kodlu mutfak mekanının batı duvarında bulunmaktadır. Ocak 77x97 cm. ölçülerinde olup bütün olarak bakıldığında, 257 cm. yüksekliğinde ve 173 cm. genişliğindedir (Bkz. Kısım 6.3.2.5.).

Şekil 6.117. 105 mutfak O1 kodlu ocak detay görünüşü

6.7 Yapıdaki Bozulmalar ve Nedenleri

Geleneksel konutlarda değişim ve bozulma çeşitli boyutlarda olmaktadır. Geleneksel konut tipinin kullanım sürecinde plan, cephe, taşıyıcı sistem ve yapı malzemesi gibi bileşenlerde meydana gelen değişimler birbirlerini etkilemektedir. Konutun plan ve cephesinde meydana gelen değişimler, toplumdaki sosyal yaşamda oluşan değişikliklerin yansımasıdır (Akıncıtürk, Perker, 2011).

Tez konusu olan yapıdaki bozulmalar incelendiğinde, strüktürel malzeme bozulmaları ve mekansal değişimler dikkat çekmektedir. Yapımda kullanılan malzeme iç ve dış etkenlerden dolayı kimyasal ve fiziksel olarak bozulmaya uğramıştır.

6.7.1 Mekansal Bozulmalar

Mekansal bozulmalar, kullanıcıların mekanlarda ihtiyaçlarına göre yaptığı değişikliklerin neden olduğu bozulmalardır. Yapıda mekanların kullanımı, geçmişe göre çok değişiklik görmemiştir. Çağdaş yaşamın getirdiği daha yeni tasarımlı banyo ve tuvalet ihtiyacı için yapı içinde çeşitli değişikliğe gidilmiştir. Banyo ve tuvalet için müştemilat alanı yapılarak mekanların ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır. Bunun eklenmesi yapıdaki diğer mekansal özelliklere pek fazla zarar vermemiştir.

6.7.2 Yapısal Bozulmalar

Yapıda en çok fiziksel bozulma geçiren bileşen yapının cepheleridir. Temel duvarları haricinde, yapı ahşap karkasla inşa edilmiştir ve özgün halinde horasan sıvayla sıvanmıştır. Daha sonraki dönemlerde yapıya çimento harçlı sıva ile onarım yapılmıştır. Yüzeylerin büyük bölümünde dökülme ve çatlaklar gözlenmektedir. Bunun ana sebebi doğu cephesindeki parselin yıkılması sonucu ortaya çıkan sorunlardır. Zamanla kar ve yağmur sularının yapı içine akmış, döşemelerdeki ahşaplara zarar vermiştir. Suyun kerpiç tuğlalara ulaşması ve yapının taşıma gücünü zayıflatma ihtimali bulunmaktadır.

Bunların dışında yapının iç ve dış kısmında bulanan ahşap elemanlarda böceklenme deformasyonları gözlenmiştir. Bu bozulmalar genel olarak ahşap elemanlar üzerinde bulunan küçük ve orta boyutlarda delikler olarak kendini belli etmektedir.

6.7.3 Malzeme Bozulmaları

Ahşap yapılar uzun yıllar doğal nedenlerle yıpranır, sürekli ve düzenli bakım yapılmazsa ciddi hasarlar oluşabilir. Yapıda, ana malzemesinin ahşap olması ve bakım

yapılmamasından kaynaklanan biyolojik, fiziksel ve kimyasal değişimler mevcuttur. İç duvarlarda, yapının kullanımından dolayı basit onarımlar uygulandığından sıva ya da boya çatlağı gibi dökülmeler meydana gelmiştir.

Yapıya sürekli, düzenli ve kapsamlı bakım sağlanmadığından dış etkenlerin tahribatı etkili olmuştur. Çatıdan incelendiğinde kiremitlerin çatlaklarından sızan suyun iklimsel etkilere maruz kalmış, çatı kaplaması yağmur sularının ve rüzgarın etkisi ile akıntı ve sızıntılara sebep olmuştur. Bu sızıntılar üst kat tavanlarının döşemesinin bozulmasına yol açmıştır.

6.7.3.1 Kerpiç Malzemedeki Bozulmalar

29 ada 12 parselde bulunan yapının iskeletinin dolgu malzemesi büyük oranda kerpiç malzemeden oluşan hımış dolgudur. Ancak batı cephesindeki bitişik nizamlı binanın yıkılmasından sonra ortaya çıkan kerpiç malzemede yağmur suyundan kaynaklı bozulmalar gözlenmektedir. Zemin kattaki sıvasız mekanlarda kerpiç tuğlalar, yapım zamanında kullanılan kerpiçlerin sağlamlıkları, bozulma durumları ile ilgili ipucu vermektedir. Cephe yüzlerinin çimento harçlı sıva ile sıvanmıştır.Çamur sıva ve kerpiç tuğlalar ile uyumsuz çalışan çimento sıva kabuk gibi yüzeylerden ayrılmış, dökülmüş ve yüzeyde sıva çatlaklarına neden olmuştur.

Yapının iç ve dış sıvalarının soyulduğu inceleme aşamasında iç duvarlardaki kerpiç dolguların iyi durumda olduğu gözlenmiş, cephede ise kerpiç tuğlalarda bozulmaların olduğu tespit edilmiştir.

6.7.3.2 Ahşap Malzemedeki Bozulmalar

Yapıda kiriş olarak kullanılan ahşaplar, sağlam durumdadır ancak çatı problemleri bulunan mekanların naylon ve altına ısıyı izole eden malzeme örtülerle kapatılmış olması buradaki ahşapların görünmesini engellemektedir. Sudan kaynaklı sorunların ahşaplarda bozulmalara neden olabileceği düşünülmektedir. Sorunların tam olarak tespit edilmesi için, naylon örtüler kaldırılıp bakıldığında ahşapların su alan bölümlerinde çürümeler ve suların taşımasıyla oluşan toprak birikintileri tespit edilmiştir. Ahşaplar üzerindeki sıvaların sıyrılması sonucunda taşıyıcı sistem ahşapların çok fazla zarar görmediği söylenebilir. Sadece pencere denizliklerinin ve bazı pencerelerin çürümesinden dolayı su alması bağdadi sisteme zarar vermiştir.

Genel olarak incelendiğinde yapı içerisindeki 101 dükkanının kullanım açıklığı gereksinimi dikmelerden bazılarının kaldırılarak çelik kirişleme ile güçlendirilmesine neden olmuştur. Kapı, pencere, dolap, pervaz ve döşemelerdeki ahşap doğramalara bakıldığında pencerelerde bozulmalar gözükmektedir. Yapı daha önceki dönemlerde yenileme gördüğü için değişimlere uğramıştır ve bu nedenle taşıyıcı ahşaplarda fazla bozulma olmamıştır. Dolap ve kapıların hepsi boyanmış olup, bu da özgünlüğün bozulmasına neden olmuştur.

Mekanlarda bulunan ahşap döşemeler zamanla aşınmış, bakımsızlıktan hasar görmüştür. Dış etkenlerin yanı sıra ahşap kurtları ahşabı içten içe zayıflatmıştır.

Yapının iç ve dış sıvalarının soyulduğu inceleme aşamasında görülen iç duvarlardaki ahşap taşıyıcı sistem çok iyi durumda değildir. Bağdadi örtü sistemindeki ahşaplardan pencere altlarındak bulunanlarının çürüdüğü gözlenmektedir.

6.8 Çalışılan Yapının Türk Evleri, Bulunduğu Mahalle, İl ve İlçedeki Evlerin Tipolojik Özellikleri ile Karşılaştırılması

Teze konu olan İbrahim Paşa Mahallesi 29 ada 12 parselde bulunan yapının, geleneksel Bursa evi ve Osmangazi ilçesindeki evlerle benzer ve farklı yanları vardır. Evin girişi, Bursa evlerindeki gibi kot farkından yararlanılarak yola konumlandırılmıştır. Bursa evlerinin plan tipolojisi sınıflandırılmasında (bkz. Kısım 4.2) bahçesi arkada bulunan ve hem bahçeden hem yoldan giriş alan plan tipine uymaktadır. Binanın müdahaleden önceki halinde, zemin katta odunluk ve avlu içinde hela gibi kullanımların bulunması geleneksel konutların zemin ve bahçe kullanımı ile uyuşmakla birlikte avlu içinde daha seyrek görülen ve büyük bir kullanım olan hamam da bulunmaktadır. İkinci kattın ise karnıyarık şeklindeki iç sofalı plandan farklı olarak dört oda yerine üç odanın sofaya açıldığı görülmekle birlikte kapalı dış sofalı plan olarak sınıflandırılabilir. Edinilen bilgilere göre ve 1939 senesine ait uydu fotoğrafı incelendiğinde çatının orijinal yapısının kırma çatı olduğu ve yapıda geleneksel evler gibi cihannüma katı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yerine mevcut yapıda küçük bir pencere ile birlikte üçüncü bir kat bulunmaktadır. Bu durum da geleneksel konutlardaki tepe pencereli bir üçüncü kat yapılma durumuna uymaktadır. Yapı malzemesi olarak geleneksel konutlara ve özellikle on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıl yapılarına benzer ve hımış tekniğiyle yapılmış kerpiç dolgulu ahşap taşıyıcı sistemdir.

Binanın daha sonra inşa edilen veya sağlamlaştırılan kısımlarında bu dolgu tuğla olarak görülmektedir. Cephe özellikleri de benzer şekilde geleneksel dokuya uymakta olup, geleneksel konutların değişim süreciyle binanın cephesinin değişim süreci de benzer özellikler göstermektedir. Yedinci bölümde bahsedilecek olan restitüsyon projesi sırasında yapının özgün halinde birbirini takip eden pencereler olduğu tahmin edilmektedir On dokuzuncu yüzyıl evlerinin ve aynı zamanda bulunduğu mahallenin geleneksel konutlarının özgün pencere ölçüsüne benzer olarak yaklaşık 3/5 oranında olup alt ve üst pencerelerin boyutları birbirine yakındır. Bu durum on sekizinci yüzyıl evleriyle farklılaşmaktadır (bkz. Kısım 4.2.2.). Benzer şekilde tepe penceresi de on sekinizci yüzyıldaki desenli ve küçük pencerelerden farklı olmak üzere on dokuzuncu yüzyıl evlerine benzer şekilde düz ve 2/3 oranındadır (bkz. Kısım 4.2.2).

7 . RESTİTÜSYON

7.1 Restitüsyon Verileri

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından restorasyon projesi yapılırken dokunun anlaşılması için sıva raspası yapılarak tüm binanın dokusu ve strüktürü ortaya çıkarılmıştır. Belediyeden elde edilen restitüsyon fotoğrafları yapının strüktürünün görülmesi sebebiyle en güvenilir veri olarak ele alınmıştır. Yapının 1970, 1991, 1997 ve 2001 yılına ait fotoğrafları ve 1939 yılına ait hava fotoğrafı bulunmaktadır. Restorasyon projesi kapsamında, Yüksek Mimar Fatih Aydın tarafından yapının restitüsyon projesi çizilmiştir. Fatih Aydın'ın çizdiği restitüsyon projesi kullanılarak, elde edilen veriler ve literatür çalışması sonucunda pencere gibi elemanların değiştirilmesiyle proje yeniden yorumlanmıştır. Ayrıca, mahalledeki benzer evlerin plan ve mekan kullanımı da karşılaştırılarak bazı tahminlerde bulunulmuş, eldeki verilerle karşılaştırılmıştır.

7.2 Yapıdaki Restitüsyon Sorunları

Elde edilen veriler değerlendirildiğinde, yapıda geçmişten günümüze kadar işlevsel ve yapısal farklılıklar tespit edilmiştir. Yapının planı, strüktürü ve cephelerindeki değişimler genellikle işlev değişikliği ve beraberinde gelen gerekliliklerle ilişkilidir. Bu değişiklikler, özellikle özgün kullanımı konut olarak tespit edilen yapının dükkan olarak işlev değiştirmesi döneminde meydana gelmiştir. Zemin kat ve bahçe kullanımları, birinci kat kullanımı bu müdahalelerden daha çok etkilemiştir. Buna örnek olarak, pencere açıklıklarının dükkan işlevinin gerekliliği

doğrultusunda büyütülmesi verilebilir. Dükkan işlevi ile birlikte yaşam alanının daha çok üst katlarda yoğunlaşması sebebiyle doğan ihtiyaçlar bu katlarda daha fazla alan yaratmak amacıyla iç bölmelerle odaların ayrılması ve ıslak zemin eklemeleri gibi yapıyı da etkileyen kullanımları da beraberinde getirdiği düşünülmektedir. Yapının dış cephesinde de bazı yerlerde kerpiç dolgu yerine tuğla örgü kullanılması dikkat çekmektedir ve bu durumun mülkiyetin el değiştirmesi ve yapının güçlendirilmesi gerekliliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

7.3 Yapıdaki İşlevsel Değişiklikler

Bursa evlerinde geleneksel olarak zemin ya da giriş katların ahır ya da depolama işlevine sahip olduğu görülmekle birlikte; evinde buna paralel zemin katında odunluk bulunması, yapılan araştırmalar sonucu ve yapının on dokuzuncu yüzyıl sonlarında yapılması nedeniyle yapının özgün işlevinin konut olduğu belirlenmiştir. Yapıya ait en eski fotoğraf 1939 yılı hava fotoğrafı ve 1970 yılı cephe fotoğraflarıdır. 1970 yılı fotoğrafı incelendiğinde bu dönemde de zemin katın dükkan işlevinde olduğu görülmektedir. 1970'den 2001 yılına kadar zemin katın dükkan ve odunluk, birinci katın ise yine bir kısmının dükkan olarak kullanıldığı bu tarihli fotoğraflarda görülmektedir. Dükkan işlevinin ne zaman getirildiği bilinmemektedir.

Birinci kattaki kullanım değişikliği mekanları ayırmak için kullanılan harman dolgulu tuğla örgü duvar kullanıldığı 2015 tarihinde çekilen binanın soyulmuş halinin bulunduğu fotoğraflardan okunmaktadır (Şekil 7.1).

Şekil 7.1. 102 dükkan ile 101 sofayı ayıran kerpiç dolgulu ve harman tuğla örgülü duvar, restorasyon sırasında

Yapının özgün işlevinde birinci kat kullanımında sofa ve mutfak bulunmaktadır. Ancak özgün işlevi mutfak olan mekan odaya dönüştürülmüştür. Mutfak kullanımı ise özgün kullanımı hamam olan, ancak şu anda banyo işlevindeki mekanın üzerine bir kat

çıkılıp, elde edilen mekana taşınmıştır. Sofa olarak kullanılan yerdeki pencere kapıya dönüştürülerek bu mekana geçiş sağlanmıştır. Konutun özgün işlevinde, bahçede var olan helanın kaldırıldığı belirlenmiştir. Konutun müdahalelerden önceki halinde, ikinci katta üç oda ve bu odaların açıldığı sofa bulunmaktaydı. Rölöve çalışması sırasındaki ikinci katta hela ve mutfak bulunduğu belirlenmiştir. Yapının özgün işlevinde bu kısımların sofanın bir parçası olduğu tespit edilmiştir. Yapıda cihannüma bulunmadığı 1939 yılındaki hava fotoğrafında bulunan kırma çatı yapısından anlaşılmakla birlikte yapının üçüncü katında küçük pencereli bir kat bulunmaktadır.

7.4 Yapıdaki Yapısal Değişiklikler

Yapının soyulmuş resimleri incelendiğinde, yapının iç ve dış kısımlarındaki bazı bölümlerine müdahalede bulunulduğu görülmüştür. Özellikle yapının güney ve doğu cephesinin tamamında, kuzey ve batı cephelerinin ise ikinci ve üçüncü katlarında, yapının iç kısımlarında tespit edilen hımış dolgulu örgü yerine çimento harç ile birlikte tuğla örgü kullanılması gibi unsurlar bu müdahale tespitini doğrulamaktadır (Şekil 7.4, Şekil 7.5).

Şekil 7.2. Kerpiç dolgusu özgün duvar, restorasyon sırasında

Şekil 7.3.302 numaralı oda, restorasyon sırasında

Şekil 7.4. Restitüsyon çalışması sırasında güney cephesi

Şekil 7.5. Restitüsyon projesi sırasında doğu cephesi,

Şekil 7.6. Restitüsyon projesi sırasında batı cephesi

Benzer şekilde pencere açıklıklarında yapılan değişiklikler, önceden konut kullanımındaki mekanın dükkan olarak işlev değiştirmesinden kaynaklı iç kısımda

yapılan değişiklikler, yapılan eklemeler ve bu müdahalelerden kaynaklı malzeme farklılığı dikkat çekmektedir. Bunlara en iyi örnek olarak birinci kata getirilen dükkan işlevi ile birlikte sofa ve dükkanı ayıran bir duvar yapılması, güney ve doğu cephelerine vitrin oluşturulurken kepenk eklenmesi ve alüminyum doğrama malzeme pencereler örnek verilebilir (Şekil 7.7). Genel olarak pencere açıklıklarının dikme arası mesafe genellikle 40 cm olarak ölçüldüğünde örtüşmediği ve arada boşlukların olması sebebiyle pencere açıklıklarına müdahalede bulunulduğu anlaşılmaktadır (Şekil 7.9). Bu müdahale on dokuzuncu yüzyılların sonundaki pencerelerin genişletilmesi durumuyla örtüşmektedir. Edinilen bilgilere göre, restitüsyon projesi sırasında batı cephesinin üçüncü katındaki pencerenin özgün ölçülere sahip olduğu tespit edimiş ve bu pencerenin ölçülerinin kullanılması gerektiği fotoğraflarda görülmüştür (Şekil 7.10). Özellikle güney ve doğu cephelerinde özgün boyutları 80x148 (pervazlı 98x164) olan iki pencerinin birleştirilerek bu pencerelerin tek bir pencere oluşturulduğu görülmektedir. Dükkan olarak işlev değiştiren zemin katın özgün halinde boyuttaki pencerelere sahip olduğunun dikmelerin boyutu ile doğrulanmasıyla birlikte bu pencerelerin işlev değişikliği sırasında iyice büyütülerek girişe dönüştürüldüğü ve kepenk gibi elemanların kullanıldığı eski fotoğraflardan gözlemlenmektedir (Bkz. Şekil 6.4). Dükkan işlevi sebebiyle yapılan bir başka müdahale ise alüminyum doğramalı bölme duvar ve vitrin ilaveleridir. Yapının güney cephesindeki ana giriş kapısı, yapının 1970 fotoğrafı ile uyuşmakla birlikte yapının soyulmuş resmindeki dikmelerle de örtüşmektedir. Güney cephesinin geçmişte nerdeyse tamamının hımış dolgunun tuğla örgü ile değiştirildiği görülmekle birlikte buradaki dikmelerin ahşap olması yapının özgün girişinin şimdiki girişe uyduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte dükkan kısmındaki girişin işlev değişikliğine uydurularak malzemesinin alüminyum doğrama ve kepenk ile değiştirildiği gözlemlenmektedir. Genel olarak tüm pencere ve kapıların ebat ve malzemeleri değiştirilmiştir.

Şekil 7.7. Genişletilen, giriş ve vitrin özelliği kazandırılan pencere örneği

Şekil 7.8. Genişletilen pencere örneği

Şekil 7.9. Dikmeler arası genişlik

Şekil 7.10. Batı cephesinde sağda tespit edilen özgün pencere

8 . RESTORASYON

Geleneksel kent merkezlerinin korunması, dönemlerinin yaşam biçimlerini ve mimari özelliklerini yansıtması açısından önemlidir. Ancak konut kullanıcılarının ihtiyaçlarına yönelik yaptığı değişiklikler ve küçük onarımlarla binayı ayakta tutmaları yetersiz olmakta, dönemin izlerine zarar vermektedir. Bu tip binaların koruma ve kullanma denetimleri koruma kurullarınca yapılmalıdır. Teze söz konusu olan konutun mülkiyeti Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne ait olup, mevcutta özgün işlevinden farklı amaçla kullanılmaktadır. Yapının kamu mülkiyetinde olması konuta müdahale açısından bir avantajdır.

Konuta getirilen bu yeni işlevin ofis, bay ve bayan tuvaleti gibi mekan gereksinimleri, konutun özgün mekan organizasyonunu, kullanım biçim ve pratiklerini özgün halinden oldukça uzaklaştırmıştır. Konutun kamu kullanımında olması ve daha önceden lisenin bir parçası olarak görev yapması da özgün kullanımın okul görevlisinin yaşadığı lojman/konut kullanımı olarak sürdürülebileceği konusunda avantajdır. Getirilen bu kullanım yalnızca mekan organizasyonunun konutun özgün yapısının

dönemini yansıtmadığı değil; aynı zamanda seçilen fonksiyonun modern zamanlara ait olması, mekan algısını özgün döneminden çok farklı bir biçimde şekillenmesi gibi sonuçları beraberinde getirmektedir.

8.1 Restorasyon Yaklaşımı

Rölöve ve restitüsyon analizleri yapılıp, veriler incelendiğinde, yapının özgün işlevi ve beraberinde özgün görünüşünden 1970 öncesine dayanan ve günümüze kadar süren bir uzaklaşma içerisinde olduğu tespit edilmiştir. İşlev değişikliği ve zaman içerisinde değişen ihtiyaçlar sonucu yapısal müdahaleler yapının tarihi özgünlüğünü bozmaktadır. Bu bağlamda özgün işlevine dönüştürülebilmesi amacıyla yeniden işlevlendirme kararı verilmiştir. Yapının işlevinin değişmesi veya dönemin gerekliliklerle yapılan eklerin ve değişikliklerin modern hayatın getirdiği kullanım ihtiyaçları da göz önüne alınarak kısmen kaldırılması önerisinde bulunulmuştur. Bu amaçla, tez konusu evin restorasyon projesi yapılırken, özgün işlevi ve yapısal özelliklerine uygun ancak dönemsel eklere saygılı bir anlayış benimsenmiştir. Bursa evlerinin, özellikle yapının inşa edildiği tarih olan on dokuzuncu yüzyıl evlerinin geleneksel özelliklerini yansıtan mekansal düzeni, pencere açılıkları gibi bazı öğeler korunmaya çalışılmış ve bu dönemin özgün haline dönüştürülmeye çalışılmıştır.

8.2 Müdahale Biçimleri

8.2.1. Sağlamlaştırma

Restorasyon aşamasına geçilmeden önce yapıda gerçekleştirilen restitüsyon aşamasında tespit edilen zarar görmüş özgün malzemeler ile ilgili sağlamlaştırma kararı alınmıştır. Sağlamlaştırma yapılmadan önce yapının zemin etüdü yapılması önerilmiştir. Restitüsyon aşamasında kontrol edilen taşıyıcı sistemde zayıf olduğu tespit edilen ahşap dikmeler desteklenmelidir. Sağlam durumda olan ahşap elemanlar ise ilaçlanarak korunmalıdır. Restitüsyon aşamasında soyulan ve ortaya çıkan yapı elemanları özgün malzeme ile kaplanmalıdır. Bu aşamada sağlam olduğu belirlenen özgün kapı ve pencereler, pervazlar, köşe profilleri, ahşap merdiven korkulukları ve ahşap detaylar ilaçlanıp sağlamlaştırılarak korunmalıdır. Restorasyon aşamasında kullanılmayacak durumda olan kapı ve pencere doğramaları ile köşe profilleri şablon olarak kullanılacak, özgün malzeme ile yenilenecektir. Çatı taşıyıcıları ve üst katların desteklenmesini

sağlayan ahşap elemanlar sağlamlaştırılacaktır. Bunun yanısıra, çatıya yalıtım yapılacaktır.

8.2.2. Temizleme

Yapının hem bölgenin tipolojik özelliklerine hem de yapının ana görünümüne aykırı olan ekler kaldırılacaktır. Özellikle zemin katta bulunan özgün işlevi hamam/banyo kullanımı olan mekanın üzerine kat çıkılarak ve sofanın dış cephesinden kapı açılarak elde edilen modern ek kaldırılacaktır.

8.2.3. Bütünleme

Bulunduğu dönemin karakterini yansıtan yapı elemanlarının restitüsyon çalışmasından elde edilen verilerie yapılmasına ve bozulanların yenilenmesine karar verilmiştir. Yapı da tamamlama yapılacak elemanlar cephe elemanlarıdır. Zaman içerisinde dükkan işlevi ile tamamen bozulan pencereler ve kapılar orijinal açıklıklara göre yeniden yapılacaktır. Orjinal boyutuna ve malzemesine aykırı, alüminyum doğrama pencereler ve kepenkler kaldırılması ve yerine gerçek yeri ve boyutu evin restitüsyon projesi ile tespit edilen yerlere konulması kararı verilmiştir. Aynı zamanda temizleme yapılan katın üstüne çatı örülecektir.

8.3 İşlevsel Öneriler

Yapıya, restorasyon projesi kapsamında yeniden işlevlendirme yapılarak, yapının konut işlevinde, modern bir yapıda tasarlanmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda yapının iç tasarımında getirilen öneriler modern ve günümüz tasarım anlayışına uygundur. Restorasyon önerisi ile bu yapı, bir ailenin günümüz koşullarının getirdiği yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilecek temel birimleri içeren modern bir konuta dönüştürülmüştür.

8.3.1. Zemin Kat Kullanımları

Geleneksel zemin kat kullanımına kısmen uygun olarak, restorasyon önerisinde bu kattaki banyo ve hela ıslak zeminlerinin korunması ve bunun yanında odunluk işlevindeki mekanın çamaşır odası ve hol olarak ayrılmasına karar verilmiştir. Yapının özgün halinde bulunan hamam işlevinin yeniden getirilmemesi, modern ihtiyaçlar gereği bu kısmın banyo olarak kalması kararlaştırılmıştır.

8.3.2. Birinci Kat Kullanımları

Birinci kat ise konutun asıl yaşam alanı olarak belirlenmiş, salon, mutfak ve yemek odası kullanımları bu alana yerleştirilmiştir. Yapının rölöve çalışması sırasında bulunan, sonradan kat çıkılarak elde edilen hela ve mutfak kısmı kaldırılmıştır. Mutfak özgün yeri olan mekana taşınmış, rölöve çalışması sırasında tespit edilen dükkan kullanımı ise yine salon ve yemek odası kullanımına dönüştürülmüştür. Bu kattaki banyo kullanımı ise depoya dönüştürülmüştür.

8.3.3. İkinci Kat Kullanımları

İkinci kat işlev değişikliklerinden fazla etkilenmemiş bir kattır. Restorasyon projesinde de bu kattaki odalar ve sofa kullanımı devam ettirilerek geleneksel iç sofalı plan korunmuştur . Islak zeminler ise ihtiyaca göre düzenlenmiştir. Mevcut tuvaletin ebeveyn banyosu olarak kullanımına karar verilmiştir. Rölöve çalışmasında sofanın bir kısmının tezgah konularak kullanıldığı görülmüştür. Bu kısım ebeveyn banyosu ıslak zeminiyle çözülerek ortak kullanılan bir tuvalet haline getirilmiştir.

8.3.4. Üçüncü Kat Kullanımları

Cihannüma katı bulunmadığı eski uydu fotoğrafından tespit edilmesine rağmen üçüncü kattaki pencerenin orjinal olarak tespit edilmesi ve 1970'e dayanan yapı fotoğraflarında da bu katın bulunması; Bursa evlerinin gelenekel kullanımına uygun tepe penceresi bulunan çatı katı olması sebebiyle korunmuştur. Ancak kata pencere eklenmemiş ve cihannüma katından ziyade ara kat gibi düzenlenmiştir. Özgün hali ve rölöve sırasında korunduğu görülen mekan organizasyonu hol, oda ve teras korunmakla birlikte, bu oda oturma odası olarak düzenlenmiştir.

8.4 İç Mekan Tasarım Önerileri

8.4.1. Salon & Yemek Odası

- Salon modern dizayn edilmiş olup mekandaki ana tema, botanik bahçe esintisidir. Mekandaki ana renkler nefti yeşil, koyu yeşil, gümüş meşe ve kemik tonlarıdır.
- Zemin, yapının özgün havasına uygun olarak eskitilmiş masif kaplama olup, salon koltuk renkleri rahatlatıcı bir renk ve ahşap yapıyla uyumlu olması açısından nefti

yeşil kadife kullanılmıştır. Orta sehpa ve yemek odası masa ve konsol kaplamalarında daha aydınlık bir hava vermesi için gümüş meşe kullanılmıştır.

- Salon fon perde renkleri yine aydınlık bir hava vermesi ve dekorasyonun modern yapısına uygun olması açısından düz kemik rengi ve yeşil dal desenli olarak kullanılmıştır.
- Yemek odası ,mutfağa uzak olması açısından duvardan servis penceresiyle mekan işlevsel hale getirilmiştir.

Şekil 8.1. Restorasyon sonrası salon & yemek odası iç mekan tasarım önerisi

- Yemek odası masa ve konsolları salon kaplamalarıyla uyumlu ve aydınlık olması açısında gümüş meşe doğal ahşap kullanılmıştır.
- Yemek odası sandalyeleri kir tutmaması için koyu yeşil kadife kumaş ile kaplanmıştır.
- Salon ve yemek odasında duvarlarında çizgili ve düz renk duvar kağıdı kombinlenmiştir.
- Salon ve yemek odası mekanı rahatlatmak ve genişletmek amaçlı çift sürgü kapı ile ayrılmıştır.
- Botanik ve loş bir hava vermek için duvar aplikleri ,canlı bitki orkide ve abajurlarla rahat ve özgün bir tasarımla salon ve yemek odası tamamlanmıştır.

8.4.2. Mutfak

- Mutfak dolaplarında binanın ahşap yapısına uygunluğu bozmaması açısından olarak country mutfak tarzından esinlenilmiştir.

- Mutfak dolap kapakları bej rengi doğal ahşap olup ,dolap gövdelerinde bej rengi suntalam kullanılmıştır. Country mutfak tarzı ile uyumlu olması için seramik mutfak lavabosu tercih edilmiştir.
- Mutfak ve yemek odası servisi rahatlatmak için servis penceresi ile birbirlerine bağlanmıştır.
- Mutfak masası ve sandalyeleri eskitilmiş ahşap olarak kullanılmıştır.
- Mutfakta tezgahtaki çalışma alanını rahatsız etmemesi için kemik rengi stor perde kullanılmıştır.
- Mutfaktaki eski tuvalet alanı ,mutfak deposu olarak raf sistemiyle yenilenmiştir.
- Mutfaktan bahçe alanına servis yapılmak isteniyorsa kapıya gerek kalmadan pencere kullanılarak servis rahatça yapılabilir.
- Mutfak zemininde kaymaz 45x45 göbek desenli kemik rengi seramik kullanılmıştır.

8.4.3. Sofa

- Koridor duvarlarında eskitme ahşap dadolar dekoratif amaçlı olarak kullanılmıştır.
- Duvarlarda belli aralıklarla kullanılan modern duvar aplikleriyle ,modern tarz, ahşabın sıcaklığı ile yumuşatılmıştır.
- Koridor duvarları dado üzerinde kalan kısımlar duvar kağıdı ile kaplanmıştır.

Şekil 8.2. Restorasyon sonrası sofa iç mekan tasarımı önerisi

8.4.4. Yatak Odaları

- Modern olarak dizan edilmiştir.

- Zemindeki masif ahşap ile zıt olarak kullanılan modern dinlenme köşeleri ile zıt bir dekorasyon oluşturulmuştur.
- Dinlenme koltuğu ve yatak üstü tekstil ürünlerinde fosforlu renkler kullanılarak dinamik bir hava katılmıştır.
- Odanın kullanışlı yapısını bozmaması için pencerelerde stor güneşlik kullanılmıştır.
- Giyinme odası yeterli büyüklükte olduğu için her iki odada da dolap konmadan odalarda ferah bir düzen amaçlanmıştır.
- Odalardaki özel eşyalar dekorasyona uygun konsollarla çözümlenmiştir.

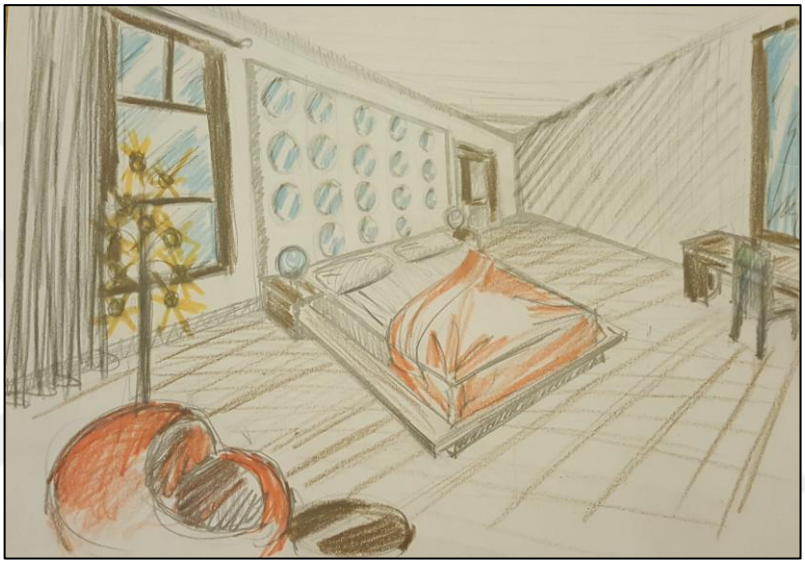

Şekil 8.3. Restorasyon sonrası yatak odası iç mekan tasarımı önerisi

- Her iki yatak odasından balkona aslına uygun olarak çıkış mevcuttur.
- Odalardaki sağır duvarın dar oluşundan dolayı yataklar pencere önünde çözümlenmiş fakat pencere işlevselliğini bozmaması için yatak başlığı kullanılmamıştır.
- Odalardan sofa daki dinlenme alanına çıkış mevcuttur.
- Bir adet odada w.c oluşturulabilecek alan olduğu için,diğr odaya hizmet verebilmesi ve banyo olmayışından dolayı,yatak odası katında sofa arkasındaki ölü boşlukta banyo çözümlenmiştir.

8.4.5. Tuvalet, Banyo & Çamaşır Odası

- Projenin aslında bahçede bulunan banyo iptal edilmiş, sadece tuvalet ve lavobo yeterli görülmüştür.

- Bodrum kattaki merdiven karşısındaki ölü boşluk,çamaşır odası ve tuvalet olarak değerlendirilmiştir.
- Yatak odası katlarında 1 adet tuvalet ve ortak alana hizmet verebilmesi için tuvalet ve banyo bulunmaktadır.
- Tuvalet duvarları 110 cm ithal dikey seramklerle döşenmiş, seramik üzerinde kalan su ve buhardan etkilenmeyen ithal duvar kağıtları ile dekore edilmiştir.
- Yeşil ve su mavisi gibi rahatlatan renkler ağırlıktadır.
- Duş içinde kalan kısımların tamamı seramiktir
- Banyo armatürlerinde sarı prinç kullanılmıştır.

8.4.6. Çatı- Oturma Odası

- Çatı katında bulunan oturma odasında modern bir dekorasyon ve siyah kurmızı gri gibi iddalı renklerlerle dinamik bir hava verilmiştir.
- Koltuk siyah deri kaplamadır, dinlenme pufunda ise kırmızı rugan kullanılmıştır.
- Bu alanda teras hizmet vebilmesi için bir duvarda servis tezgahı tasarlanmıştır.
- Abajur ve çiçek dekorları ile ortamın sert renkleri yumuşatılmıştır.

8.4.7. Merdiven

- Merdiven boşluğunda geniş bir merdiven kovası bulunladığı için led aydınlatmalar çatı katından aşağıya kadar sarkıtılmış,modern dekorasyona uygunluk sağlanmıştır.
- Merdiven kaplaması ahşap beyaz eskitmedir.

8.5 29 Ada 12 Parselde Bulunan Yapının Mevcut Restorasyon Eleştirisi

Teze konu olan 29 ada 12 parseldeki geleneksel konut özgün halinde konut işlevine sahiptir. Çalışma yapıldığı dönemde ise alt kat dükkan olarak kullanılmakta, üst katlar ise yaşam alanı olarak kullanılmakta idi. 2014 senesindeki Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı'nın işbirliği gelişim ve mali destek programında "Bursa Valiliği AB Dış İlişkiler ve Proje Koordinasyon Merkezi" projesi kapsamında yapı restore edilerek, Bursa Valiliği Avrupa Birliği Dış İlişkiler Koordinasyon Merkezi olarak işlevlendirilmiştir.

Konuta getirilen bu yeni işlevin ofis, bay ve bayan tuvaleti gibi mekan gereksinimleri, konutun özgün mekan organizasyonunu, kullanım biçim ve pratiklerini özgün halinden oldukça uzaklaştıracaktır. Konutun kamu kullanımında olması ve daha

önceden lisenin bir parçası olarak görev yapması da özgün kullanımın okul görevlisinin yaşadığı lojman/konut kullanımı olarak sürdürülebileceği konusunda avantajdır. Getirilen bu kullanım yalnızca mekan organizasyonunun konutun özgün yapısının dönemini yansıtmadığı değil; aynı zamanda seçilen fonksiyonun modern zamanlara ait olması, mekan algısını özgün döneminden çok farklı bir biçimde şekillenmesi gibi sonuçları beraberinde getirmektedir.

Bu restorasyon çalışması kapsamında yapıda yapılan strüktürel iyileştirmeler ve değişimlerin yanısıra vaziyet planında ve peyzajında da çalışmalar yapılmıştır. Bu proje ile yapı özel kullanıma ait bir konut olmaktan çıkıp, kamusal bir mekana dönüşmüştür. Bu durumun getirdiği ortak kullanım alanları ve modern eklere ihtiyaç duyulmuştur.

Yapının zemin katından giriş doğu cephesinden yapılmaktadır. Zemin katta fuaye alanı, depo ve ofis bulunmaktadır. Birinci kat hol, çok amaçlı salon ve tuvaletlerden oluşmaktadır. İkinci katta ise sofa, ofisler, depo vardır. Cihannüma katı ise ofis hol ve terastan oluşmaktadır. Bunun yanısıra üst katlardaki pencerelerin boyutları yapının orijinal haline döndürülmüş ancak giriş katta bulunan geniş dükkan pencereleri söz konusu olduğunda modern eke saygı duyulmuş, pencereler boyut olarak aynı bırakılmıştır. Kepenkler kaldırılarak ahşap çerçeve yapılmıştır (Şekil 8.4).

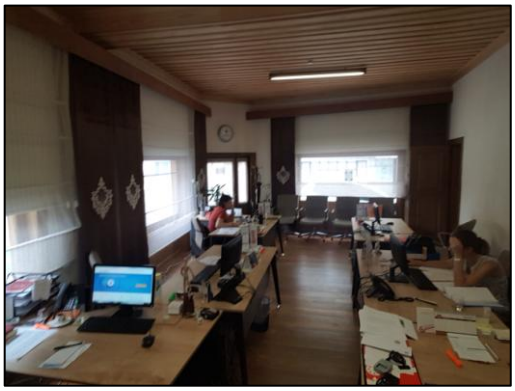

Şekil 8.4. Çok amaçlı salon, birinci kat girişi (eski dükkan)

Yapının özgün halinde Cihannüma katı bulunmadığı restitüsyon çalışması sırasında belirlenmiştir (bkz. Kısım 7.3.). Konutun üçüncü katında küçük pencereli bir oda bulunmaktadır. Ancak restorasyon çalışması sırasında geleneksel Bursa evlerinin özelliklerinden biri olan cihannüma katını (bkz. Kısım 4.2.1.) yansıtmak adına konuta uygulamışlardır. Ancak bu durum konutun özgün halindeki ve bir diğer geleneksel kullanım olan tepe pencereli katın (bkz. Kısım 4.2.1) izini ortadan kaldırıp; daha farklı bir kullanım izi yaratmaktadır. Gerek cihannüma katında arttırılan pencere sayısı, gerek

geleneksel Bursa evlerinin pencere boyutlarını yansıtmayan kepenk ile pencere arasında kalmış ahşap çerçeveli zemin kat pencereleri yapının özgün cephesine dair doğru izlenimi vermemktedir. Konut, dönem yapılarının hem mekan organizasyonu hem de cephe özelliklerini yansıtmamaktadır.

Yeni işlevle gelen gereksinimler, az da olsa yapının strüktürünüe de etki etmiştir. Yapıdaki diğer bir strüktürel değişiklik olarak zemin katta bulunan sonradan yapıldığı belirlenen, dükkan ve odunluk arasındaki duvar kaldırılmıştır.

Yapının özgün halinde birinci katta mutfak olan ve konut olarak kullanıldığı dönemde odaya dönüştürülen kısım, restorasyon aşamasında ahşap konstrüksiyonlu bölücü duvarlar ile ayrılarak, kadın ve erkek tuvaleti, hol olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yapıdaki düşey sirkülasyonu sağlayan ahşap merdiven restorasyon aşamasında tamamen yenilenmiştir. Aynı şekilde ahşap çatı tamamen yenilenmiş ve alaturka kiremit ile kaplanmıştır. Yapıdaki niş ve dolaplar ise kullanılmaktadır (Şekil 8.6.).

Şekil 8.5. İkinci kat hol (sofa)

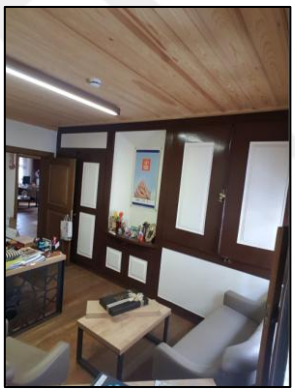

Şekil 8.6. Ofis (eski 202 oda) dolap ve nişler

Yapının bahçesindeki yapısal düzenlemelerin yanısıra bahçede yer alan konut olarak kullanıldığı dönemde banyo olan iki katlı müştemilat yıkılarak tek kat olarak yeniden yapılmıştır. Ayrıca bahçeden 14 parsele geçişi sağlayan bir ahşap kapı oluşturulmuştur. Sonuç olarak bu restorasyon çalışmasında dönem eklerine saygı duyulduğu ve kamusal alan yaratma ihtiyacının duyduğu değişiklikler yapıldığı söylenebilir. Yeniden işlevlendirme çalışmasının yanısıra, strüktürel yapı sağlamlaştırılmış, ahşap iskelet ve ahşap malzemeler yenilenmiştir. Konut olarak kullanıldığı dönemde kapatılan ya da eşyaların arkasında kalan iç mekan pencereleri yeniden açılması ve bazı duvarların kaldırılması ve kat sayısı azaltılması gibi özgün halinedönme çabası olan işlemler yapılsa da, yeni oluşturulmaya çalışılan alanların

varlığı ve dükkan olarak kullanıldığı dönemde genişletilen pencerelerin eski boyutlarına döndürülmemesi gibi durumlar yapıda Bursa geleneksel ev tipine uygun olmayan bir sonuç ortaya çıkarmıştır.

Aynı zamanda yapının, mekan kullanımının yanı sıra özgün pencere boyut ve sıklıkları gibi cephe görünümünü etkileyen unsurların dönemin geleneksel evlerinin özelliklerini yansıtmasına restorasyon önerisinde dikkat edilmiştir. Bu durumlar göz önüne alındığında bu tez çalışmasında, yapıya konut işlevi yüklenerek bir restorasyon önerisinde bulunulmuştur.

9 . SONUÇ

Yapı, Bursa ilinin merkez ilçelerinden biri olan Osmangazi ilçesinin merkez mahallelerinden İbrahim Paşa Mahallesinde bulunmaktadır. Anıtsal yapıların çoğu Osmangazi ilçesinde bulunmaktadır. Bunun yanısıra tescilli yapıların varlığı da fazladır. 1930'larda Kız Okulu Caddesi üzerindeki yapıların ahşap olduğu bilinmektedir. Bursa il merkezi ve köylerindeki yapı ustaları tarafından yapılan ve bölgeye has yapım tekniği kullanılarak yapılmış birçok yapı bulunmaktayken, parsel sahiplerini tarafından, çağın ihtiyaçlarını karşılayamadıkları gerekçesiyle bir kısmı terk edilmiş, bir kısmı yıkılarak kent kimliğine uymayan niteliksiz betonarme yapılar yapılarak zamanla yok olmuştur. Bir kısmı da bilinçsiz müdahalelerle kültür varlığı yapıların özgün niteliklerini kaybetmiştir. Kente tarihi kimlik kazandıran bu bölgede günümüzde anıtsal yapıların dışında çok az sayıda geleneksel sivil mimari örnekleri kalmıştır. Günümüz koşullarında bölgede çoğunluğu oluşturan ve ağarlıkla bilinçsizce, estetik değerlerden uzak olarak yapılmış betonarme yapıların gelecekte ömürlerini tamamlayacakları düşünülerek, eski fotoğraf, çizim, harita gibi belgelerden yararlanılarak yerlerine kent kimliğine ve dokusuna uygun taklit olmadan yeni yapıların yapılabilmesi için gerekli yasal önlemlerin alınması yerinde olacaktır. Tez konusu yapının tüm bu olumsuzluklara rağmen günümüze ulaşabilen ve dönemin mimari özelliklerini, zaman içerisinde değişimlere uğrasa da yansıtan önemli bir yapıdır. Farklı dönem yapılarının yer aldığı İbrahim Paşa mahallesinde nitelikli tescilli binalar bulunmaktadır. Bu yapılar Camii, çeşme, hamam ve sivil mimari örneklerinden oluşmaktadır. Bölge tarihi kent merkezine yakın olmasına rağmen, doku bütünlüğünü kaybetmiştir. Tez konusu parselin bulunduğu bölgede yer alan bazı yapılar basit bazıları içinde kapsamlı müdahale

gerektiren sorunlar vardır. Belediye tarafından sağlıklaştırma uygulamaları yapıldığı bilinmektedir.

Osmangazi ilçesi İbrahim Paşa mahallesindeki bölgedeki yapılarda tespit edilen problemlerin bazıları, ahşap olan doğramaların plastik esaslı malzemeyle değiştirilmesi, cephelerdeki düzenin değişiklikleri ve yapılara sonradan yapılan eklentiler. Bahçelere ilave yapı yapılması, parselin tamamına oturan geç dönem betonarme yapılar. Ruhsatsız, kaçak ve fazla katlı yapılar olarak sıralanabilir. Yapılarda sonradan kapatılan balkon ve teraslar, dokuya uymayan çatılar, hasarlı çatılar bulunmaktadır. Cephelerde sıva dökülmeleri ve çatılardaki akıntılar sonucunda oluşan malzeme kayıpları vardır. Zemin katta mekansal değişikliklerin yapılması sonucu taşıyıcı sistem sorunları görülmektedir. Aile içerisinde bireylerin çoğalmasıyla oluşan yetersizlik ve mahremiyet alanı oluşturmak gibi durumlardan kaynaklı, birden fazla giriş yapılması sonucu cephe düzeninin ve yapıların bozulmasına sebep olmuştur. Bakım eksikliği de tescilli yapılara zarar vermiştir. Yapıların çoğunda rekonstrüksiyona ve restorasyon çalışmalarına gerekliliği doğmuştur.

Bursa'da olduğu gibi Türkiye genelinde de tespit edilemeden çeşitli nedenlerle yok olmuş çok sayıda yapı vardır. Bunları eski resimlerden, yazılı belgelerden ve mahalle sakinlerinin büyüklerinden duyabiliyoruz. Kültürel varlıklarımızı tam olarak envanter çalışmasının yapılmaması, dede yadigarı kültürümüzün bir parçası olan bu yapıların varlığından geniş kitlelerin haberdar olmasının ve günümüzde yaşatılarak dünya kültür mirasına katkıda bulunabilmek için önündeki çok önemli müşküldür. Bu sorunlar harici en önemlisi de ülkemizde arşivciliğe gereken önemin verilmemesi. Yapıldığı dönemden bugüne kadar çeşitli nedenlerle değişime uğramış olsa da günümüze kadar varlığını devam ettiren bazı yapılarla ilgili restitüsyon projeleri için müracaat edecek yazılı ve resimli kaynakların yetersizliği sonucunu oluşturmaktadır. Türkiye genelinde yapılan çalışmalarda, yapıların özgün halleriyle ilgili doğru sonuçlara ulaşması güçleşmektedir.

Geleneksel dokuyu oluşturan yapılar, bulundukları çevrenin ayrılmaz birer parçasıdır ve tasarımın temel ilkesi olan yere göre tasarlama ölçülerini tam olarak sağlamaktadır. Bulunduğu arazinin bir parçası olan yapılar, doğal çevreye en az bozulma ile varoluşunu sürdürmek için doğru kararlar ile işlevler kazandırılmalı. Yaşamın olduğu geleneksel konut yaşar çünkü doğru kararlar ile denetim altında

çözümlenmelidir. Böylece kullanımı sağlanan yapıların korunması ve sosyal kültürel sürdürülebilirliğinin sağlanması mümkün olacaktır.

Yapıların yeniden işlev kazandırılması gereksinim duyulan işlevin tercih edilmesi yapının geniş kitleler tarafından benimsenmesi ve kullanılmasına katkı sağlayacaktır. Restorasyon çalışmalarında geleneksel konutların özgün malzeme ve yapım tekniği ile uzman kişilerce restore edilmesi, kullanıcılarda koruma bilincinin oluşturulması, yerel yönetimler, üniversiteler ve özel sektör tarafından koruma amaçlı çalışmalar için fon oluşturulması gerekli görülmektedir. Gelecek nesillere geçmiş yaşam örneklerini ve mimari miraslarımızın aktarılması ve kültür sürekliliğinin sağlanması korumalarına önem verilmelidir.

Bu gerçekler ışığında, İbrahim Paşa mahallesindeki tez konusu için yürütülecek çalışmalar kapsamında yapıya, tarihi bir belge ve doküman oluşu, sahip olduğu mimari değer gözetilerek yaşatılması, korumada devamlılığın sağlanmasıdır. Yapının bozulmalarının geçmişteki yanlış öneriler olmasından dolayı işlevin yanlış olduğu düşünülerek, konut işlevi kazandırılmasının en doğru tercih olacağı düşünülerek, çalışmalar ve restorasyon projesi de bu yönde hazırlanmıştır.

Tez konusu evin restorasyon yapılmasına yönelik bilimsel yöntemler kullanılarak konağın rölövesi hazırlanmış, Bursa ili geleneksel konutlarıyla karşılaştırmalı çalışma yapılmış, çalışmaları yapının eski resimler ve çevresindeki evlerin niteliklerinden yola çıkılarak restitüsyon projesi hazırlanmıştır. Restitüsyon projesinden yararlanılarak hazırlanan restorasyon projesi ile yapı niteliksiz eklentilerden arındırılmış, gerekli tamamlamalar yapılmış ve konağın özgün durumu korunmuştur.

İbrahim Paşa mahallesindeki tez konusu evin bulunduğu sokaklar için yapılan bu çalışma ile kent içinde benzer niteliksiz ve sorunları olan geleneksel konutların korunmasında ışık tutarak gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılması hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

Aksoy F. (2011a). *17. ve 18. yüzyıl bursa evleri yapı çözümlemesi* (Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ)

Aksoy, F. (2011) Geçmişten günümüze altıparmak caddesi. *Bursa'da zaman*, 102.

Ardel, A. (1943). Marmara Bölgesinin güneydoğu havzalarının morfolojik karakterleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (2).

Ardos, M. (1985). Jeomorfoloji Açısından Türkiye Ovalarının Oluşumları ve Gelişimleri. *Coğrafya Dergisi*, (1), 111-126.

Aslanoğlu, R. A. (1998). *Kent, kimlik ve küreselleşme* (11).

Atalay, İ., & Mortan, K. (1997). Türkiye bölgesel coğrafyası. *Milet Publishing Limited*.

Ataman, G. (2007). *Hımış yapının taşıyıcılık açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi.* (Yüksek Lisans Tezi, İTÜ).

Avcı A. (2010). *Geleneksel Türk evinde süreklilik ve kimlik sorunu: Bursa-Reyhan-Kayhan-Hanlar bölgesinde bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi, İTÜ).

Aydın, H. (2007). *19-20. yüzyılda evlerde kullanılan dekoratif eşyalar (Konya örneği)* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Bagbanci, M. B., & Bagbanci, O. K. (2010). Urban Reforms of Tanzimat: Early Urbanization and Transportation Practices in The Formation Process of Turkish Reconstruction System (1839-1908) in Bursa The First Capital City of Ottoman Empire. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, *66*, 1121-6.

BBB Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı (2015). Bursa İl Sınırı Kapsamında Sanayi Envanteri.

BEBKA (2014). Bilecik, Bursa, Eskişehir 2014-2023 Bölge Planı.

BEBKA (2015). Mevcut Durum Analizi.

Bozkurt, S. G., & Altınçekiç, H. (2013). Anadolu'da Geleneksel Konut ve Avluların Özellikleri ile Tarihsel Gelişiminin Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University| İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, *63*(1), 69-91.

Bursa Büyükşehir Belediyesi (2006). Stratejik Plan 2006-2009.

Bursa Büyükşehir Belediyesi 2011 Senesi Faaliyet Raporu

Çobancaoğlu, T. (2001). "Himis" construction system in traditional Turkish wooden houses. *Proceedings of historical constructions, Guimarães, Portugal Google Scholar*, 799- 810.

Çahantimur,A.I. (1993). *Kültür ve mekan etkileşimi kapsamında konut ve yakın çevresi ilişkilerine diyalektik bir yaklaşım*, (Yuksek Lisans, İTÜ)

Demirdoğan, D. (2015). *Restorasyon ve konservasyon laboratuvarlarının koruma politikalarındaki rolü* (Yüksek Lisans Tezi, İÜ) .

Düzbakar. Ö. (2008). 17. yüzyıl Bursa Şer'iyye Sicillerine Göre Konut ve Konut Terminolojisi. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 9(14),* 87-96.

Eldem, S. H. (1984). Türk Evi, Cilt I. *T.A.C. Güzel Sanatlar Matbaası A.S., İstanbul*, 202-203.

Erer, S. (2010). Osmanlılar döneminde Bursa'da yaptırılan hastaneler. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(19), 241-252.

Ertek, A. (2010). Bursa İlinin Jeomorfolojisi. *Prof. Dr. İlhan Kayan'a Armağan, Ege Üniversitesi Yayınları, Ertuğ Öner (Ed.)*, *181*, 805-838.

Ertürk, H., & Tosun, E. K. (2009). Küreselleşme sürecinde kentlerde mekânsal, sosyal ve kültürel değişim: Bursa örneği. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *10*(16), 37-53.

Eruzun, C. (1989). Kültürel süreklilik içinde Türk Evi. *Mimarlık*, *236*, 68-71.

Harun, Ü. Geleneksel Türk Evi Ölçeğinde Eskigediz Evlerinin Cephe Düzenlemeleri. *Sanat Tarihi Dergisi*, *22*(2), 189-230.

Hasol, M. D. (2017). 20. yüzyıl Türkiye mimarlığı. *YEM Yayın 16(31),* 161-171.

İnalcık H. (1992). Bursa Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. *C.6, İstanbul.*

Kalafatoğlu, P. (2009). Yüzyıl Dönümü İstanbul Mimarlığında 'Viktorya Tarzı' Sayfiye Konutları (Yüksek Lisans Tezi, İTÜ)

Kapar P. (2008). Bursa, Tophane Özalp Evi Restorasyon Projesi (Yüksek Lisans Tezi, İTÜ).

Kaplanoğlu, R. (1996). *Bursa yer adları ansiklopedisi*. Bursa Ticaret Borsası Kültür Yayınları.

Kaplanoğlu, R., & Bursası, O. (2008). Bursa'nın Kentsel Gelişmesi. *Bursa Defteri, Bursa'da*.

Karpuz, H. (1993). Geleneksel Trabzon Evleri. *Kültür ve Sanat, 18(-)*

Koç, S.(2012). Konya ili, Karahüyük beldesi korkmaz evi restorasyon projesi (Yüksek Lisans Tezi, İTÜ).

Köse, A. (2005). Türkiye'de geleneksel kırsal konut planlarında göçebe Türk kültürü izleri. *Sosyal Bilimler Dergisi,* 158-191.

Kuban, D. (1968). Anadolu-Türk Şehri: Tarihi Gelişmesi, Sosyal ve Fiziki Özellikleri Üzerinde Bazı Gelişmeler. *Vakıflar Dergisi VII,* 53-75

Kurt, S. (2015). Bursa Kıyılarında İkinci Konut Yapılaşmasının Kıyı Jeomorfolojisine Etkisi.

Metin, R. (2014). Şeriyye Sicillerine Göre XVIII. Yüzyılda Bursa Evleri ve Kullanılan Eşyalar. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or 9(1),* 357-366.

Özdemir, N.(2007). "Çekirge Köşkleri", Osmanlı Mimarisinde Konak ve Köşk Kavramı. *Sentez Yayınevi*, Bursa, 92, 96.

Özyüksel, M. (1988). Osmanlı-Alman ilişkilerinin gelişim sürecinde Anadolu ve Bağdat demiryolları (Vol. 3). Arba.

Perker, S. (2012). Geleneksel Cumalıkızık Konutlarında Cephe Özellikleri ve Günümüzdeki Durum. 6. *Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu, Uludağ Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Bursa*, 1-10.

Perker, Z. S., & Akıncıtürk, N. (2011). Geleneksel konutlarda fiziksel değişim: Bursa'da üç örnek yapı. *Uludağ University Journal of The Faculty of Engineering*, *16*(1), 29-39.

Sezer, F. Ş., & Aydın, M. F. Sivil Mimarlık Örneklerinin Yapı Kabuklarında Isısal Sorunların Analizi ve Günümüz Teknolojisi ile Çözüm Önerileri: Bursa İli Reyhan ve Hisar Bölgeleri. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, *5*(1), 138-145.

Tanpınar, A. H. (1987). Beş şehir. *Dergah.*

Tayla, H. (2007). Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elemanları, *TaçVakfı, İstanbul.*

Tomsu, L. (1950). Bursa evleri (Doctoral dissertation, İTÜ).

Topçu, Z. (2002) Dünden bugüne Bursa (Lisans Mezuniyet Çalışması, Yakın Doğu Üniversitesi)

Uluengin, N.Y. (2000). Osmanlı-Türk Sivil Mimarisinde Pencere Açıklıklarının Gelişimi, *YEM Yayınevi, İstanbul.*

Uzunçarşılı, İ. H. (1984). *Mekke-i mükerreme emirleri*. Türk Tarih Kurumu Basimevi.

Yalman B. (2002). Osmangazi-Bursa, Düşkapı, "Tarih, Kültür ve Doğa Kenti Bursa". *Pera Basın Yayın, Bursa*, 53-55.

Yediyıldız, M. A. (2003). XVII. Asır Bursa Evleri (Bursa Şer'iye Sicillerine Göre). *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *12*(1), 185-192.

Yenen, Z. (1988). *Vakıf kurumu-İmaret sistemi bağlamında Osmanlı dönemi Türk kentlerinin kuruluş ve gelişim ilkeleri*(Doctoral dissertation, İTÜ).

EKLER

EK 1. Rölöve Zemin Kat Planı

EK 2. Rölöve Birinci Kat Planı

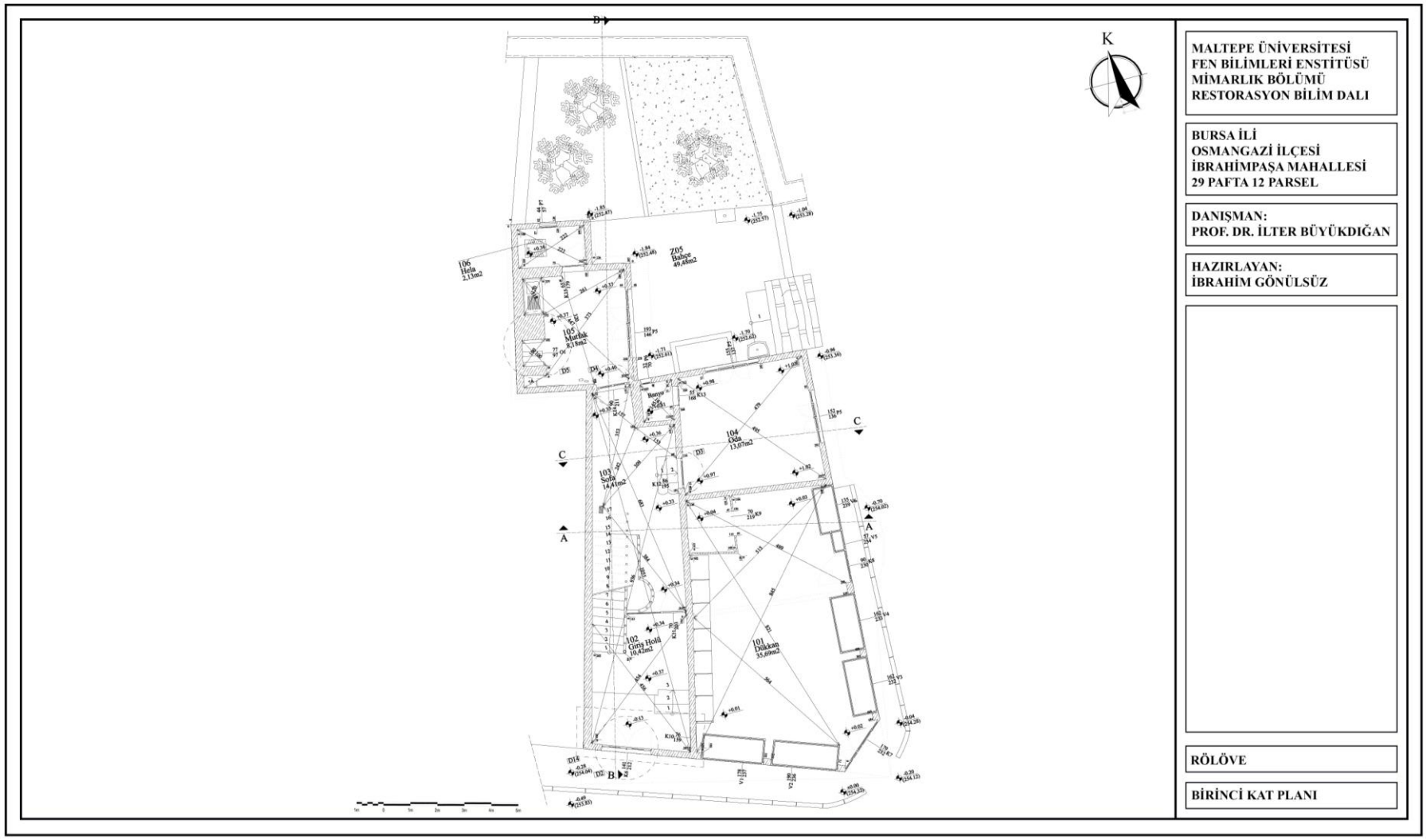

EK 3. Rölöve İkinci Kat Planı

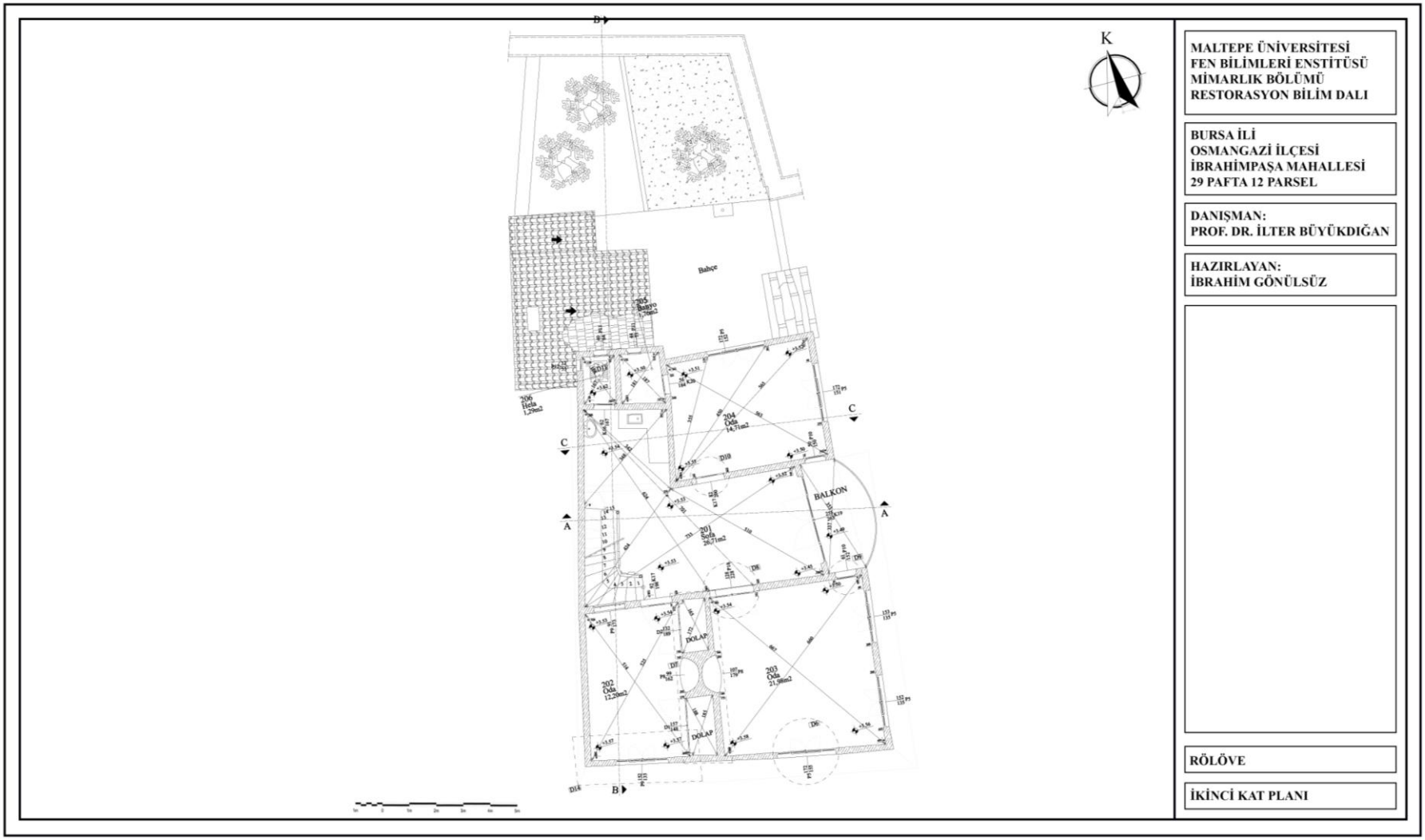

EK 4. Rölöve Üçüncü Kat Planı

EK 5. Rölöve Çatı Örtüsü Planı

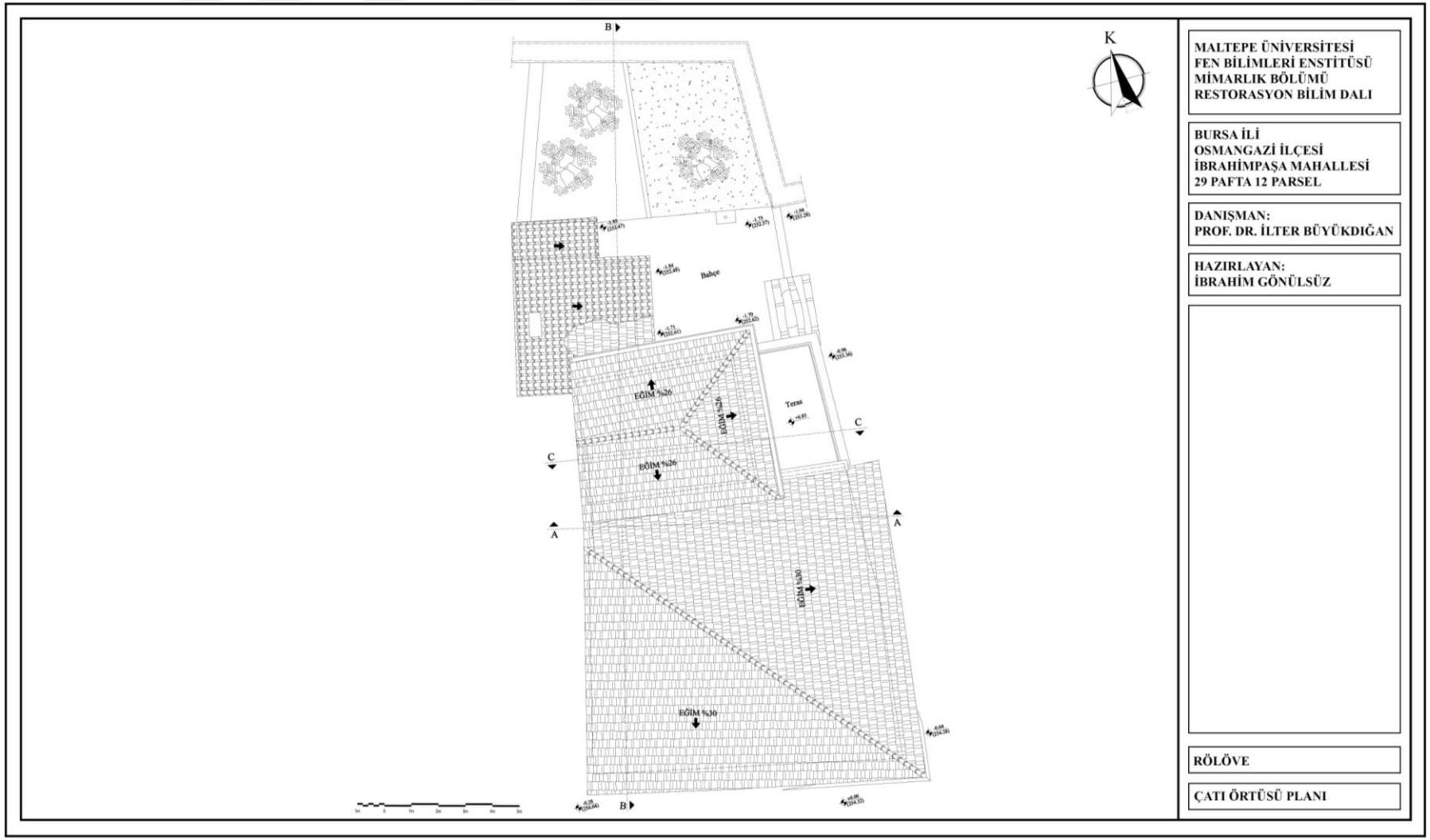

EK 6. Rölöve Zemin Kat Döşeme Planı

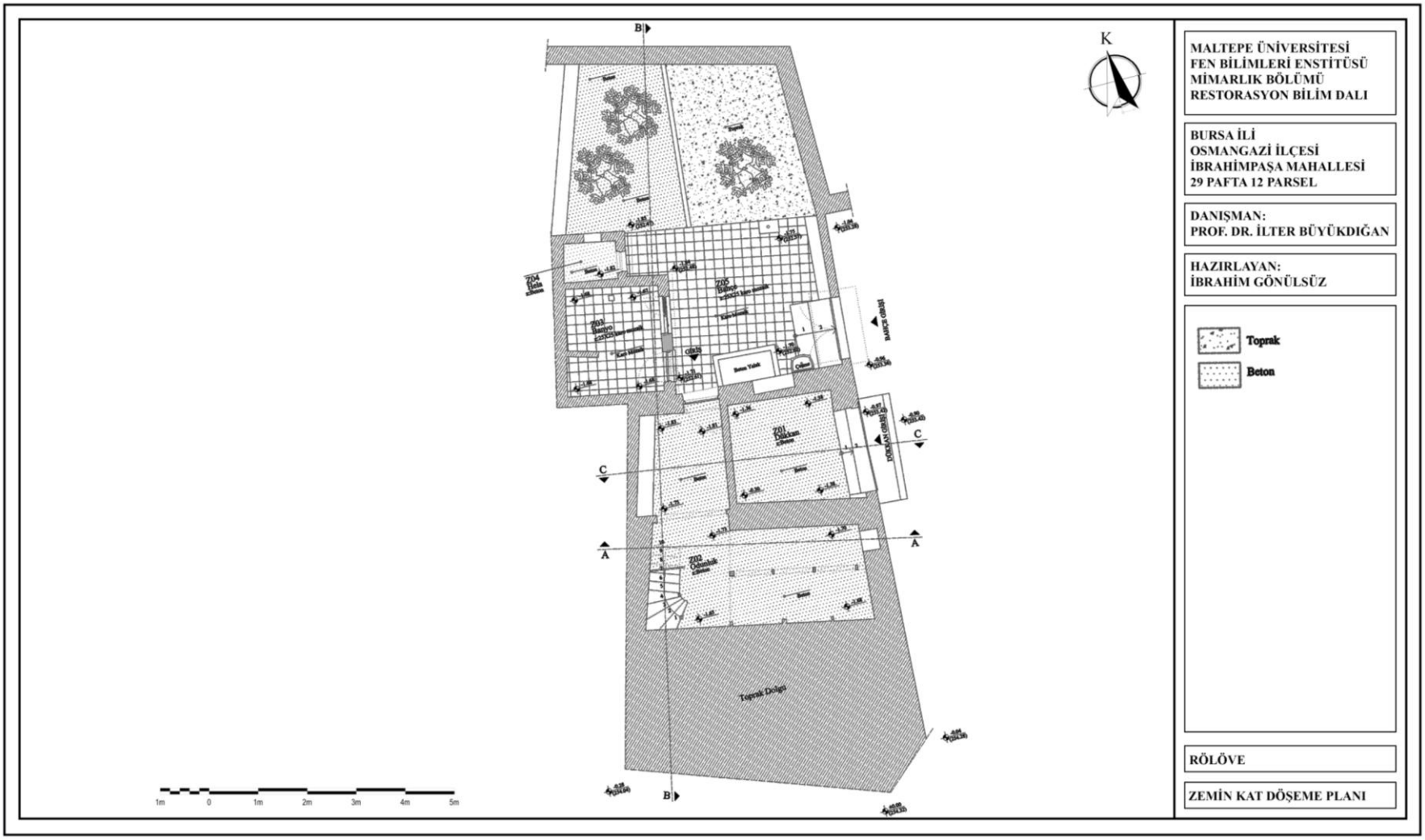

EK 7. Rölöve Birinci Kat Döşeme Planı

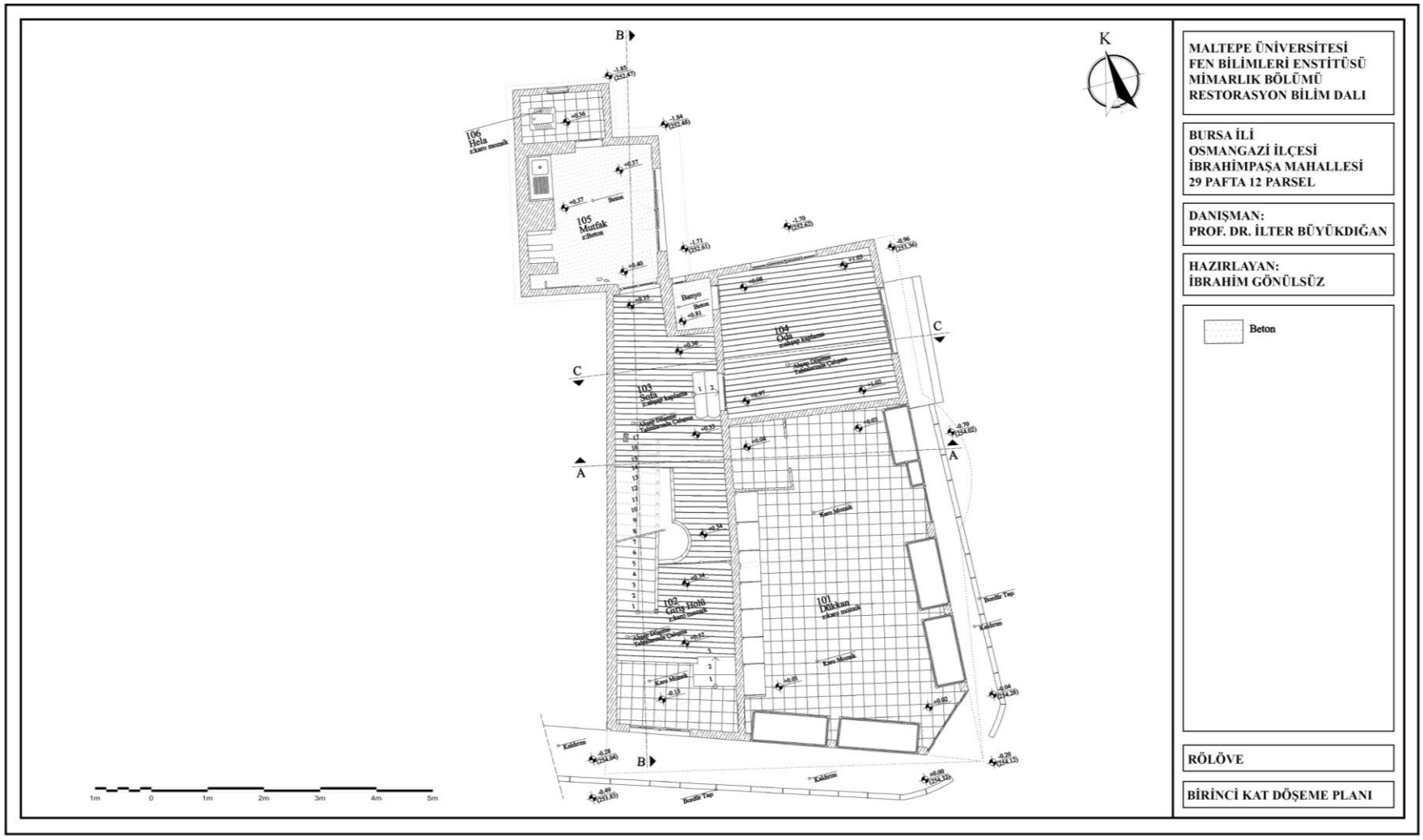

EK 8. Rölöve İkinci Kat Döşeme Planı

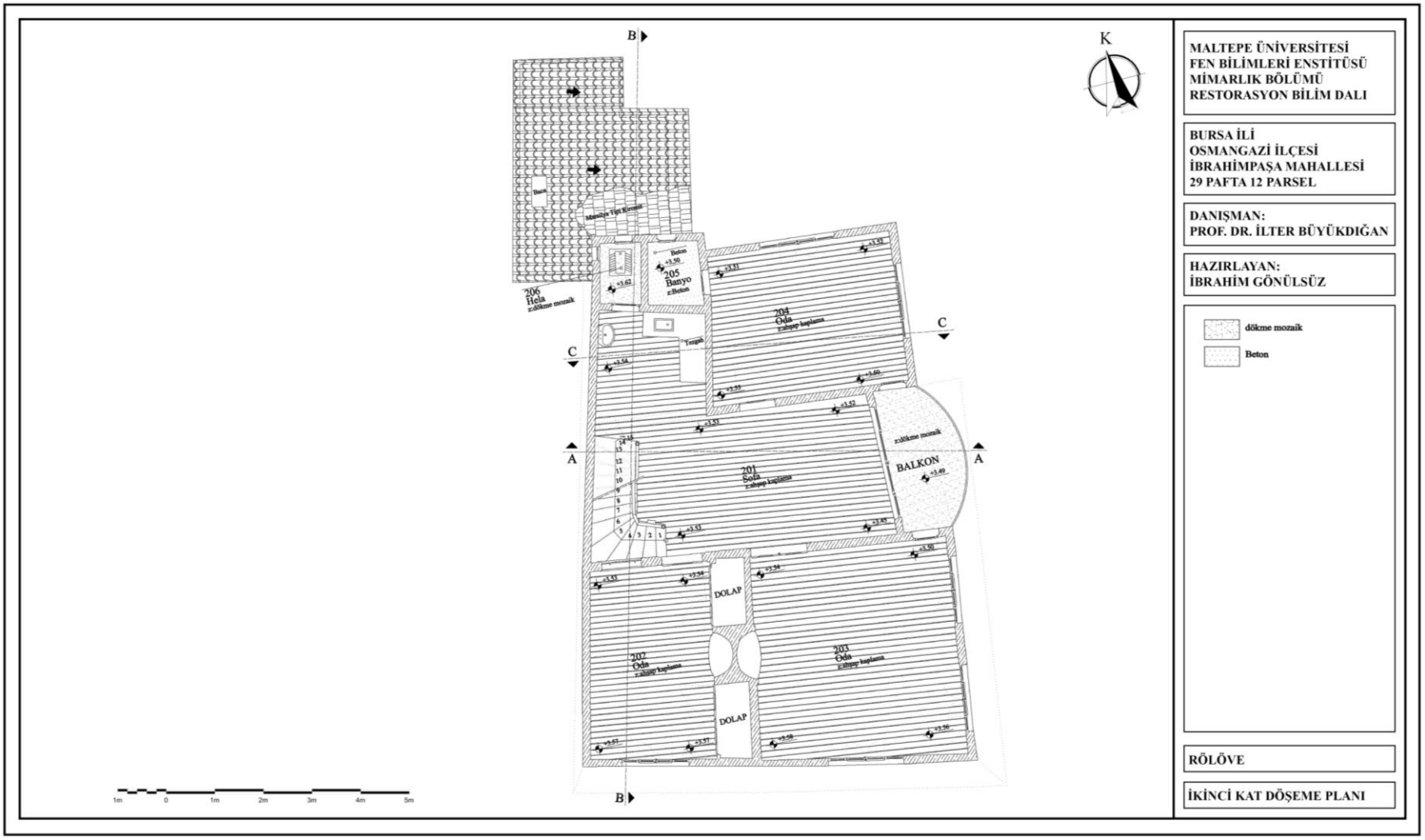

EK 9. Rölöve Üçüncü Kat Döşeme Planı

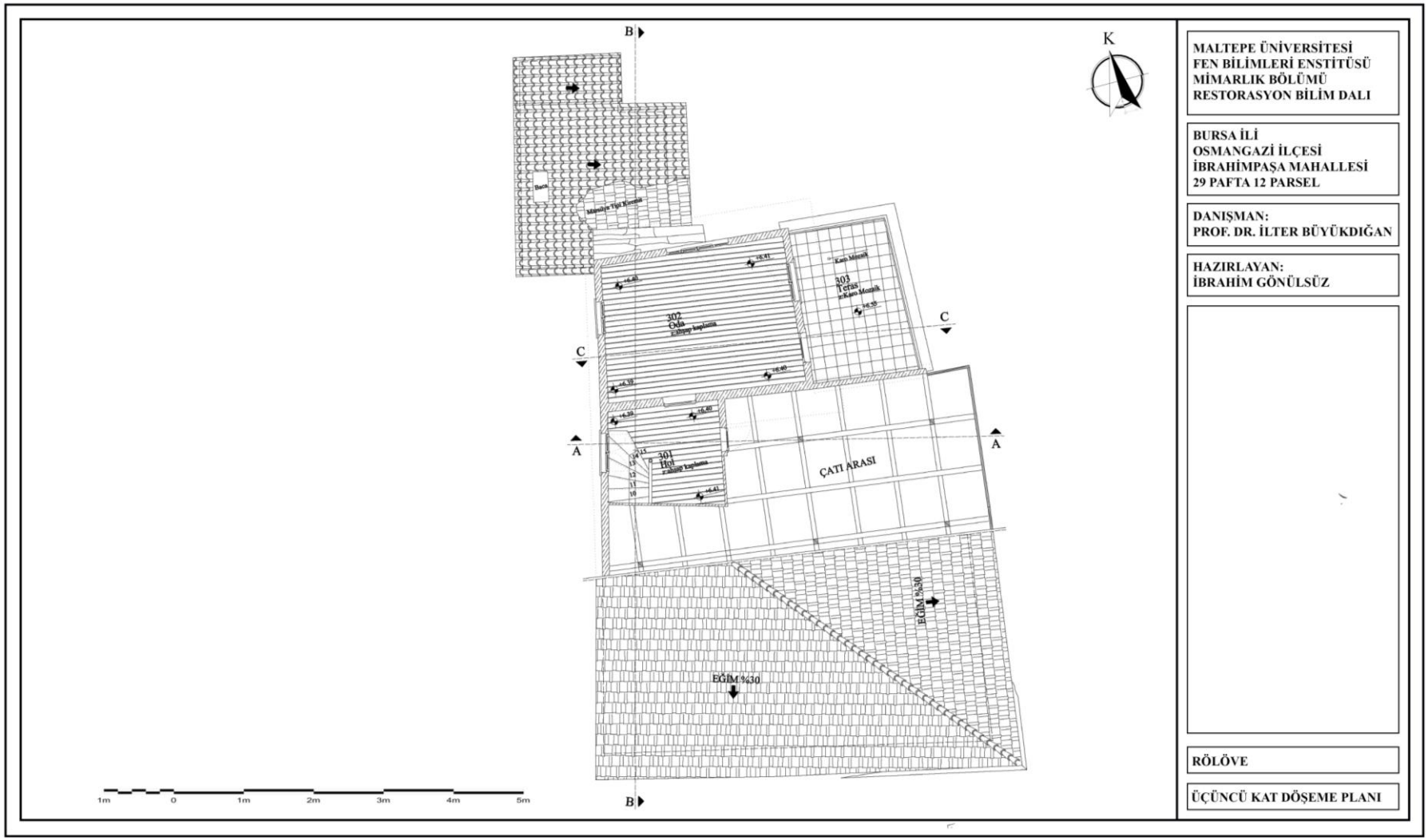

EK 10. Rölöve Zemin Kat Tavan Planı

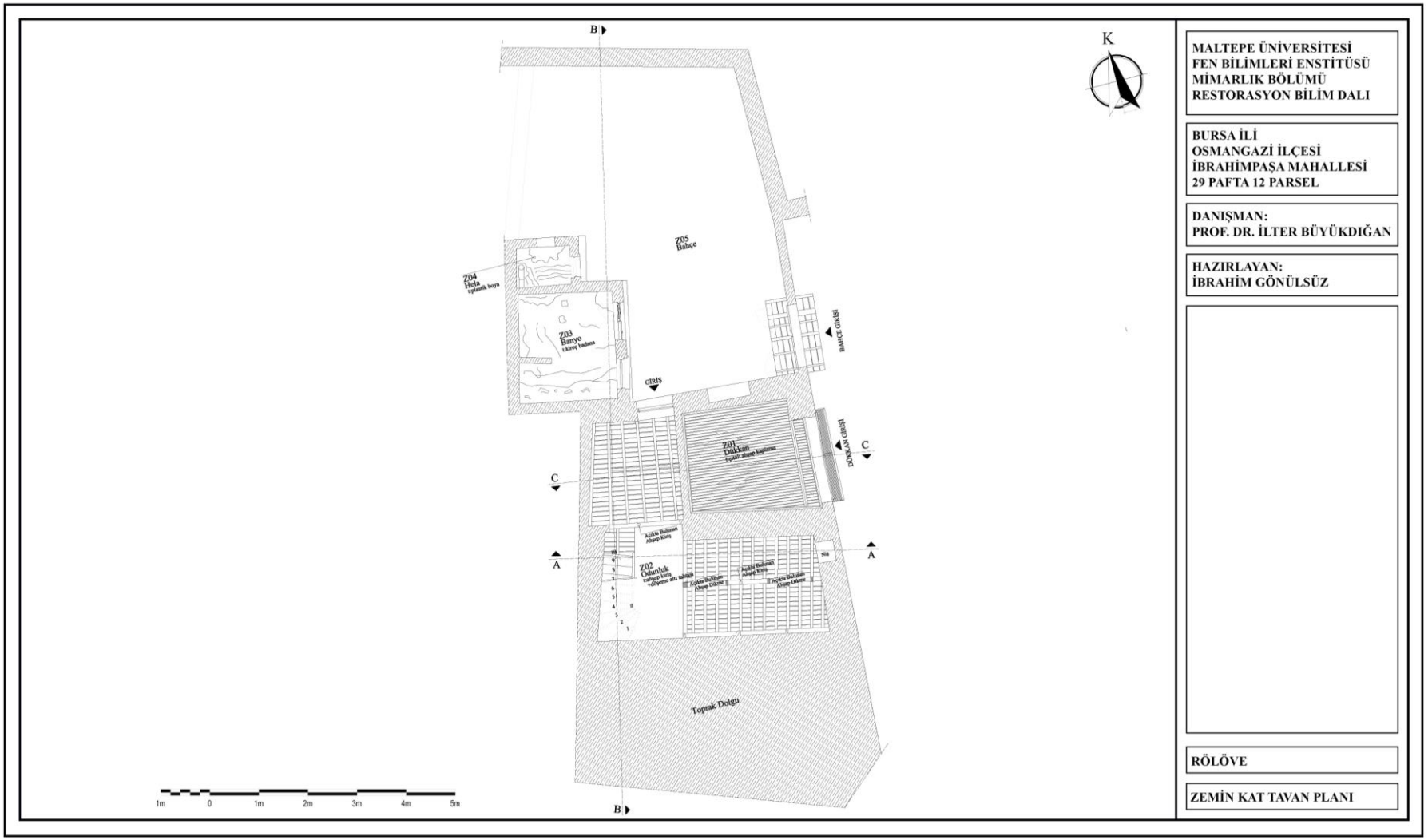

EK 11. Rölöve Birinci Kat Tavan Planı

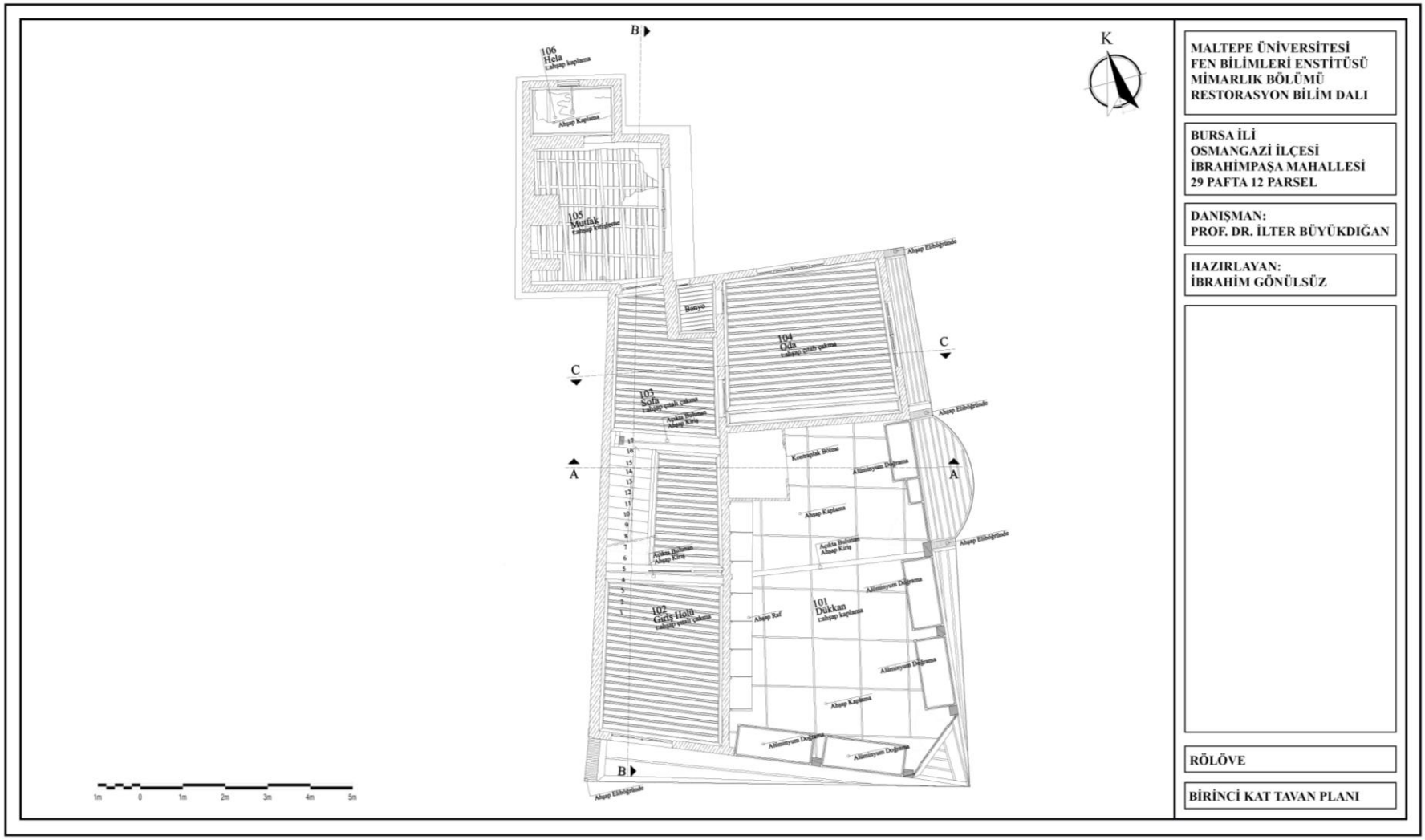

EK 12. Rölöve İkinci Kat Tavan Planı

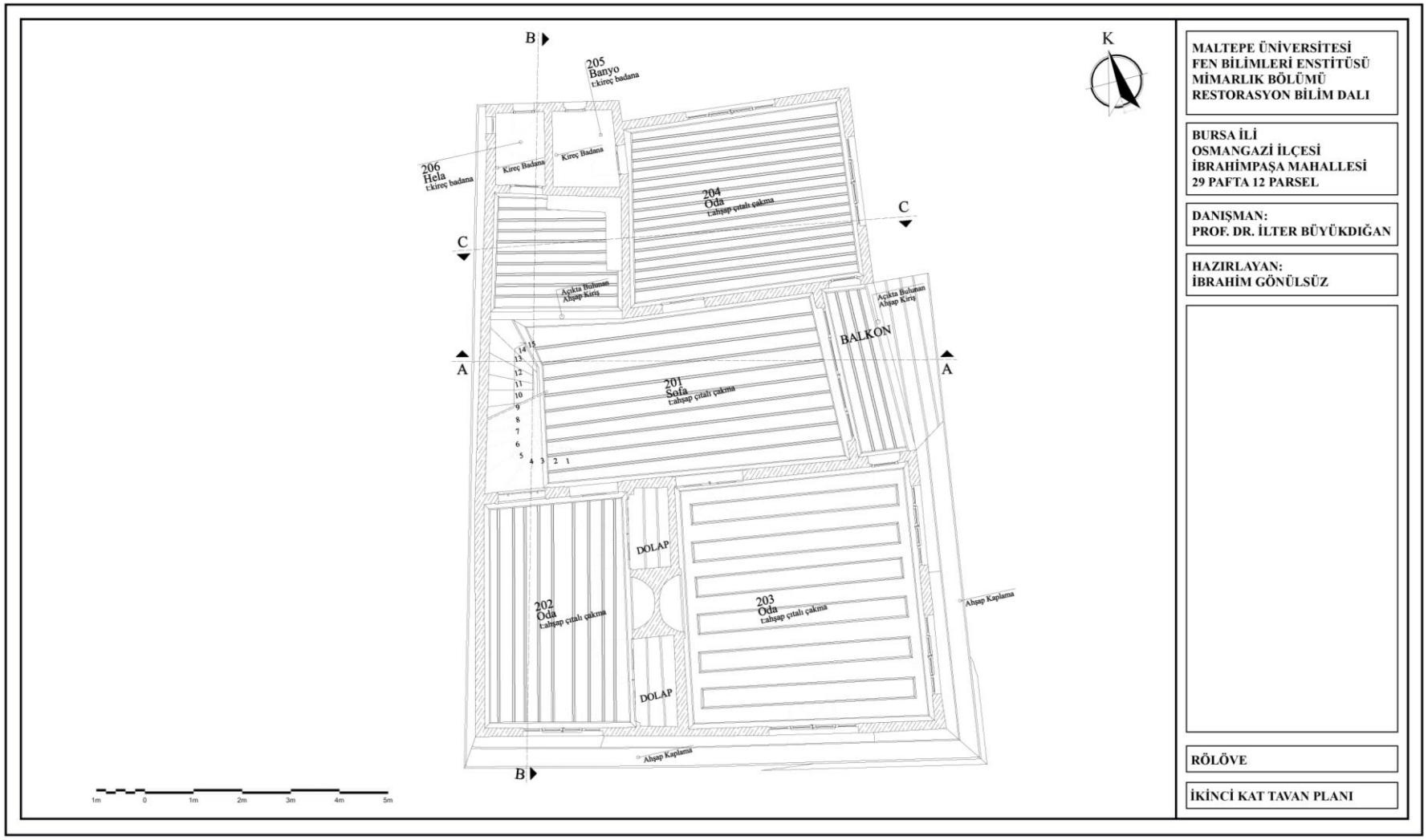

EK 13. Rölöve Üçüncü Kat Tavan Planı

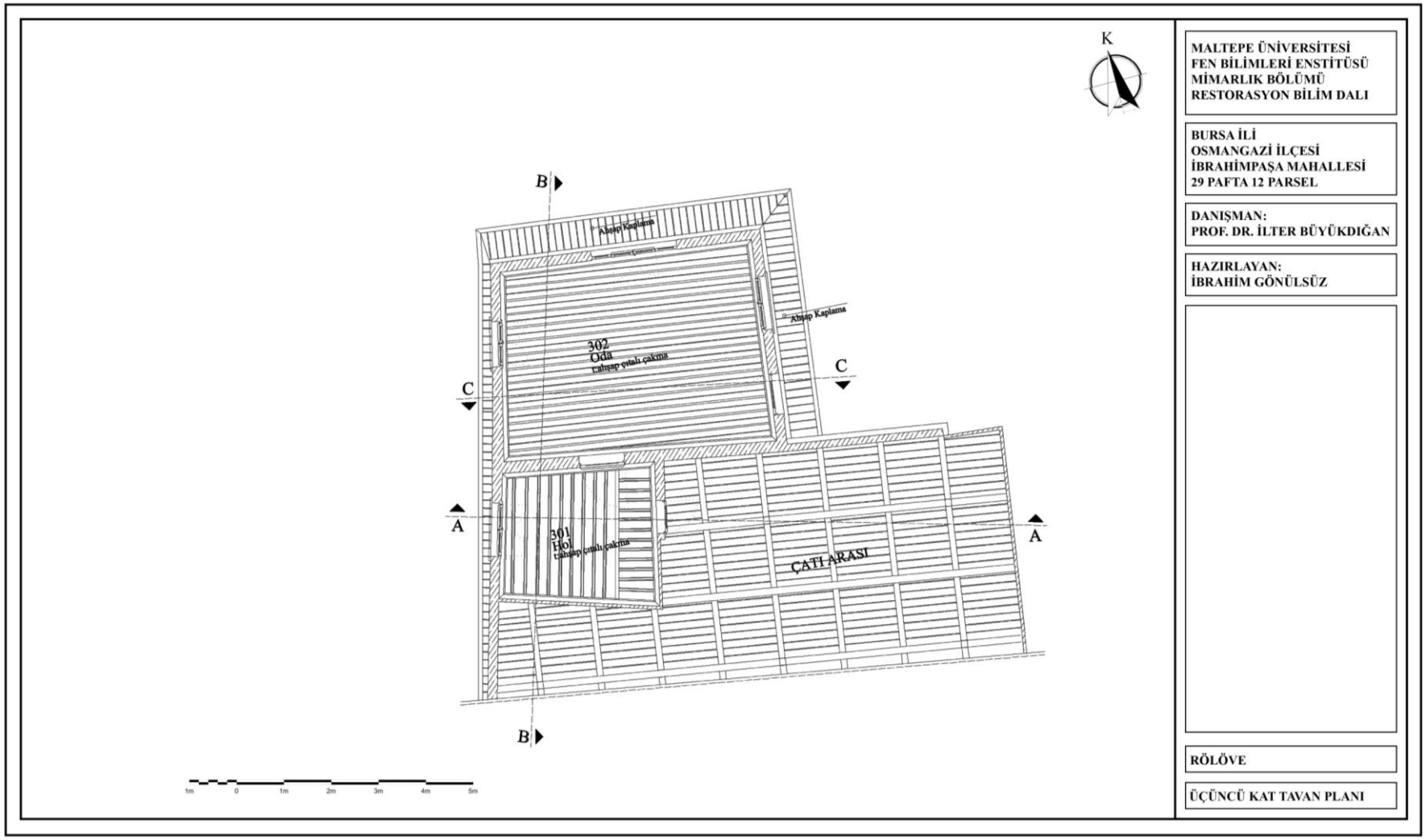

EK 14. Rölöve Kuzey Cephe

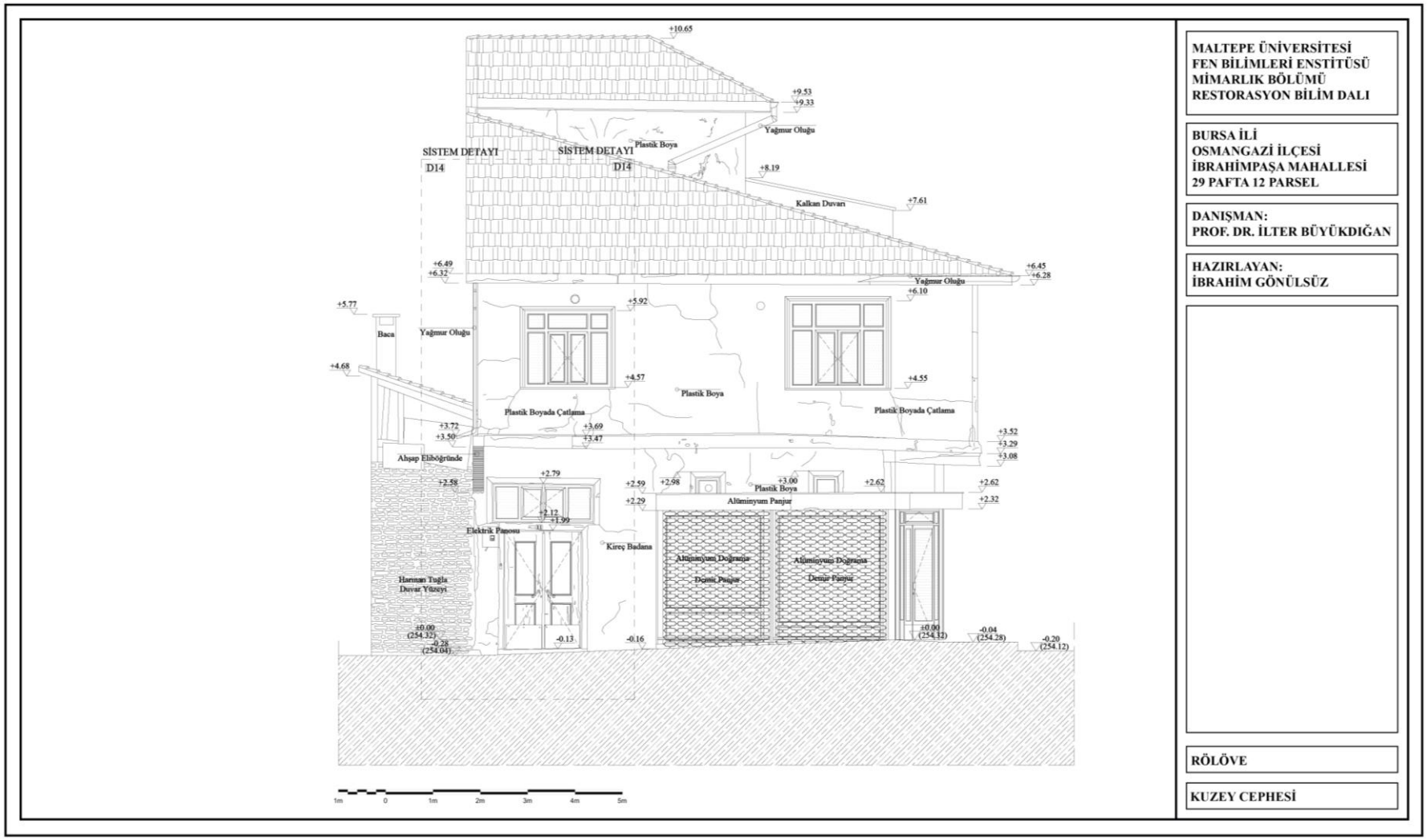

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
RESTORASYON BİLİM DALI

BURSA İLİ
OSMANGAZİ İLÇESİ
İBRAHİMPAŞA MAHALLESİ
29 PAFTA 12 PARSEL

DANIŞMAN:
PROF. DR. İLTER BÜYÜKDIĞAN

HAZIRLAYAN:
İBRAHİM GÖNÜLSÜZ

RÖLÖVE

KUZEY CEPHESİ

EK 15. Rölöve Güney Cephe

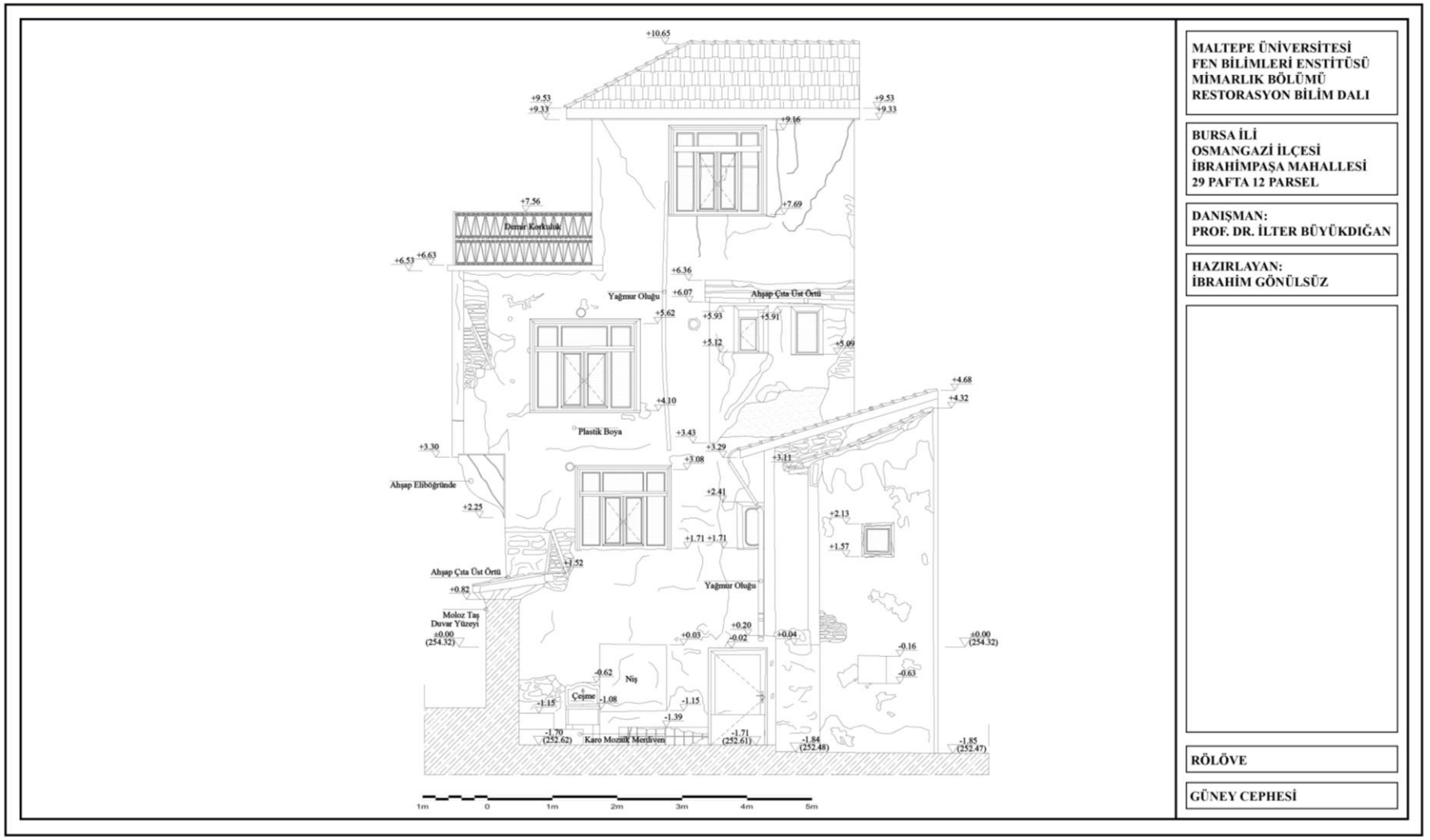

EK 16. Rölöve Batı Cephesi

EK 17. Rölöve Doğu Cephesi

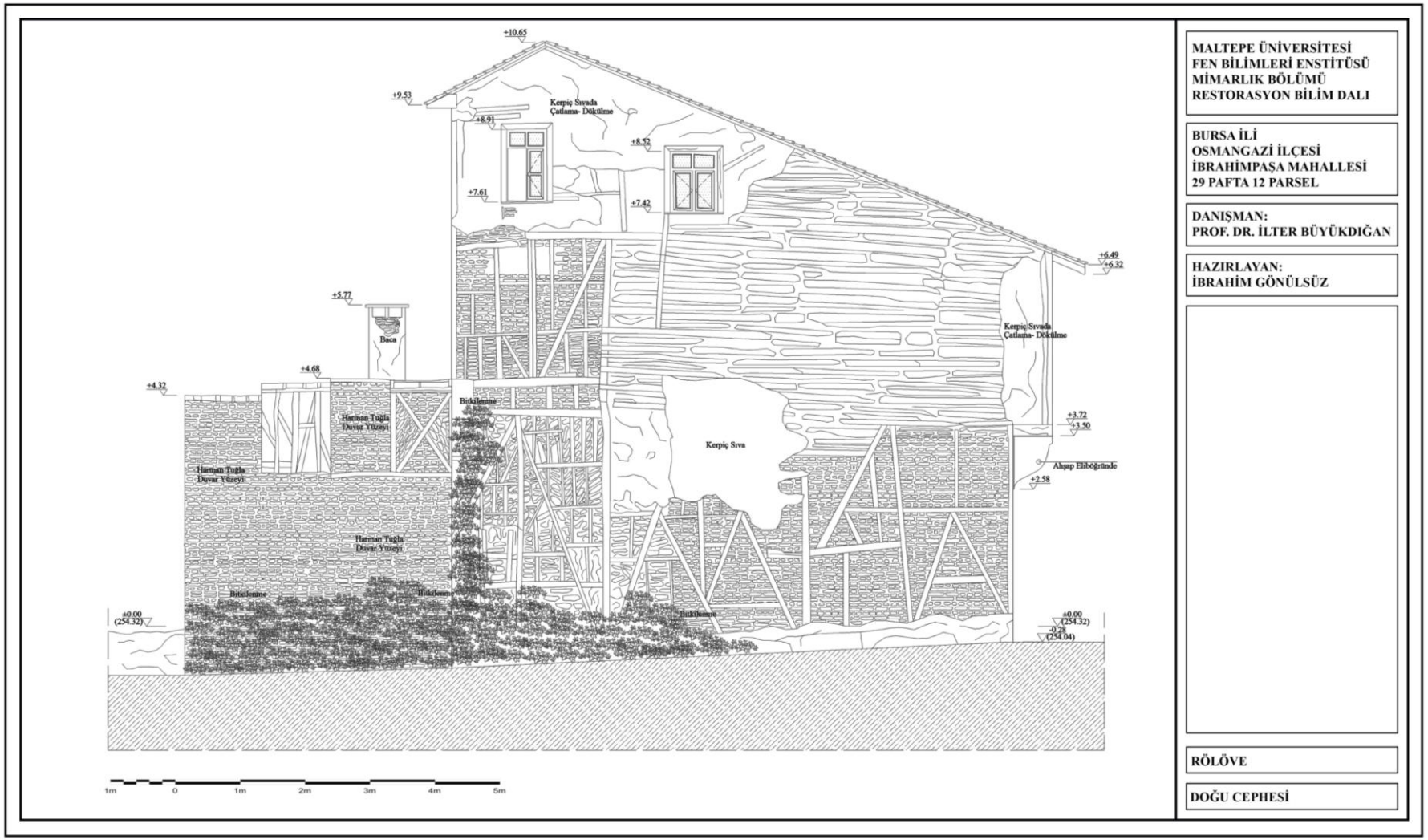

EK 18. Rölöve A-A Kesiti

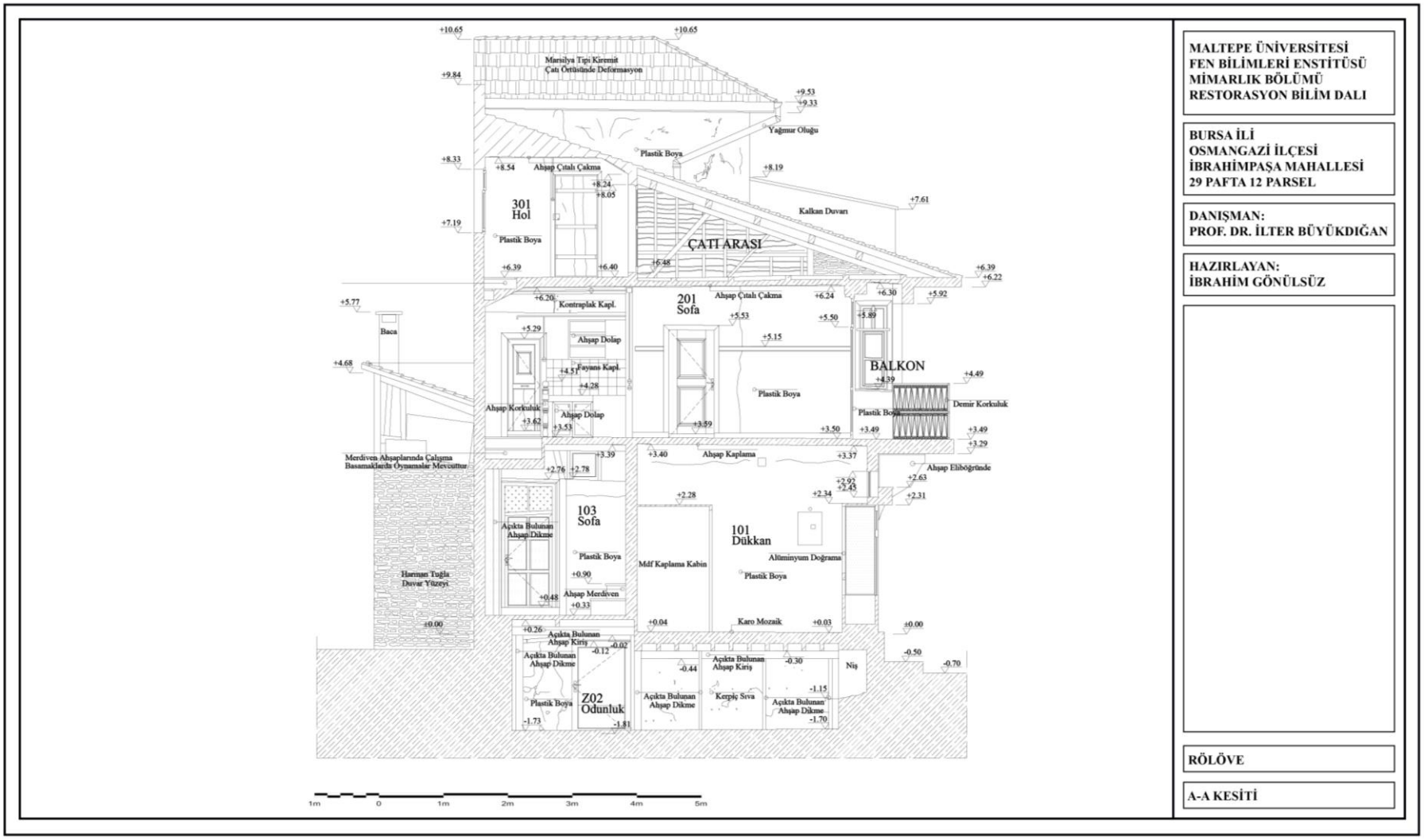

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
RESTORASYON BİLİM DALI

BURSA İLİ
OSMANGAZİ İLÇESİ
İBRAHİMPAŞA MAHALLESİ
29 PAFTA 12 PARSEL

DANIŞMAN:
PROF. DR. İLTER BÜYÜKDIĞAN

HAZIRLAYAN:
İBRAHİM GÖNÜLSÜZ

RÖLÖVE

A-A KESİTİ

EK 19. Rölöve B-B Kesiti

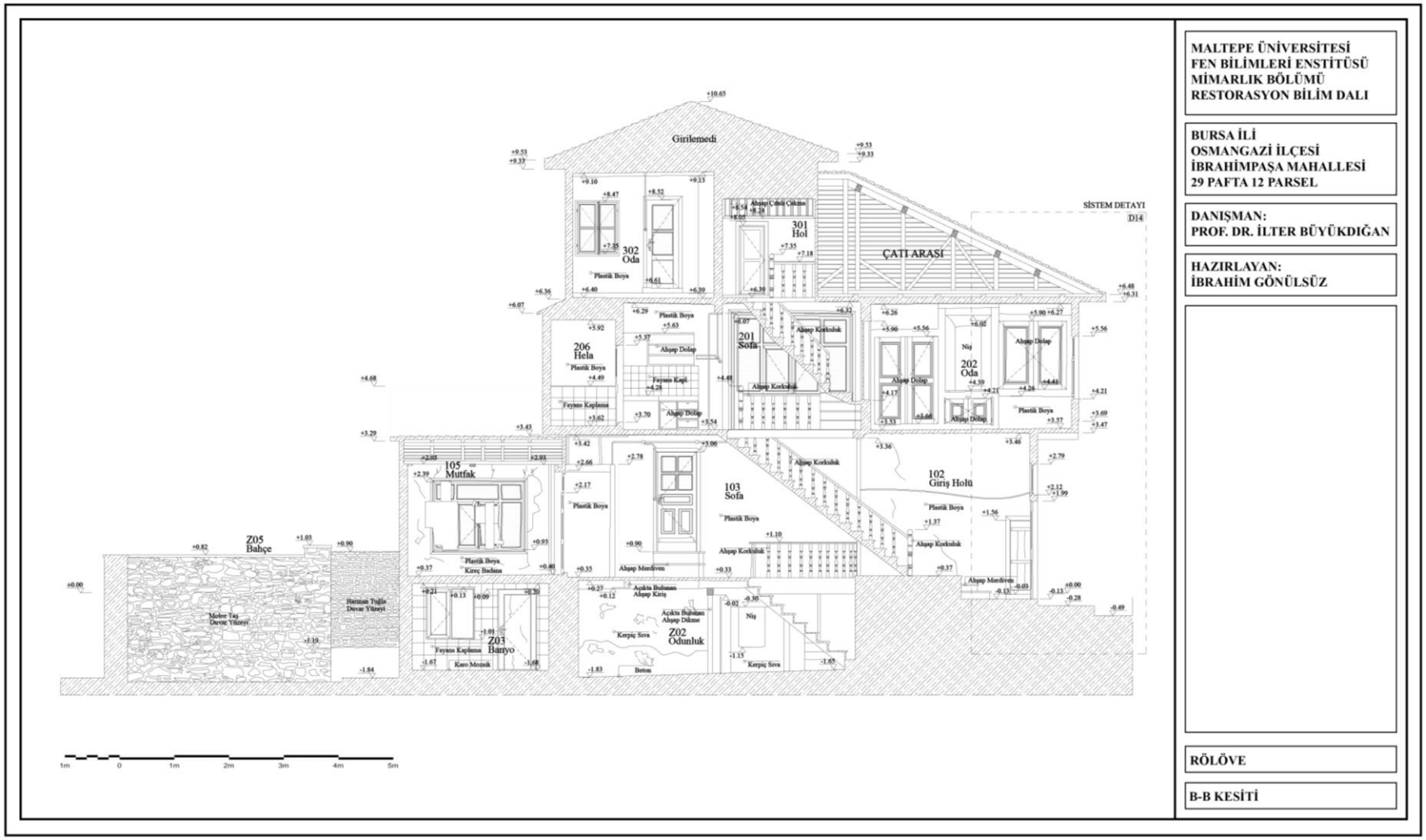

EK 20. Rölöve C-C Kesiti

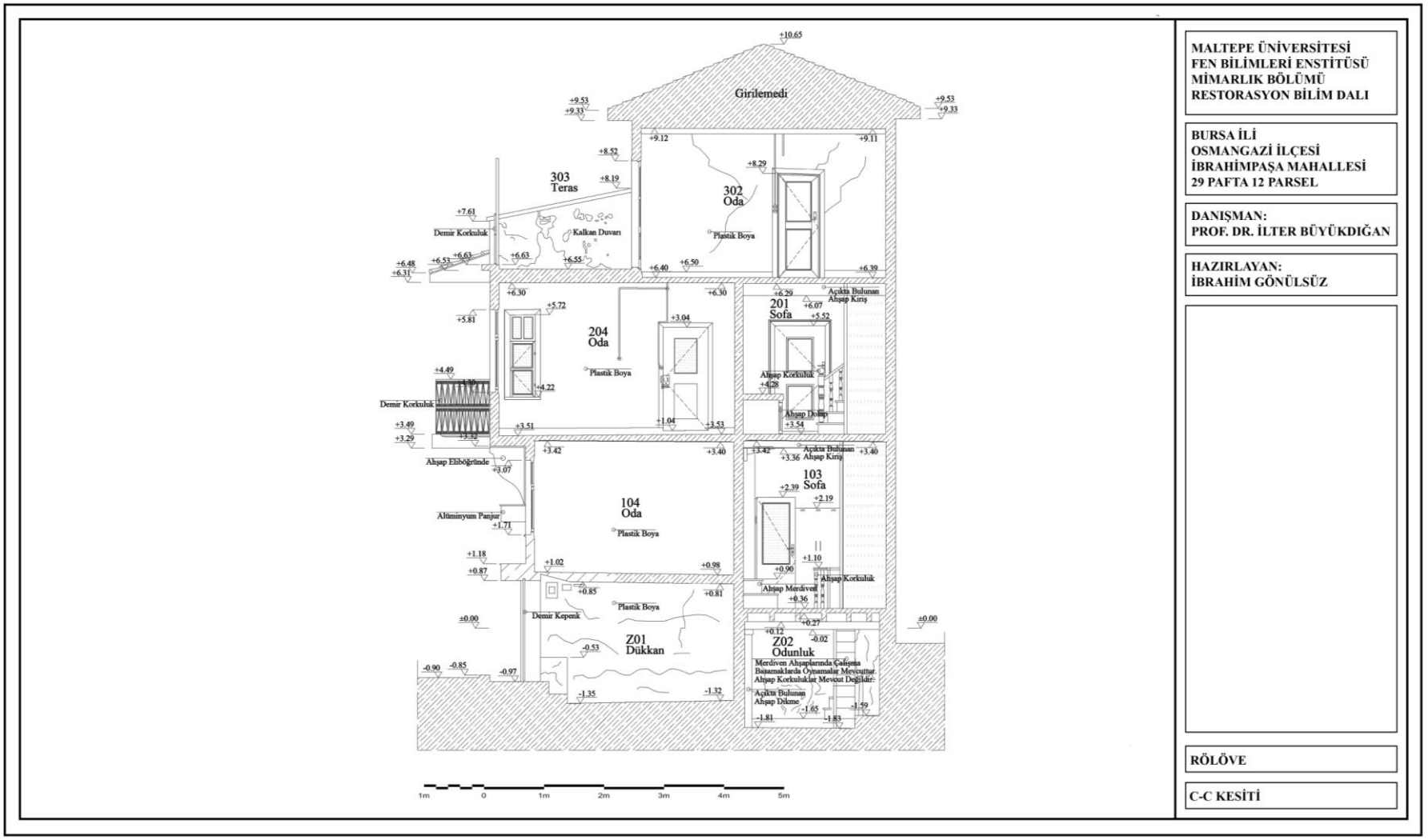

EK 21. D1-D2 Kodlu Dolap Detayı

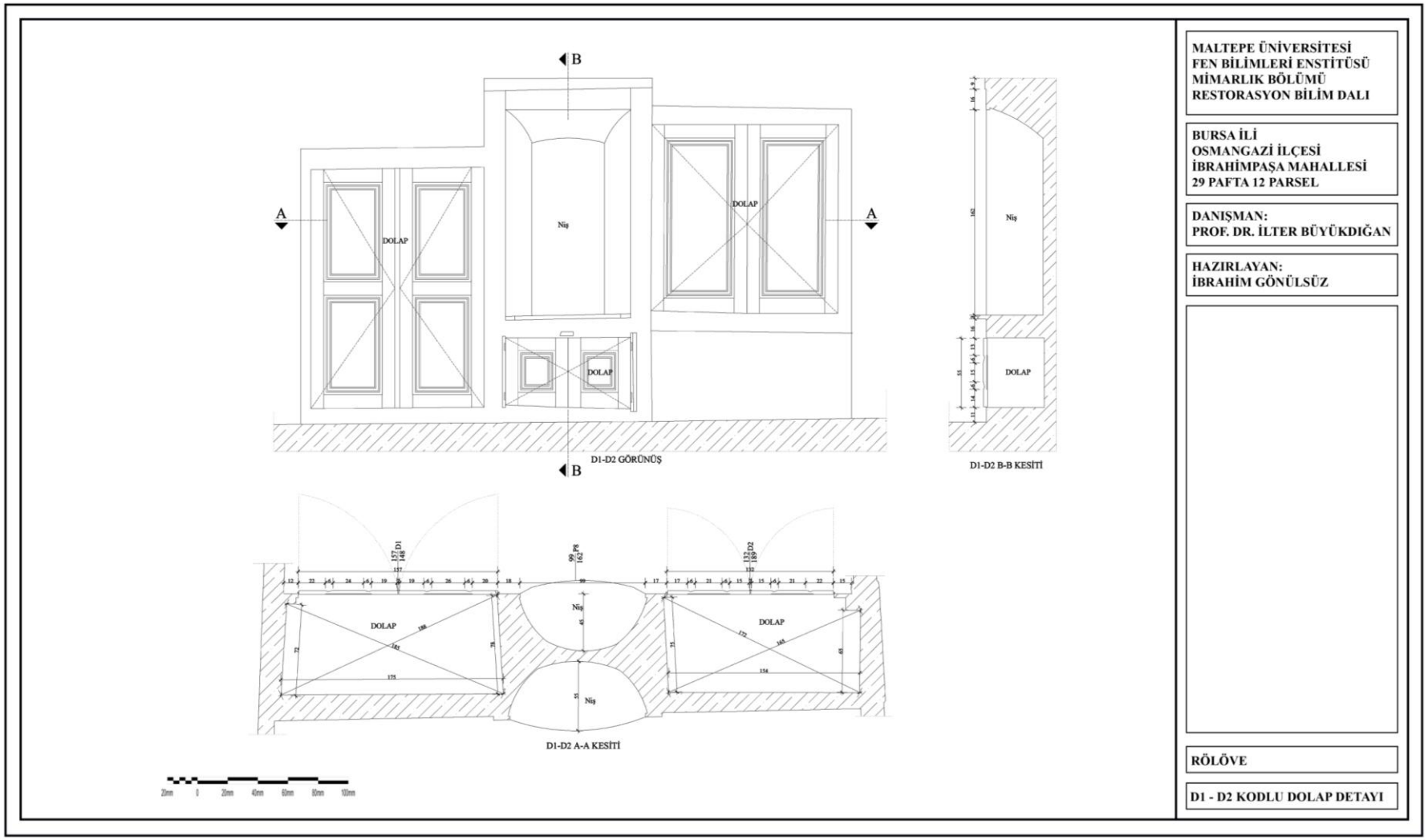

EK 22. D1-K1 Kodlu Kapı Detayı

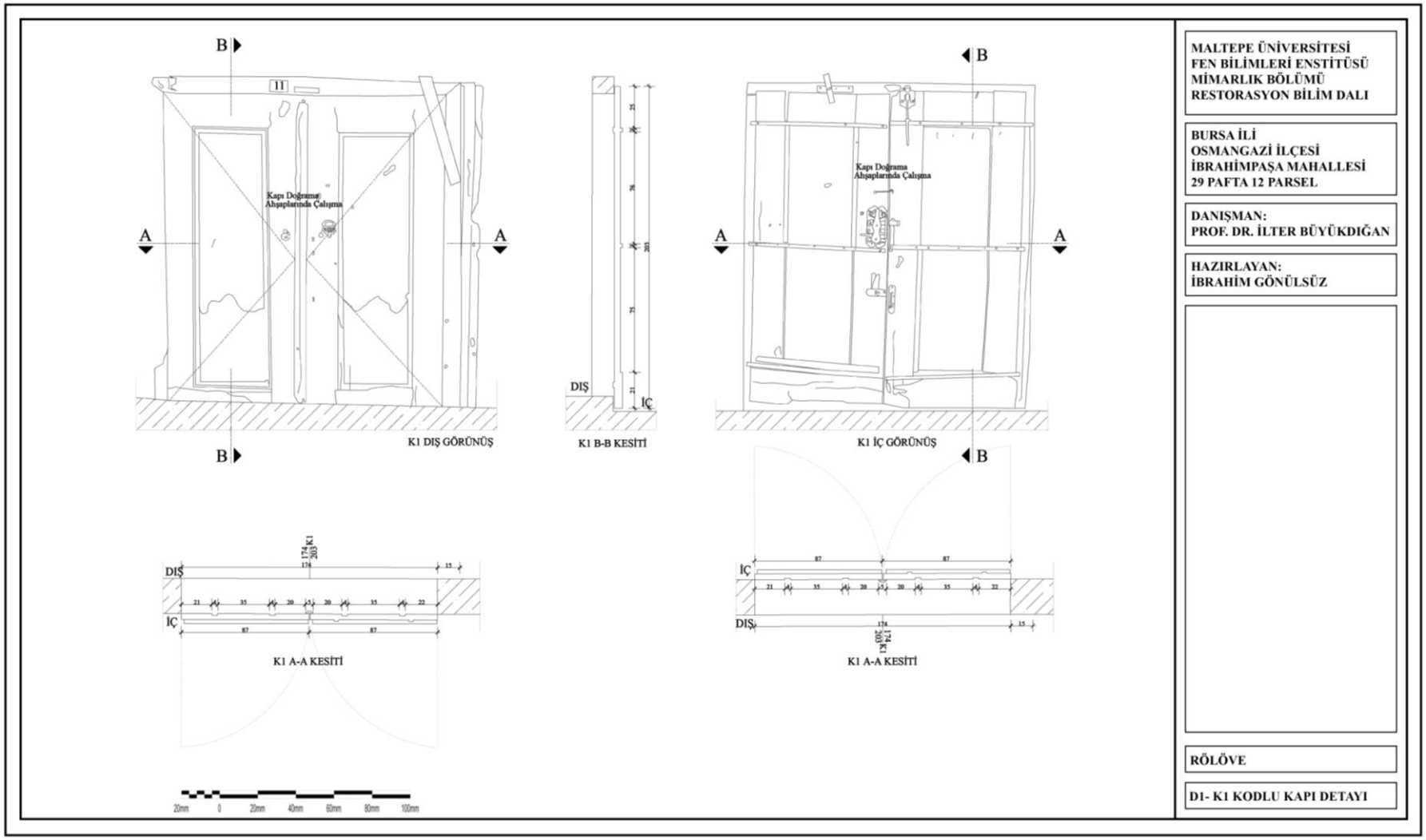

EK 23. D2-K6 Kodlu Kapı Detayı

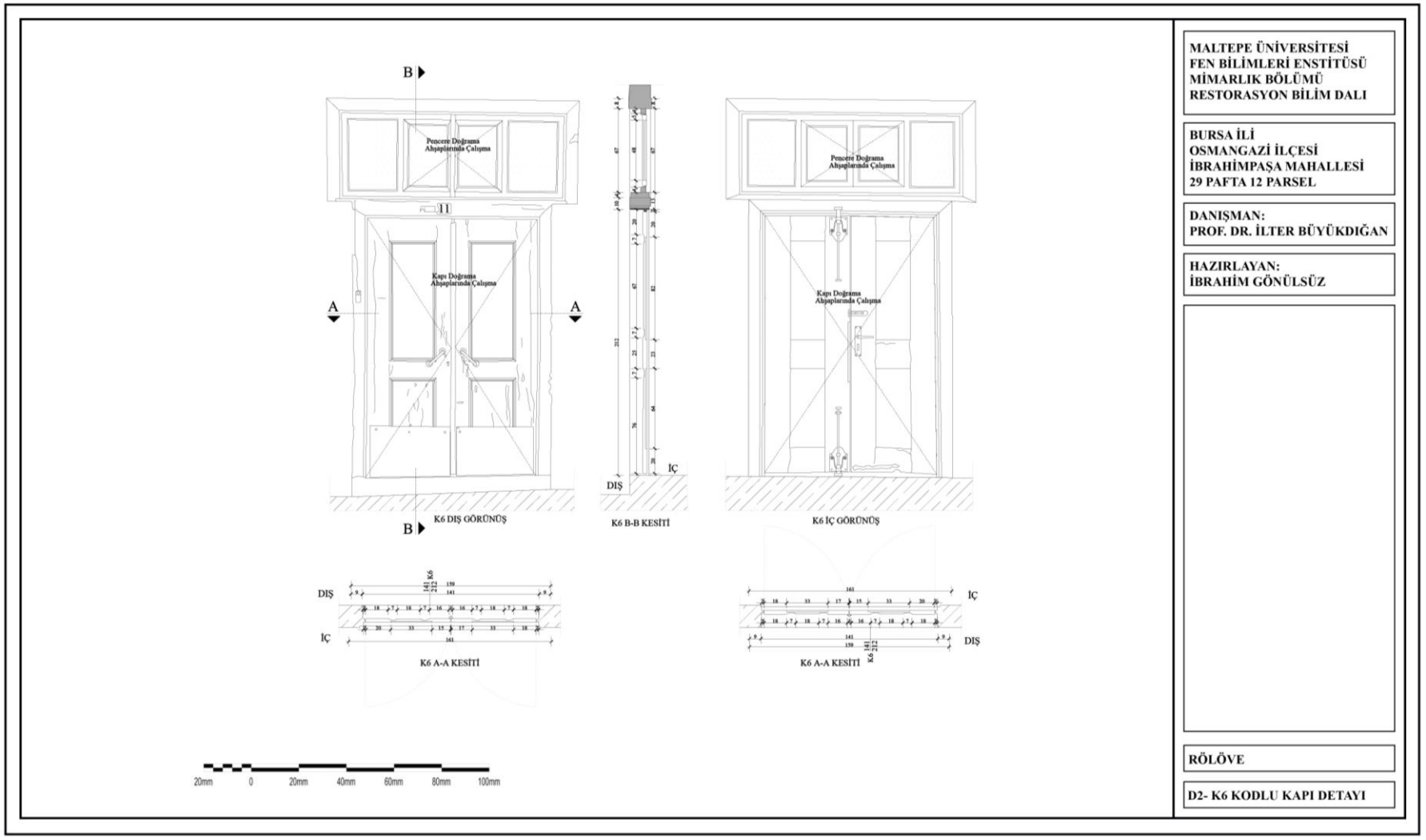

EK 24. D3-K12 Kodlu Kapı Detayı

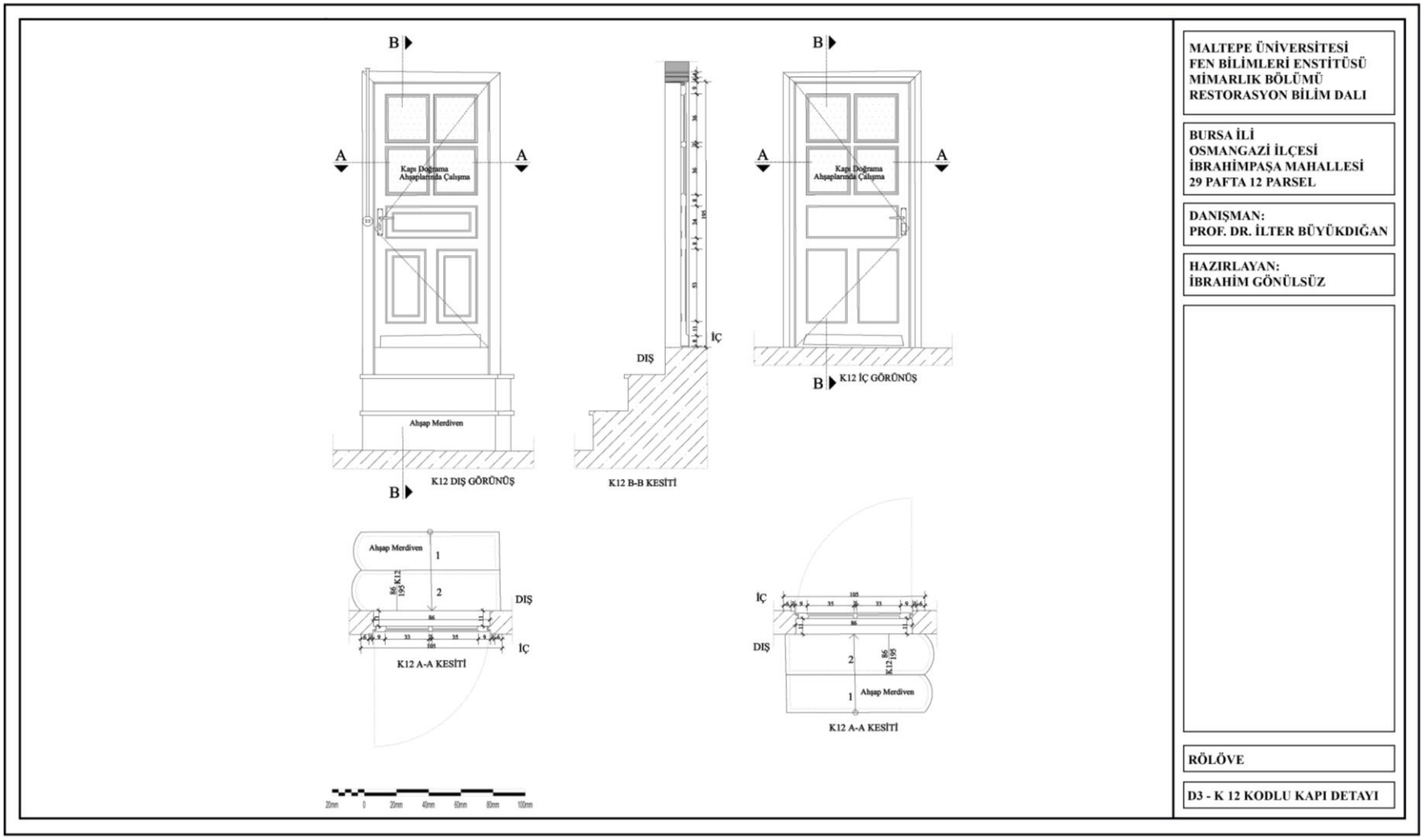

EK 25. D4-K14 Kodlu Kapı Detayı

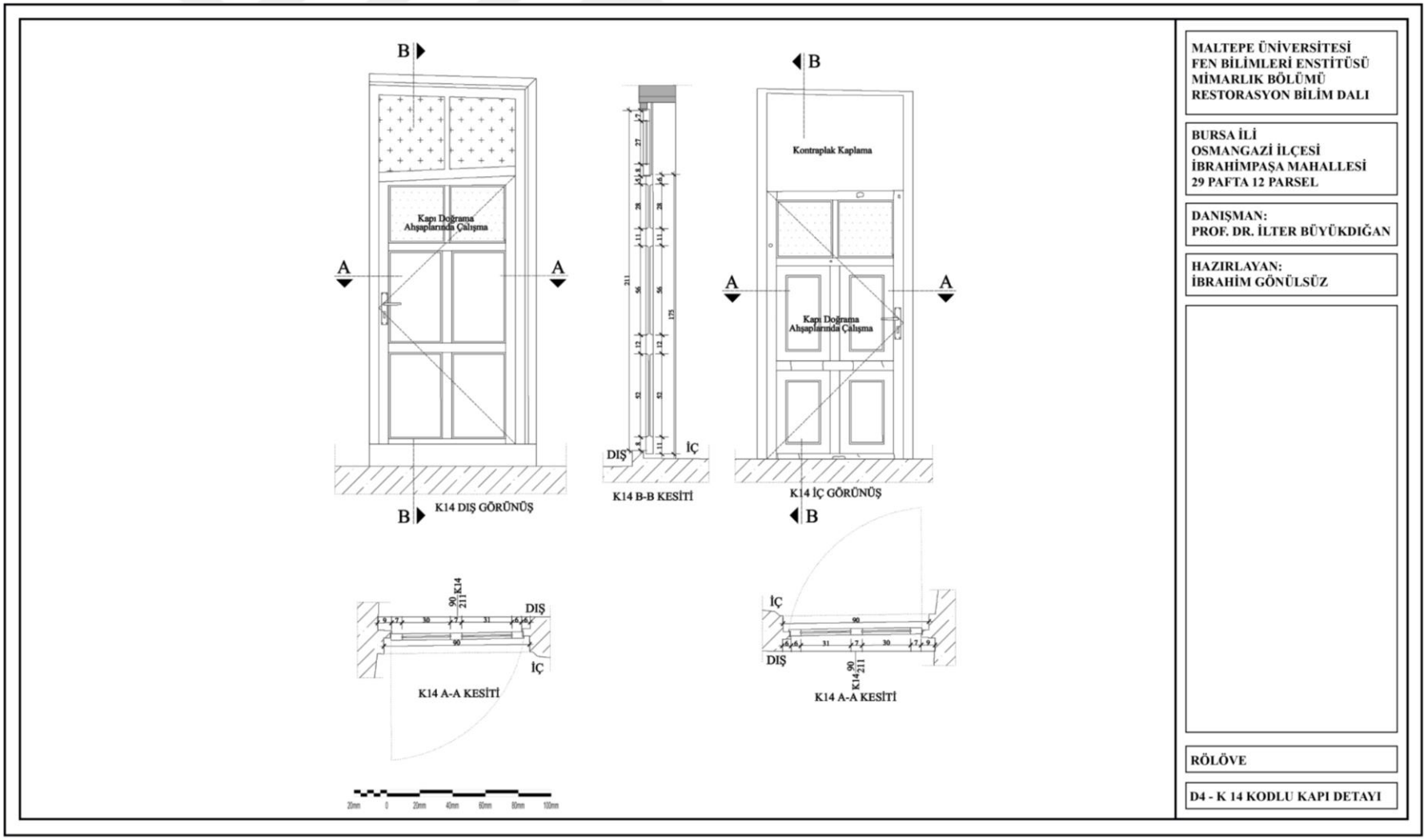

EK 26. D5-O1 Kodlu Ocak Detayı

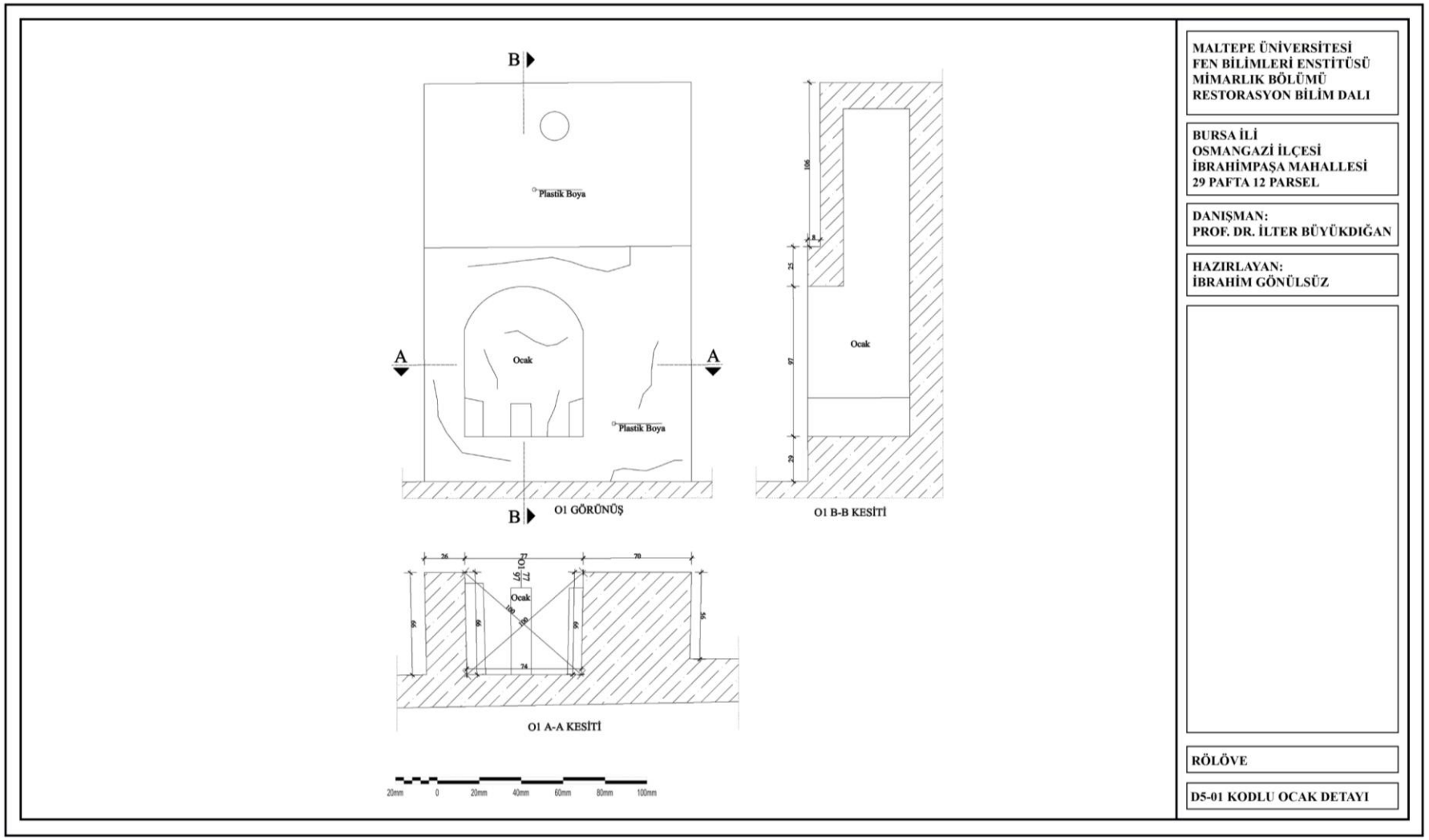

EK 27. D6-P5 Kodlu Pencere Detayı

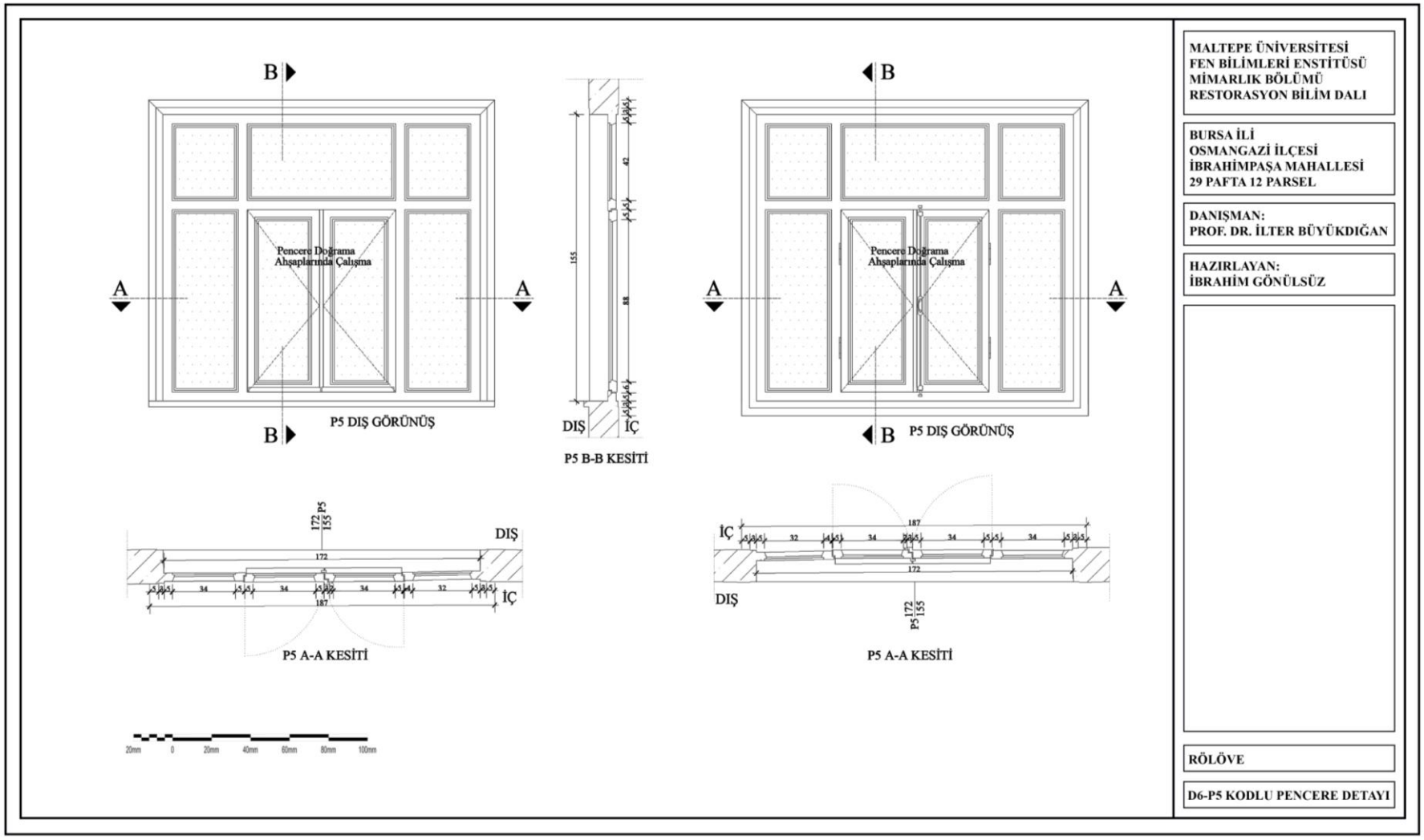

EK 28. D8-K18 Kodlu Kapı Detayı

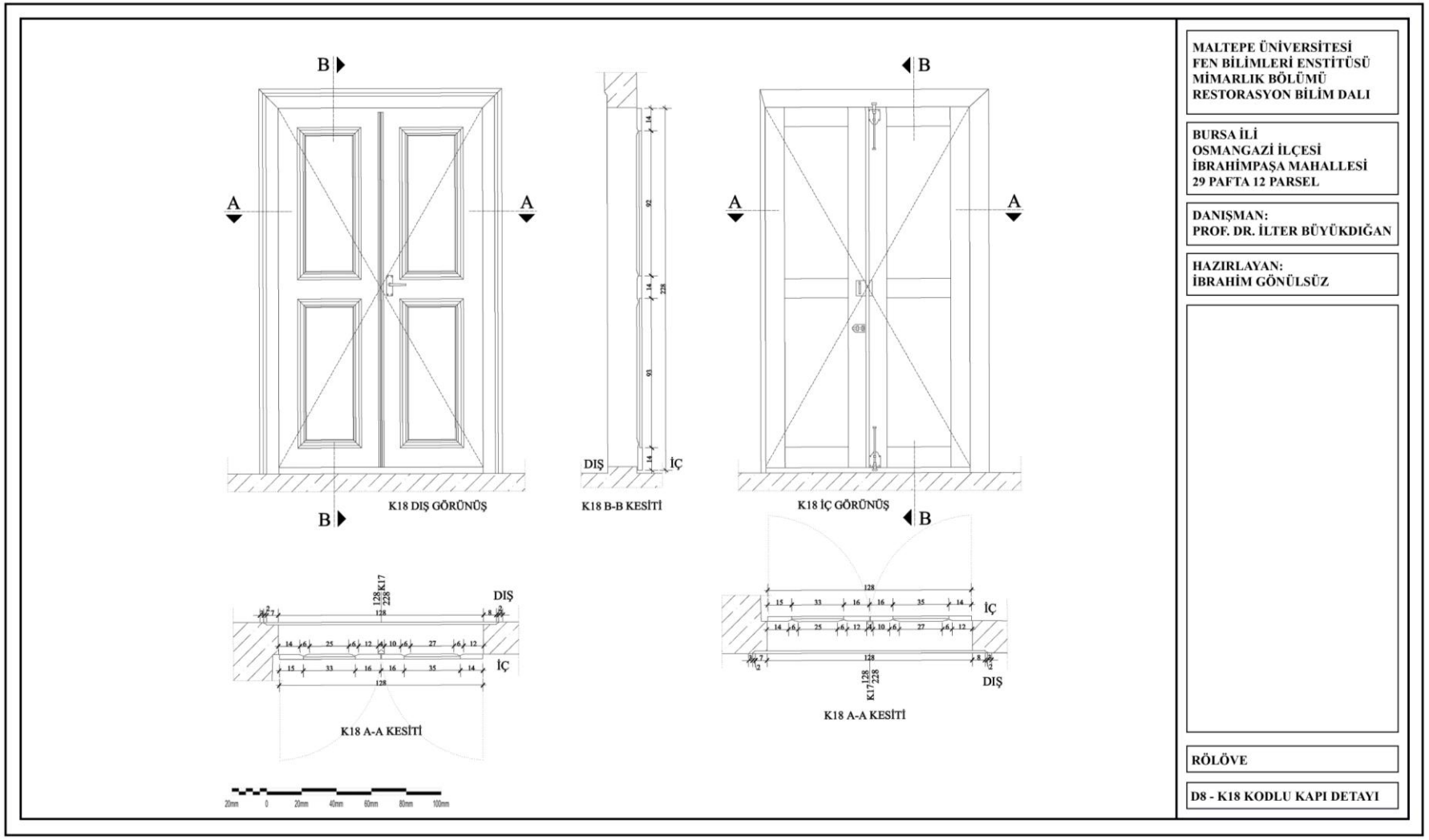

EK 29. D9-P10 Kodlu Pencere Detayı

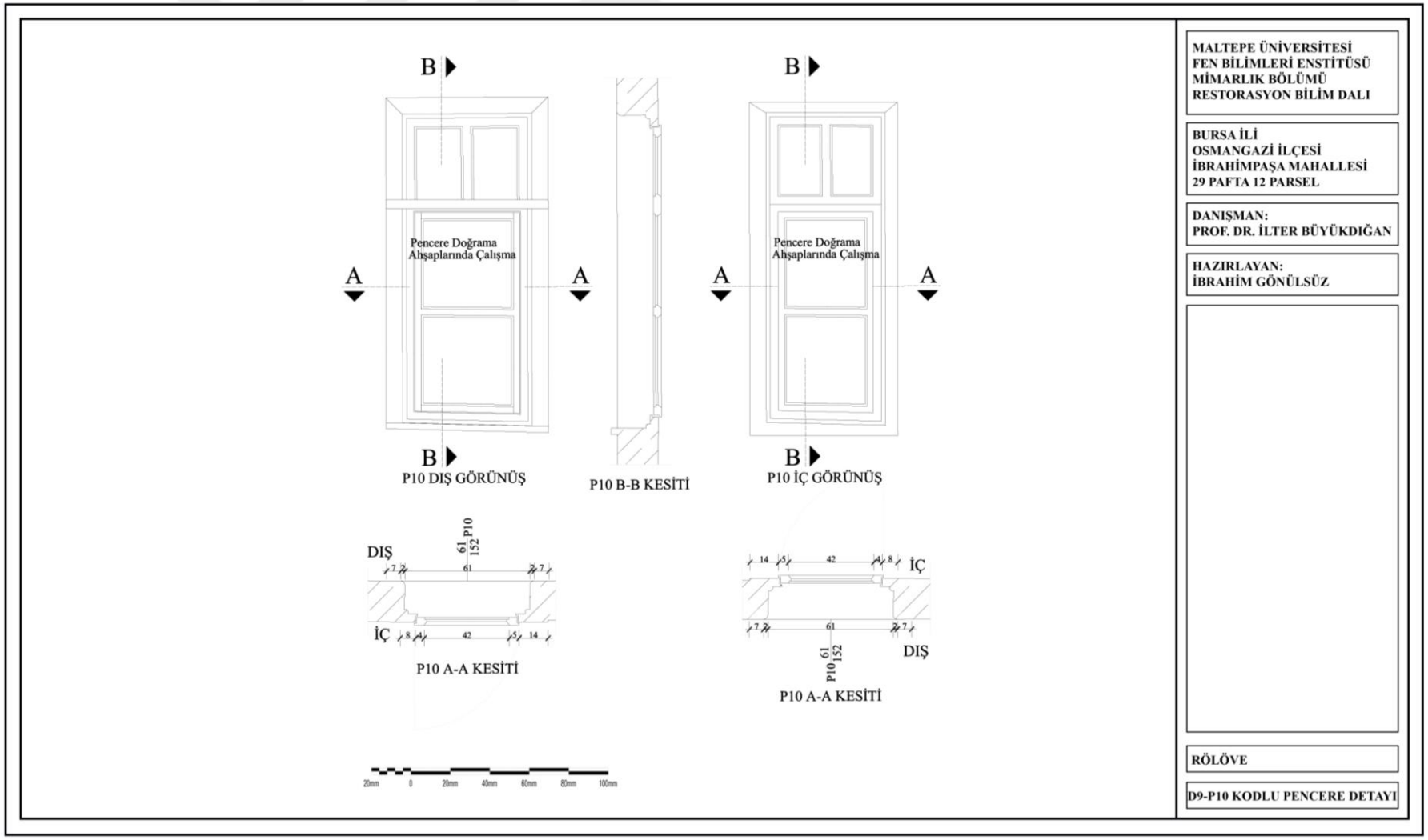

EK 30. D10-K17 Kodlu Kapı Detayı

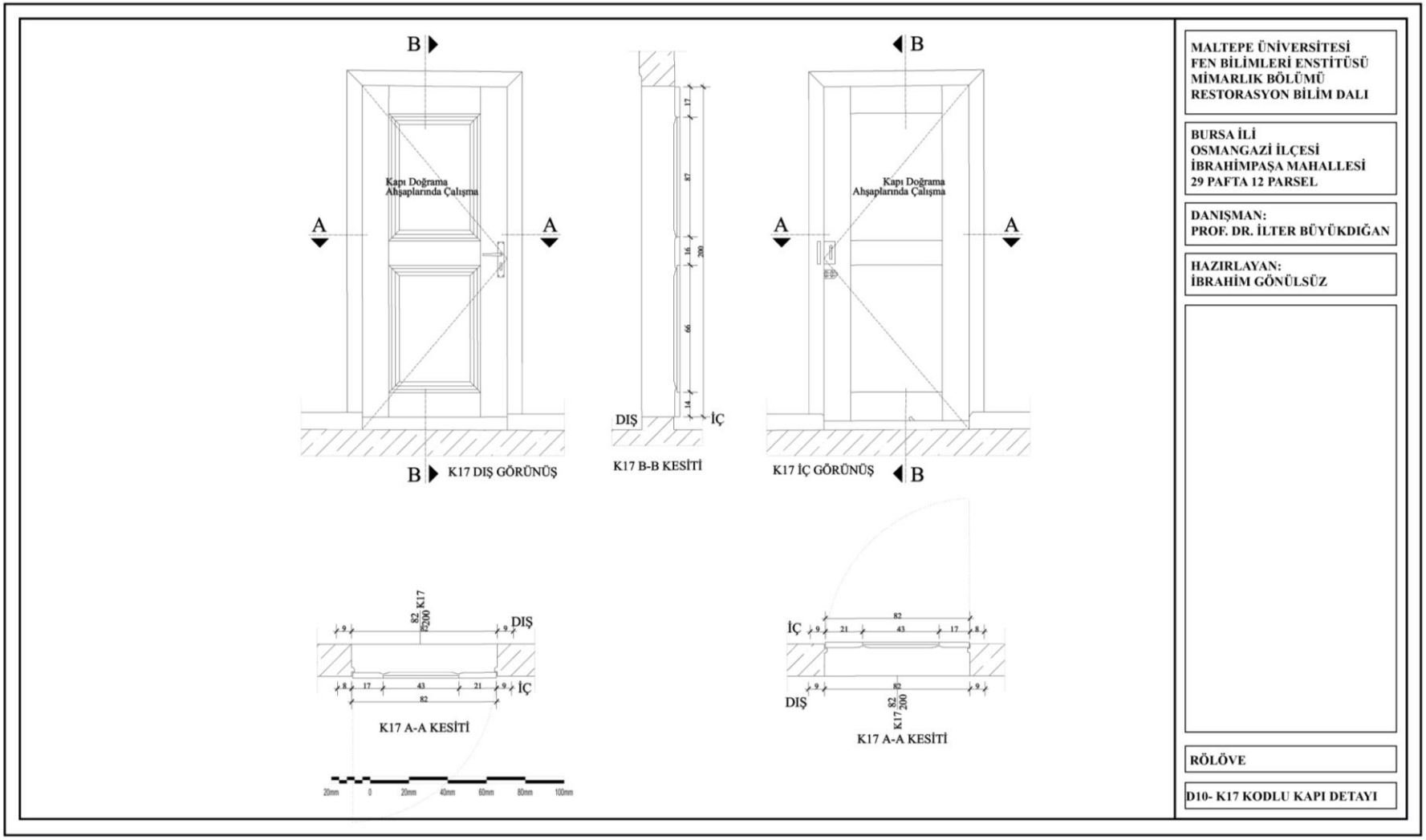

EK 31. D11-P11 Kodlu Pencere Detayı

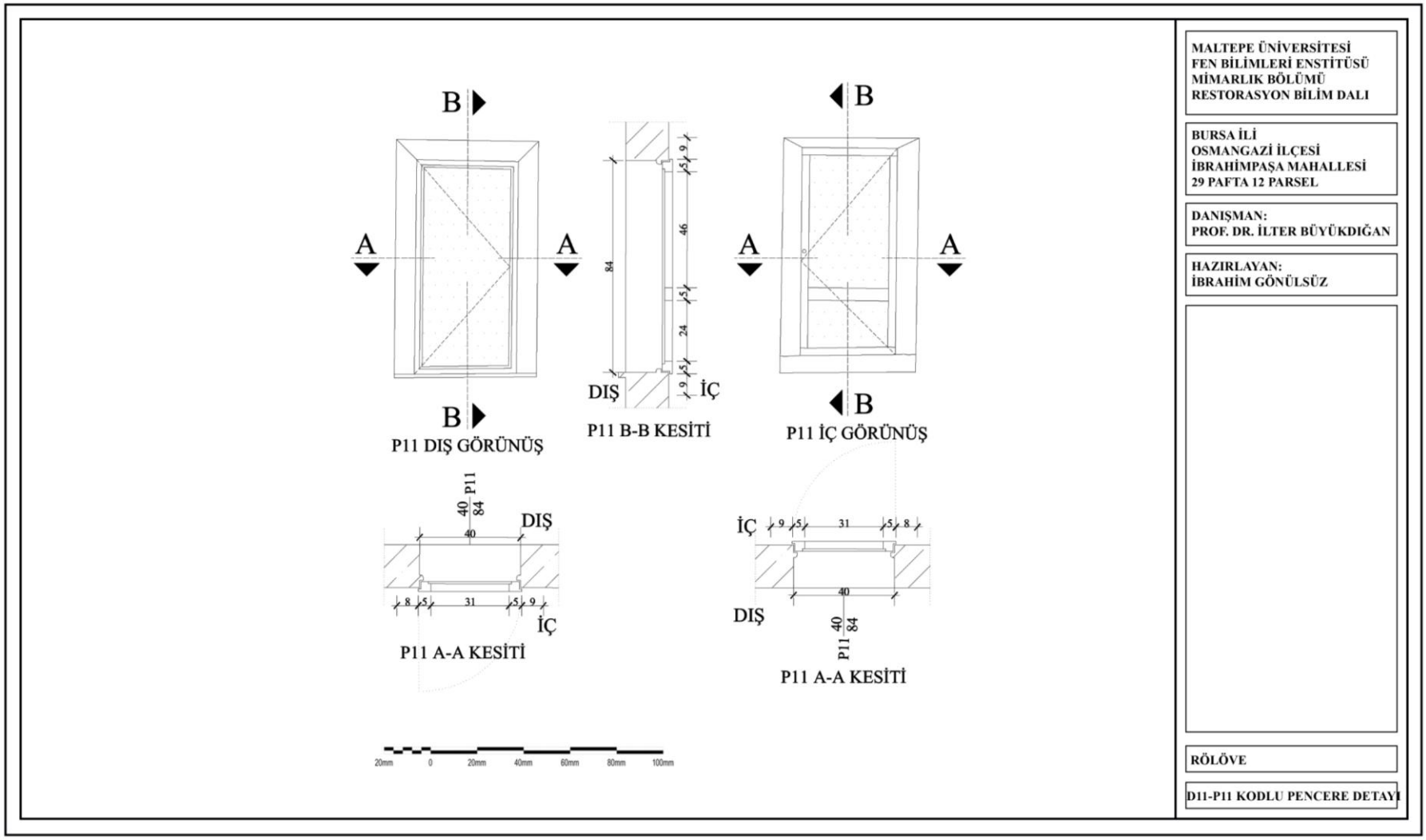

EK 32. D12-K23 Kodlu Kapı Detayı

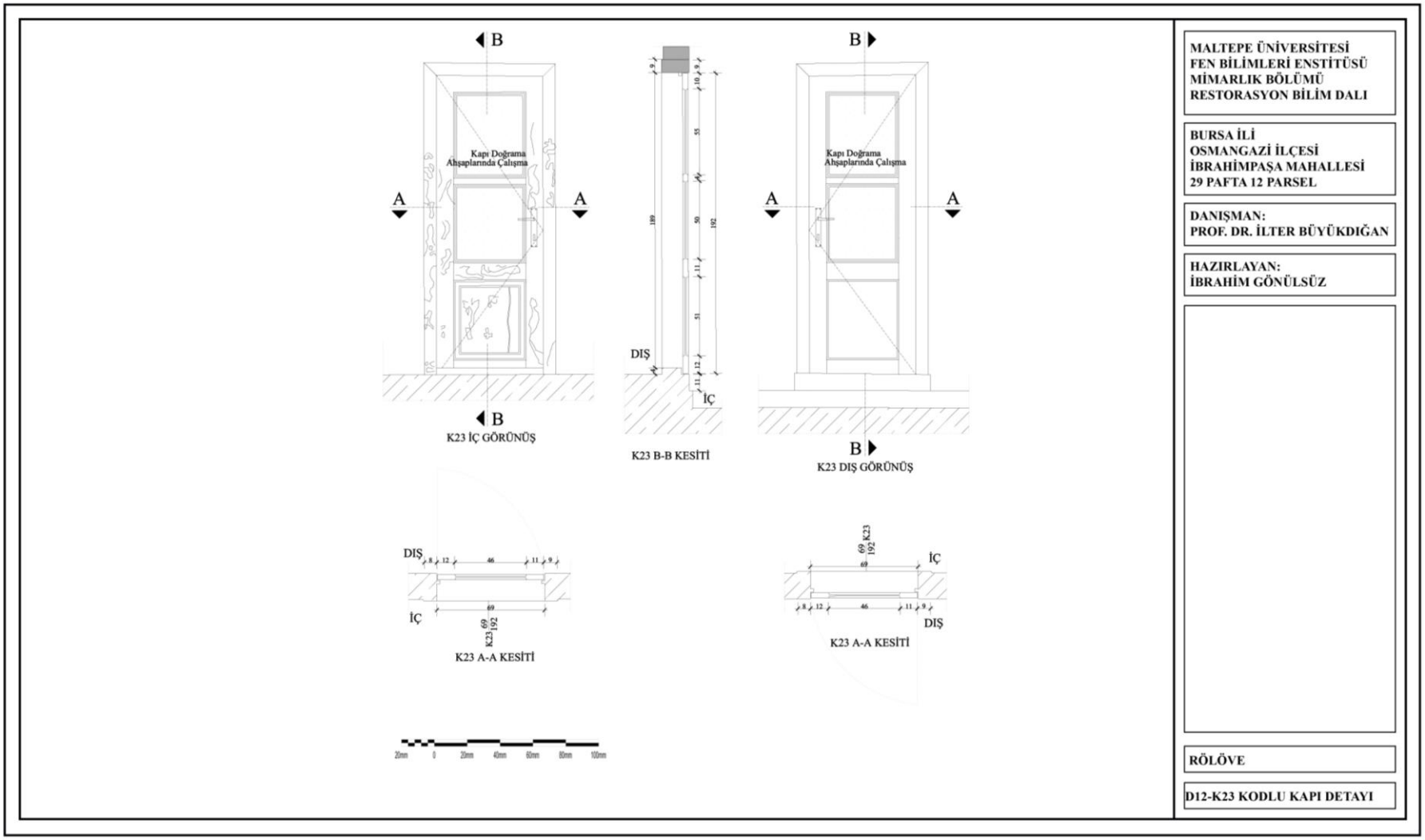

EK 33. D13-P13 Kodlu Pencere Detayı

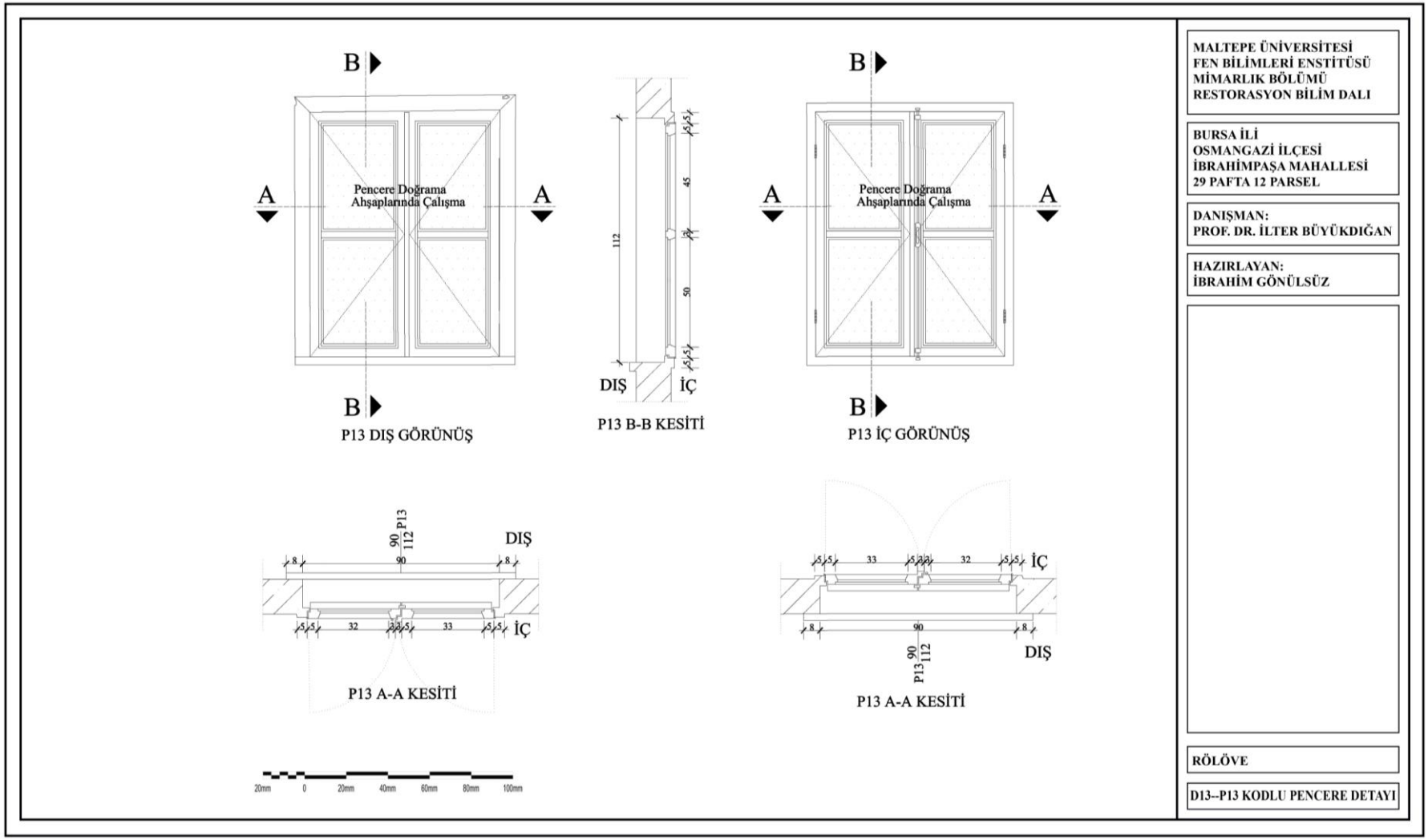

EK 34. D14 Sistem Detayı

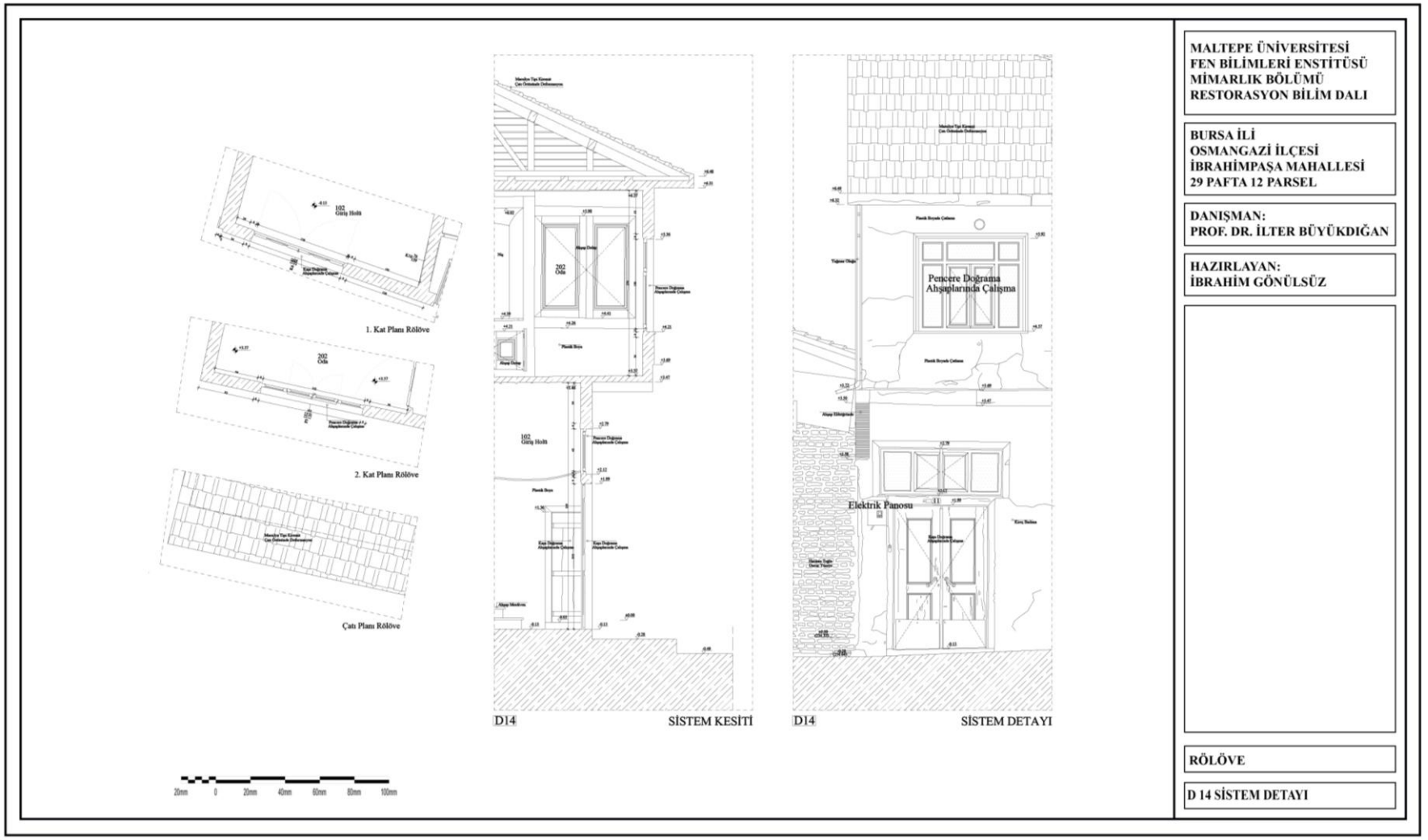

EK 35. Restitüsyon Zemin Kat Planı

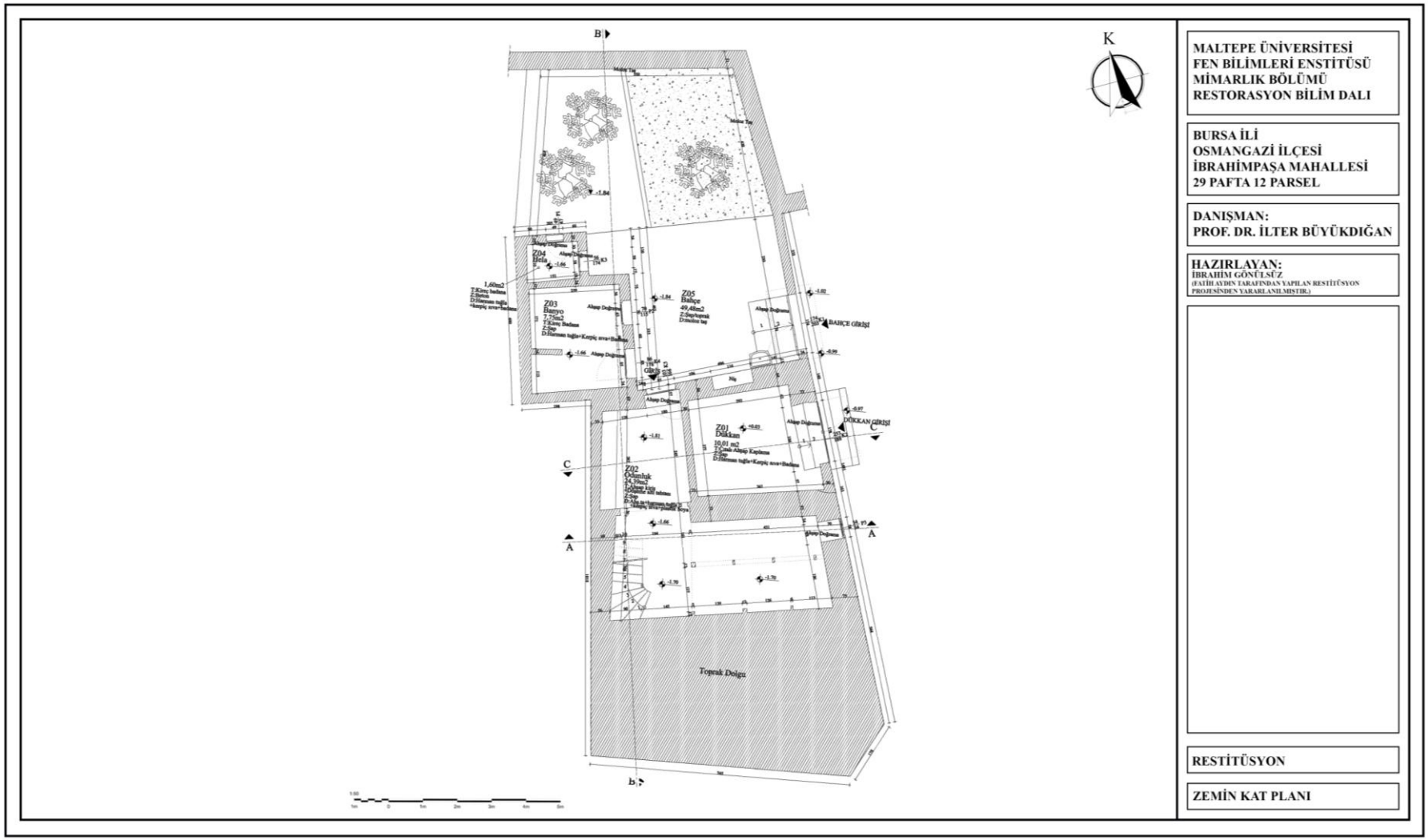

EK 36. Restitüsyon Birinci Kat Planı

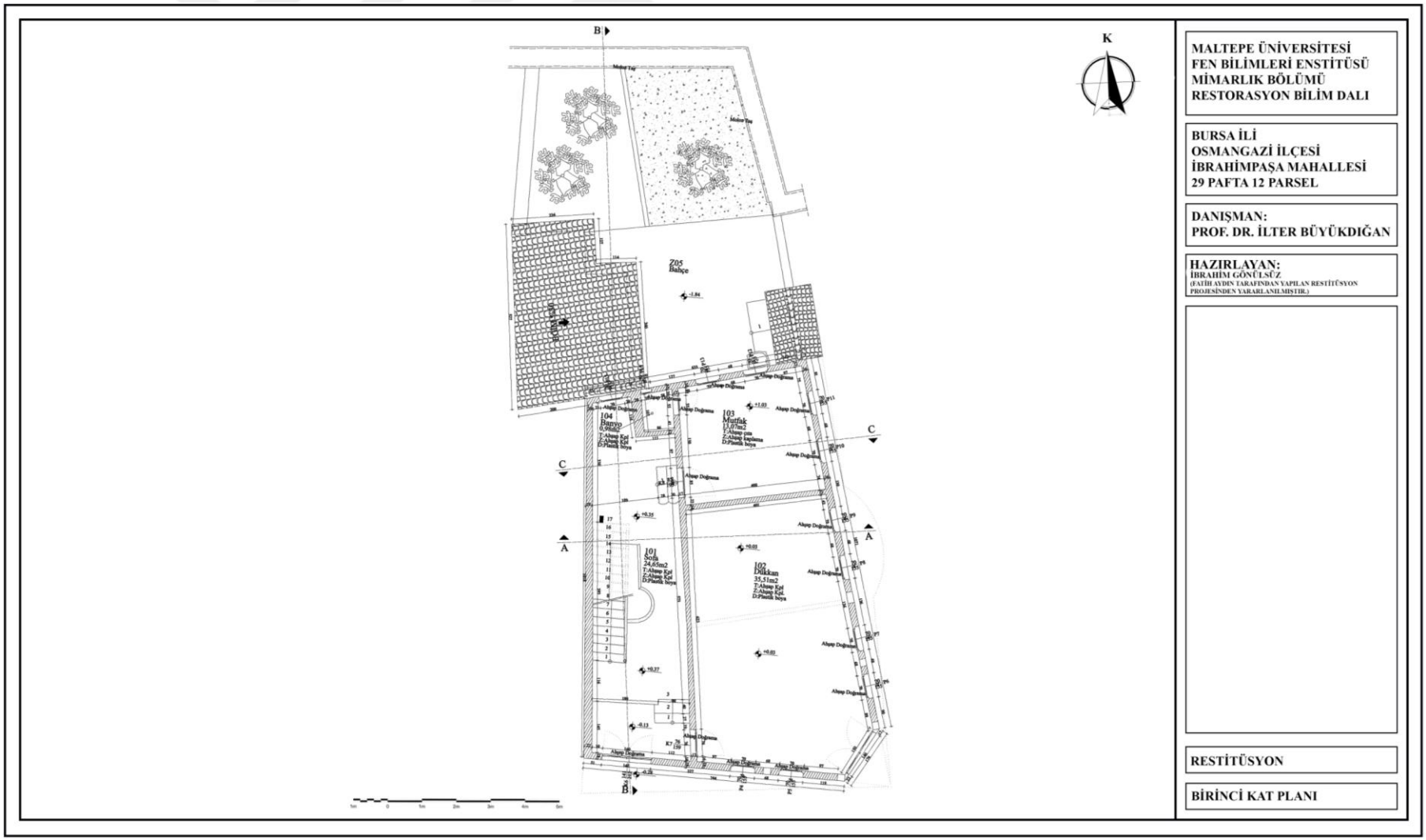

EK 37. Restitüsyon İkinci Kat Planı

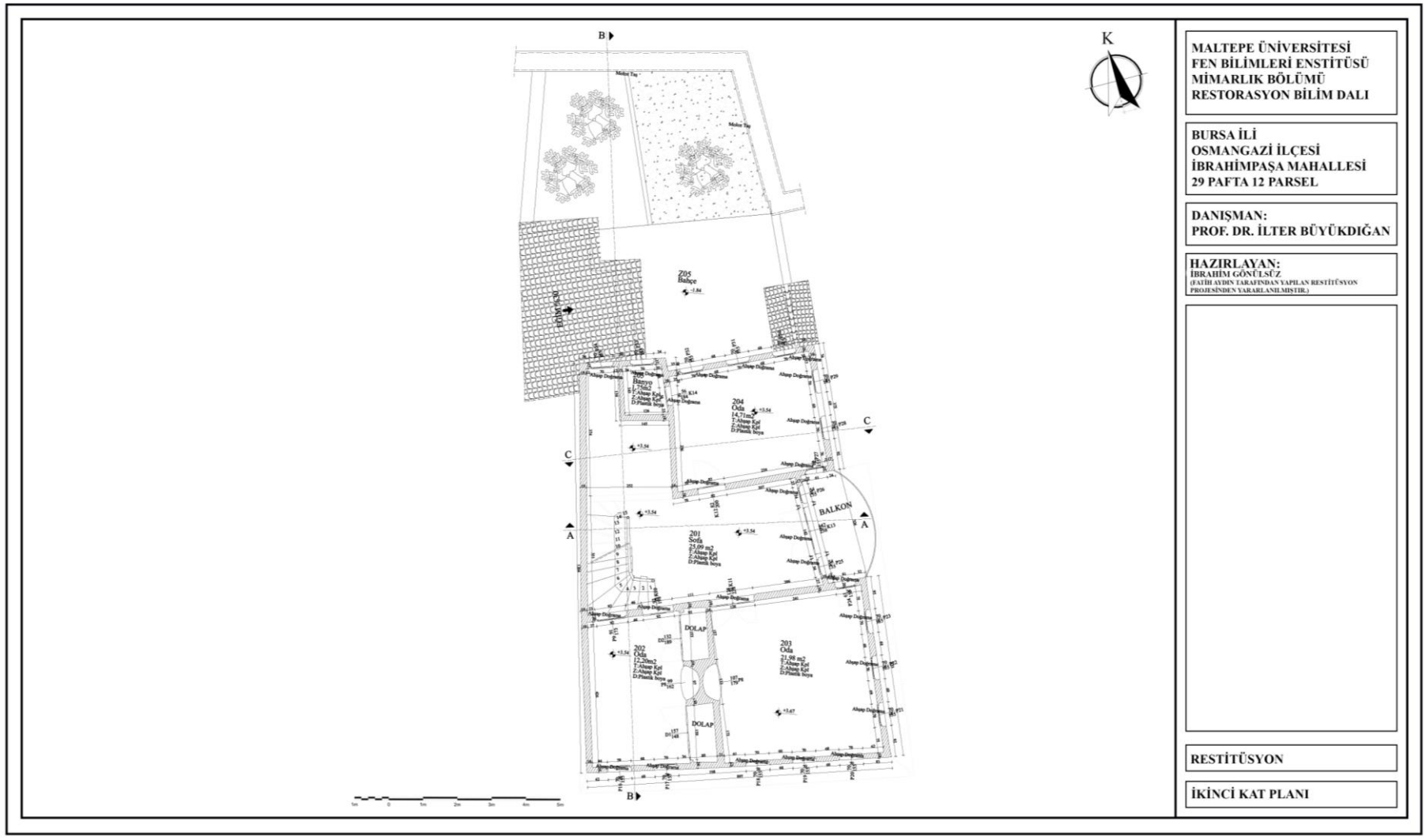

EK 38. Restitüsyon Üçüncü Kat Planı

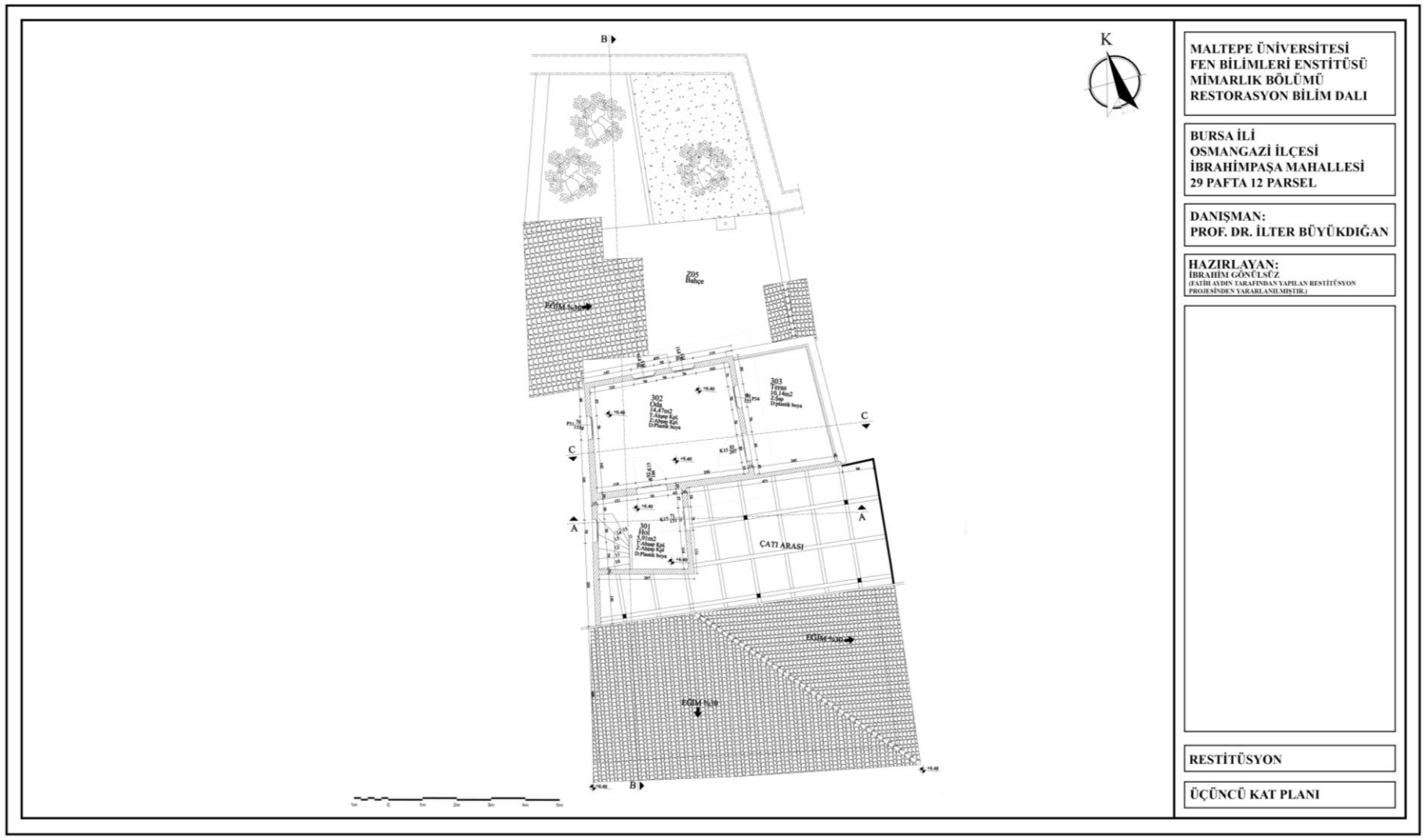

EK 39. Restitüsyon Çatı Örtüsü Planı

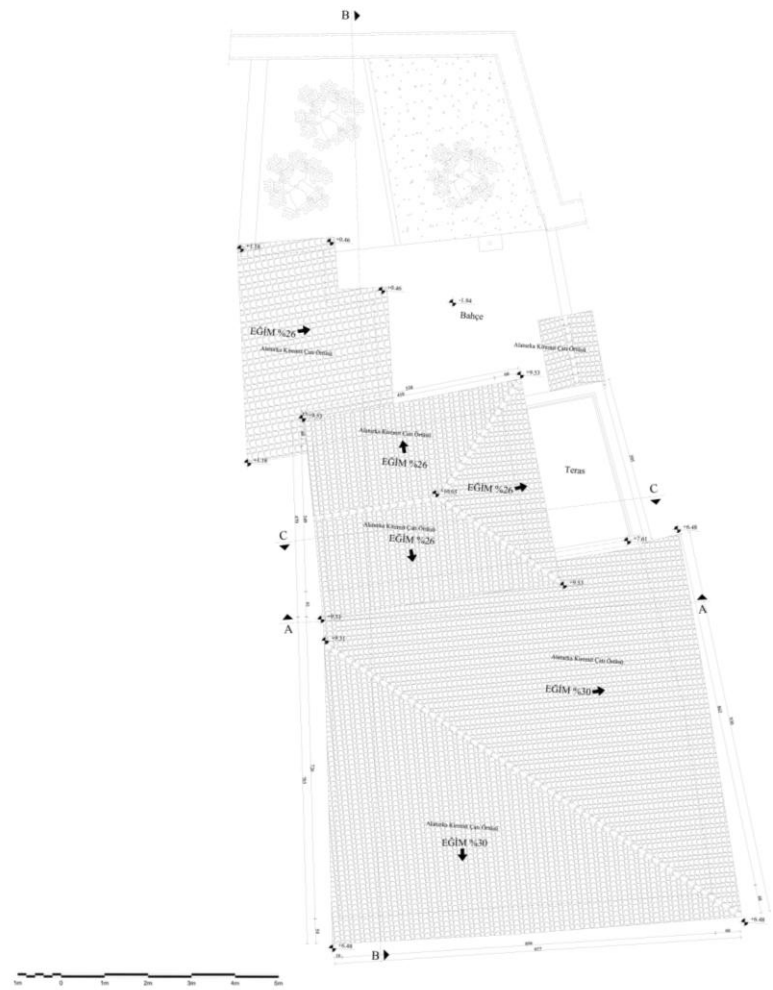

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
RESTORASYON BİLİM DALI

BURSA İLİ
OSMANGAZİ İLÇESİ
İBRAHİMPAŞA MAHALLESİ
29 PAFTA 12 PARSEL

DANIŞMAN:
PROF. DR. İLTER BÜYÜKDIĞAN

HAZIRLAYAN:
İBRAHİM GÖNÜLSÜZ
(FATİH AYDIN TARAFINDAN YAPILAN RESTİTÜSYON PROJESİNDEN YARARLANILMIŞTIR.)

RESTİTÜSYON

ÇATI ÖRTÜSÜ PLANI

EK 40. Restitüsyon Zemin Kat Döşeme Planı

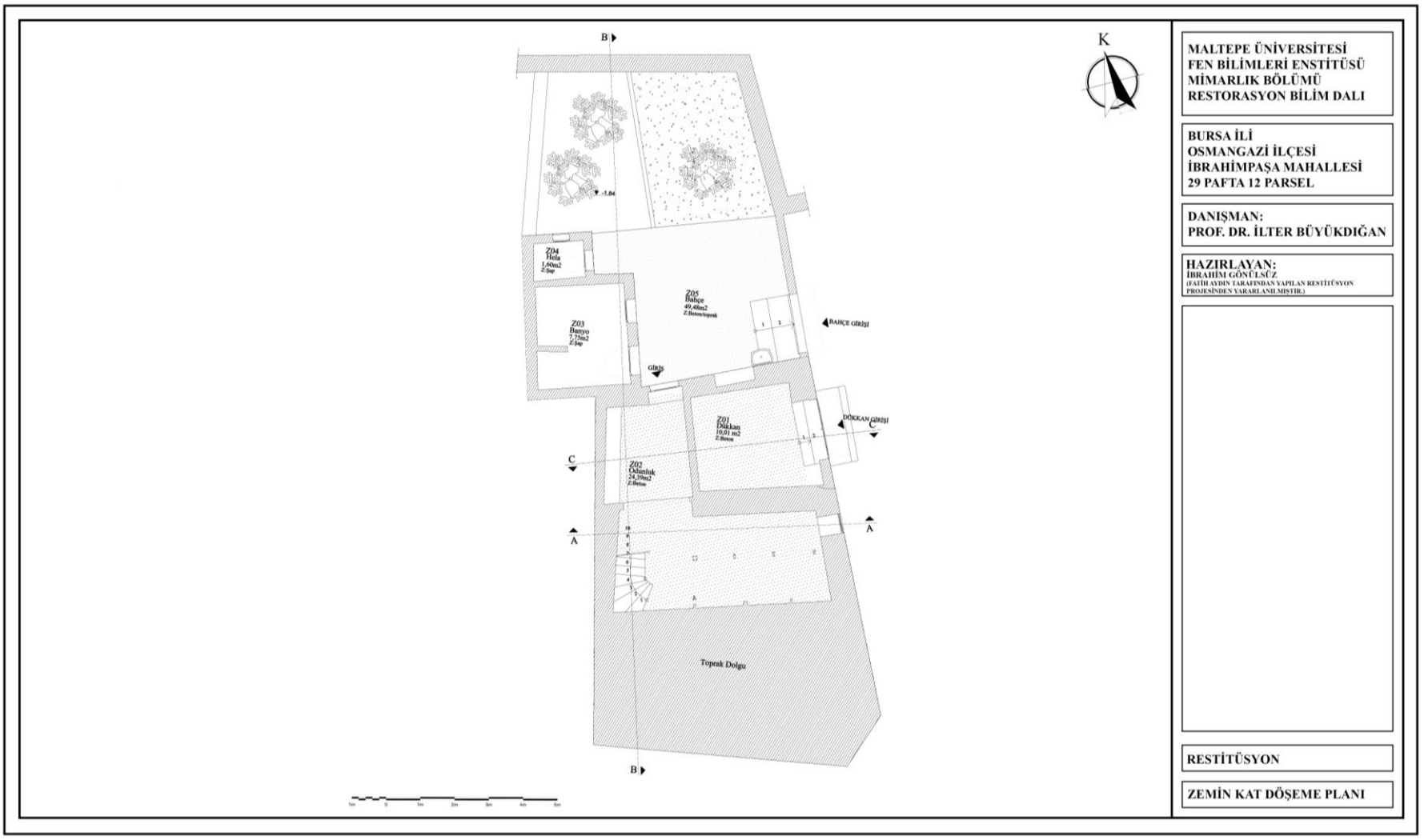

EK 41. Restitüsyon Birinci Kat Döşeme Planı

EK 42. Restitüsyon İkinci Kat Döşeme Planı

EK 43. Restitüsyon Üçüncü Kat Döşeme Planı

EK 44. Restitüsyon Zemin Kat Tavan Planı

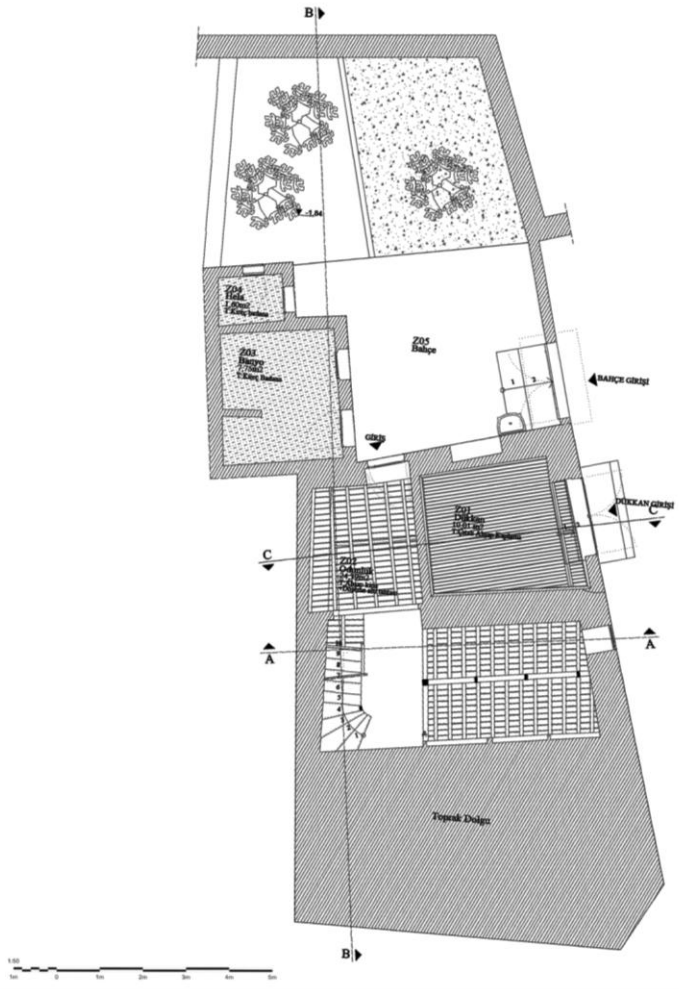

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
RESTORASYON BİLİM DALI

BURSA İLİ
OSMANGAZİ İLÇESİ
İBRAHİMPAŞA MAHALLESİ
29 PAFTA 12 PARSEL

DANIŞMAN:
PROF. DR. İLTER BÜYÜKDIĞAN

HAZIRLAYAN:
İBRAHİM GÖNÜLSÜZ
(FATİH AYDIN TARAFINDAN YAPILAN RESTİTÜSYON PROJESİNDEN YARARLANILMIŞTIR.)

RESTİTÜSYON

ZEMİN KAT TAVAN PLANI

EK 45. Restitüsyon Birinci Kat Tavan Planı

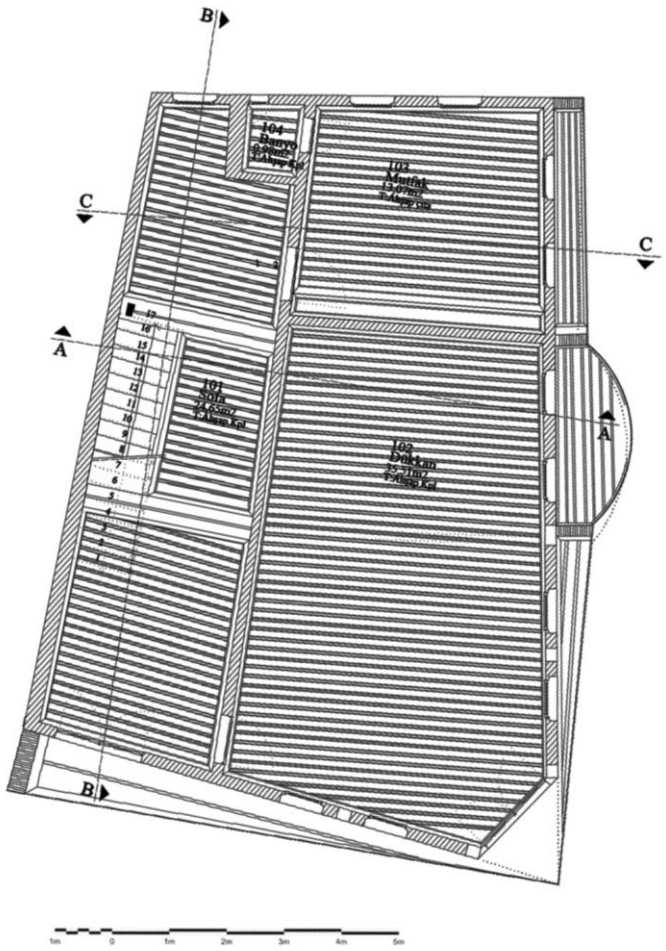

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
RESTORASYON BİLİM DALI

BURSA İLİ
OSMANGAZİ İLÇESİ
İBRAHİMPAŞA MAHALLESİ
29 PAFTA 12 PARSEL

DANIŞMAN:
PROF. DR. İLTER BÜYÜKDIĞAN

HAZIRLAYAN:
İBRAHİM GÖNÜLSÜZ
(FATİH AYDIN TARAFINDAN YAPILAN RESTİTÜSYON PROJESİNDEN YARARLANILMIŞTIR.)

RESTİTÜSYON

BİRİNCİ KAT TAVAN PLANI

EK 46. Restitüsyon İkinci Kat Tavan Planı

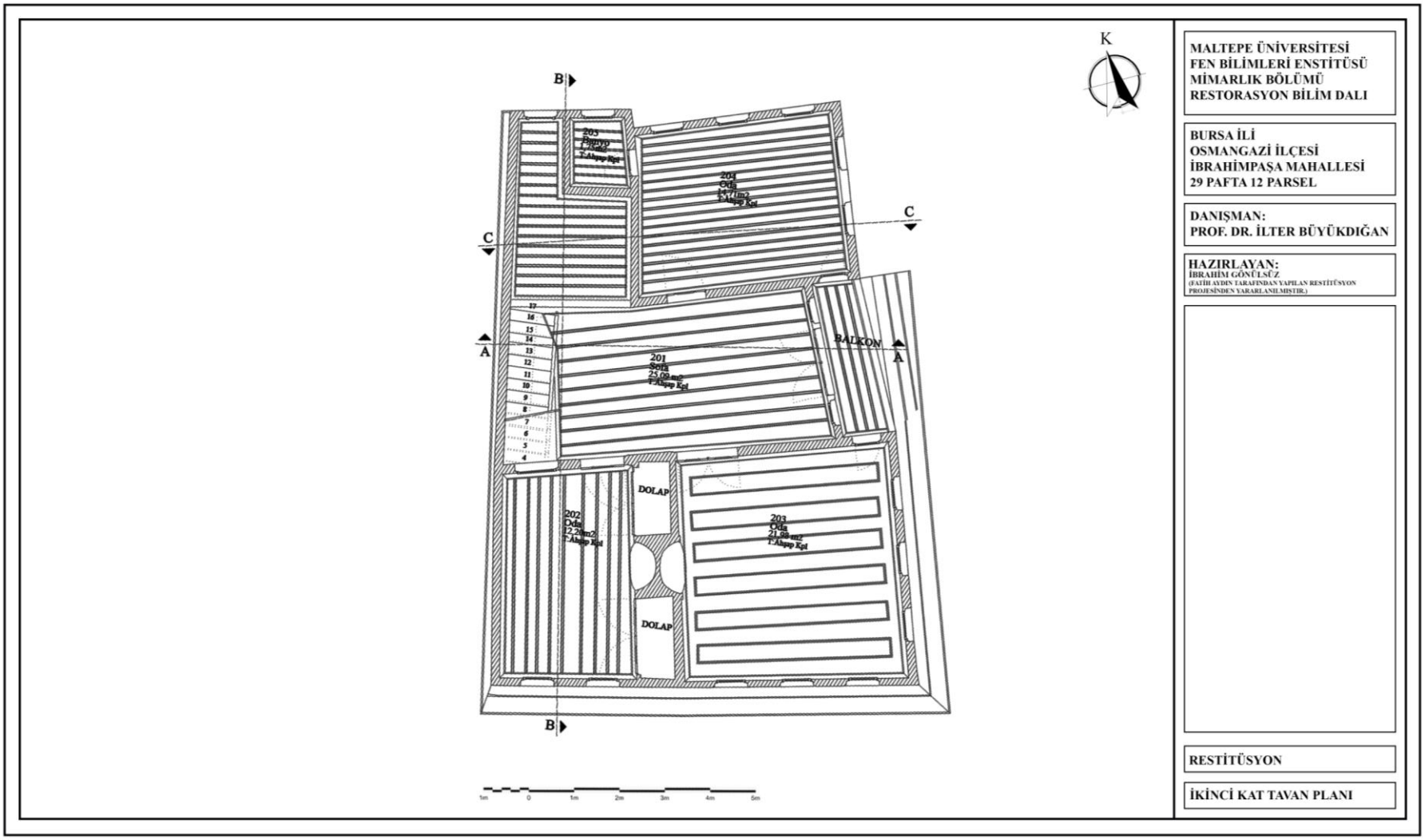

EK 47. Restitüsyon Üçüncü Kat Tavan Planı

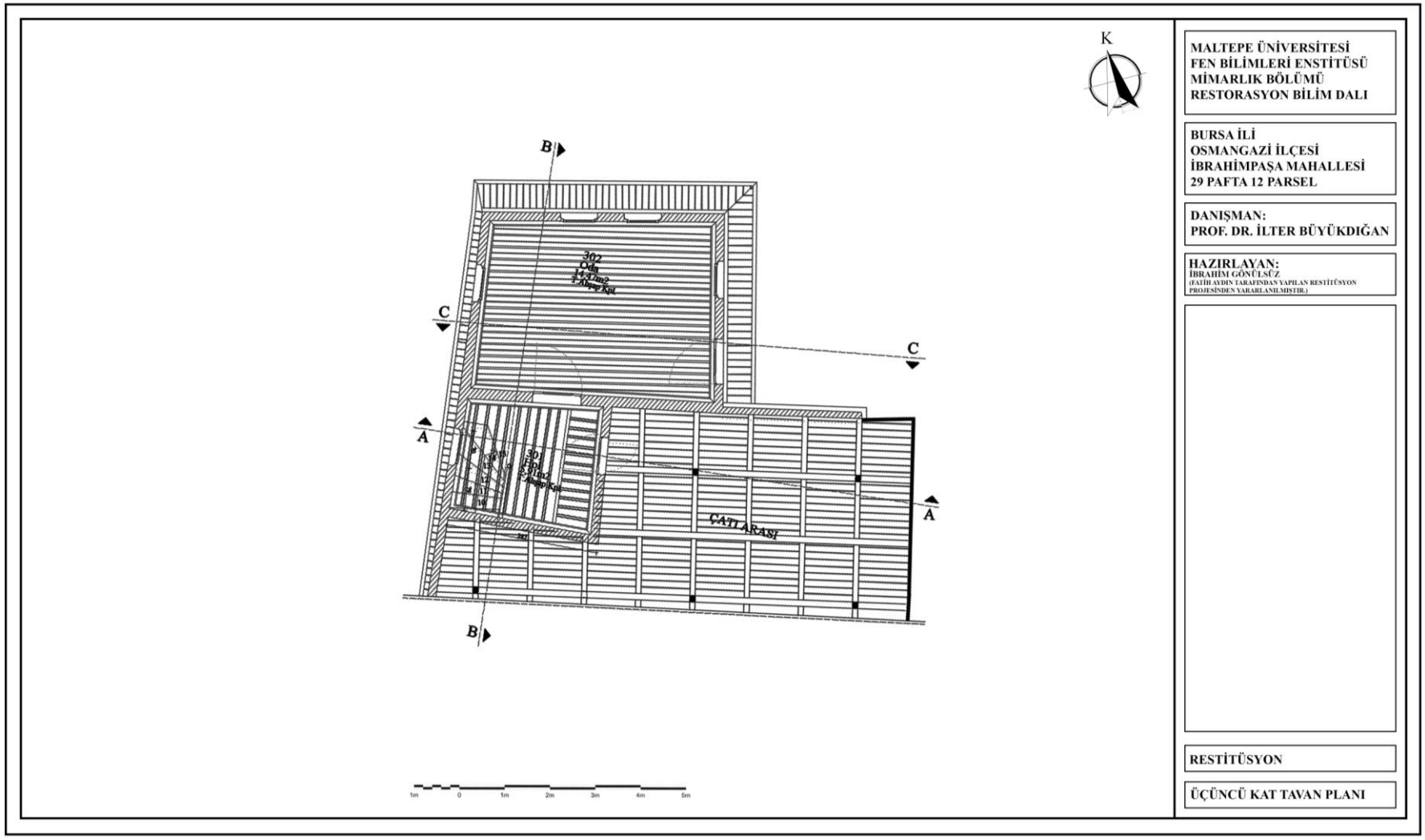

EK 48. Restitüsyon Kuzey Cephe

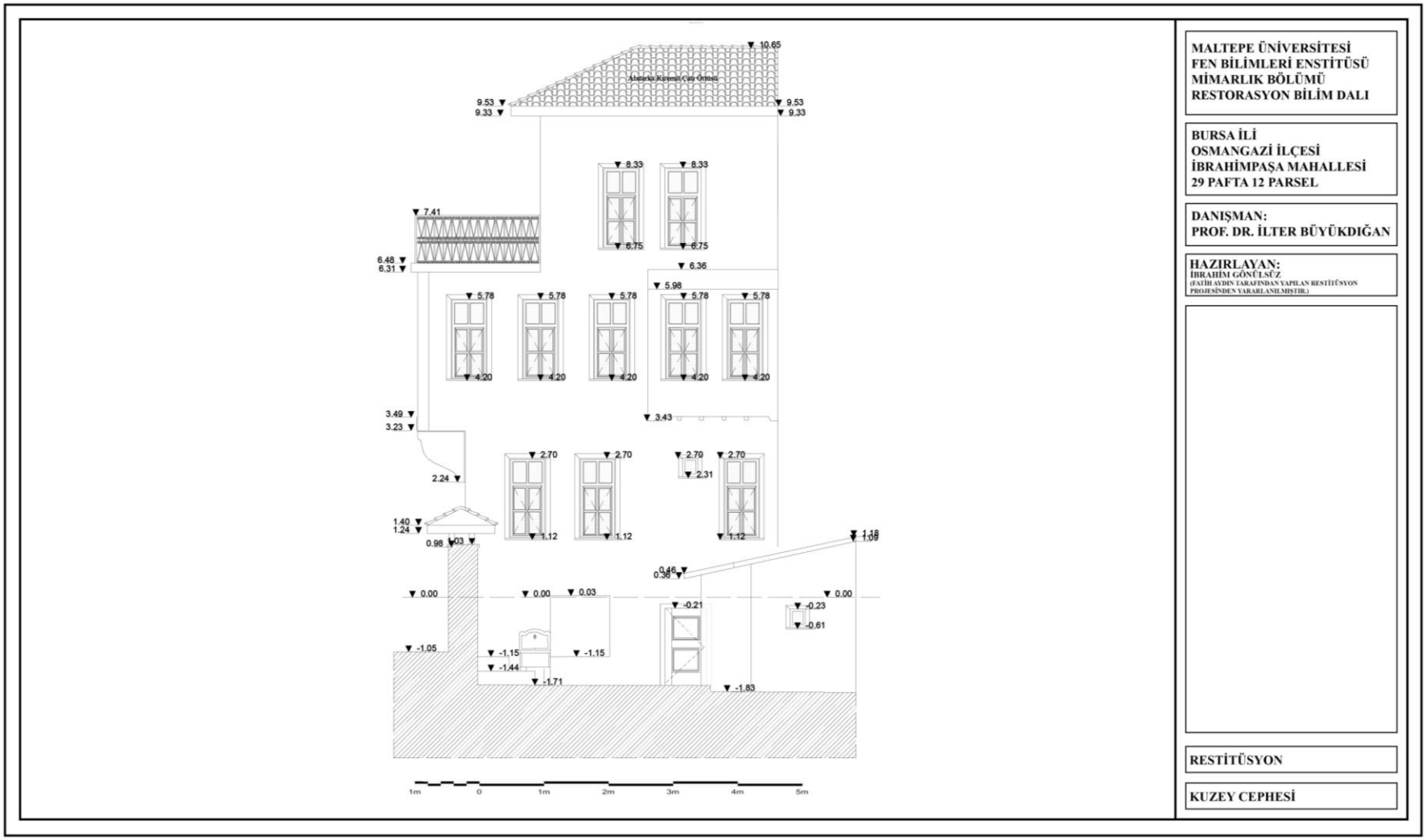

EK 49. Restitüsyon Güney Cephe

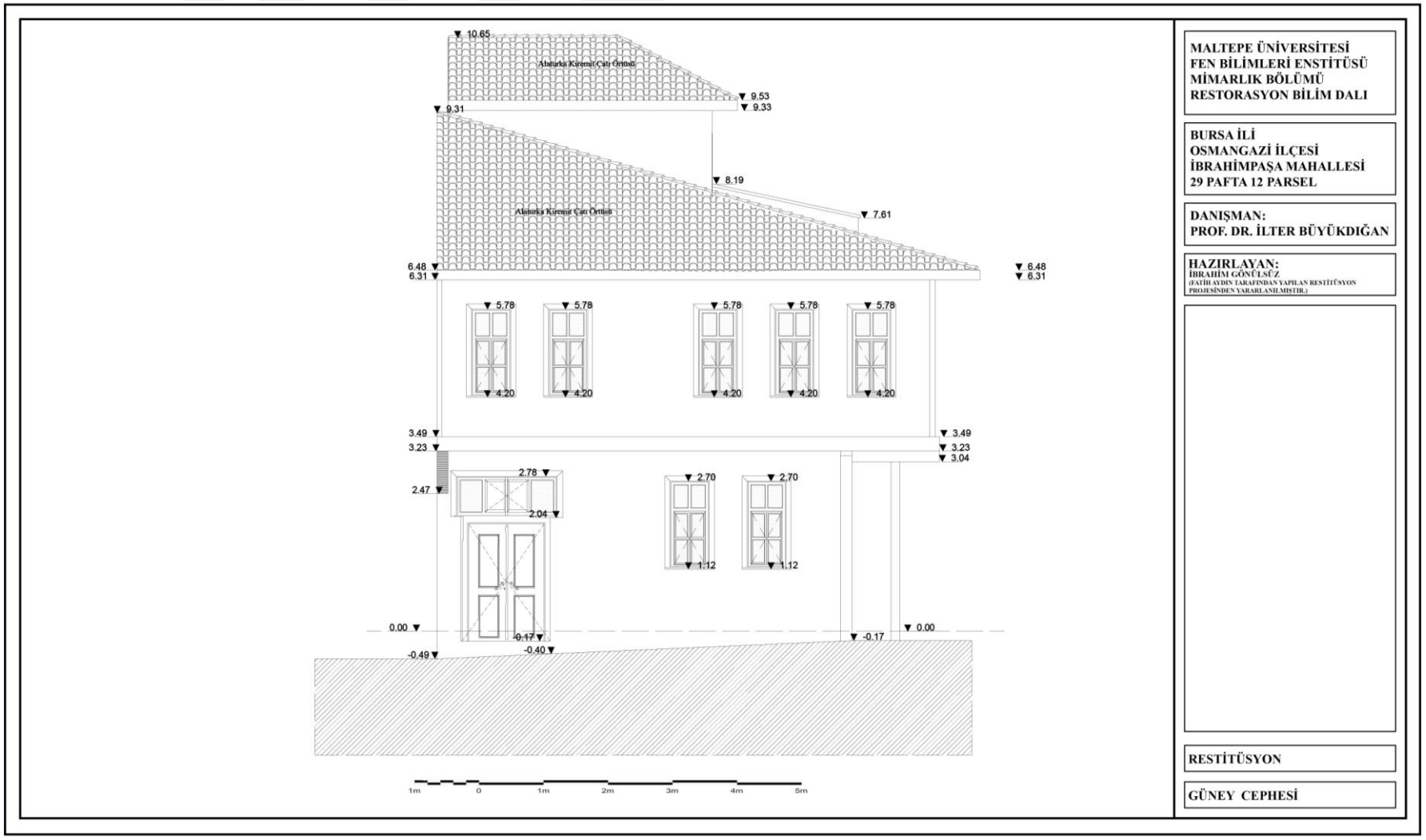

EK 50. Restitüsyon Batı Cephe

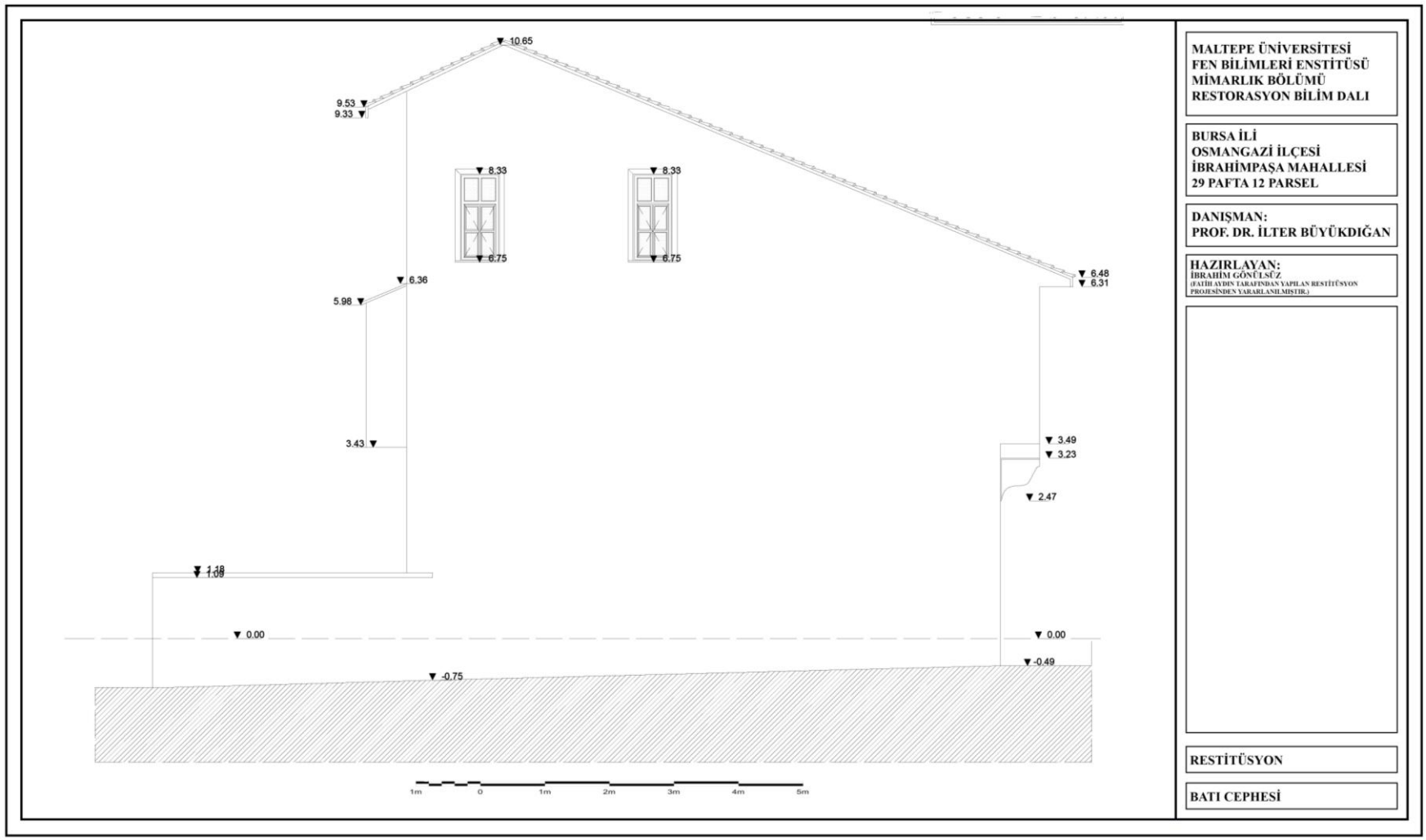

EK 51. Restitüsyon Doğu Cephe

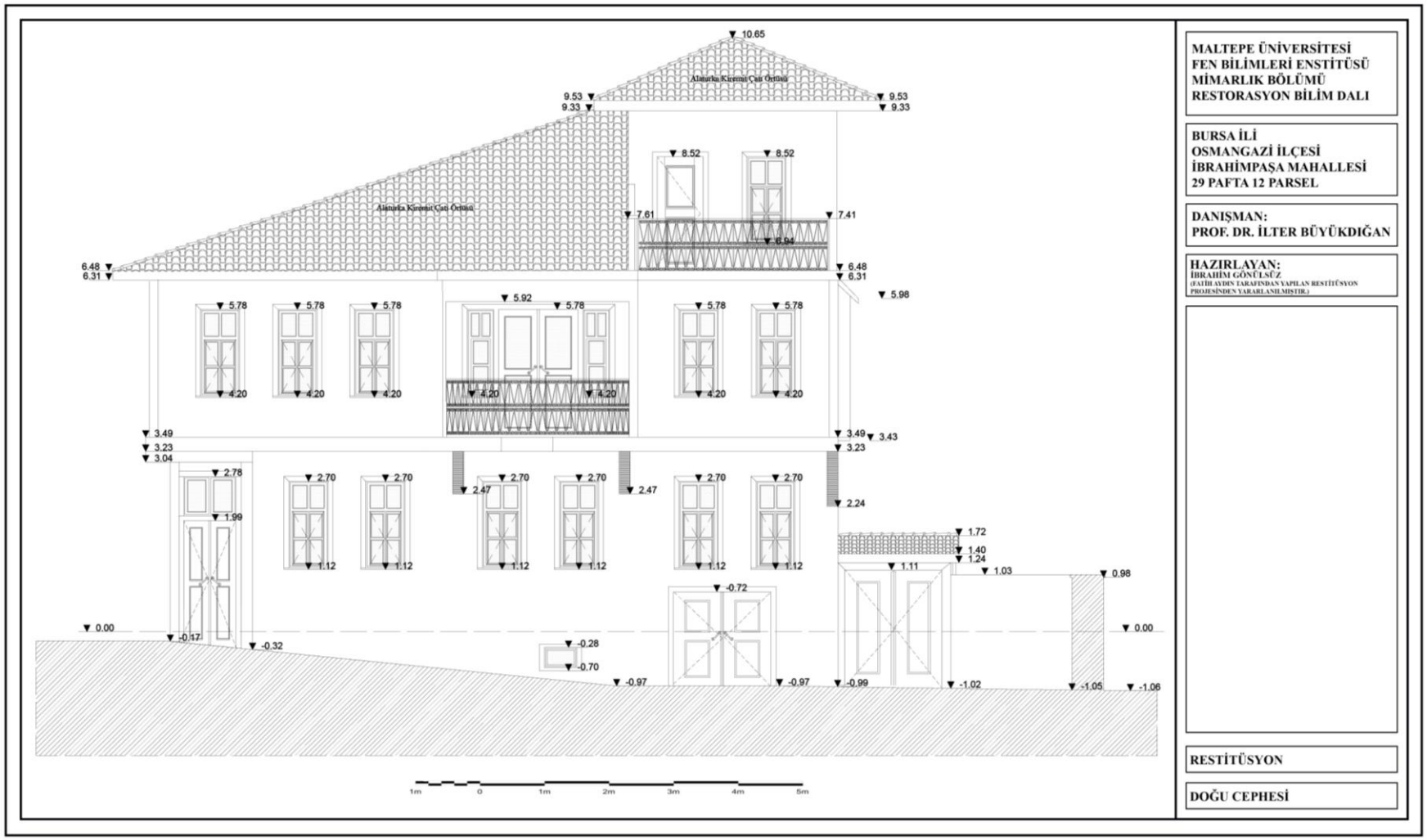

EK 52. Restitüsyon A-A Kesiti

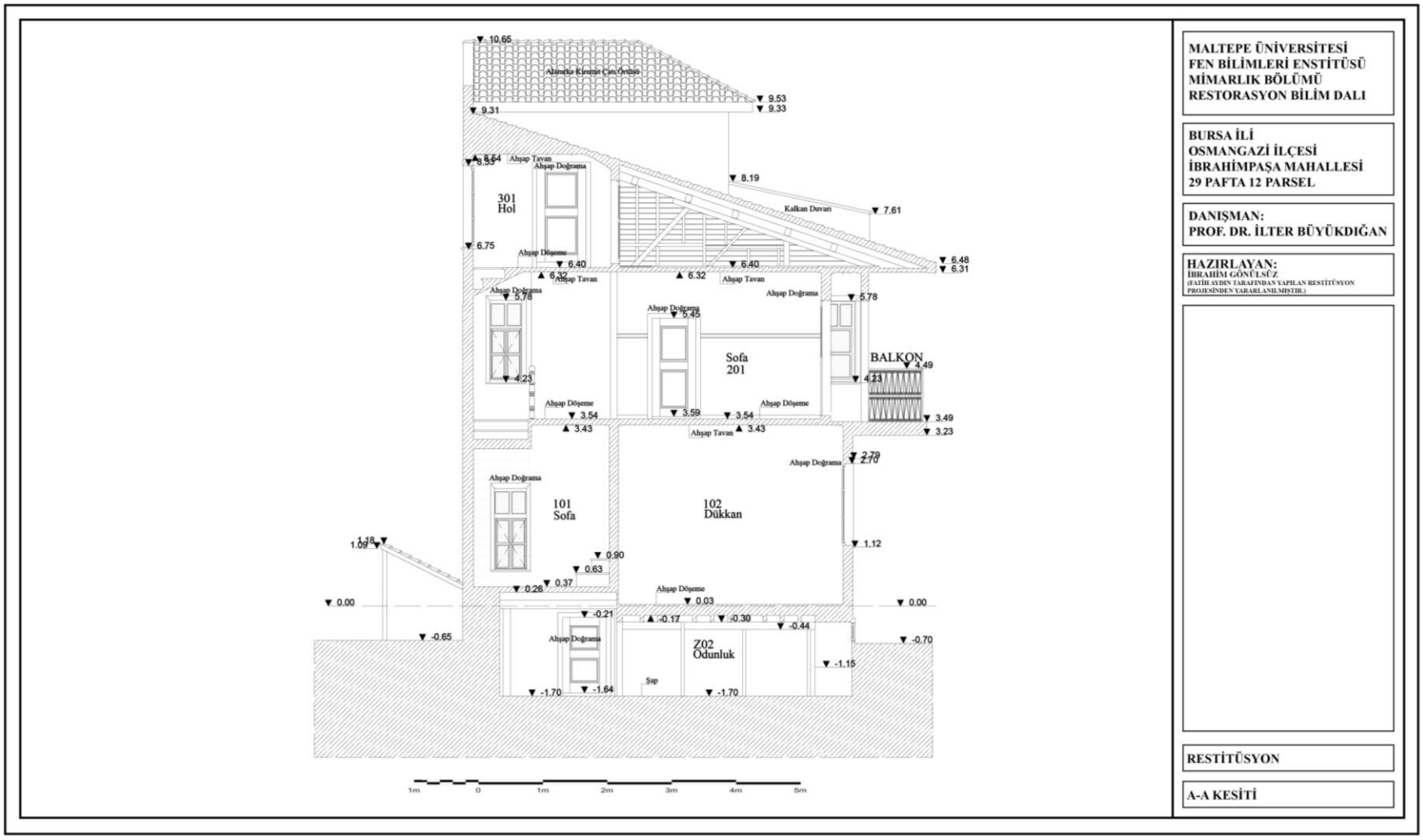

EK 53. Restitüsyon B-B Kesiti

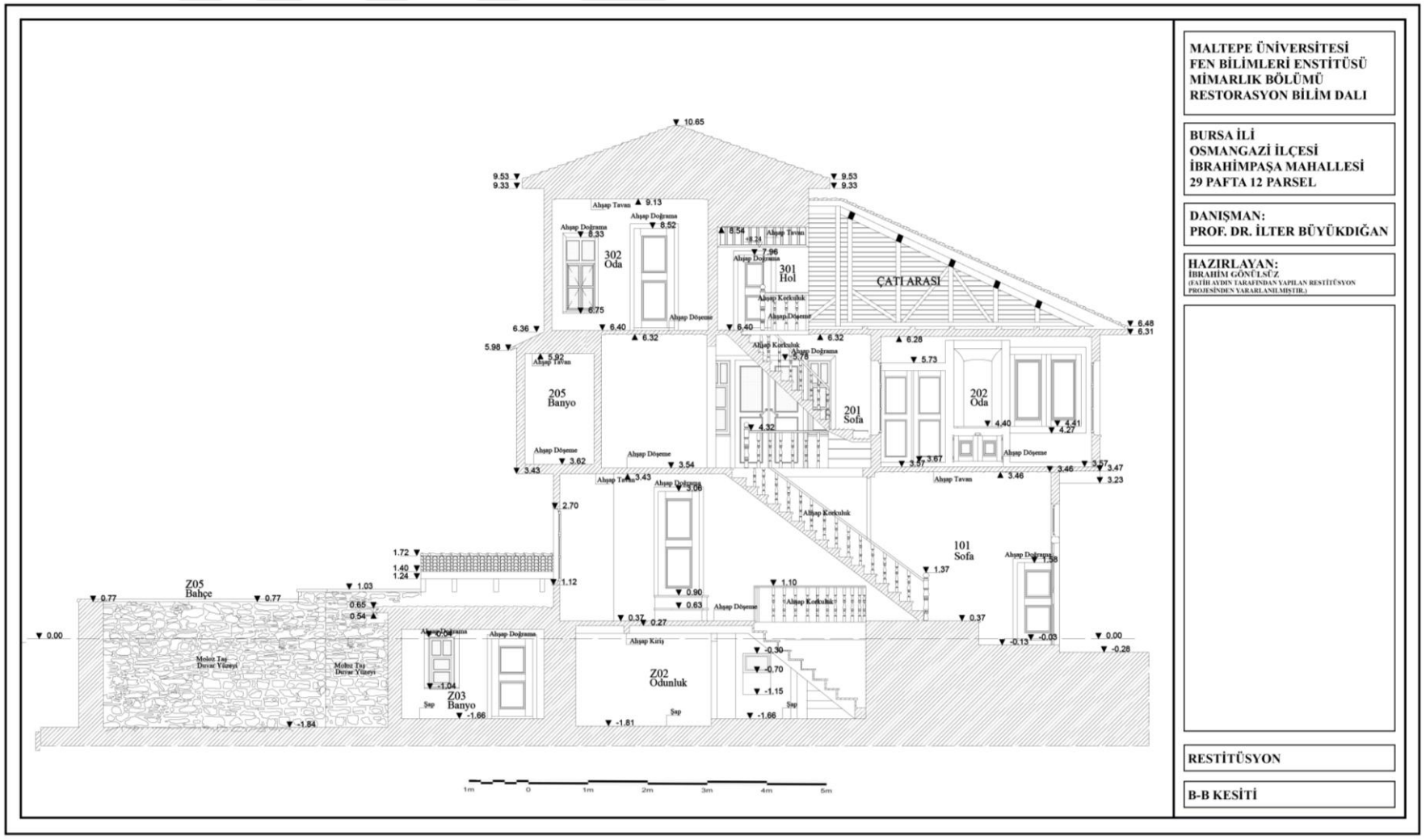

EK 54. Restitüsyon C-C Kesiti

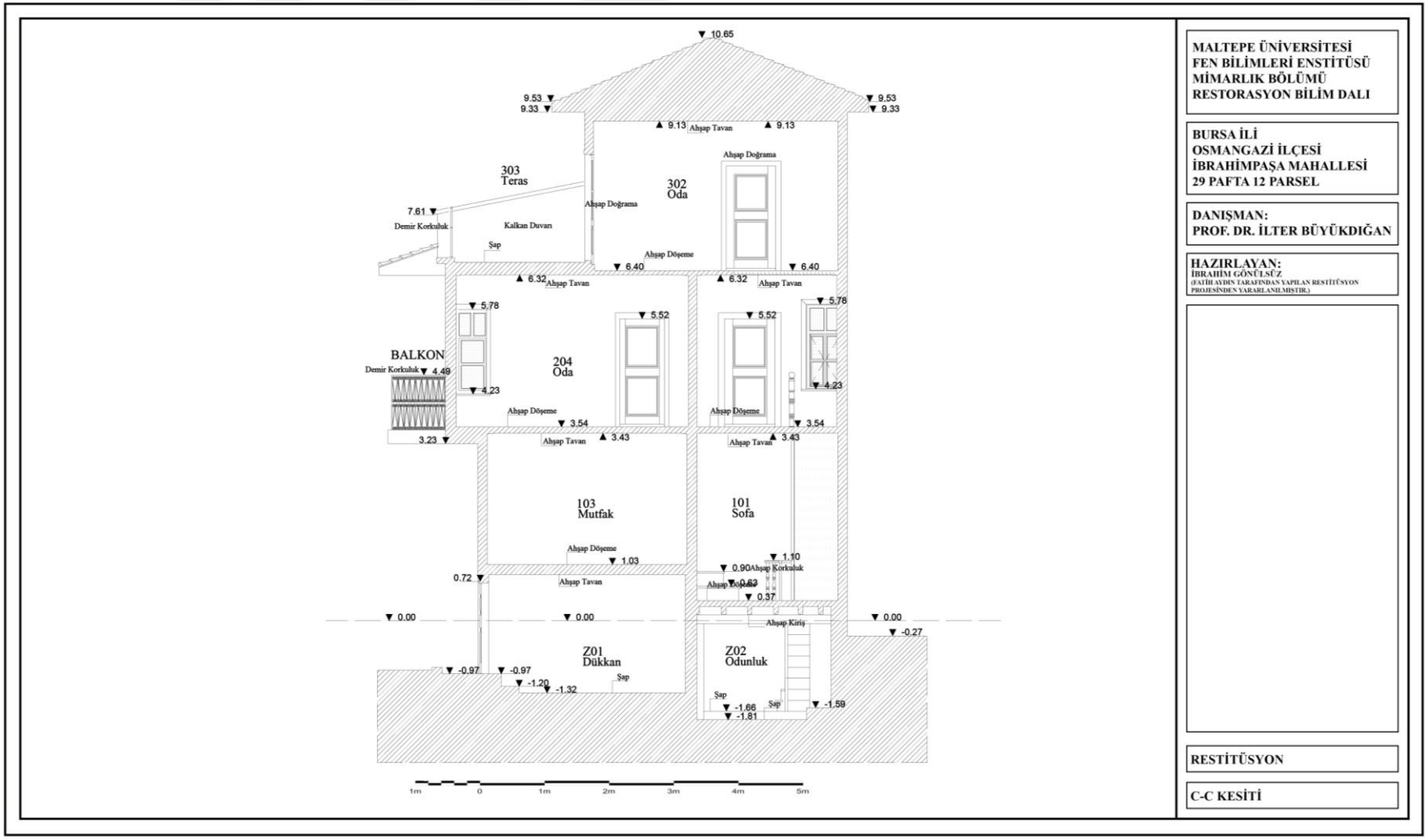

EK 55. Restorasyon Zemin Kat Planı

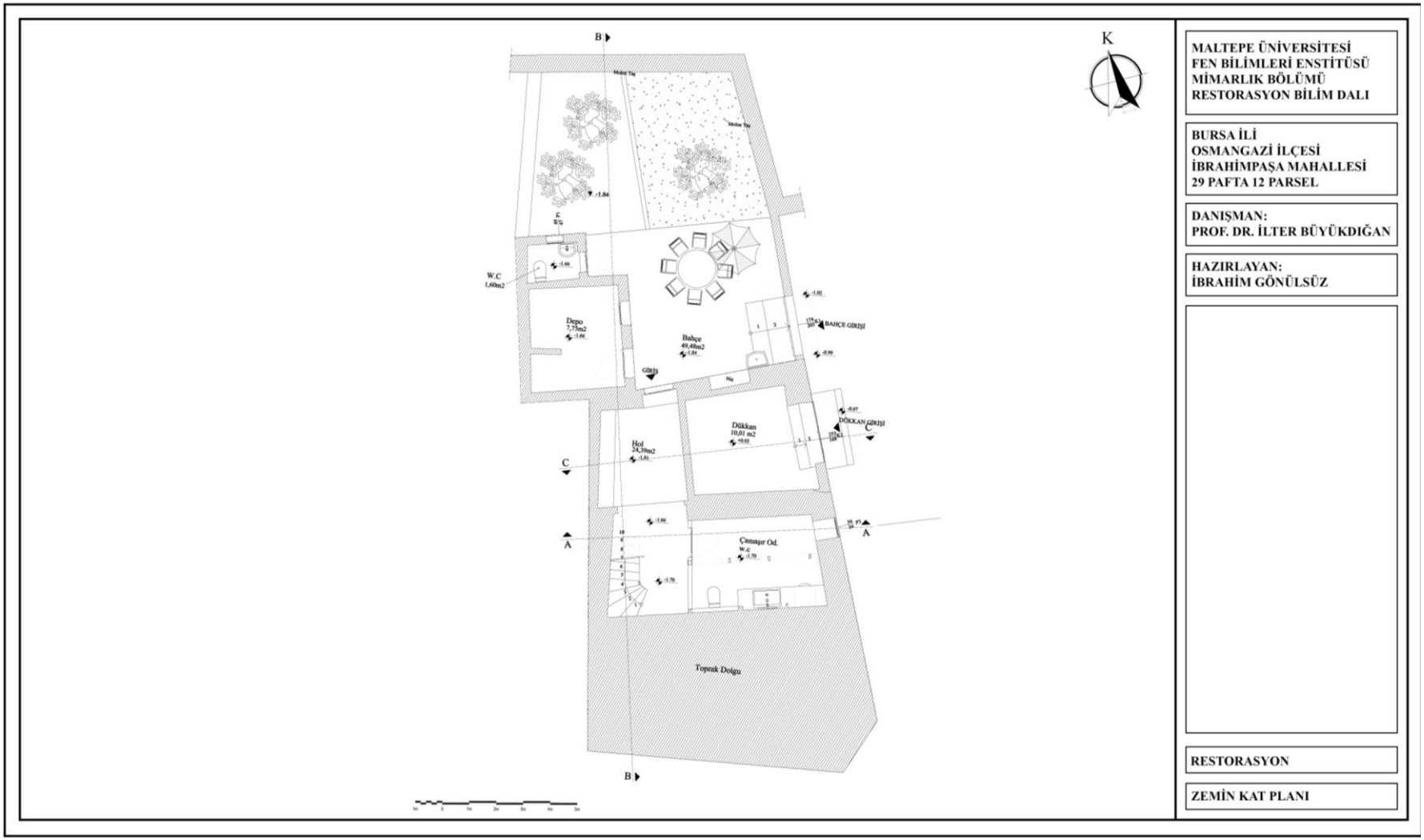

EK 56. Restorasyon Birinci Kat Planı

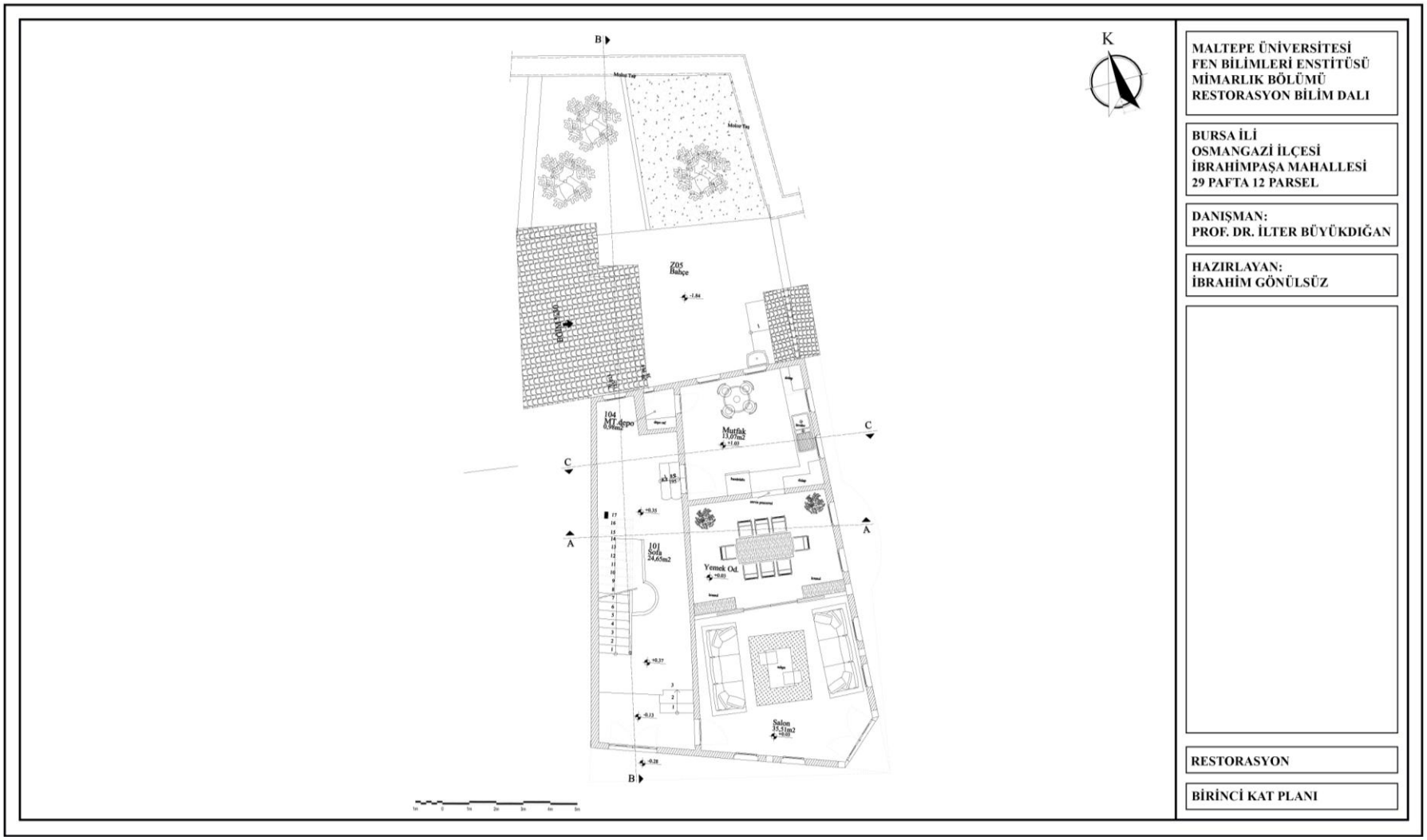

EK 57. Restorasyon İkinci Kat Planı

EK 58. Restorasyon Üçüncü Kat Planı

EK 59. Restorasyon Çatı Planı

EK 60. Restorasyon Zemin Kat Döşeme Planı

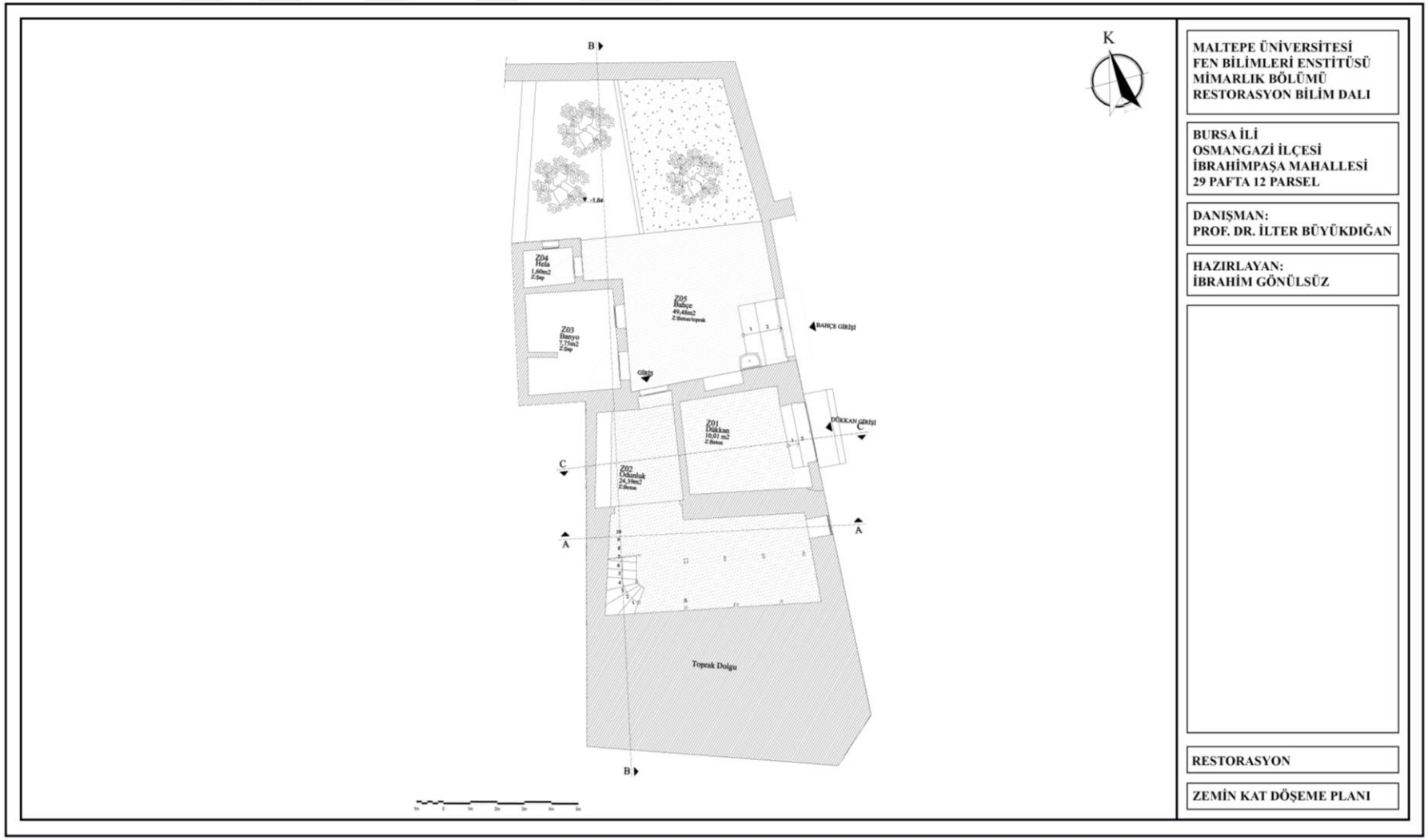

EK 61. Restorasyon Birinci Kat Döşeme Planı

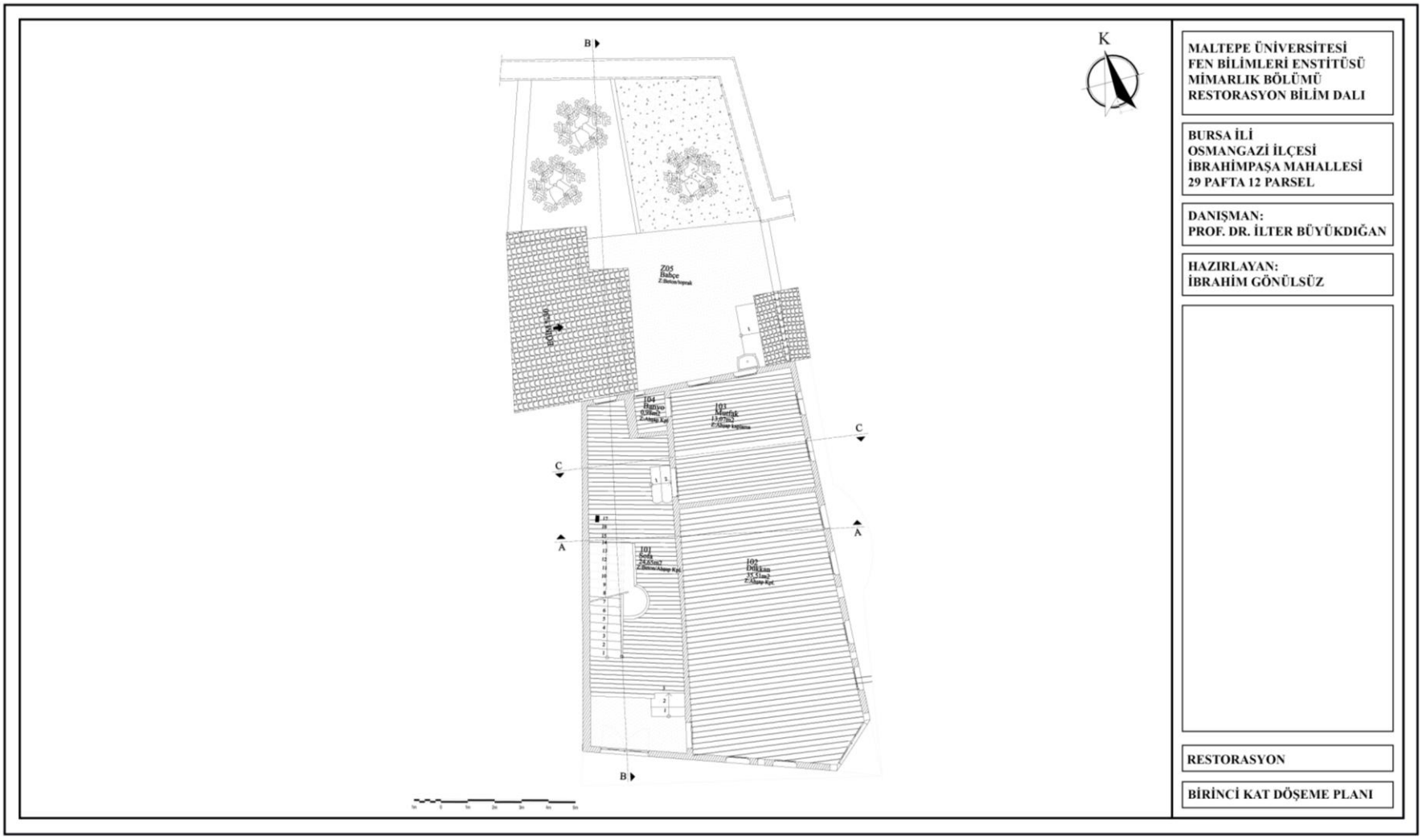

EK 62. Restorasyon İkinci Kat Döşeme Planı

EK 63. Restorasyon Üçüncü Kat Döşeme Planı

EK 64. Restorasyon Zemin Kat Tavan Planı

EK 65. Restorasyon Birinci Kat Tavan Planı

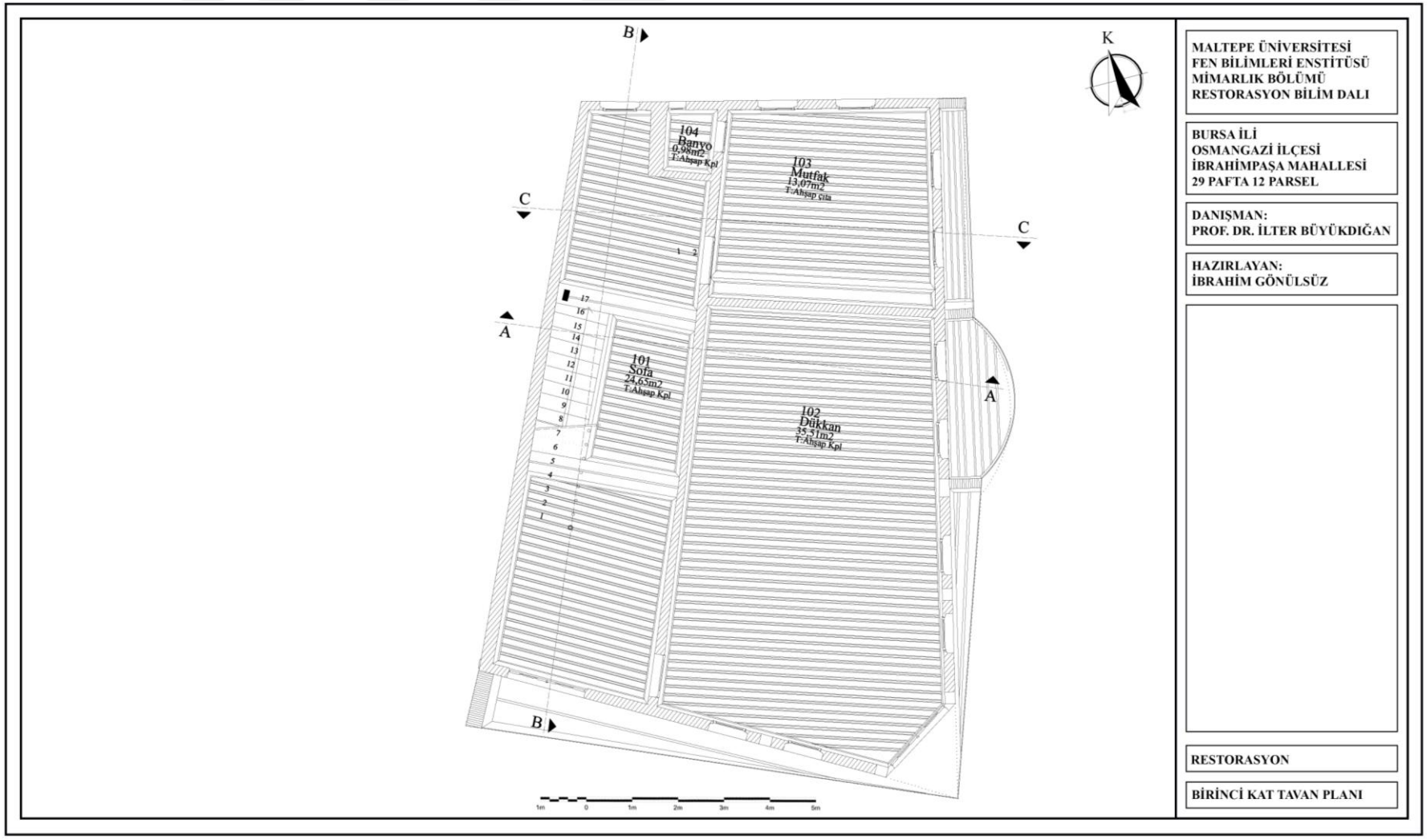

EK 66. Restorasyon İkinci Kat Tavan Planı

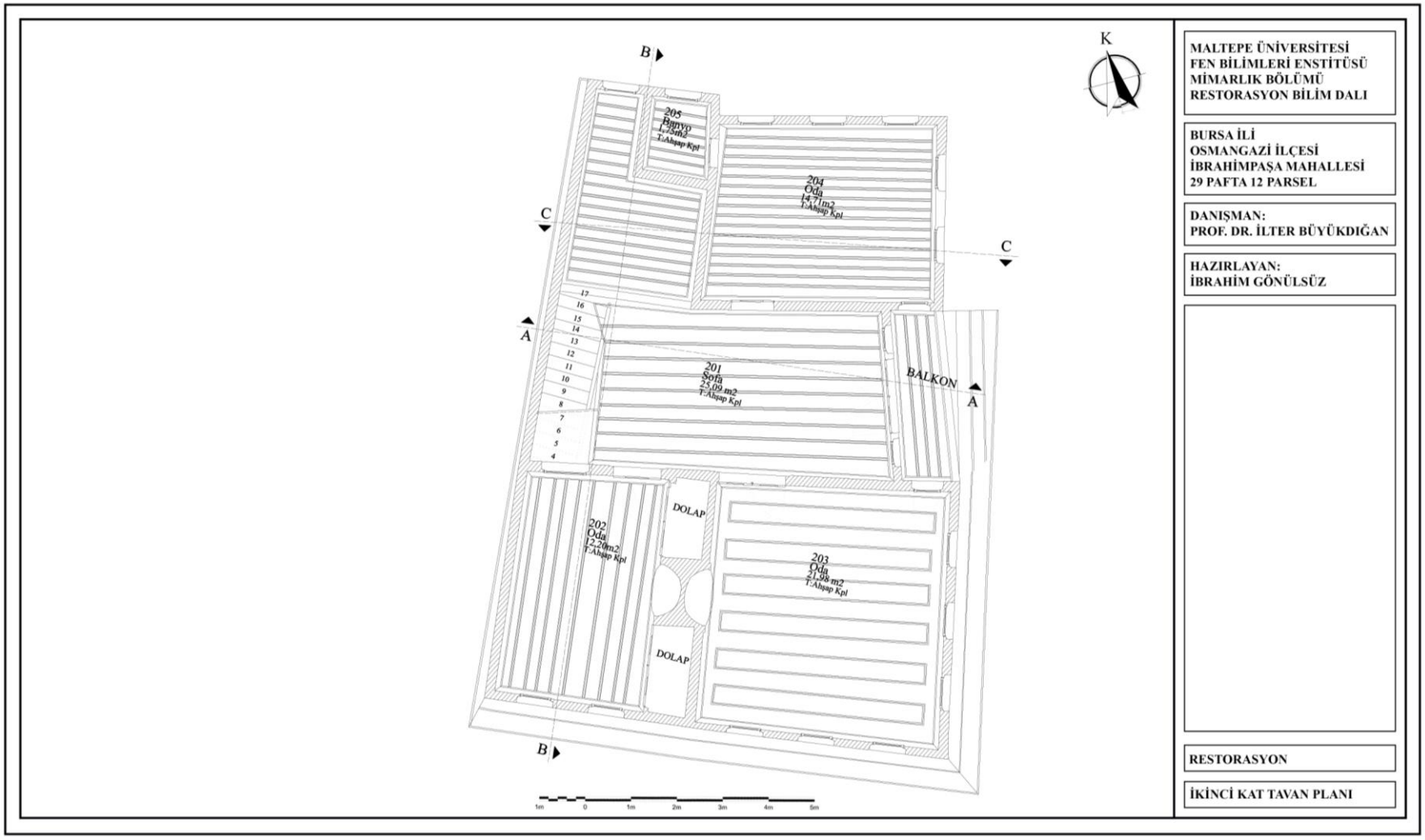

EK 67. Restorasyon Üçüncü Kat Tavan Planı

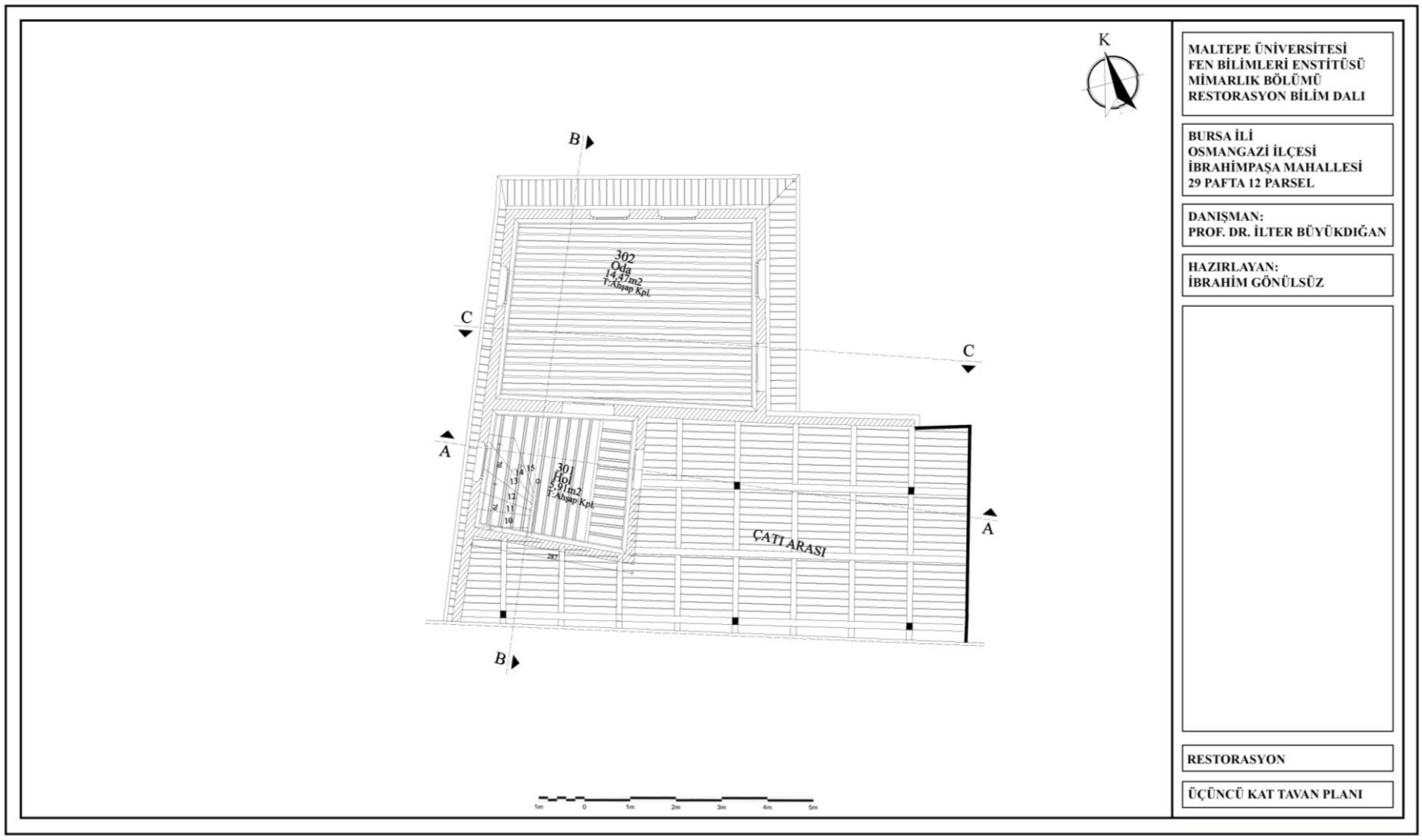

EK 58. Restorasyon Kuzey Cephe

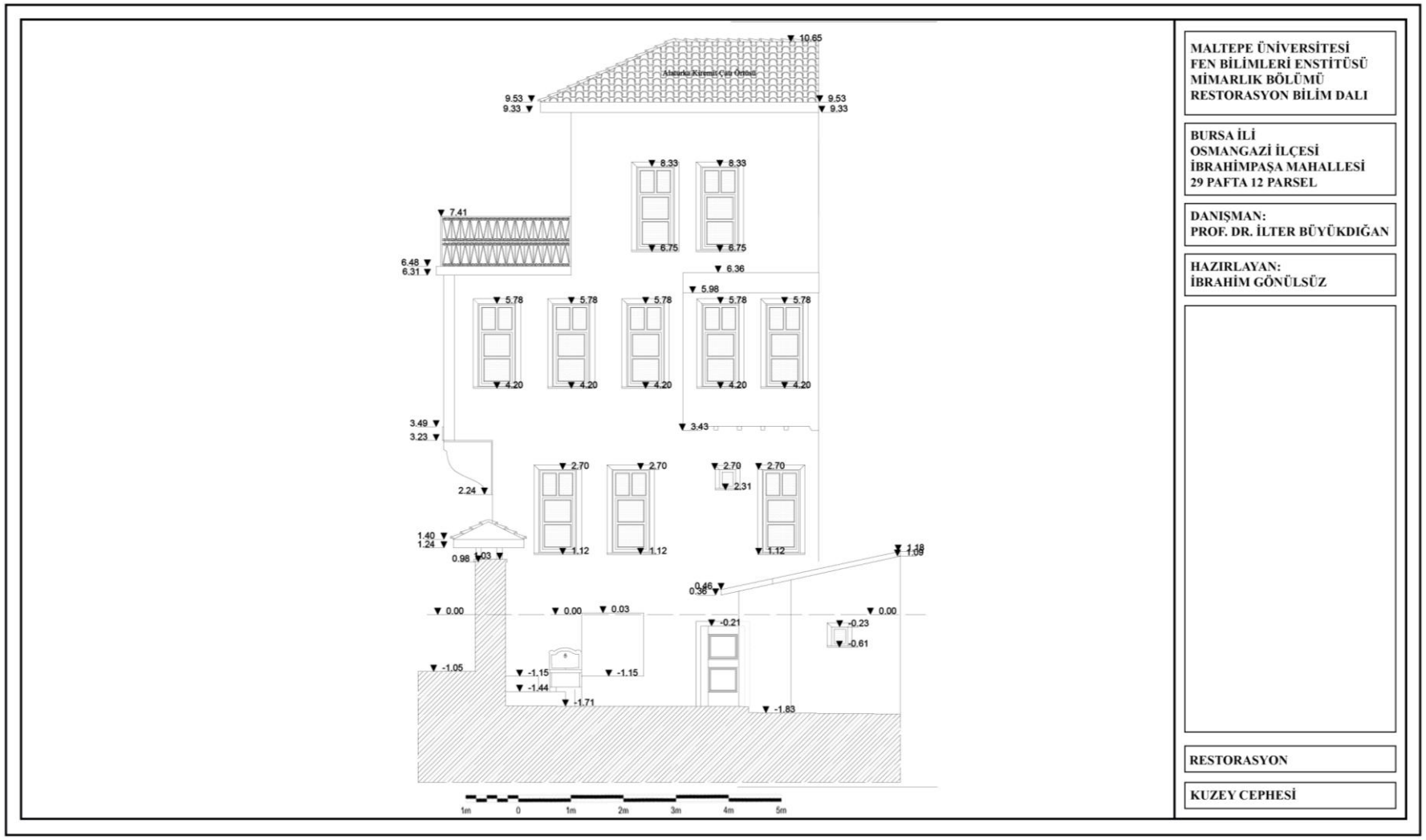

EK 69. Restorasyon Güney Cephe

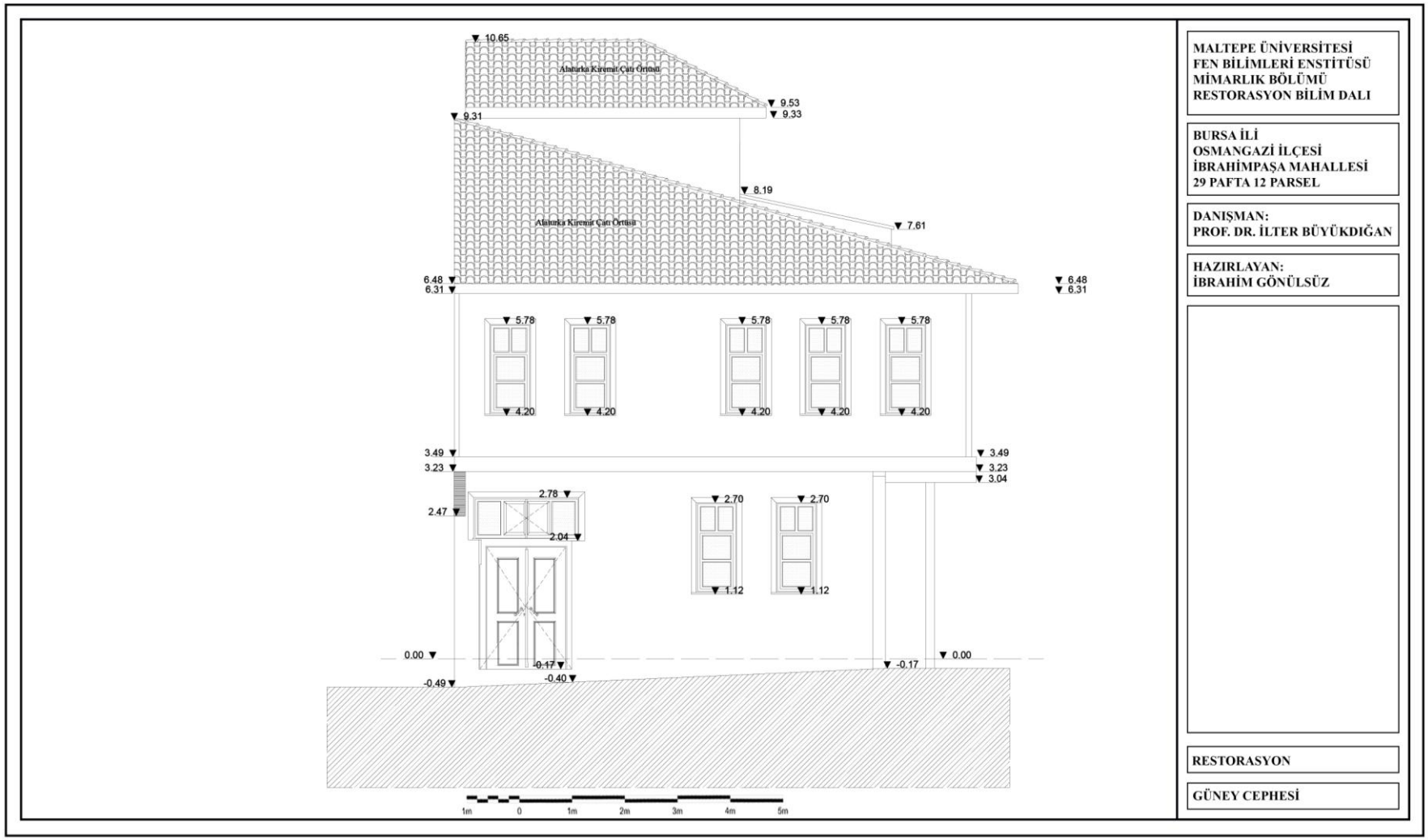

EK 70. Restorasyon Batı Cephesi

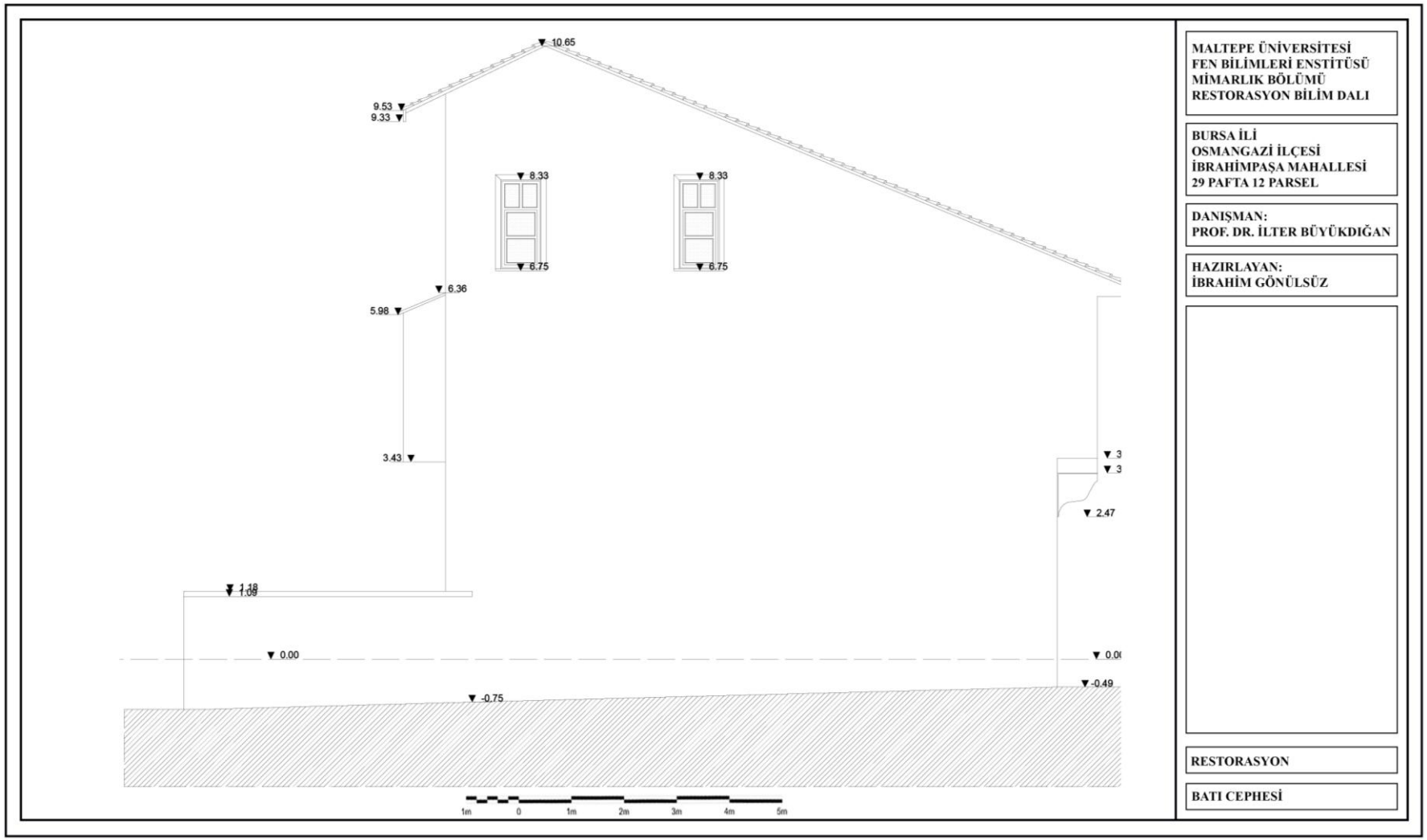

EK 71. Restorasyon Doğu Cephesi

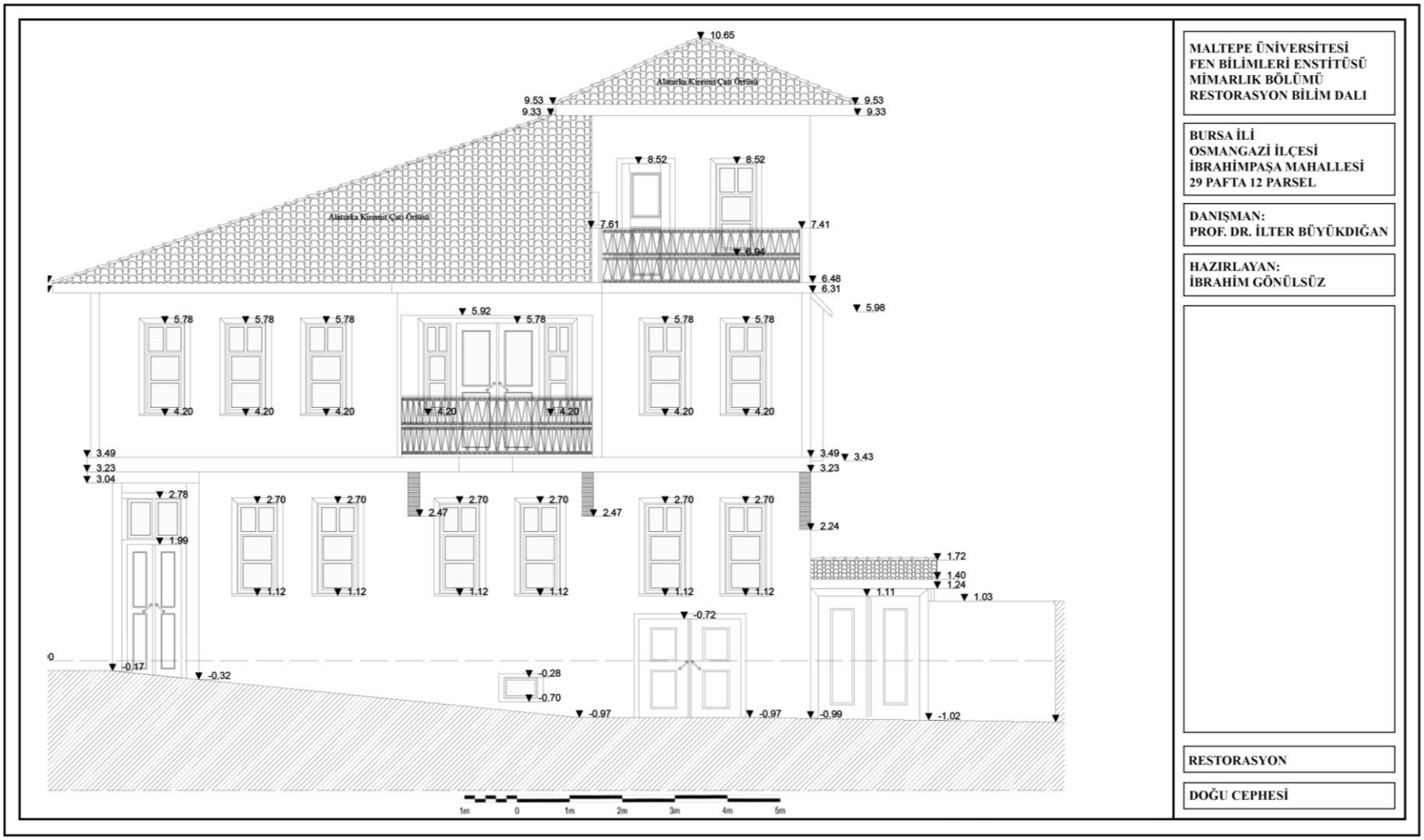

EK 72. Restorasyon A-A Kesiti

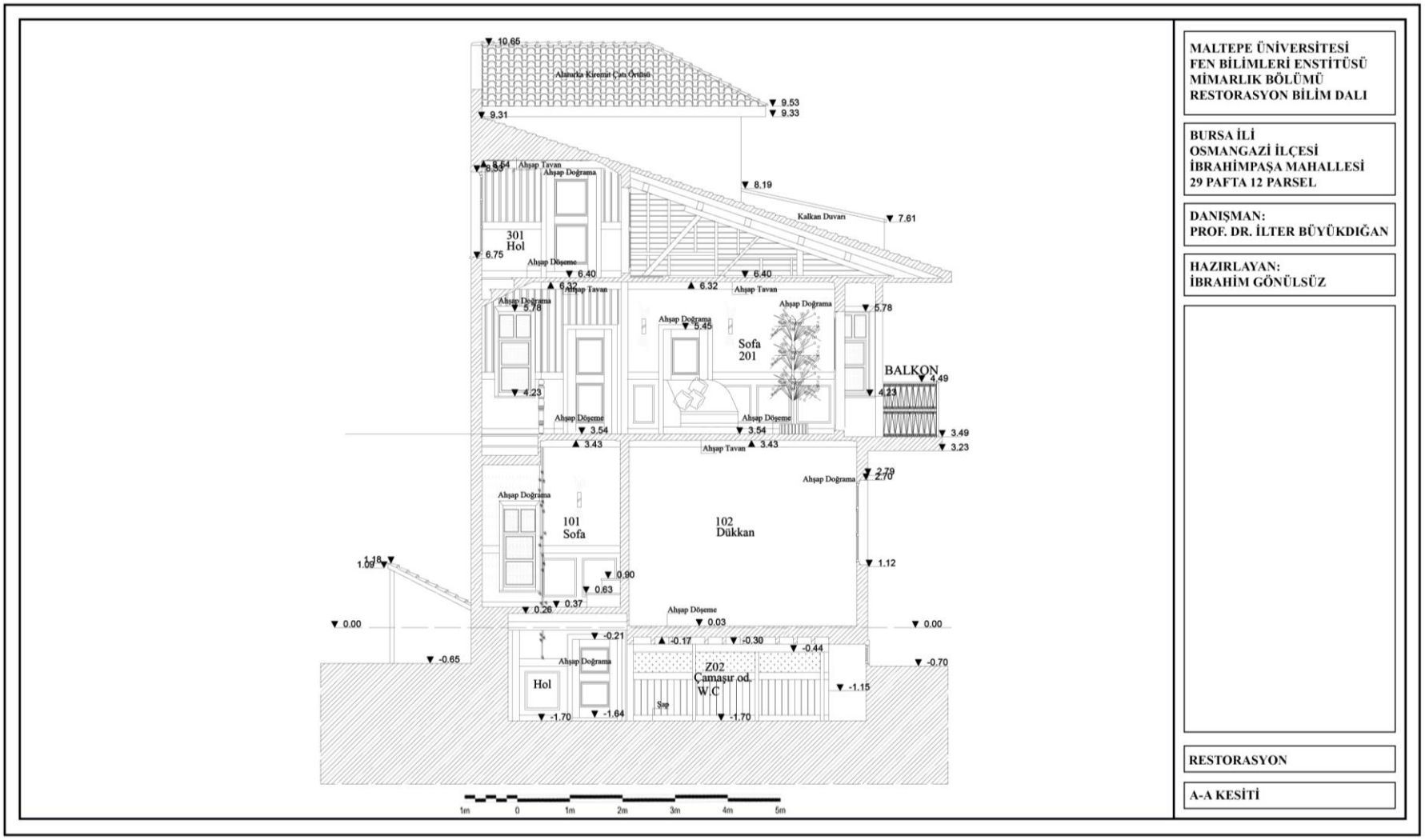

EK 73. Restorasyon B-B Kesiti

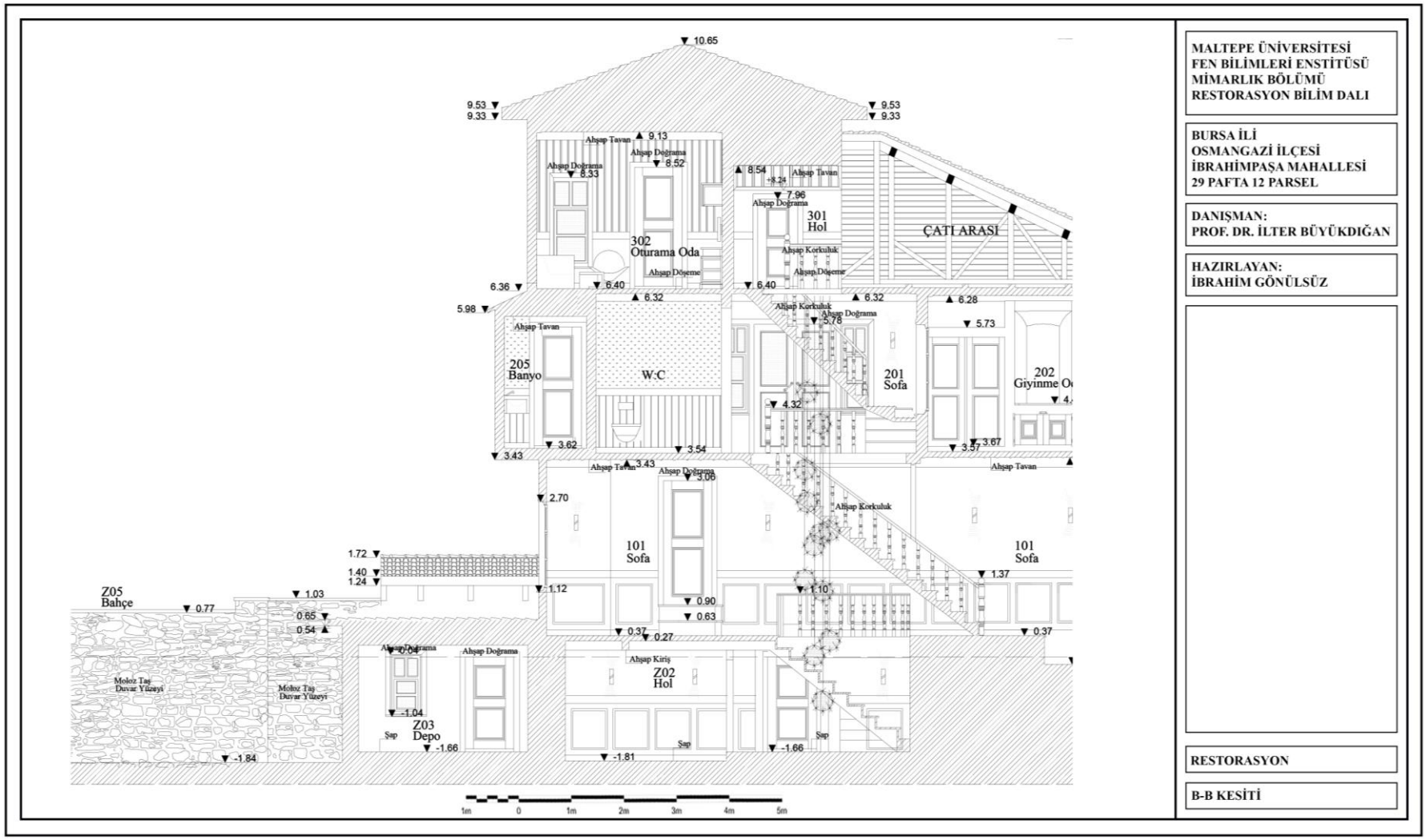

EK 74. Restorasyon C-C Kesiti

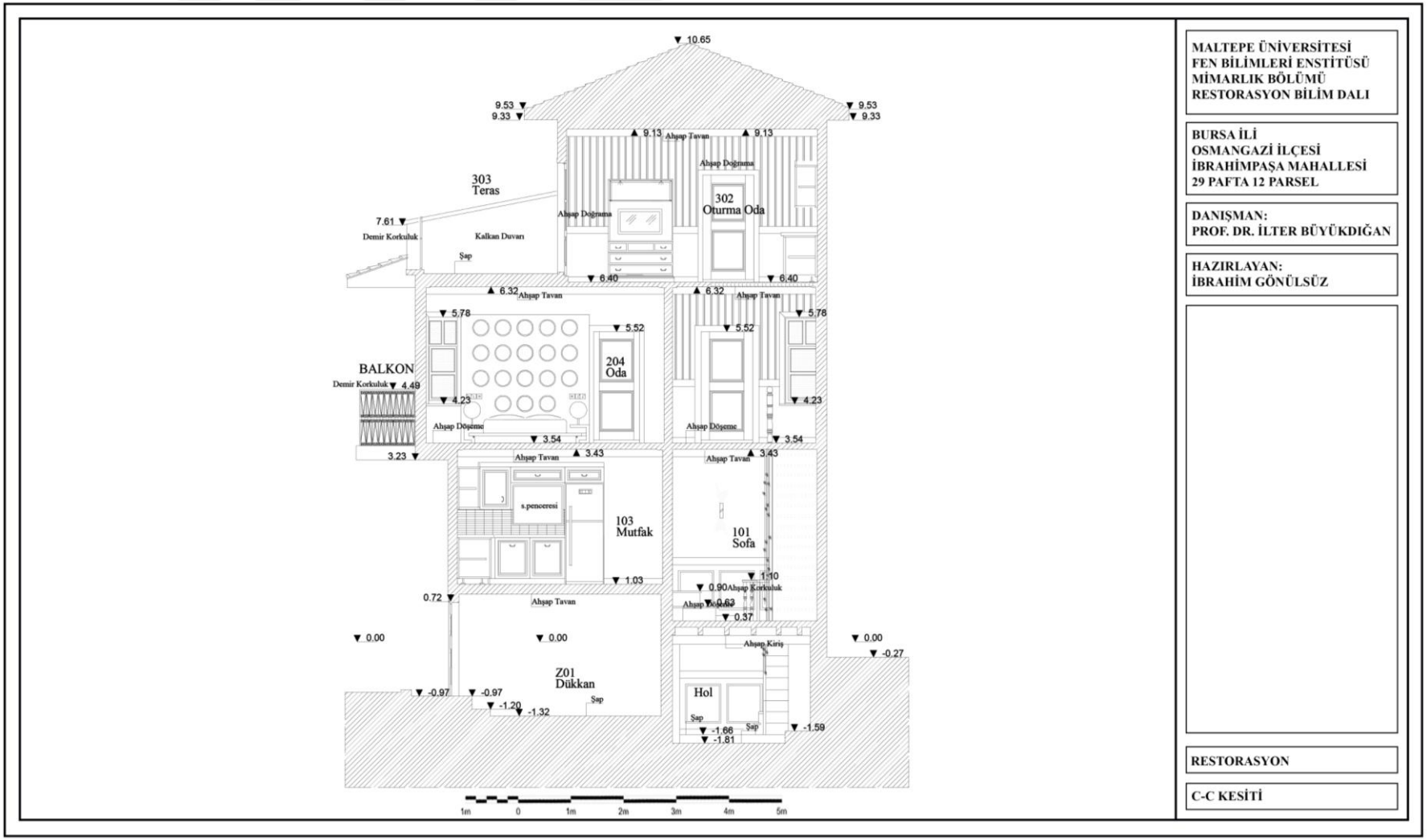

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
RESTORASYON BİLİM DALI

BURSA İLİ
OSMANGAZİ İLÇESİ
İBRAHİMPAŞA MAHALLESİ
29 PAFTA 12 PARSEL

DANIŞMAN:
PROF. DR. İLTER BÜYÜKDIĞAN

HAZIRLAYAN:
İBRAHİM GÖNÜLSÜZ

RESTORASYON

C-C KESİTİ

EK 75. Restorasyon, Kapı Detayı

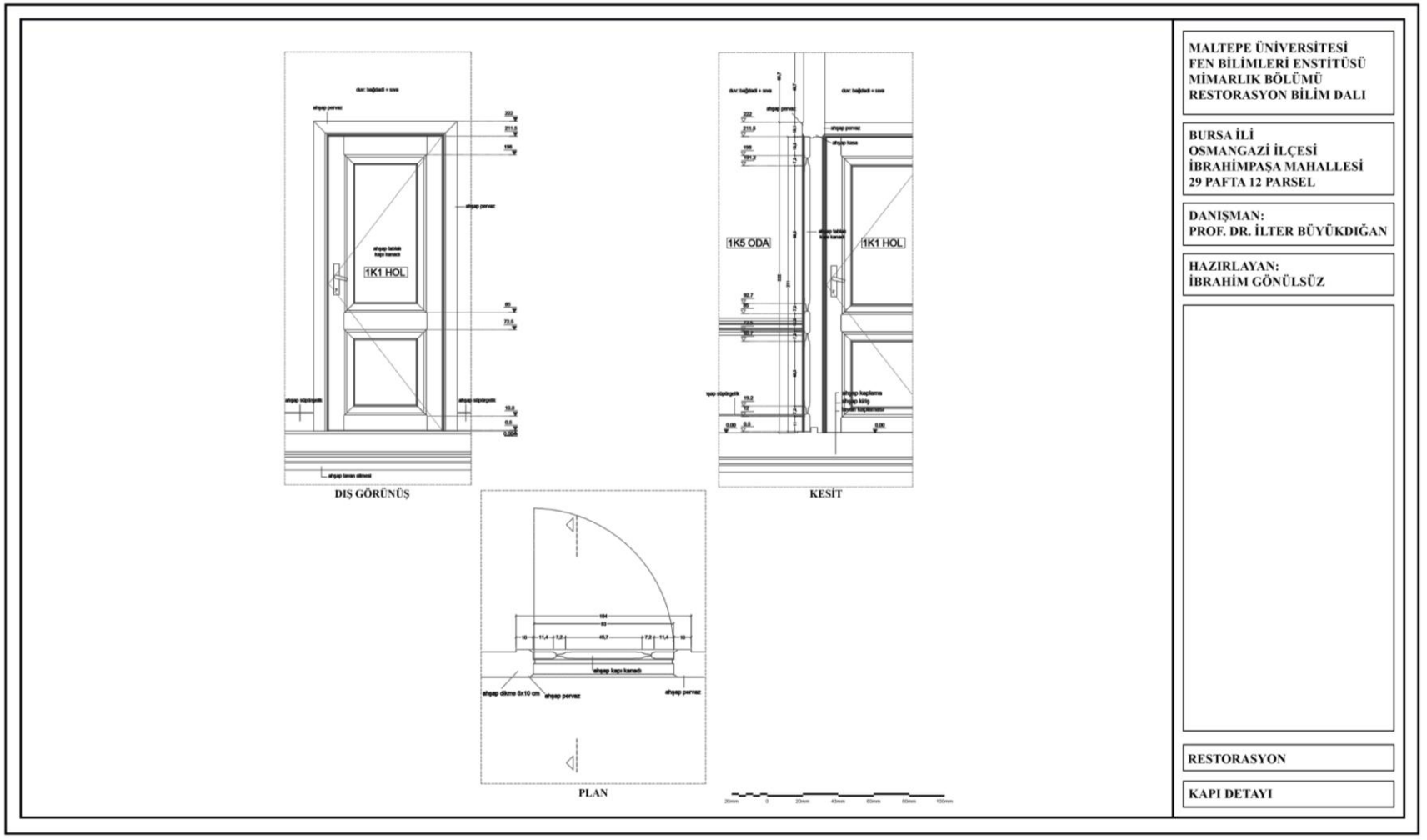

EK 76. Restorasyon, Pencere Detayı

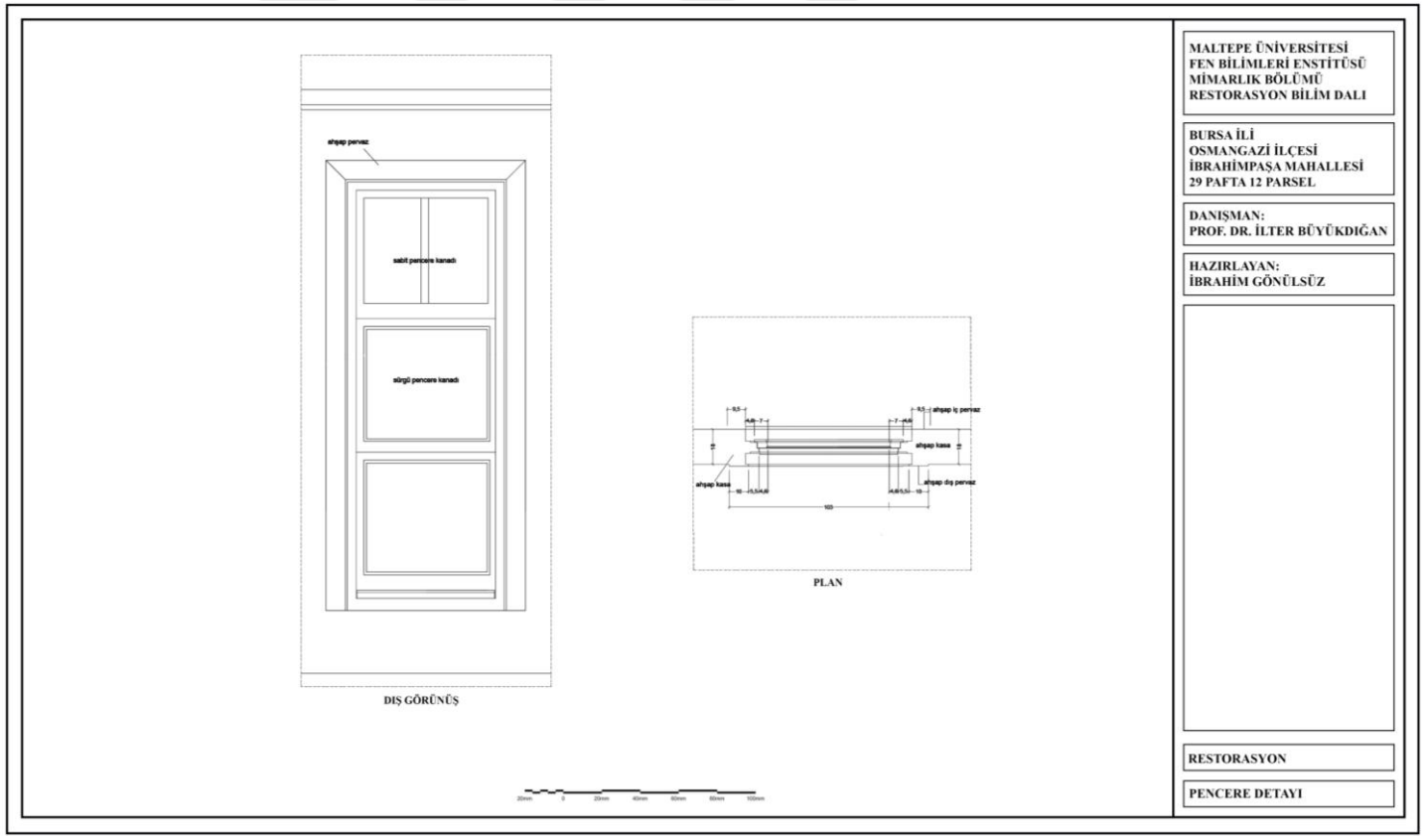

EK 77. Restorasyon, Silme Detayı

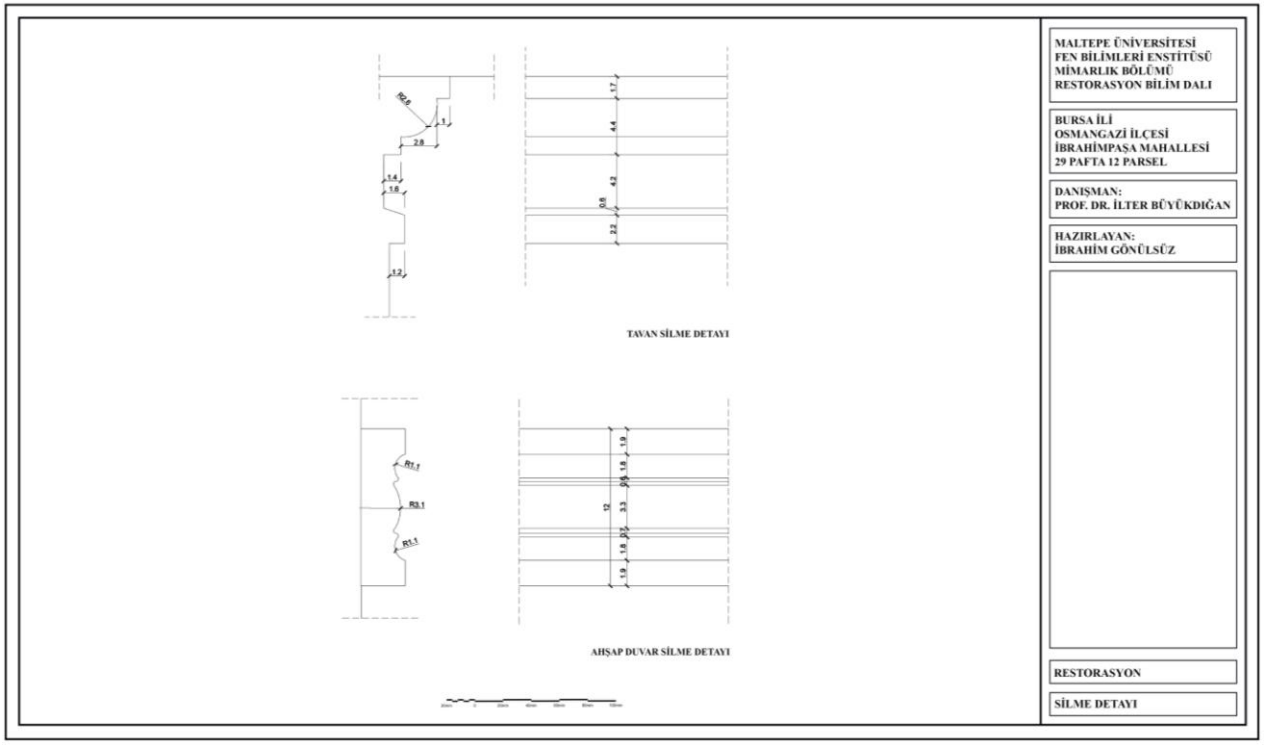

EK 78. Yapının Tapu Senedi

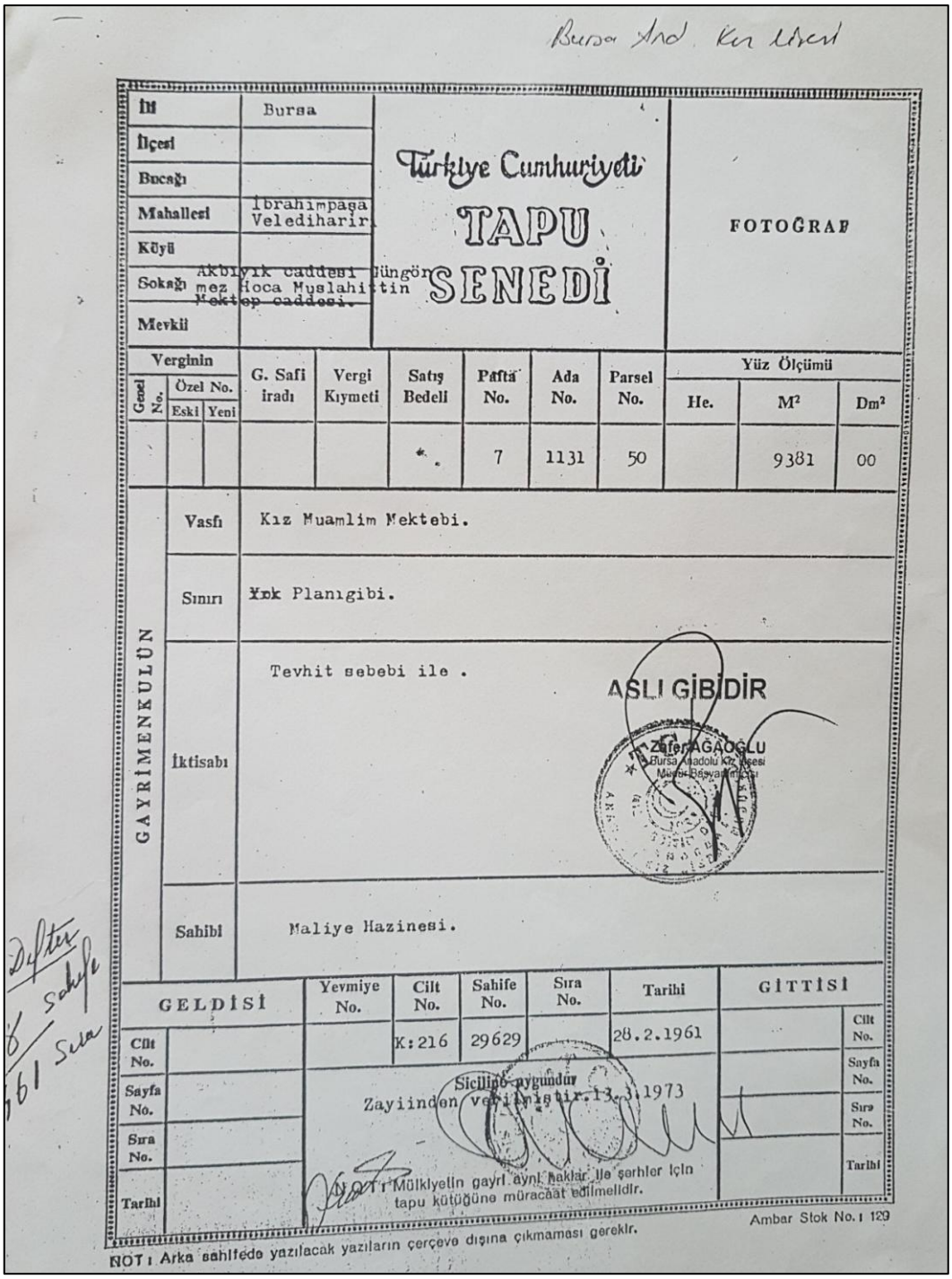

Bursa And. Kız Lisesi

İli: Bursa
İlçesi:
Beldesi:
Mahallesi: İbrahimpaşa Velediharir
Köyü:
Sokağı: Akbıyık caddesi Düngör mez Hoca Muslahittin Mektep caddesi.
Mevkii:

Türkiye Cumhuriyeti
TAPU
SENEDİ

FOTOĞRAF

Verginin Genel No.	Verginin Özel No. Eski	Verginin Özel No. Yeni	G. Safi iradı	Vergi Kıymeti	Satış Bedeli	Pafta No.	Ada No.	Parsel No.	Yüz Ölçümü He.	Yüz Ölçümü M²	Yüz Ölçümü Dm²
					* .	7	1131	50		9381	00

GAYRİMENKULÜN

Vasfı: Kız Muamlim Mektebi.
Sınırı: Kok Planıgibi.
İktisabı: Tevhit sebebi ile .
Sahibi: Maliye Hazinesi.

ASLI GİBİDİR
Zafer AĞAOĞLU
Bursa Anadolu Kız Lisesi
Müdür Başyardımcısı

Defter 6 Sahife 961 Sıra

GELDİSİ		Yevmiye No.	Cilt No.	Sahife No.	Sıra No.	Tarihi	GİTTİSİ	
Cilt No.			K:216	29629		28.2.1961		Cilt No.
Sayfa No.								Sayfa No.
Sıra No.								Sıra No.
Tarihi								Tarihi

Sicile uygundur
Zayiinden verilmiştir. 13.3.1973

NOT: Mülkiyetin gayri ayni haklar ile şerhler için tapu kütüğüne müracaat edilmelidir.

NOT: Arka sahifede yazılacak yazıların çerçeve dışına çıkmaması gereklr.

Ambar Stok No. 129

EK 79. Yapının İmar Durumu

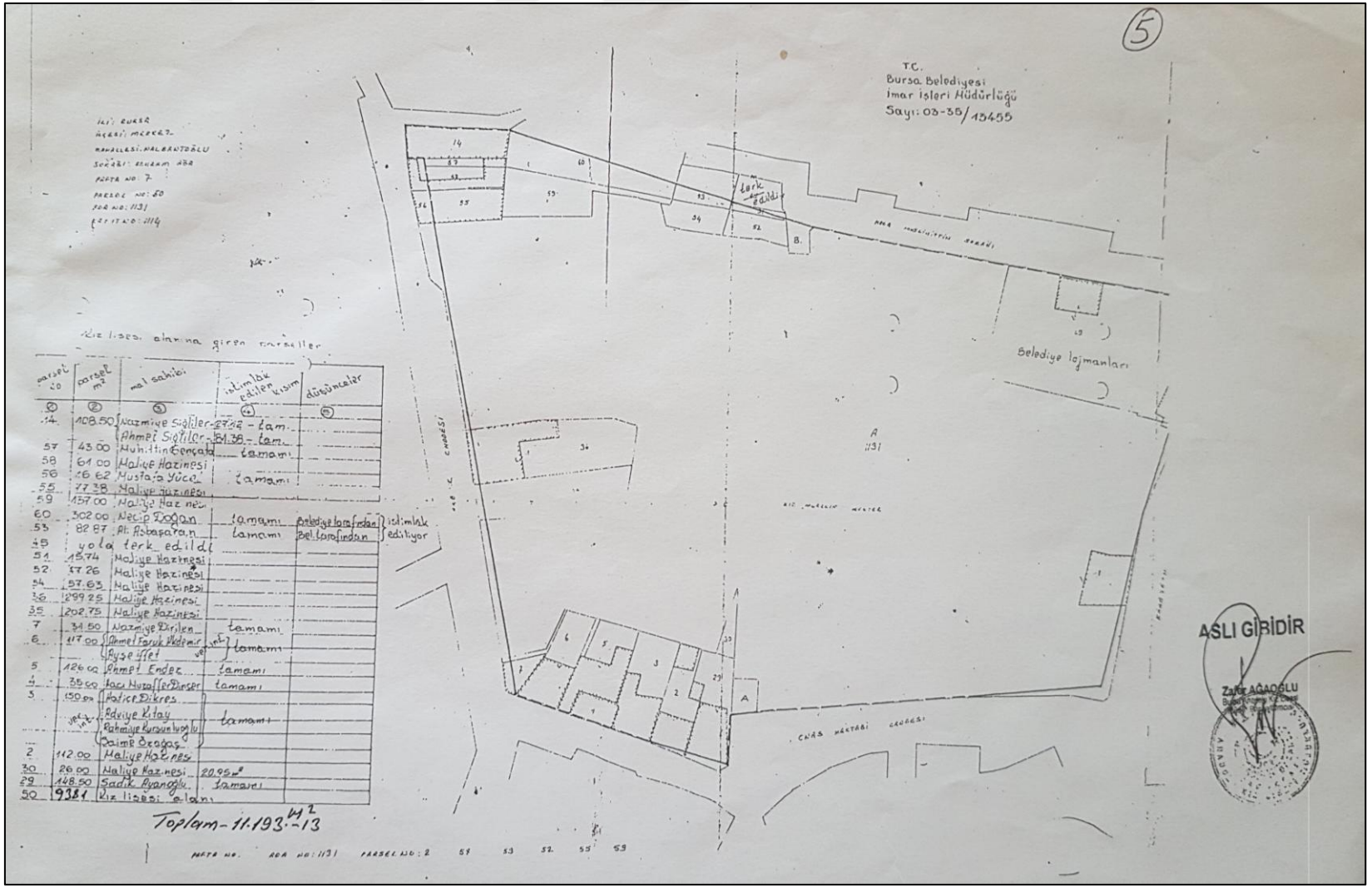

EK 80. Yapıda Bulunan Kapıların Tipoloji Çizelgesi

Tablo arazi çalışmasının yapıldığı yapının konut olarak kullanıldığı döneme aittir.

Kapı Kodu	Ölçüler (X x Y)	Taşıyıcı Malzeme	Yüzey Malzeme	Yapısal Özelliği	Durum
K1	174*203	Ahşap	Ahşap	Çift kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K2	253*188	Alüminyum	Demir	Kepenk	Değiştirilmesi gerek.
K3	56*174	Ahşap	Ahşap (mevcut değil)	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K4	86*178	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K5	103*166	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K6	141*212	Ahşap	Ahşap	Çift kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K7	179*232	Alüminyum	Ahşap	Çift kanatlı	Değiştirilmesi gerek.
K8	90*230	Pvc	Pvc	Tek kanatlı	Değiştirilmesi gerek.
K9	70*219	Mdf	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K10	141*212	Ahşap	Ahşap	Çift kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K11	70*203	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Değiştirilmesi gerek.
K12	141*212	Ahşap	Ahşap	Çift kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K13	141*212	Ahşap	Ahşap	Çift kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K14	141*212	Ahşap	Ahşap	Çift kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K15	141*212	Ahşap	Ahşap	Çift kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K16	62*167	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K17	92*198	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K18	128*223	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K19	255*263	Ahşap	Ahşap	Çift kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K20	56*184	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K21	55*161	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K22	76*190	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.
K23	69*192	Ahşap	Ahşap	Tek kanatlı	Onarım gerektiriyor.

İbrahim GÖNÜLSÜZ

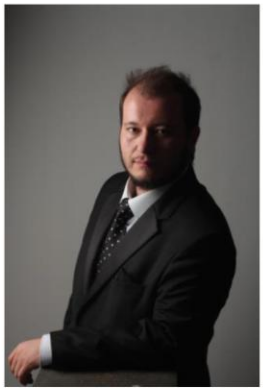

Adres : Emirsultan Mahallesi Karadavut Sokak Yavuzay Apt. Kat :5/5 No :54 16360ü
Yıldırım / BURSA
Gsm : 0543 623 06 23
Ev : 0224 328 33 86
E- Mail : gonulsuz623@gmail.com

Kişisel Bilgiler

Ad Soyad	İbrahim GÖNÜLSÜZ
Doğum Tarihi	11.10.1986
Doğum Yeri	BURSA
Medeni Durumu	BEKAR
Askerlik Durumu	ASKERLİK YAPILDI.

Eğitim Bilgileri

2012 - 2018	T.C. Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Restorasyon Bölümü (Tezli) Tez Konusu : Bursa İbrahim Paşa Mahallesindeki Bir Evin Projesi.
2008 – 2012	T.C. Maltepe Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü.
2008 – 2012	T.C. Maltepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Görsel İletişim Tasarım Bölümü.
2000 – 2004	Bursa Nilüfer Anadolu Lisesi
1991 – 1999	Bursa Emirbuhari İlköğretim Okulu

Burslar ve Projeler

2012 – 2018	T.C. Maltepe Üniversitesi, Rektörlük, %50 Fakülte Birinciliği Bursu.
2008 – 2012	T.C. Maltepe Üniversitesi, Rektörlük, %50 Başarı Bursu.

Yabancı Dil

İngilizce	Yazma çok iyi, konuşma orta

Yetkinlikler

Bilgisayar

Autocad (Çok İyi)
3dMax (Orta)
Rhino (Orta)
Sketch up (Orta)
Master Collections (Çok İyi)
Adobe Photoshop (Çok İyi)
MS Office Programları (Çok İyi)
Faks, Fotokopi, Santral, Printer, PC, Scanner, Plotter …

Referanslar

Prof.Dr.İlter BÜYÜKDIĞAN

Prof.Dr.Ünal DEMİRARSLAN

Yrd.Doc.Dr. Mehmet Aziz GÖKSEL